

ΕΛΛΟΠΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τεύχος 41° (18°) Περίοδος Β΄

Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1998

Δρχ. 1.200

Κύπρος: 3,0 Λίρες

ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΗΣ
& ΔΟΜΝΑ ΒΙΣΒΙΖΗ
* ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΝΟ *
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ 1821
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΙΝΙΤΩΝ
<<ΕΛΛΗΝΟΜΟΥΣΕΙΟ-ΑΙΝΟΥ>>
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ 1987

ΑΦΙΕΡΩΜΑ:

Λαθρομετανάστες και κοινωνικές επιπτώσεις

ΕΠΙΣΗΣ:

- * Β. Ήπειρος και Κόσοβο...
- * Θράκη: Διεθνές Σταυροδρόμι
- * Το νέο Μαχητικό της Π.Α.
- * Ο Πατριωτισμός στο Λ. Τραγούδι
- * Η Ανεργία στην Ελλάδα

ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ ΜΑΣ Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ Η "ΕΥΤΑΞΙΑ" ΣΤΙΣ ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Αναμφίβολα η Ελλάδα κατέχει το παγκόσμιο ρεκόρ όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις στην Παιδεία. Κάθε υπουργός προωθεί τις δικές του μεταρρυθμίσεις, που αυτός, φυσικά, νομίζει ότι είναι σωστές. Οι μεταρρυθμίσεις προωθούνται για να αναιρεθούν λίγο αργότερα από την κυβέρνηση που θα ακολουθήσει. Παρατηρείται, λοιπόν, ένας περίεργος και αδικαιολόγητος πειραματισμός στον τομέα της Παιδείας, ένας πειραματισμός που ίσως εκφράζει την χαοτική κατάσταση που επικρατεί στην σκέψη όλων αυτών των ιθυνόντων μεταρρυθμιστών, χαοτική κατάσταση που μεταδίδεται, όμως, στους εκπαιδευτικούς, αλλά ακόμα και στους εκπαιδευόμενους.

Έχουμε πια συνηθίσει κάθε χρόνο να ακούμε για τους καθηγητές που απεργούν, για τους μαθητές και φοιτητές που κάνουν καταλήψεις. Η χαοτική αυτή κατάσταση καθρεπτίζεται, επίσης, και στα κτίρια αυτά καθαυτά. Οι μαθητές και οι φοιτητές της πατρίδας μας, τα παιδιά μας, θέλοντας, προφανώς, να εκφράσουν την αβεβαιότητα που αισθάνονται για το μέλλον τους και γενικά την όλη χαοτική κατάσταση που επικρατεί γύρω τους, αλλά και μέσα στην ψυχή τους, καταστρέφουν πολλές φορές τα κτίρια που τους στεγάζουν, είτε διαλύοντας και καίγοντας πολλές φορές τον εξοπλισμό των κτιρίων, είτε γράφοντας και ζωγραφίζοντας στους τοίχους συνήθως αλλοπρόσαλλα σχέδια και συνήθως, βέβαια, στα αγγλικά, σημάδι βέβαια της επιρροής του δυτικού ιμπεριαλιστικού κέντρου στη νεολαία μας.

Έχει χαθεί πια η ευταξία, η ηρεμία, ο σεβασμός που υπήρχε παλιά στα δικά μας τα χρόνια. Μια μανία καταστροφής, αλλά και αυτοκαταστροφής έχει απλώσει τα σκοτεινά της φτερά πάνω μας. Γιατί, άραγε; Ίσως, γιατί κάτι έχει χαθεί από την ψυχή μας και τα σχολεία καθρεφτίζουν την ψυχή μας, αλλά και την ψυχή της πατρίδας μας, και φαίνεται ότι η ψυχή της πατρίδας μας νοσεί. Τα συμπτώματα είναι έκδηλα. Παρατηρούνται στους κακόγουστα βαμμένους, γεμάτους συνθήματα τοίχους ενός σχολείου, στα σκισμένα και μουτζουρωμένα βιβλία που είναι πεταμένα στο προαύλιο και στους γύρω δρόμους και στα μισοκαμένα, διαλυμένα ποδάρια ενός θρανιού που έκαψαν οι μαθητές για να εξευμενίσουν, ίσως, το θεό του χάους που κυριαρχεί.

ΘΩΜΑΣ ΚΑΛΟΓΡΙΤΣΑΣ

ΚΑΛΟΓΡΙΤΣΑΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 571, ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΗΛ.: 6014144-49

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	3
ΕΛΛΟΧΕΥΟΝΤΑΣ & ΣΧΟΛΙΑΖΟΝΤΑΣ	5
ΘΕΣΕΙΣ & ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	
Ο Συνήγορος του Οπλίτη μέσα από τον Τύπο (του Σ. Μακρή)	8
ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	
Οι εκλογές στα Σκόπια και η νέα φάση του Μακεδονικού (του Κ. Χολέβα)	10
Το πραγματικό μήνυμα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών (του Γ. Βοσκόπουλου)	12
Η ανεργία στην Ελλάδα (του Ν. Ντάσιου)	14
ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ	
Β. Ήπειρος & Κόσσοβο. Βίοι παράλληλοι, αλλά αποκλίνουσες πορείες (του Γρ. Γκιζέλη)	17
ΘΡΑΚΗ	
Η Θράκη που επιμένει (του Γ. Κουριαννίδη)	20
Η Θράκη σταυροδρόμι των διεθνών δικτύων (του Πρ. Εμφιετζόγλου)	22
Συμφωνία ανακωχής Μουδανιών (του Δ. Λιμνιάτη)	25
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
Λαθρομετανάστες και κοινωνικές επιπτώσεις (επιμ. Θ. Μπινιχάκης)	29
Οι λαθρομετανάστες και οι κοινωνικές επιπτώσεις τους στην ελλ. κοινωνία (του Γρ. Γκιζέλη)	30
Οικονομικοί πρόσφυγες. Οι επιπτώσεις της κρίσης και η αντιμετώπισή τους (του Γ. Σκλαβούνου)	31
Το πρόβλημα των λαθρομεταναστών (του Φ. Μεταλληνού)	34
Παρέμβαση Ν. Ψυρούκη για τη μετανάστευση στη συζήτηση του περιοδικού Ελλοπία	36
Λαθρομετανάστες και ρατσισμός (του Ν. Ντάσιου)	38
Οι κοινωνικές επιπτώσεις του μεταναστευτικού ρεύματος (του Μ. Βικέντιου)	39
Λαθρομετανάστες και ελληνική πραγματικότητα (του Στ. Σωτηρίου)	41
Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
Κι ο Τότος έγινε, όπως οι αρχαίοι του, Ορθόδοξος (του Γ. Αλεξάνδρου)	43
ΑΜΥΝΑ	
Το νέο μαχητικό της αεροπορίας. Οι πραγματικές ανάγκες της από αέρος αμύνης (του Π. Διακουμάκου)	45
ΓΛΩΣΣΑ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Αρχαία μετρικά σχήματα στη μουσική των χορών της ΒΔ. Μακεδονίας (του Π. Καβακόπουλου)	51
Ο πατριωτισμός στο λαϊκό μας τραγούδι (του Στ. Καρκαλέτση)	53
ΚΥΠΡΟΣ	
Συνέντευξη με τον Στρατηγό Γεώργιο Καρούσο (Δ' μέρος) (επιμ. Θ. Μπινιχάκης).....	58
ΙΣΤΟΡΙΑ	
Το "Δημόσιον Σήμα" (Α' μέρος) (της Σ. Καρούζου).....	65
Στις ακτές της Τριπολιτίδας (του Χ. Ψωμιάδη)	68
ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	71

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τεύχος 41ο (18ο), Περίοδος Β'
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998

*
ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ
Ελλάδα 1.200 δρχ.
Κύπρος 3,0 Λίρες

«Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε Πελασγικέ...»
(*Ιλιάς Π, 233*)

ΕΛΛΟΠΙΑ= "αρχαία ονομασία της κοιλάδας των Ιωαννίνων, όπου κατοικούσαν οι Έλλοπες, Ελλοί ή Σελλοί, ιερείς του Δωδωναίου Δία.

Η Δωδώνη της Ελλοπίας ήταν η χώρα των Μολοσσών*, έδρα του αρχαιότερου ελληνικού μαντείου που προφήτευε ερμηνεύοντας το θρόισμα των φύλλων της βελανιδιάς. Έλλοψ, γιός του Ίωνος, εγγονός του Έλληνας".

*πατρίδα της Ολυμπιάδας, μητέρα του Μ. Αλεξάνδρου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	6 τεύχη	12 τεύχη
ΕΛΛΑΔΑ*	6.000 δρχ.	12.000 δρχ.
ΚΥΠΡΟΣ	15 Λίρες	28 Λίρες
ΕΥΡΩΠΗ	9.000 δρχ.	18.000 δρχ.
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	10.000 δρχ.	20.000 δρχ.

* Φοιτητές, πολύτεκνοι, στρατιώτες, συνταξιούχοι,
3.000 δρχ. τα 6 τεύχη

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Τις συνδρομές σας μπορείτε να τις στείλετε με ταχυδρομική επιταγή στη Διεύθυνση Αλληλογραφίας ή να τις καταθέσετε στον λογαριασμό της ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ 099-51510230 γράφοντας τ' όνομά σας στο έντυπο κατάθεσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Βιβλιοπωλεία Αθηνών:

"ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ"

25ης Μαρτίου 1 & Αναστάσεως
155 61 ΧΟΛΑΡΓΟΣ, Τηλ. 6519728

Βιβλιοπωλεία Θεσσαλονίκης:

Βασίλειος Χρήστου

Εκδόσεις ΚΥΡΟΜΑΝΟΣ

Πρ. Κορομηλά 42 - Θεσ/νίκη, Τηλ. 282427

ΔΙΑΝΟΜΗ

-Στις παροικίες του Ελληνισμού
-Στην Κύπρο και στις επαρχιακές πόλεις
-Στους εφημεριδοπώλες της Αθήνας
Από το πρακτορείο Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου Α.Ε.
Κολοκοτρώνη 8 - 105 61 ΑΘΗΝΑ

Εκδότης - Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο

Μπινιχάκης Θεόδωρος

25ης Μαρτίου 1 & Αναστάσεως

155 61 Χολαργός, τηλ. 65.19.728

ISSN 1107 - 1923

Γλωσσική Επιμέλεια

Νικόλαος Κωνσταντόπουλος

Διεύθυνση Αλληλογραφίας

Ταχ. Θυρίδα 78035

173 10 Αγ. Δημήτριος

Τηλεμοιότυπο (Τ.Ο.Τ.) 6519728

ΕΞΩΦΥΛΛΟ 41ου ΤΕΥΧΟΥΣ

Το ζεύγος των αγωνιστών του 1821 Δόμνα και Αντώνης Χατζηβιβίζη από την Αίνο της Θράκης. Στα πόδια της ο λαβωμένος καπετάνιος στην πολιορκία του Ευρίπου (21-7-1821). Αυτή με χέρι σταθερό προστάζει να συνεχίσουν τον αγώνα, "Υπέρ πάντων η Πατρίς". (Από τον Τουριστικό-Ιστορικό-Αρχαιολογικό Οδηγό της Θράκης του Δημήτρη Καρακούση).

*****

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Γιώργος Αλεξάνδρου

Μιχάλης Βικέντιος

Γεώργιος Βλάχος

Γεώργιος Βοσκόπουλος

Γρηγόρης Γκιζέλης

Παναγιώτης Διακουμάκος

Πρόδρομος Εμφιετζόγλου

Παντελής Καβακόπουλος

Θωμάς Καλογρίτσας

Σταύρος Καρκαλέτσης

Γεώργιος Καρούσος

Κώστας Κατσάς

Γιάννης Κουριαννίδης

Γιάννης Κουτσουλέλος

Νίκος Κωνσταντόπουλος

Δημήτριος Λιμνιάτης

Σπύρος Μακρής

Φώτης Μεταλληνός

Θεόδωρος Μπινιχάκης

Νίκος Ντάσιος

Άγγελος Παπαϊωάννου

Γιάγκος Σιβιτανίδης

Γιώργος Σκλαβούνος

Στέφανος Σωτηρίου

π. Κωνσταντίνος Χαλβατζάκης

Κωνσταντίνος Χολέβας

Διονύσιος Ψιλόπουλος

Νίκος Ψυρούκης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

(Εγγραφή συνδρομητών - ανανεώσεις)

Πανίκος Περικλέους, τηλ.: 238354, Πάφος

* Η επιμέλεια της ύλης γίνεται από Συντακτική Ομάδα.

* Τα ενυπόγραφα κείμενα δεν εκφράζουν κατ' ανάγκην την άποψη του συνόλου της Συντακτικής Ομάδας.

* Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

* Μερικές μόνο από τις διαφημίσεις έχουν εμπορικό χαρακτήρα.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η πρόσφατη προσφυγή στις καλένδες απετέλεσε ένα βαρυσήμαντο μήνυμα προς όλους τους πολιτικούς φορείς του τόπου, πέραν ιδεολογικών τοποθετήσεων και κομματικών αποχρώσεων. Το εκλογικό σώμα **τιμώρησε την έλλειψη εθνικού οράματος και την υποβάθμιση του ρόλου της χώρας στην ΕΕ, όπου νεοαποικιακές και ηγεμονικές τάσεις απειλούν να μετατρέψουν το ευρωπαϊκό ιδεώδες σε ένα νέο σύστημα πολιτικής ισχύος**, με τις κατά καιρούς προτεινόμενες προσεγγίσεις-δούρειους ίππους της “μεταβλητής γεωμετρίας”, της γαλλικής έμπνευσης των “ομόκεντρων κύκλων” και των προτάσεων περί Ευρώπης “πολλών ταχυτήτων”, με κίνδυνο η κοινοτική οικοδόμηση να απολέσει τη νομιμοποίησή της στα μάτια των ευρωπαίων πολιτών.

Στο χώρο του κυβερνώντος κόμματος, **ο εκσυγχρονισμένος Ιανός**, δήθεν αιφνιδιασμένος από την πρόωπη προώθηση του χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου της Τουρκίας, εκ των υστέρων, και με πολιτικάντικες ίντριγκες, εξ αίφνης “διαρρηγγύει” τα ιμάτιά του και διαμηνύει ότι, αν το ελληνικό δικαίωμα αρνησικυρίας παρακαμφθεί, η χώρα μας θα καταφύγει στα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Η πολιτική ευθύνη των συντελεστών χάραξης εξωτερικής πολιτικής είναι μέγιστη και δεν πρέπει να ξεγελά κανένα. **Η νομικιστική διαδικασία παράκαμψης του ελληνικού βέτο δεν αποτελεί αερόλιθο πίπτοντα εξ ουρανού**. Η πολυδιαφημιζόμενη πιθανή προσφυγή της χώρας μας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο αποτελεί απέλπιδα προσπάθεια συγκάλυψης των ευθυνών της πολιτικής ηγεσίας, η οποία είχε ουσιαστικά συμφωνήσει τον Ιούνιο στο Κάρντιφ να παρακαμφθεί το ελληνικό δικαίωμα αρνησικυρίας. Η παράκαμψη του ελληνικού βέτο αποτελεί μείζονος σημασίας θέμα και άλλη μία (πέραν των Ιμίων) βαρύτατη προσωπική ήττα του πρωθυπουργού να προασπίσει το θεμιτό εθνικό συμφέρον της χώρας.

Στο “ανατολικό μέτωπο” η “φιλάνδοποίηση” της χώρας και η παράδοση της Κύπρου στον τουρκικό σιμπεριαλισμό και νεο-οθωμανισμό, μέσω των συνεχών αναβολών εγκατάστασης των S-300 δίνει μηνύματα ατολμίας, ενώ υποδεικνύει στους διαμεσολαβητές ποιά πλευρά επιδέχεται πιέσεις και είναι επιρρεπής στην υποχώρηση.

Την ίδια στιγμή οι εκλογές στα Σκόπια αναδεικνύουν μία κυβέρνηση πολιτικών δυνάμεων, οι οποίες στο παρελθόν διετύπωσαν τις πλέον αναθεωρητικές θέσεις έναντι της ελληνικής Μακεδονίας, γεγονός που υπενθυμίζει σε κάποιους “ευρυμαθείς” πολιτικούς ταγούς ότι **το Σκοπιανό αποτελεί εθνικό θέμα πολιτικής υφής και όχι απλώς ζήτημα ιστορικής ακρίβειας**. Η προτεινόμενη “λύση”, με τη μορφή του ονόματος “Δημοκρατία της Μακεδονίας-Σκόπια”, **αποτελεί ουσιαστικά νομιμοποίηση της σκοπιανής προπαγάνδας και απόπειρα να τεκμηριωθεί ιστορικά ο σκοπιανός αλυτρωτισμός**.

Σε έναν άλλο κρίσιμο τομέα υψηλής πολιτικής, όπως αυτός των εξοπλισμών, η επιλογή για την Πολεμική Αεροπορία των αμερικανικών μαχητικών F-16 αποτελεί **χαρακτηριστική περίπτωση μη ορθολογικής συμπεριφοράς**, καθώς μελλοντικά η μόνη χώρα που θα κατασκευάζει σε εγχώρια κατασκευαστική βάση ανταλλακτικά για τα εν λόγω αεροσκάφη θα είναι η Τουρκία, η οποία θα αποκτήσει άλλο ένα όπλο στην προσπάθειά της να προσδέσει την Ελλάδα στο “τουρκικό άρμα”.

Επιβλαβείς για τα εθνικά συμφέροντα αποφάσεις επί στρατιωτικών ζητημάτων από μέρους των κατ’επίφαση “επαϊόντων” καταβάλλουν το ηθικό των ενόπλων δυνάμεων και δη των ελλήνων αεροπόρων, οι οποίοι φέρουν το στρατηγικό και επιχειρησιακό βάρος της αναχαίτισης της τουρκικής επιθετικότητας, με τίμημα την απώλεια υπερπολύτιμων στελεχών, οι οποίοι θυσιάζονται έναντι ψιχίων, ενώ όσοι επιβιώνουν ατυχημάτων τιμωρούνται επιλεκτικά και με γνώμονα κομματικές νόρμες αξιολόγησης. **Αυτή είναι η εκσυγχρονισμένη συμπεριφορά της ελληνικής πολιτείας προς την ελίτ των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, τους έλληνες αεροπόρους!**

Την ίδια στιγμή **ο μεγαλοϊδεατισμός των στρατοκρατών της Άγκυρας** λειτουργεί πολυεπίπεδα, με τη στρατηγική “φιλάνδοποίηση” της αδύναμης, πλέον, στρατιωτικά Συρίας, την αμοραλιστική και εκβιαστική πολιτική της Άγκυρας στον τομέα διαχείρισης των υδάτινων πόρων, **την απόπειρα φυσικής εξόντωσης της κουρδικής ηγεσίας και την κατάφωρη παραβίαση των διεθνώς αναγνωρισμένων δικαιωμάτων του Πατριαρχείου της Πόλης, η οποία θα πρέπει να αντιμετωπίσει τη σθεναρή αντίσταση της ελληνικής ηγεσίας, που δε θα πρέπει να απορρίπτει τη στρατηγική της “ισοδύναμης ανταπόδοσης”**.

Το πολιτικό μήνυμα των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών, παρά τις απέλπιδες προσπάθειες των “επαϊόντων” να του αποδοθεί κάποια μυστηριακή, ορφική ερμηνεία, αποτελεί ράπισμα κατά των έμπνευστων των “μονοδρόμων” και της θυσίας των εθνικών θεμάτων έναντι πιθανολογούμενων ανταλ-

λαγμάτων στη διαδικασία ένταξης της χώρας στην ΟΝΕ. Το εφιαλτικό σενάριο ένταξης της χώρας μας στην ΟΝΕ με πολιτικά κριτήρια και με αντάλλαγμα το διαμελισμό του Αιγαίου υπό το νομικιστικό νατοϊκό μανδύα της αναδόμησης της Συμμαχίας επιβάλλεται να αποδοκιμασθεί πάνδημα.

Τη δυσσίωση πιθανότητα μίας τέτοιας **ευτελούς συναλλαγής** δεν έχουν αρνηθεί στο παρελθόν ανώτεροι κυβερνητικοί αξιωματούχοι, αλλά ούτε και ο πρωθυπουργός, υπό την ένοχη σιωπή της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η οποία αφενός μεν δεν εκφράζει έναν πολιτικό λόγο που χαρακτηρίζεται από ενάργεια, αφετέρου δε προσδοκά επιβράβευση της ουσιαστικά ανύπαρκτης πολιτικής πρότασής της από τη φθορά του κυβερνώντος κόμματος.

Ωστόσο, το μήνυμα από τις καλένδες δεν έφτασε στα ώτα του πρωθυπουργού, ο οποίος ανευθρίαστα έσπευσε, υπό μορφή τελεσίγραφου, να ζητήσει την ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής - ουσιαστικά της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ - γεγονός που αποτελεί εν δυνάμει **πολιτικό εκβιασμό προς τους εκφέροντες μία διαφορετική / εναλλακτική στρατηγική**, επιχειρώντας δια της βίας και υπό την απειλή πρόωρων εκλογών την ενοποίηση του πολυδιασπασμένου κυβερνώντος κόμματος καθώς και τον πολιτικό και κοινοβουλευτικό εξοστρακισμό των διαφωνούντων.

Αποτελεί ακόμα προσπάθεια να διαμορφωθεί ένα εκ νέου προσωποπαγές κόμμα με στόχο την ιδεολογική **ακάθαρση** και τη φίμωση των ιδεολογικά μη συμβατών από τις εσωκομματικές δημοκρατικές διεργασίες ανανέωσης, ειδικά μετά την πρόταση του ΥΠΕΞ για περιθωριοποίηση και αποπομπή των "μη- εκσυγχρονιστών" από τα κομματικά όργανα, προκειμένου να επέλθει "ιδεολογική ομογενοποίηση".

Με αυτόν τον τρόπο επιχειρείται να συγκαλυφθεί η άλογη, ατελέσφορη και με στόχο την κάλυψη ταμειακών ελλειμμάτων δημοσιονομική πολιτική, η οποία οδηγεί στο ξεπούλημα εθνικών πόρων με ασύμφορους όρους, αλλά και η συγκάλυψη και προστασία των φιλικά προσκειμένων συνδικαλιστών-προστατών των κατεξοχήν προβληματικών δημόσιων οργανισμών (βλ. ΟΑΣΑ, ΕΤ, ΔΕΗ). Απαιτείται εκλογίκευση της κρατικής λειτουργίας, με ορθολογικό προσδιορισμό του κοινωνικού κόστους και περιορισμό αλλά όχι πλήρη αποχή του κράτους από οποιαδήποτε ρυθμιστική παρέμβαση.

Επιβάλλεται να μπει **τάξη στην κρατική διαχείριση** αλλά παράλληλα να **ελεγχθεί η αսυδοσία της Εργοδοσίας**, η οποία υπό το προπέτασμα της παγκοσμιοποίησης, επιχειρεί να "τριτοκοσμικοποιήσει" το εργατικό δυναμικό της χώρας, με την επιβολή άδικων όρων απασχόλησης, που σηματοδοτεί το πέρασμα από το ένα άκρο, αυτό του υπέρμετρου κρατικού παρεμβατισμού και προστατευτισμού των κακώς συντεχνιακών κεκτημένων, στο άλλο, της **άνευ όρων εκμετάλλευσης των ασθενέστερων οικονομικά στρωμάτων και τη δημιουργία "νεόπτωχων"** ή στην καλύτερη περίπτωση **πένητων ημι-απασχολούμενων και ανεπαρκών - λόγω εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης - επιστημόνων.**

Την ίδια στιγμή η **"εκσυγχρονισμένη" ελληνική πολιτεία αδυνατεί να προσφέρει τα στοιχειώδη στους Έλληνες ακρίτες**, οι οποίοι καταφεύγουν ενίοτε στην γείτονα Τουρκία, προκειμένου να σωθούν ανθρωπίνες ζωές. Σε οποιαδήποτε τριτοκοσμική χώρα ένα γεγονός όπως αυτό θα προκαλούσε παραιτήσεις δημοσίων προσώπων, όχι, όμως, στη χώρα των "καρεκλοκένταυρων", στο βασίλειο της κομματικής νομενκλατούρας, του φαβοριτισμού, της πολιτικο-επιχειρηματικής διαπλοκής και του πολιτικού αμοραλισμού.

Αντ' αυτού επιστρατεύονται εισαγγελείς, οι οποίοι **αναλώνουν την αυστηρότητά τους και φτάνουν στα δικαιοδοσιακά τους όρια διώκοντας αυτούς που διαμαρτύρονται για τα ανοσοιουργήματα του "Καποδίστρια"** και δικάζουν ανήλικους ποδηλάτες μη φέροντες πινακίδες κυκλοφορίας, τη στιγμή που αφήνονται σκανδαλωδώς ελεύθεροι οι νεο-οθωμανοί ιμπεριαλιστές της γείτονος που ύψωσαν την ημισέληνο στην Κάλυμνο!

Όλα αυτά συντελούνται υπό το βάρος της **απειλής της κοινωνικής συνοχής** και της με κάθε κόστος συμμετοχής στην ΟΝΕ, έστω κι αν αυτή συμπεριλαμβάνει τη γεωπολιτική και στρατηγική συρρίκνωση της χώρας, γεγονός που ανάγει τον άκρατο μονεταρισμό και την αριθμολογία ως αιχμή του δόρατος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Συμπεριφορές όπως αυτή υπογραμμίζουν ότι στη μετα-ψυχροπολεμική εποχή το διεθνικό κεφάλαιο, **επιβάλλοντας τον "ιδεολογικό ζουρλομανδύα" / "την "ενιαία ιδεολογική νόρμα" της παγκοσμιοποίησης, επιχειρεί να υπερκεράσει το εθνικό-κράτος, δημιουργώντας συνθήκες οικονομικής και πολιτιστικής ομογενοποίησης και επιβολή της δικιάς του νόρμας περί "πολιτικώς ορθού", αλλά και δημιουργία ενός ΕΥΡΩ με τους τραπεζίτες αλλά χωρίς τους πολίτες.**

Τις κρίσιμες αυτές ιστορικές στιγμές ανακατανομής γεωπολιτικών ρόλων **επιβάλλεται ο εξορθολογισμός των πολιτικών επιλογών του Έλληνα πολίτη, με αποκλειστικό γνώμονα τη μεγιστοποίηση του πολιτικού κόστους των εθνικά μη-επωφελών αποφάσεων των πολιτικών ελίτ, με στόχο τον πολιτικό εξοστρακισμό όσων επιβιώνουν από τη διαπλοκή στο κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό πεδίο και όσων φιλοδοξούν, ως άλλοι Πιπινέληδες, να δημιουργήσουν "μία μικρή αλλά έντιμη Ελλάδα".**

Κουρδικό: Στροφή στον πολιτικό αγώνα

Η σύλληψη και πιθανή έκδοση του ηγέτη του ΡΚΚ **Αμπντουλάχ Οτσαλάν** ήταν το κυρίαρχο θέμα στη διεθνή ειδησεογραφία των τελευταίων ημερών, με παρενέργειες όχι μόνο στις ιταλοτουρκικές σχέσεις, αλλά και σε ευρύτερο πεδίο. Οι εξελίξεις σηματοδοτούν το πέρασμα του κουρδικού σε διαφοροποιημένες μορφές αγώνα και με έμφαση στην πολιτικοποίηση και διεθνοποίηση του προβλήματος. Γεγονός όχι άσχετο με τη μερική κάμψη του αντάρτικου και τον περιορισμό των επιχειρησιακών δυνατοτήτων του ΡΚΚ, ειδικά από τη στιγμή που οι Τούρκοι εξασφάλισαν την ελεύθερη και σε βάθος πολλών χιλιομέτρων είσοδο στο Βόρειο Ιράκ από την Τουρκία, τό Ισραήλ και τον εξαναγκασμό της Συρίας να διακόψει την ενίσχυση του κουρδικού επαναστατικού αγώνα. Η αδυναμία στην οποία περιήλθε ο αγώνας των Κούρδων, τροφοδοτεί και τις φήμες που θέλουν εγκατάλειψη της ως τώρα ακολουθούμενης γραμμής για αυτοδιάθεση και στροφή σε περισσότερο «ρεαλιστικά αιτήματα», όπως την εξασφάλιση μιας κάποιας αυτονομίας.

Η Αθήνα οφείλει να επαγρυπνεί, διότι ο καθένας διαισθάνεται ποιές συνέπειες θα επιφέρουν (και) για εμάς, ευνοϊκές, δηλαδή, για την Άγκυρα διευθετήσεις. **Η Τουρκία έχει περιθωριοποιήσει το Ιράκ, ταπεινώσει με το τελεσίγραφο που έστειλε τη Συρία και αν «κλείσει» και το αγκάθι του κουρδικού, έχει πλέον ένα μέτωπο ανοικτό και αυτό που ίδια θεωρεί το πλέον επικίνδυνο για αυτήν: την Ελλάδα.**

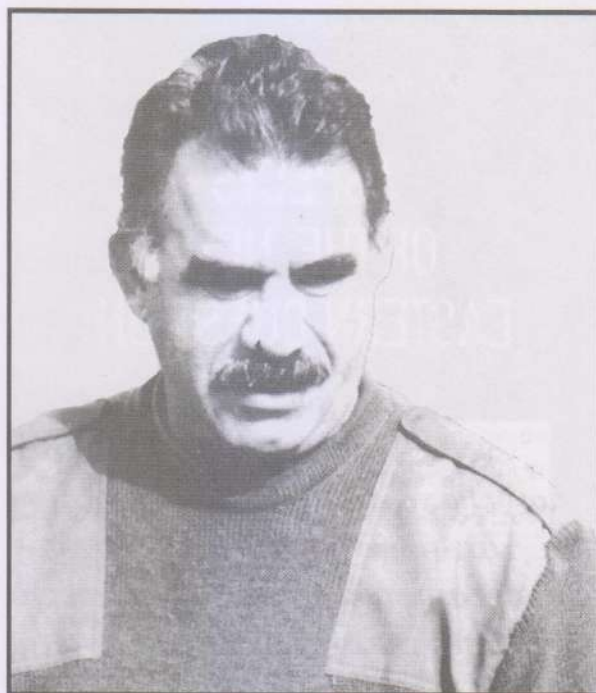
Αυτό που επί του παρόντος ελπίζει κάθε δημοκράτης, κάθε ελεύθερος άνθρωπος, είναι πως η ιταλική κυβέρνηση δε θα υποκύψει τελικά στις φωνασκίες και απειλές των νεο-οθωμανών ιμπεριαλιστών. Ο καθένας φαντάζεται ποια τύχη περιμένει τον κούρδο ηγέτη, εάν παραδοθεί στα αβρά χέρια των Τούρκων. Θεωρούμε αδιανόητο, η χώρα του Βιργιλίου και του Ορατίου, του Κικέρωνα, του Δάντη και της Αναγέννησης, του Γαριβάλδι και της Δημοκρατίας, να φερθεί ανέντιμα και άδικα.

Η «Ελλοπία» ωθούμενη από αυτές τις εξελίξεις απέστειλε στο Ιταλικό Υπουργείο Εξωτερικών και την πρεσβεία της Ιταλίας στην Ελλάδα το εξής τηλεγράφημα:

**ΑΔΙΚΗ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗ-ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ**

**ΚΥΠΡΟΥ 25, ΠΑΠΑΓΟΥ
ΔΕΧΕΤΑΙ ΜΕ ΡΑΝΤΕΒΟΥ**

ΤΗΛ.: 6512633 - 6518813

Αξιότιμοι κύριοι,

Ως Έλληνες ευρωπαίοι πολίτες, αλλά και ως ελεύθεροι άνθρωποι καλούμε την κυβέρνησή σας να μην προχωρήσει στην έκδοση του ηγέτη του κουρδικού λαού Αμπντουλάχ Οτσαλάν στο ρατσιστικό, οπιοκρατοκρατικό καθεστώς της Άγκυρας.

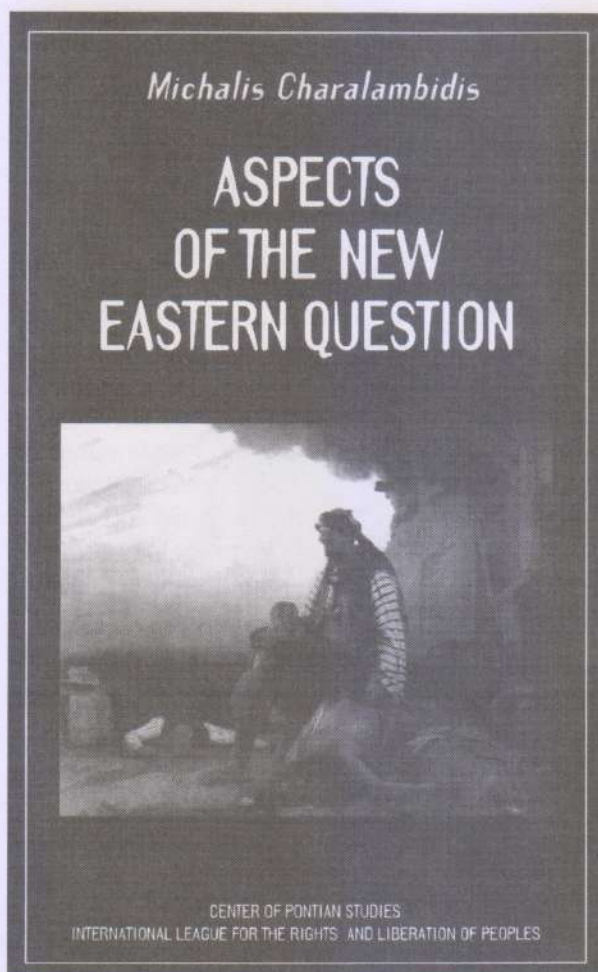
Καλείτε να αποδείξετε τα δημοκρατικά σας ιδεώδη και την πίστη σας στην κοινή μας ιδέα ότι κάθε λαός δικαιούται πατριδας, παραχωρώντας πολιτικό άσυλο στον ηγέτη του μαχόμενου κουρδικού λαού.

Είμαστε βέβαιοι ότι η δημοκρατική και μεγάλη Ιταλία δε θα φερθεί ανέντιμα.

Στ. Κ.

Απόψεις για το νέο Ανατολικό Ζήτημα

Στις 3 Νοεμβρίου, όταν η κυβέρνηση ζητούσε στην βουλή απεγνωσμένα ψήφο εμπιστοσύνης από την εσωκομματική αντιπολίτευση, στο μέγαρο της παλαιάς βουλής ο κ. **Μιχάλης Χαραλαμπίδης**, μέλος της εκτελεστικής επιτροπής του ΠΑΣΟΚ και μέλος της **Διεθνούς Ένωσης για τα Δικαιώματα και την Απελευθέρωση των Λαών**, παρουσίασε την αγγλική έκδοση του βιβλίου του **Εθνικά Ζητήματα**, με τον τίτλο **Aspects of the New Eastern Question**, εκδόσεις Γόρδιος. Το βιβλίο παρουσίασαν οι πανεπιστημιακοί Αξελός Λουκάς, Γιανναράς Χρήστος, Σαρρής Νεοκλής, Ζουράρις Κώστας, ο πρώην Α/ΓΕΕΘΑ Λυμπέρης Χρήστος και ο επίτιμος πρέσβης Στοφορόπουλος Θέμος. Στην παρουσίαση ήταν παρόντες αρκετοί βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος, όπως οι κ.κ. Πεπολής, Κρητικός, Παπαθεμελής, Μπαντουβάς, Δασκαλά-

κης κ.α καθώς επίσης και εκπρόσωπος του ΠΚΚ, και του μαχόμενου ασσυριακού λαού στην Ελλάδα. Η συζήτηση η οποία διεξήχθη επικεντρώθηκε, όπως ήταν φυσικό, στα εθνικά μας θέματα, και ήταν ενδιαφέρουσα και αποκαλυπτική. Αποκάλυψε για άλλη μια φορά την γύμνια της εξωτερικής μας πολιτικής, καθώς επίσης και την ουσία του προβλήματος που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, να ξεφύγει, δηλαδή, η πατρίδα μας από το νατοϊκό δόγμα - το οποίο σαφώς και για ευνόητους λόγους εγγυάται την ακεραιότητα της Τουρκίας - και να διαμορφώσει μια εθνική στρατηγική που θα έχει ως στόχο τα πραγματικά της συμφέροντα. Οι ομιλητές δεν παρέλειψαν, επίσης, να θίξουν και τον αμοραλισμό και φαρισαϊσμό της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων και συμμάχων μας. Πιο συγκεκριμένα, οι κύριοι Στοφορόπουλος, Αξελός και Γιανναράς συμφώνησαν στο ότι στην «Αθήνα το μισό μυαλό είναι κεμαλικό και το άλλο μισό ευρωπαϊκό, εθνικό δεν υπάρχει» και ότι θα πρέπει η Ελλάδα να εφαρμόσει ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική και να διαφοροποιηθεί από το δόγμα του «ανήκωμεν εις την Δύση». Αίσθηση προκάλεσε, επίσης, και η άποψη του κ. Αξελού και κ. Γιανναρά ότι η Ελλάδα δυστυχώς ακόμα και σήμερα δεν έχει αποκτήσει πλήρως την ανεξαρτησία της, παρά μόνο μια μορφή διευρυμένης αυτονομίας, μια και αποτελεί εξαρτώ-

μενη από το ιμπεριαλιστικό κέντρο χώρα.

Ο κ. Σαρρής, κάνοντας μια εκρηκτική εμφάνιση, έδωσε μια πολιτική χροιά στην ομιλία του, κατακεραυνώνοντας κυριολεκτικά την εκσυγχρονιστική πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, κατηγορώντας την για «κακομοιριά» και για «έλλειψη οραμάτων», μια και το μοναδικό όραμα της «εκσυγχρονισμένης» κυβέρνησής μας είναι η ένταξη στην ΟΝΕ. Δεν παρέλειψε, επίσης, να τονίσει και το φαρισαϊσμό των δυτικών συμμάχων μας, όπως επίσης και το σκοτεινό κόσμο της διεθνούς τάξης πραγμάτων, η οποία τάξη την παραμικρή σχέση δεν έχει με τάξη ηθικής.

Ο κ. Λυμπέρης από τη δική του στρατιωτική σκοπιά μίλησε για την προκλητικότητα της Τουρκίας και για την εξίσου προκλητική στάση των συμμάχων, και συνέστησε ότι για την αντιστροφή της εχθρικής προς την Ελλάδα γεωστρατηγικής πολιτικής που διαμορφώνεται στις Βρυξέλλες χρειάζεται η ισχύς των όπλων.

Ο κ. Χαραλαμπίδης, που αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι ήταν από τους λίγους που δραστηριοποιήθηκαν έντονα για την αναγνώριση από την ελληνική βουλή της γενοκτονίας των Ποντίων, ο οποίος υπήρξε και πρωτεργάτης για την πρόσκληση του ηγέτη των Κούρδων Αμπντουλάχ Οτσαλάν από την πλειοψηφία των ελλήνων βουλευτών με τους εταίρους μας στην Ευρωπαϊκή ένωση, ότι παρόλο που υπάρχουν πολλοί συνομιλητές δεν μπορούμε να πείσουμε για τις θέσεις μας. Τόνισε, λοιπόν, την ανάγκη διεθνοποίησης του όρου «Νέο Ανατολικό Ζήτημα», όπερ και η έκδοση του εξόχου βιβλίου του στα Αγγλικά, καθώς επίσης και την ανάγκη ανεύρεσης συνομιλητών στην Ευρώπη. Ο κ. Χαραλαμπίδης έκλεισε τη συζήτηση με μια νότα αισιοδοξίας παρατηρώντας ότι «οι συνθήκες για την Ελλάδα σήμερα είναι ευνοϊκές», προβλέποντας παράλληλα μια «άνοιξη των λαών της Ανατολικής Μεσογείου στα επόμενα 20 χρόνια».

Δυστυχώς, η θαυμάσια αυτή συζήτηση και παρουσίαση του βιβλίου του κ. Χαραλαμπίδη αποσιωπήθηκε παντελώς από τα ΜΜΕ (πλήν της 15μερης εφημερίδας "Χριστιανική"). Ένα πέπλο ένοχης σιωπής κάλυψε τη φωνή της πλειοψηφίας, όπως θα έλεγε και ο κ. Σαρρής.

Δ. Ψ.

ΕΛΕΝΗ ΔΕΡΒΕΝΤΛΗ-ΛΕΒΕΙΔΙΩΤΗ
Χειρούργος - Οδοντίατρος

25ης Μαρτίου 11, Χαλάνδρι (δίπλα στο ΚΑΠΗ)
Δέχεται με ραντεβού τηλ.: 6856019

Παράκαμψη του Δικαιώματος Αρνησικυρίας

Η επερχόμενη παράκαμψη του ελληνικού βέτο σηματοδοτεί μία νέα γραμμή στις ισορροπίες εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αποτελεί μέγιστο πολιτικό ζήτημα για την περαιτέρω πορεία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος, αλλά, κυρίως, για την ασφυκτική θέση στην οποία περιέρχεται σταδιακά η Ελλάδα, μετά την επερχόμενη εξουδετέρωση του **"Συμβιβασμού του Λουξεμβούργου"**, τον οποίο επέβαλε η Γαλλία τον Ιούνιο του 1965, όταν υιοθέτησε την "πολιτική της αποχής" από τα θεσμικά όργανα της ΕΚ.

Ενέργειες όπως αυτή ενισχύουν τον ευρωσκεπτικισμό και την άποψη ότι η ΕΕ μεταλλάσσεται σε πεδίο άσκησης πολιτικής ισχύος από μέρους των ευρωπαϊκών οικονομικών ελίτ, με "θύματα" τις ασθενέστερες οικονομικά χώρες.

Ωστόσο, δε θα πρέπει να αποδίδονται ευθύνες αποκλειστικά στους ευρωπαίους εταίρους, καθώς εκείνοι δεν είναι υποχρεωμένοι να λειτουργούν και αποφασίζουν με γνώμονα το ελληνικό εθνικό συμφέρον, αλλά ούτε να υιοθετούν την **"κοινοτική αλληλεγγύη"**, μία αφηρημένη τελικώς έννοια, θεωρητικής αξίας, η οποία ευκόλως παραμερίζεται, όταν οι συγκρουόμενοι γεωπολιτικοί στόχοι των κρατών-μελών το απαιτούν.

Το **εθνικό συμφέρον** αποτελεί αποκλειστικά οδηγό των πολιτικών ηγετών και όχι των εταίρων. Δυστυχώς, η ελληνική πολιτική ηγεσία απέτυχε να το προασπίσει άλλη μία φορά, όταν στα τέλη Οκτωβρίου η ελληνική κυβέρνηση συναίνεσε στις προτάσεις της Κομισιόν για τη χρηματοδότηση της Άγκυρας. Το ίδιο είχε συμβεί και στο Κάρντιφ.

Συνεπώς, οι αλαλαγμοί και οι λεονταρισμοί δεν αρμόζουν σε εκείνους που συνυπέγραψαν την τώρα αποκαλούμενη "μεθόδευση" των εταίρων μας. Όλα αυτά γίνονται για να παραπλανηθεί η κοινή γνώμη και να αποκρυφθούν οι σοβαρότατες πολιτικές ευθύνες των επικεφαλής της ελληνικής διπλωματίας.

Για άλλη μία φορά **οι υποχωρήσεις της χώρας μας γίνονται χωρίς τα ανάλογα ανταλλάγματα**, γεγονός που αποτελεί τεκμηρίωση της ανικανότητας και της έλλειψης μακρόχρονου στρατηγικού σχεδιασμού από μέρους των χαρασσόντων την εξωτερική πολιτική.

Ωστόσο, το ζητούμενο είναι αν πράγματι παρακάμπτεται το ελληνικό βέτο ή αν έχει ήδη προσυμφωνηθεί η παράκαμψή του. Τουλάχιστον αυτό φανερώνει η ελληνική συνυπογραφή στο Κάρντιφ για την "αναγκαιότητα" χρηματοδότησης της Τουρκίας.

Οι λανθασμένες επιλογές στο διπλωματικό πεδίο, η ανικανότητα να δημιουργηθούν ερείσματα σε ξένα κέντρα αποφάσεων, καθώς και η "αποστρατιωτικοποίηση" της πολιτικής ασφαλείας της χώρας, αφού "αμυντική ασπίδα" της χώρας αποτελεί πλέον η συμμετοχή στην ΟΝΕ, αποτελούν πρόκληση για τον πολίτη που

απαιτεί εξορθολογισμό της εξωτερικής πολιτικής και αναβάθμιση "δια της ισχύος" του ρόλου της χώρας στην ΕΕ.

Γ.Β.

S-300:

ΓΙΑΤΙ ΟΧΙ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ;

Στην αρχή εξαγγέλθηκε με τυμπανοκρουσίες η αγορά τους. Ακολούθως μεταλλάχθηκαν σε διαπραγματευτικό όπλο. Μετά άρχισε το παζάρι για την αναβολή τους. (με αντάλλαγμα ... μορατόριουμ πη-

σεων, από αυτά που γνωρίζουμε πόσο ενσυνείδητα και ευλαβικά τηρεί η Άγκυρα).

Κατόπιν κάτι ακούστηκε για Ρόδο.

Ακόμα πιο ύστερα το σενάριο αναβολής διαδέχθηκε αυτό της ακύρωσης.

Πρόσφατα διέρευσε στον τύπο ότι οι πύραυλοι S-300 παραγγέλθηκαν χωρίς τα αναγκαία τεχνικά συμπληρώματα και εξαρτήματα, αυτά ακριβώς που θα πολλαπλασίαζαν τις εντυπωσιακές δυνατότητες που όντως έχουν.

Ακόμα πιο πρόσφατα αναγγέλθηκε άλλη μια αναβολή (για την άνοιξη και, τέλος, στις 8 Νοεμβρίου οι οσφουκάμπτες που, δυστυχώς, μας κυβερνούν, ανακάλυψαν ότι μπορούν να τα πάνε στην ... Κρήτη).

Για να βγάλουμε από τη δύσκολη θέση τους υποτελείς Αθηνών και Λευκωσίας (καταλαβαίνουμε την αγωνία τους να κλείσει το θέμα) προτείνουμε το εξής, αφού πια καταντήσαμε να αγοράζουμε τα όπλα εκείνα μόνο, που μας επιτρέπει αυτός που μας απειλεί:

ΟΥΤΕ ΚΥΠΡΟ, ΟΥΤΕ ΡΟΔΟ, ΟΥΤΕ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ σύγχρονοι Ανταλκίδες!!! Στα Επτάνησα να τους εγκαταστήσετε, τους S-300. Να προφυλάσσουν την Κέρκυρα και την Κεφαλλονιά από την τουρκική αεροπορία. Και να ξεπέσει στον έσχατο εξευτελισμό η γύμνια του ραγιαδισμού σας...

Στ. Κ.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΟΠΛΙΤΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΥΠΟ

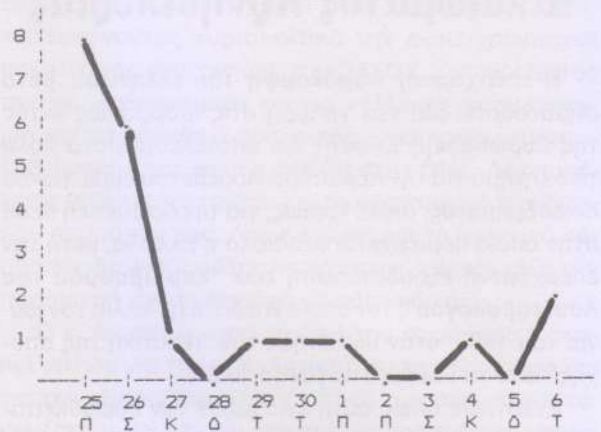
Ένα χρήσιμο παράδειγμα ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης στον ευαίσθητο χώρο της Εθνικής Άμυνας

Με ορόσημο την αποκατάσταση της δημοκρατίας, στις 24 Ιουλίου 1974, οι σχέσεις πολιτικής-στρατού βρίσκονται καθ' όλη τη διάρκεια της μεταδικτατορικής περιόδου σε εξαιρετικά υψηλό επίπεδο. Αφενός η εξάλειψη της μακριάς παράδοσης του στρατιωτικού επεμβατισμού, αφετέρου η υπαγωγή των Ενόπλων Δυνάμεων στις εκάστοτε κυβερνήσεις της Μεταπολίτευσης, σε συνδυασμό με την όξυνση των εθνικών προβλημάτων, εξαιτίας του Κυπριακού και του αποκάλυπτου τουρκικού επεκτατισμού, δημιούργησαν μία νέα κατάσταση στις σχέσεις πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, η οποία, σε αντίθεση με το μετεμφυλιακό παρελθόν, χαρακτηρίζεται από την αμοιβαία αποδοχή και τη συνεργασία. Ωστόσο, από καιρού εις καιρόν και με αφορμή διάφορα ζητήματα ήσσονος σημασίας ανακύπτουν συγκρούσεις και τριβές, που συνήθως δεν προσβάλλουν το συνολικό πλαίσιο λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών και την αρχή του πολιτικού ελέγχου, αλλά αναδεικνύουν τις εντάσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των δύο μερών στη διαδικασία αναδιοργάνωσης και εκσυγχρονισμού του ελληνικού στρατού ενόψει της νέας παγκόσμιας τάξης.

Η πρόσφατη εξαγγελία του πρωθυπουργού **Κ. Σημίτη** για τη θεσμοθέτηση του **Συνήγορου του Οπλίτη** σηματοδότησε αντιδράσεις σε ποικίλα επίπεδα. Συγκεκριμένα, η ανακοίνωση από μέρους του πρωθυπουργού, στις 24 Σεπτεμβρίου 1998, με αφορμή τα εγκαίνια για την έναρξη της λειτουργίας του Συνηγούρου του Πολίτη, ότι προβλέπεται στο άμεσο μέλλον η λειτουργία ενός παρόμοιου θεσμού και στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων, δημιούργησε ένα κύμα αντιδράσεων. Στο παρόν άρθρο θα επιχειρήσουμε να εξετάσουμε τις εν λόγω αντιδράσεις μέσα από την "οπτική του τύπου", επιδιώκοντας να εξαγάγουμε γενικότερα συμπεράσματα για τις σχέσεις πολιτικής-στρατού, για το ρόλο του Τύπου και της αντιπολίτευσης στον ευαίσθητο χώρο της Εθνικής Άμυνας κλπ.

Η "οπτική του Τύπου" καταγράφεται στο παρακάτω γραμμικό ή πολυγωνικό γράφημα. Η αποδελτίωση των σχετικών άρθρων, σημειωμάτων και σχολίων στον ημερήσιο και κυριακάτικο Αθηναϊκό Τύπο, για το χρονικό διάστημα από τις 25 Σεπτεμβρίου 1998 μέχρι και τις 6 Οκτωβρίου 1998 (12ήμερο), παρουσιάζεται ως εξής:

ΓΡΑΦΗΜΑ: Ο συνήγορος του Οπλίτη μέσα από τον Τύπο

Το γράφημα της "οπτικής του Τύπου" δείχνει αρχικά ότι μετά τις πρώτες έντονες αντιδράσεις που προκάλεσε η εξαγγελία του νέου θεσμού από τον πρωθυπουργό, η είδηση ακολούθησε μία σχεδόν σταθερή, αλλά ποσοτικά ασήμαντη παρουσία στις στήλες των εφημερίδων.

Το συμπέρασμα που αποκομίζει κανείς έως εδώ είναι ότι η εξαγγελία του νέου θεσμού, ανεξάρτητα από τις όποιες συνέπειες μπορεί να έχει για τον κρίσιμο χώρο της Εθνικής Άμυνας, ακολούθησε την καθοδική πορεία που ακολουθούν συνήθως οι πάσης φύσεως ειδήσεις στην καθημερινή ειδησεογραφία. Μετά από μία πρώτη παρουσίαση το θέμα "πνίγηκε" κάτω από τον τεράστιο όγκο της δημοσιογραφικής ύλης.

Ωστόσο, η ποιοτική ανάλυση της είδησης διαπερνά τη δημοσιογραφική αδράνεια, αποκαλύπτοντας τις ουσιαστικές διαστάσεις του ζητήματος. Από την επεξεργασία του υλικού συνάγεται ότι η άμεση αντίδραση στο νέο θεσμό (25 Σεπτεμβρίου 1998) προήλθε από τους ίδιους τους συντάκτες των εφημερίδων, οι οποίοι αντιμετώπισαν το ζήτημα ανάλογα με την κομματική (=ιδεολογική) γραμμή της εφημερίδας, με άλλα λόγια ανάλογα με τη θέση της εφημερίδας απέναντι στην κυβερνητική πολιτική στο χώρο της Εθνικής Άμυνας. Συγκεκριμένα, οι εφημερίδες *Αυριανή*, *Βραδυνή*, *Απογευματινή* και *Νέα* παρουσίασαν την είδηση χωρίς κανένα αρνητικό ή θετικό σχόλιο. Ο *Ριζοσπάστης* παρουσίασε την είδηση με κάποια έμμεση κριτική διάθεση, ενώ η *Καθημερινή* άσκησε ήπια κριτική, ζητώντας απλώς "προϋποθέσεις" για την ευδόκιμη λειτουργία ενός τέτοιου θεσμού. Δύο εφημερίδες, ο *Ελεύθερος* και ο *Αδέσμευτος Τύπος*, παρουσίασαν την είδηση με χαρακτηριστικούς τίτλους: "Αρνητικές τορπίλες στο Στράτευμα" και "Νάρκη στο στράτευμα".

Το ενδιαφέρον από την ποιοτική ανάλυση της είδησης στον Τύπο έγκειται στο γεγονός ότι την αμέσως επόμενη ημέρα, στις 26 Σεπτεμβρίου 1998, το ζήτημα, που συνέχισε να απασχολεί έντονα τις στήλες των εφημερίδων, περιήλθε στο πεδίο της

καθαρής πολιτικής και ειδικότερα της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Το σύνολο των εφημερίδων (Απογευματινή, Βραδυνή, Αδέσμευτος Τύπος, Εξουσία, Ελευθεροτυπία και Έθνος) παρουσίασαν τις έντονες και οξύτερες αντιδράσεις του βουλευτή της ΝΔ και πρώην ΥΕΘΑ Ι. Βαρβιτσιώτη.

Η έρευνα σταματά στις 6 Οκτωβρίου 1998, όπου για πρώτη φορά παρουσιάζεται στον Τύπο "**συλλογική**" **αντίδραση** εκ μέρους του Πανελληνίου Σωματείου Απόστρατων Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων (Ακρόπολη, Στρατιωτικά Νέα). Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, στις 27/9 το Έθνος της Κυριακής παρουσίασε το ζήτημα με την ευχή να προσφέρει θετικά στις Ένοπλες Δυνάμεις, στις 29/9 η Αυγή παρουσίασε το θεσμό τασσόμενη ανοικτά υπέρ της άμεσης υλοποίησής του, στις 30/9 το Έθνος επανήλθε με θετικό σχόλιο, στις 1/10 η Καθημερινή φιλοξένησε στις στήλες της σύντομο επικριτικό σχόλιο του αντιστράτηγου ε.α. Γεωργίου Α. Λεβέντη, ενώ, τέλος, στις 4/10 η Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία παρουσίασε το ζήτημα με έμφαση στην κριτική της ΝΔ.

Συμπερασματικά, μπορούμε να επισημάνουμε τα εξής: πρώτον, ο ρόλος του Τύπου είναι **καταλυτικός** στις σχέσεις **πολιτικής-στρατού**. Οι εφημερίδες στα πλαίσια της δημοκρατικής λειτουργίας του Τύπου ενημερώνουν ή ασκούν κριτική στη κυβερνητική Πολιτική Εθνικής Άμυνας, υποκαθιστώντας, λιγότερο ή περισσότερο, τα πολιτικά κόμματα και την

αξιωματική αντιπολίτευση. Ωστόσο, οι κομματικές διαθλάσεις της λεγόμενης "τέταρτης" εξουσίας μπορούν να δημιουργήσουν ορισμένες φορές σοβαρά προβλήματα στον ευαίσθητο χώρο της Εθνικής Άμυνας, ο οποίος εξ ορισμού δεν προσφέρεται για μικροπολιτικές αντιπαραθέσεις. Δεύτερον, η ποσοτική ανάλυση της είδησης αποτυπώνει συνήθως το βαθμό σπουδαιότητας του ζητήματος. Με απλά λόγια, η ποσοτικά περιορισμένη παρουσία της είδησης στον Τύπο για ένα εύλογο χρονικό διάστημα αποδεικνύει ότι οι τριβές, επώνυμες ή ανώνυμες, μεταξύ πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας δε συνιστούν μείζον θέμα για τις σχέσεις πολιτικής-στρατού στη δημοκρατία (η "πυροσβεστική" προσφορά του Τύπου). Τέλος, η ποιοτική καταγραφή της απουσίας της ευρύτερης αντιπολίτευσης ενισχύει την άποψη της πρωτογενούς "υποκατάστασης" της πολιτικής από τον Τύπο, μέσα από τις κομματικές ή συγκυριακές γραμμές των εφημερίδων, φέρνοντας στο φως μία κρίσιμη πτυχή του τριγώνου **Πολιτικό Σύστημα/Εθνική Άμυνα/Τύπος** (domestic context), η οποία μπορεί σε περίπτωση μείζονος ζητήματος (π.χ. Ίμια) να δημιουργήσει **επικίνδυνες καταστάσεις** όχι μόνο στη λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών αλλά και στο εθνικό status της χώρας γενικότερα.

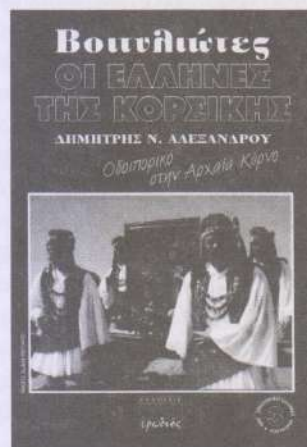
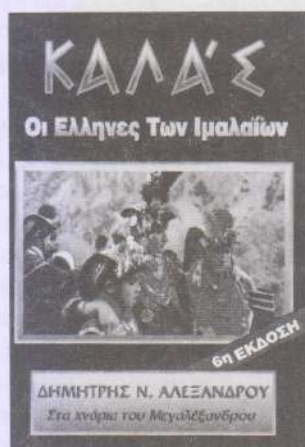
Σπύρος Μακρής,
Δρ. Πολιτικών Επιστημών

Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ Ε Ρ Ω Δ Ι Ο Σ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
Έρωδιός

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Οδοιπορικό στον ξεχασμένο Ελληνισμό

Κεντρική διάθεση: Βασίλειος Χρήστου - Προξένου Κορομηλά 42 - Τηλ.: 031/240.331

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ

του Κωνσταντίνου Χολέβα *

Μέχρι τώρα είχαμε συνηθίσει να βλέπουμε την προσπάθεια όρισμένων δημοσιογράφων του αθηναϊκού τύπου να εξαφανίσουν από τις πρώτες σελίδες ή να μειώσουν την σημασία κρίσιμων θεμάτων της εξωτερικής μας πολιτικής. Τώρα, όμως, με άφορμή τις βουλευτικές εκλογές στο κρατίδιο των Σκοπίων είδαμε και κάτι άλλο, που μας προβληματίζει ακόμη περισσότερο. Είδαμε, δηλαδή, μία προσπάθεια να εξωραϊσθούν τα προβλήματα, να παρουσιασθή τό μαύρο άσπρο και να εξαλειφθούν πλήρως εκείνες οι ειδήσεις και εκείνα τα γεγονότα, τά οποια, εάν προβληθούν σωστά, θά έμβάλουν σέ άνησυχία τόν λαό και τήν ήγεσία του τόπου.

Στίς 18 Οκτωβρίου, λοιπόν, και στή 1 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκαν οί δύο γύροι τών βουλευτικών εκλογών στους βόρειους γείτονές μας. Τήν πρώτη θέση κατέλαβε ή συνεργασία του υπερεθνικιστικού κόμματος ΒΜΡΟ και τής «Δημοκρατικής Έναλλαγής». Οί άρχηγοί τών δύο κομμάτων, ό 32χρονος άνεργος φιλόλογος Λιοϋπτσο Γκεοργκιέφσκι και ό καθηγητής τής Νομικής Βασίλ Τοπουρκόφσκι, τή στιγμή πού γράφονται αυτές οί γραμμές συζητούν γιά τό σχηματισμό κυβερνήσεως και άναζητούν συνεταιρούς, διότι παρά μία έδρα απέτυχαν να εξασφαλίσουν άπόλυτη πλειοψηφία στό Κοινοβούλιο. Τό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα του Μπράνκο Τσερβενκόφσκι, πού κυβερνούσε μέχρι τίς εκλογές και εξέφραζε τούς πρώην κομμουνιστές και τόν Πρόεδρο Κίρο Γκλιγκόρφ, έλαβε τήν δεύτερη θέση. Γιά πρώτη φορά κατέβηκαν ένωμένα τά δύο κόμματα τών Άλβανών, τό μετριοπαθές ΡDΡ και τό πιο άκραιο DPA, και κατέλαβαν 24 από τίς 120 έδρες, στό ποσοστό τών Άλβανών στό συνολικό πληθυσμό τό όποιο άνέρχεται σέ 30%. Από τίς λοιπές άγνωρισμένες μειονότητες τών Σκοπίων (Άθίγγανοι, Σέρβοι, Τουρκοί) έλαβε μία έδρα τό κόμμα τών Άθιγγάνων, ένω γνωρίζουμε ότι υπάρχουν και άτομα μέ ελληνική και βουλγαρική συνείδηση, στά οποια δέν επιτρέπεται να εκφράζουν τήν εθνική τους ταυτότητα.

Χαρās ευγγέλια γιά τήν ένδοτική σχολή άνα-

“...Και τώρα τί έπεται; Οί όπαδοί τών υποχωρήσεων έλπίζουν ότι θά τό πάρουμε άπόφαση και θά άποδεχθούμε τό όνομα «Δημοκρατία τής Μακεδονίας». Όμως, μία προσεκτικότερη παρατήρηση τών δεδομένων μας οδηγεί στή σκέψη ότι εισερχόμεθα σέ μία νέα φάση του Μακεδονικού, ή οποια επιφυλάσσει εκπλήξεις όχι κατ' ανάγκην δυσάρεστες γιά τή χώρα μας...”

λυτών και δημοσιογράφων, ένω θά έπρεπε να μάς παρουσιάσουν τούς νικητές τών εκλογών χωρίς προσωπειο. Φιλέλληνες, μετριοπαθείς, κεντροδεξιοί ευρωπαϊκού τύπου και άλλα φαιδρά επίθετα επιστρατεύθηκαν γιά να χαρούμε κι έμεις ότι δήθεν πλησιάζει ή ημέρα τής επιλύσεως του Μακεδονικού. Προφανώς κάποιοι μάς προετοιμάζουν γιά τήν όριστική υποχώρηση. Η Ένδιάμεση Συμφωνία του Σεπτεμβρίου 1995 άποτελει τό πρώτο βημα, μέσω του όποιου ή Έλλάς άπεμπόλησε κάθε ισχυρό χαρτί και

άνοιξε τόν δρόμο στα Σκόπια, γιά να μάς κοροϊδεύουν. Και τώρα τί έπεται; Οί όπαδοί τών υποχωρήσεων έλπίζουν ότι θά τό πάρουμε άπόφαση και θά άποδεχθούμε τό όνομα «Δημοκρατία τής Μακεδονίας». Όμως, μία προσεκτικότερη παρατήρηση τών δεδομένων μάς οδηγεί στή σκέψη ότι εισερχόμεθα σέ μία νέα φάση του Μακεδονικού, ή

οποια επιφυλάσσει εκπλήξεις όχι κατ' ανάγκην δυσάρεστες γιά τήν χώρα μας.

Άς δούμε τά δεδομένα αυτά και άς τονίσουμε όρισμένα στοιχεία πού επιμελώς μάς άποκρύπτουν οί γνωστοί κονδυλοφόροι:

α) Παρά τήν έκστρατεία δημοσίων σχέσεων προς τήν Έλλάδα και προς άλλες πλευρές τό κόμμα πού ήλθε πρώτο στίς εκλογές, τό ΒΜΡΟ, πρέπει να προσεχθή ιδιαίτερα, διότι άποτελει παράγοντα άποσταθεροποιήσεως. Τό όνομά του (Έσωτερική Μακεδονική Έπαναστατική Όργάνωση) μάς άνάγει κατ' ευθειαν στήν πολιτική όργάνωση βουλγάρων κομιτατζήδων, οί οποιοι τό 1893 ξεκίνησαν τόν ένοπλο άγώνα κατά του ελληνισμού στήν τότε τουρκοκρατούμενη Μακεδονία. Τά έμβλήματά του είναι ό ήλιος τής Βεργίνας και ό βουλγαρικός λέων. Η χρησιμοποίηση του σήματος τής Βεργίνας άποδεικνύει ότι στα Σκόπια δέχονται τήν Ένδιάμεση Συμφωνία του 1995 μόνον εκεί πού τούς συμφέρει. Διότι ή συμφωνία αυτή περιλαμβάνει σαφή δέσμευση περί μη χρησιμοποίησης συμβόλων τά οποια ένοχλούν. Έξ άλλου ή κατά κόρον προβολή του λιονταριου, βουλγαρικού ιστορικού συμβόλου (έξ ου και τό βουλγαρικό εθνικό νόμισμα όνομάζεται λέβ-λιοντάρι) μάς φέρνει στό νοϋ τίς κατηγορίες πού δέχεται συνεχώς ό Λ. Γκεοργκιέφσκι, ότι δηλαδή έξυπηρετεί τά βουλγα-

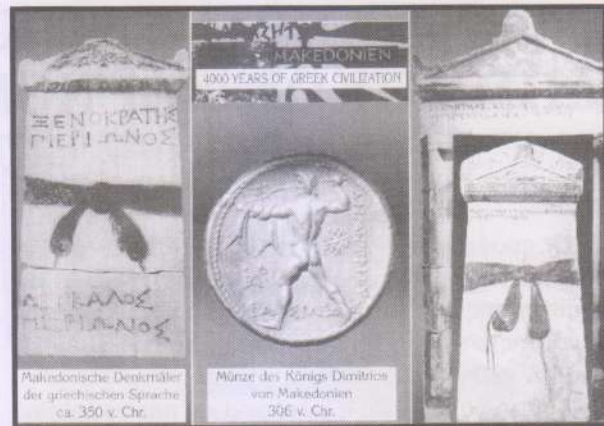
ρικά συμφέροντα.

Τό σημαντικότερο όλων είναι ότι στά γραφεία του άρχηγού του ΒΜΡΟ ύπάρχει χάρτης της Μεγάλης Μακεδονίας, στον οποίο περιλαμβάνεται καί μέ γα μέρος της Βορείου Έλλάδος. Ο ίδιος χάρτης χρησιμοποιήθηκε καί στά ψηφοδέλτια του ΒΜΡΟ, την ίδια ώρα κατά την οποία όρισμένοι Έλληνες δημοσιογράφοι παρουσίαζαν τό ΒΜΡΟ ως μετριπαθές κόμμα πού άρνεϊται... τό έθνικιστικό παρελθόν του! Οί άλυτρωτικές τάσεις του κόμματος φάνηκαν καί τόν παρελθόντα Αύγουστο, όταν διοργάνωσε συνέδριο, στό οποίο κατηγγέλη ή Συνθήκη του Βουκουρεστίου του 1913, δηλαδή ή συνθήκη πού καθιέρωσε καί τά σημερινά σύνορα της Βαλκανικής. Άκριβώς γιά αυτές τίς άλυτρωτικές του διαθέσεις τό ΒΜΡΟ δέν έχει γίνει δεκτό από την οικογένεια των ευρωπαϊκών κεντροδεξιών κομμάτων.

Ίδιαιτερη άνησυχία προκαλεί καί ή τυχωδικτική προσωπικότητα του Α. Γκεοργκιέφσκι, άρχηγού του ΒΜΡΟ, ό οποίοςς πρό όλίγων έτων προέβαλε δημοσίως τίς φιλοβουλγαρικές του θέσεις. Ο άνεργος φιλόλογος κατάγεται από ένα χωριό κοντά στά σύνορα Σκοπίων-Βουλγαρίας καί είναι ένδεικτικό ότι στό χωριό αυτό το ΒΜΡΟ έχει πολύ μικρή δύναμη. Οί συντοπίτες του, πού τόν γνωρίζουν καλύτερα, δέν τόν έμπιστεύονται!

β) Ο άλλος δηθεν μετριοπαθής καί «φιλέλλη» κατά τούς διαφημιστές του έλληνας δημοσιογράφος, ό Βασίλ Τοπουρκόφσκι, άρχηγός της «Δημοκρατικής Έναλλαγής» καί ύποψήφιος γιά την Προεδρία της Δημοκρατίας τό 1999, είναι επίσης ένδιαφέρονσα περίπτωση. Πρίν από τρία χρόνια έγραψε ένα βιβλίο γιά παιδιά, όπου άναπαράγεται όλη ή ιδεολογία του τιτοϊκού κομμουνισμού περί Μεγάλου Άλεξάνδρου καί «Μακεδονικού Έθνους». Κατά τά άλλα έμφανίζεται μεταρρυθμιστής καί «ευρωπαϊστής». Είναι γιός έλληνα άντάρτη της περιόδου 1946-49 από τή Δυτική Μακεδονία καί πρέπει νά θυμόμαστε ότι τό μεγαλύτερο μίσος γιά την Έλλάδα στά Σκόπια διατηρούν εκείνοι πού βρέθηκαν εκεί μετά τίς δραματικές πολιτικές περιπέτειες της δεκαετίας του 1940-50. Πίσω από τά αίτήματα γιά επιστροφή των «παιδιών της Μακεδονίας του Αιγαίου» κρύβεται ή προσπάθεια γιά τή δημιουργία μειονοτικού ζητήματος στην Β. Έλλάδα.

γ) Παρά τή συνεχή ύποβάθμιση του ζητήματος από όρισμένα ελληνικά Μ.Μ.Ε. ή γνωστή προπαγάνδα των Σκοπίων συνεχίζεται σέ όλα τά μέτωπα, άλλωστε μέ την Ένδιάμεση Συμφωνία ή χώρα μας παρέδωσε τά όπλα. Σχολικά βιβλία καί κυβερνητικές ύπηρεσίες καλλιεργούν τό μακεδονισμό καί τίς διεκδικήσεις σέ βάρος της Έλλάδος, όμιλούν γιά εκατοντάδες χιλιάδες καταπιεζόμενων Μακεδόνων (!) στην Έλλάδα κ.λ.π. Οί σκοπιανές άρχές καταστρέφουν τίς ελληνικές έπιγραφές από ελληνικά ιστορικά μνημεία, όπως π.χ. τό μοναστήρι του Άγίου Παντελεήμονος στην Άχρίδα. Οί δέ κά-

Μία από τίς κάρτες πού έκτύπωσαν οί πατριώτες της ελληνικής κοινότητας του Osterode της Γερμανίας.

τοικοι του σκοπιανού κράτους, πού έχουν ελληνική συνείδηση, έμποδίζονται νά εκδηλωθούν ή διώκονται. Μέ την πάροδο των χρόνων ή σκοπιανή νομενκλατούρα έπεχείρησε καί συνεχίζει νά προσπαθει νά δημιουργήσει στους Έλληνοβλάχους της περιοχής συνείδηση ξεχωριστής βλαχικής εθνότητας. Πόσοι παραμένουν προσδεδεμένοι στον έλληνισμό; Δέν μπορούμε νά ξέρουμε έπακριβώς, αλλά οί επισκέπτες του Μοναστηρίου, του Κρουσόβου, της Ρέσνας, των Σκοπίων καί άλλων πόλεων καί χωριών συναντούν άρκετούς καταπιεσμένους όμοεθνεϊς μας, γιά τούς όποιους ή επίσημη Έλλάς δυστυχώς μέχρι τώρα δέν έδειξε τό άπαιτούμενο ένδιαφέρον.

δ) Η περιβόητη «έπιχειρηματική διείσδυση» ούδέν πολιτικό όφελος απέφερε στην Έλλάδα. Οί κυβερνητικές ύπηρεσίες των Σκοπίων έμπόδισαν ξεκάθαρα τή δραστηριότητα ελληνικών έπιχειρήσεων ύπενθυμίζοντας ότι στά ταραγμένα Βαλκάνια ή πολιτική άκόμη προηγείται της οικονομίας.

ε) Η νέα φάση του Μακεδονικού, όπως τή χαρακτηρίσαμε, στοιχειοθετείται από την παράλληλη ένίσχυση του φιλοβουλγαρικού πυρήνα του ΒΜΡΟ καί καί των εθνικιστών Άλβανών στα Σκόπια. Στίς δυτικές επαρχίες του κρατιδίου κυματίζει ή άλβανική σημαία, ενώ ό καυτός άποσχιστικός άνεμος του Κοσσυφοπεδίου τσουρουφλίζει τό σλαβικό στοιχείο. Στην πόλη των Σκοπίων οί Άλβανοί ζουν σέ τελείως διαφορετικές γειτονίες από τούς Όρθόδοξους Χριστιανούς Σλάβους, ενώ ή σχισματική έκκλησία των Σκοπίων άναζητεί προσέγγιση μέ Έλληνες καί Σέρβους, φοβούμενη τή μουσουλμανική εθνικιστική καί δημογραφική έκρηξη. Τίποτε δέν άποκλείει την όμαλή ή βίαιη επανάληψη της συμφωνίας του 1924 μεταξύ Βουλγάρων καί Άλβανών γιά διχοτόμηση της περιοχής, ή όποία ύλοποιήθηκε επί Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ένώπιον του σοβαρού ένδεχόμενου νά ένταθούν τά άποσχιστικά καί διαλυτικά φαινόμενα στό ύβριδιο των Σκοπίων, ή Έλλάς δέν πρέπει νά προβή σέ καμμία άλλη ύποχώρηση έναντι μιás χώρας, ή όποία σέ λίγα χρόνια μπορεί καί νά μήν ύπάρχει.

ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ

του Γ. Βοσκόπουλου *

Οι πρόσφατες εκλογές ανέδειξαν όχι μόνο τους δημοτικούς και νομαρχιακούς άρχοντες, αλλά και την αντίθεση της συντριπτικής πλειοψηφίας του ελληνικού λαού στις επιλογές και τον τρόπο άσκησης εξουσίας από τον κυβερνητικό πολιτικό φορέα.

Δυστυχώς, και πάλι η φιλολογία και παραφιλολογία περί του μηνύματος που απέστειλε το εκλογικό σώμα, καθώς και η διαστρέβλωσή του από τους "επαίοντες", επιδιώκει να αμβλύνει τη σημασία του πραγματικού μηνύματος αυτών των εκλογών. Επιχειρείται με αυτόν τον τρόπο **να ταυτιστεί το σημαίνον (μήνυμα) με λάθος σημαϊνόμενο (ερμηνεία του)**.

Από τη μία πλευρά, η κυβερνητική παράταξη δηλώνει ότι εξέλαβε το μήνυμα ως εντολή να προχωρήσει στον ίδιο **μονεταριστικό μονόδρομο με κύριους χαμένους τους μη έχοντες** (μικρομεσαία στρώματα), από την άλλη η αξιωματική αντιπολίτευση ευελπιστεί να προσεταιριστεί την αποτυχία του κυβερνώντος κόμματος, παρουσιάζοντάς την ως δική της επιτυχία και επιβράβευση του "προτεινόμενου" δικού της μοντέλου διακυβέρνησης, αποκρύπτοντας επιμελώς την ουσιαστική ιδεολογική ταύτιση των δύο μεγαλύτερων πολιτικών φορέων.

Αυτό που επιμελώς αποκρύπτεται είναι ότι το μήνυμα του εκλογικού σώματος αποτελεί **καταδίκη "της στρατηγικής του μονόδρομου"**. Η είσοδος στην ΟΝΕ δεν μπορεί να αποτελέσει άλλοθι της ανικανότητας κάποιων πολιτικών ελίτ ούτε και να επιτευχθεί με τίμημα το επίπεδο διαβίωσης. Η Ελλάδα είναι η μόνη χώρα της ΕΕ στην οποία τα τελευταία χρόνια η ποιότητα ζωής υποχωρεί. **Οι έλληνες πολίτες εξακολουθούν να παραμένουν οι φτωχότεροι Ευρωπαίοι** (βλ. έκθεση Eurostat στην Καθημερινή, 12-10-97).

Πέραν, ωστόσο, της λανθασμένης στρατηγικής που ακολουθείται στην πορεία προς την ΟΝΕ, υπάρχουν και μέγιστες προσωπικές ευθύνες κυβερνητικών μελών, οι οποίες αποδοκιμάστηκαν έμμεσα στις καλές δες.

Στο εξωτερικό πεδίο αποδοκιμάστηκε η **πολιτική της δορυφοροποίησης** της χώρας έναντι του εξ ανατολών επεκτατικού γείτονα και η καθυστέρηση υλοποίησης των εξοπλιστικών προγραμμάτων, που αναγκάζει ιδιαίτερα τους έλληνες αεροπόρους να "μάχονται" ενάντια σε αριθμητικά υπέρτερους και καλύτερα εξοπλισμένους αντιπάλους.

Στο εσωτερικό πεδίο αποδοκιμάστηκε ο παθολογικός ναρκισσισμός του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος παρά τις πρωτοφανείς αποτυχίες σταθεροποίησης της οικονομίας, την ανέντιμη προς τους έλληνες επενδυτές

διαβεβαίωση περί μη υποτίμησης, προχώρησε σε αυτήν, αιφνιδιάζοντας μόνο τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που συνήψαν δάνεια σε ξένο συνάλλαγμα. Οι μόνοι που δεν αιφνιδιάστηκαν, καθώς γνώριζαν, ήταν οι καιροσκόποι και σπεκουλαδόροι.

Η αποτυχία του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων έναντι ικανοποιητικών ανταλλαγμάτων και η μη ανεύρεση φερέγγυων αγοραστών (βλέπε Ιονική) απετέλεσε τη δεύτερη παράμετρο της αποτυχίας της οικονομικής πολιτικής, ενώ η μη ανάληψη προσωπικών ευθυνών από τον εμπνευστή της αποτελεί έκφραση πολιτικού παχυδερμισμού και αμοραλισμού, γεγονός που καθιστά επιτακτική την ποιοτική αναβάθμιση των στελεχών των πολιτικών ελίτ. Η περίπτωση της Ιονικής ανάγει τη χώρα μας σε "μπανανία" της Ε.Ε., όπου αφερέγγυες και ομορτοουνιστικές επενδύσεις απειλούν να δυναμιτίσουν το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας.

Αποδοκιμάστηκε ακόμα η **αναξιοκρατία, ο πελατειασμός και ο νεποτισμός**, παράδεισος των οποίων αποτελεί αναμφισβήτητα αυτή η χώρα. Το δημόσιο εξακολουθεί να παρέχει χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες και να επανδρώνεται από έμψυχο δυναμικό χαμηλού διαμετρήματος, ενώ ο απλός πολίτης, προσερχόμενος σε μία δημόσια υπηρεσία αντιμετωπίζει το "μικρό δικτατορικό του δημοσίου", χωρίς να του παρέχεται η δυνατότητα να τιμωρήσει το δημόσιο λειτουργό που κάνει κατάχρηση εξουσίας.

Αντικείμενο της πάνδημης κατακραυγής δεν μπορούσε να μην γίνει και ο "Καποδίστριας", ο οποίος συνένωσε μεν διοικητικά, ωστόσο δίχασε τις τοπικές κοινωνίες, τα προβλήματα των οποίων καλούνται να "λύσουν" άρχοντες εδρεύοντες "εκτός των τειχών", χωρίς άμεση συμμετοχή στις διεργασίες των τοπικών κοινωνιών.

Αλλά, δυστυχώς, και οι ένοπλες δυνάμεις αποτελούν ζωντανό παράδειγμα ευνοιοκρατίας, με κάποιους ένοστους να ευνοούνται σκανδαλωδώς έναντι κάποιων μη διαπλεκόμενων συναδέλφων τους.

Στο κοινωνικό πεδίο, η παρατηρούμενη και ανησυχητική έξαρση της εγκληματικότητας και τα αλληπάλληλα ραπίσματα κατά της ΕΛΑΣ αναδεικνύουν τις δομικές αδυναμίες της να αντιμετωπίσει το εκσυγχρονισμένο, πλέον, κοινό έγκλημα, αλλά και την έκπτωση ηθών που παρατηρείται στους κόλπους της. **Τα χαμηλά κριτήρια επιλογής των ένστολων**, καθώς και η επί δεκαετίες νόρμα επιλογής των με βάση κομματικά κριτήρια **αποτελούν διαχρονική συνταγή αποτυχίας** και αποδεικνύουν την αποτρεπτική ισχύ της χώρας.

Στο χώρο της αντιπολίτευσης η ευφορία από την "ήττα των άλλων" και όχι τη δική της νίκη φαίνεται να

* Συγγραφέας - Πολιτικός Επιστήμων

δημιουργεί ένα διαστρεβλωτικό εφησυχασμό. Η κατάσταση νιρβάνα, στην οποία έχει περιέλθει μετά τις εκλογές, μαρτυρά την έλλειψη αυτογνωσίας, αλλά και την ανικανότητα αντικειμενικής ερμηνείας του μηνύματος των εκλογών.

Η μεν αξιωματική αντιπολίτευση "κέρδισε" μόνο συγκυριακά και πρόσκαιρα, λόγω της ψήφου διαμαρτυρίας του εκλογικού σώματος (άραγε και το υψηλότερο ποσοστό αποχής δεν αποτελεί έκφραση διαμαρτυρίας και αποστροφής προς τους πολιτικούς ταγούς;).

Τα δε μικρότερα κόμματα αποτελούν, ίσως, τους πιο κερδισμένους των εκλογών, καθώς οι δικές τους επιλογές έκριναν τα μέγιστα.

Ωστόσο, το πολιτικό μήνυμα των εκλογών είναι ξεκάθαρο. Στο διεθνολογικό πεδίο η ερμηνεία γεγονότων, όταν αυτή γίνεται με διαφορετικές υποθέσεις εργασίας και με βάση ανταγωνιστικά επιστημολογικά κριτήρια, οδηγεί σε διαφορετικές ερμηνείες.

Στην ενδοκρατική τάξη πραγμάτων, η έλλειψη επιστημολογικών κανόνων και η ερμηνεία με αποκλειστικό γνώμονα ιδιοσυγκρατικές, υποκειμενικές και ωφελιμιστικές παραμέτρους οδηγούν σε παραμορφωτικά ερμηνευτικά φαινόμενα.

Αποτέλεσμα είναι στον ελλαδικό χώρο να μην υπάρχουν χαμένοι στις εκλογικές αναμετρήσεις (!), αλλά όλοι οι μονομάχοι του πολιτικού στίβου να πανυγηρίζουν για τη νίκη τους.

Σε ακραίες περιπτώσεις, όπως αυτή των πρόσφατων εκλογών, και όταν το μήνυμα είναι καθολικό, τότε η ερμηνεία που του αποδίδεται είναι συμβατή με το επιθυμητό για τις πολιτικές ελίτ αλλά μη ανταποκρινόμενο στην πραγματικότητα.

Για παράδειγμα, το εκλογικό σώμα καταδίκασε την κοινωνικά άδικη οικονομική πολιτική, η οποία δεν κατανέμει τα βάρη δίκαια, γεγονός, ωστόσο, το οποίο ερμηνεύτηκε ως εντολή να συνεχιστεί και εντατικοποιηθεί η ίδια άδικη για τα μικρομεσαία στρώματα οικονομική πολιτική (!).

Δεύτερο σημαντικό σημείο του εκλογικού μηνύματος είναι η αμφισβήτηση από το εκλογικό σώμα του χρονοδιαγράμματος και της στρατηγικής συμμετοχής στην ONE. Η ατελέσφορη, αδιέξοδη και κοινωνικά επικίνδυνη στρατηγική της με κάθε θυσία εισδοχής στην ONE ουσιαστικά απορρίπτεται. Η σχέση κόστους-οφέλους οφείλει να διέπει την οποιαδήποτε στρατηγική.

Το κοινωνικό κράτος οφείλει να εξορθολογιστεί, όχι, ωστόσο, να μετεξελιχθεί σε αρωγό του διεθνικού κεφαλαίου, με την επιβολή του αμερικανικού μοντέλου, το οποίο συντηρεί τις κοινωνικές ανισότητες και "παράγει λιγότερους άνεργους, αλλά περισσότερους φτωχούς" (βλ. συνέντευξη Μισέλ Ροκάρ, Επενδυτής, 18-19/7/98).

Η ONE αποτελεί μέγιστο στόχο, ωστόσο με το ανάλογο επιτρεπτό κοινωνικό κόστος. Αυτό είναι και το σημαντικότερο μήνυμα προς τις πολιτικές και οικονομικές ελίτ της χώρας, για τις οποίες η ONE αποτελεί

μέγιστο στρατηγικό στόχο, προκειμένου να μην περιθωριοποιηθούν στη νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία και στην υπό διαμόρφωση νέα τάξη πραγμάτων.

Αποκρύπτεται σκόπιμα ότι "η Ελλάδα θα είναι η μόνη χώρα της Ε.Ε. που θα υποστεί αρνητική επίδραση από την ολοκλήρωση της ONE" (βλ. πόρισμα Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Επενδυτής 7-8/2/98).

Οι πρόσφατες εκλογές απέτελεσαν ράπισμα κατά αυτών που ονειρεύονται μία Ευρώπη των τραπεζιτών και όχι των πολιτών καθώς και την απόρριψη του αγγλοσαξωνικού μοντέλου, που οδηγεί το διεθνικό κεφάλαιο στην ασυδοσία και τα μικρομεσαία κοινωνικά στρώματα στο κοινωνικό περιθώριο.

Υπενθυμίζουν στους πολιτικούς ταγούς της χώρας ότι πρώτιστος στόχος της ONE και του οράματος της Ενωμένης Ευρώπης οφείλει να είναι η **σύγκλιση των πραγματικών οικονομικών μεγεθών και όχι η θεσμοθέτηση ενός νεοαποικιακού συστήματος εκμετάλλευσης των ασθενέστερων οικονομικά κρατών** με απόλυτη υποταγή στην "ασυδοσία και την ανευθυνότητα των αγορών", όπως επισημαίνει ο καθηγητής Κ. Βεργόπουλος (Κυριακάτικη, 20-9-98).

Αποτελεί, τέλος, υπενθύμιση ότι δε γίνεται αποδεκτή από το εκλογικό σώμα η περιθωριοποίηση της Ελλάδας σε μία μεταλλαγμένη από τους αρχικούς στόχους της Ευρώπη, μία Ευρωπαϊκή Ένωση χτισμένη σε θεσμούς, πνευματικά τέκνα της πολιτικής ισχύος. Οι εν λόγω τάσεις αποκρύπτονται επιμελώς από τον ελληνικό λαό, προκειμένου να μην ενισχύσουν τον ευρωσκεπτικισμό και την αντίδραση των "υποψιασμένων" πολιτών.

Εν κατακλείδι, μόνο η μεγιστοποίηση του πολιτικού κόστους χωρίς φανατισμούς και κομματικές κατηγοριοποιήσεις μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματικό μηχανισμό ελέγχου των πολιτικών ελίτ. **Η στρατηγική της κομματικής και δογματικής συσπείρωσης των ψηφοφόρων αποδοκιμάστηκε έντονα στις πρόσφατες εκλογές**, γεγονός που ανησύχησε ιδιαίτερα αυτούς που ευνοούνται από τον κομματικό φανατισμό και την πόλωση του εκλογικού σώματος, ώστε ο ψηφοφόρος να οδηγείται στις καλές με αποκλειστικά κομματικά κριτήρια και όχι το εθνικό συμφέρον της χώρας. ■

Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

του Νικόλαου Ντάσιου *

Η διαρθρωτική απόκλιση της ελληνικής οικονομίας και η συνεπαγόμενη «παρασιτοποίησή» της αντανακλώνται στο τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα. Για πρώτη φορά στη μεταπολεμική μας ιστορία επιχειρείται μια τόσο διευρυμένη - και συντελείται μια εξίσου γρήγορη - διάλυση των μεσοστρωμάτων. Η κοινωνική πόλωση με νησίδες προκλητικού πλούτου και πλήρους ένδειας συνιστούν το μεγαλύτερο σκάνδαλο της «εκσυγχρονισμένης» κοινωνίας μας.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία των ΕΣΥΕ (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας) και ΟΑΕΔ ο επίσημος αριθμός των ανέργων στη χώρα μας ανέρχεται σε 420.000 σε σύνολο 4.160.000 εργατικού δυναμικού. Από αυτούς το 38% είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ έως 29 ετών, το 78% είναι απόφοιτοι Λυκείου 20 έως 24 ετών και 45% απόφοιτοι Λυκείου 25 έως 29 ετών.

Τα στοιχεία αυτά απέχουν αρκετά από την πραγματικότητα, αφού δεν περιλαμβάνουν σημαντικά ποσοστά νέων που δεν έχουν εργαστεί ποτέ ή που απασχολούνται ευκαιριακά και αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία. Είναι ενδεικτικό ότι μέχρι στιγμής δεν υπάρχει καμιά συγκεκριμένη πολιτική δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας που να δεσμεύει την Κυβέρνηση ή τους Ο.Τ.Α. Σύμφωνα, όμως, με τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής του Άμστερνταμ οι κυβερνήσεις των κρατών μελών είναι υποχρεωμένες να καταρτίζουν ετήσια «Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση».

Σύμφωνα, λοιπόν, με το υπό κατάρτιση Εθνικό Σχέδιο (στο οποίο η συμβολή των κοινωνικών φορέων και των οργανώσεων των ανέργων ήταν ανύπαρκτη), η κυβέρνηση δεσμεύεται να δημιουργήσει **50.000 νέες θέσεις εργασίας**, που θα είναι κυρίως επιδοτούμενες θέσεις στον ιδιωτικό τομέα. Στο πρόγραμμα αυτό θα μπορούν να συμμετέχουν νέοι που είναι **πάνω από 3 μήνες άνεργοι**. Οι άνεργοι αυτοί θα προσλαμβάνονται για 18 μήνες από εταιρείες και θα παίρνουν 4.000 δραχμές ημερομίσθιο, όπου το 75% θα καταβάλλεται από τον ΟΑΕΔ. Επίσης 4.500 άνεργοι θα καταρτισθούν σε επιχειρήσεις και 1.500 από αυτούς θα απασχοληθούν για κάποιο διάστημα στις επιχειρήσεις αυτές. Το πρόγραμμα χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και έχει τον τίτλο: «Σύνδεση Κατάρτισης - Απασχόλησης».

Η έως τώρα πολιτική αντιμετώπισης του τεράστιου αυτού κοινωνικού προβλήματος εξαντλούνταν:

α) σε παθητικά μέτρα: δηλαδή στα γνωστά επιδόματα εργασίας που παρέχουν το 40% του κατώτερου μισθού για εργάτες και το αντίστοιχο 50% για τους μισθωτούς.

β) σε ενεργητικά μέτρα: που περιλαμβάνουν γρα-

φεία ενημέρωσης των ανέργων και των επιχειρήσεων καθώς και υπηρεσίες που θα παρέχονται δωρεάν σε ανέργους. Το μέτρο αυτό θα εφαρμοστεί πολιτικά σε δήμους για ένα χρόνο με ετήσια δαπάνη 72.500.000 δρχ. Παράλληλα θα πρέπει να αναφερθεί και το επίδομα αυτοαπασχόλησης που είναι 1.200.000 για άνδρες και 1.600.000 για γυναίκες που διατίθενται προκειμένου να ξεκινήσουν οι άνεργοι τη δική τους επιχείρηση...

Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί, όμως, ότι η πλειοψηφία των ανέργων (και κυρίως αυτοί που δεν έχουν ξαναδουλέψει ή δουλεύουν part-time και στην παραοικονομία), δεν είναι καν καταγεγραμμένοι ως άνεργοι, μη γνωρίζοντας έστω και τις στοιχειώδεις αυτές παροχές του κράτους (επιδοτούμενα προγράμματα, ενεργητικά, παθητικά μέτρα κ.λπ.) Η πρόσβαση σε τέτοιες πληροφορίες γίνεται τις περισσότερες φορές τυχαία και προέρχεται από το στενό φιλικό και οικογενειακό κύκλο των ανέργων... Όμως και σ' αυτήν την περίπτωση η επίσημη πολιτική - που εκφράζεται από το ΕΚΤ και τον κοινωνικό αποκλεισμό - δεν έχει καμιά διάρκεια και καμιά προοπτική, αφού εξαντλείται σε περιορισμένα χρονικά διαστήματα, ενώ η παρεχόμενη κατάρτιση τις περισσότερες φορές είναι εντελώς αναντίστοιχη με τη ζήτηση στην αγορά εργασίας ή με τη χάραξη ενός αναπτυξιακού μοντέλου - το κύριο βάρος του οποίου θα έπρεπε να είχαν οι ΟΤΑ με τους τοπικούς φορείς και τις οργανώσεις -. Είναι ενδεικτική η πλήρης αποτυχία του προγράμματος Poverty 3 (Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα 1993-1997 για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ευρώπη. Στην Ελλάδα είχε εφαρμογή σε 4 δήμους: Αργυρούπολη, Καλλιθέα, Πέραμα, Θεσσαλονίκη), που δεν είχε κανένα αποτέλεσμα στην αντιμετώπιση του προβλήματος ούτε δημιούργησε μια μακροπρόθεσμη υποδομή στήριξης των ανέργων, αντίθετα, δημιούργησε μια τάξη ευρωπαράσιτων που σε συνεργασία με ιστάμενους των Υπουργείων Εργασίας και Οικονομικών κατασπατάλησαν τα κοινοτικά κονδύλια, που τελικά συντήρησαν τη δική τους πολυτελή κατανάλωση...

Επίσης, ένα τεράστιο πρόβλημα των ανέργων αποτελεί η **πλήρης έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και στοιχειώδους ασφάλισης**. Η μόνη περίθαλψη παρέχεται ακόμη από την οικογένεια που σε πολλές περιπτώσεις συντηρεί ανέργους μέχρι και τα 35 χρόνια!!!!!! (στοιχεία από την έρευνα του ΕΚΚΕ - Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών - για τη φτώχεια στην Ελλάδα - 1995).

Τα φαινόμενα αυτά - έλλειψη στοιχειώδους κρατικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος, έλλειψη πληροφόρησης, πελατειακές σχέσεις, κομματικές εξαρτήσεις κ.λπ. - οδηγούν τους περισσότερους ανέργους στην γκρίζα ζώνη της παραοικονομίας, των ευκαιριακών εργασιών, όπου η εκμετάλλευση είναι τρομακτική, αφού δουλεύουν με χαμηλά μεροκάματα,

* Μέλος της Οργάνωσης Κοινωνικής & Οικολογικής Παρέμβασης

ανασφάλιστοι, χωρίς καμιά προοπτική εξασφάλισης.

Στις περισσότερες περιπτώσεις δε τα όρια μεταξύ νομιμότητας και παρανομίας γίνονται δυσδιάκριτα, γεγονός που εκμεταλλεύονται οι δικωτικές αρχές ως ευκαιρία έμμεσου πλουτισμού των ... κρατικών οργάνων...

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Αποτελεί εύλογη διαπίστωση ότι το πρόβλημα της ανεργίας δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί με το υφιστάμενο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης-νεοφιλελεύθερης πολιτικής. Οι ανεξέλεγκτοι όροι της αγοράς δεν οδηγούν παρά στην αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των οικονομικών ελίτ, των γραφειοκρατών..., των αεριτζήδων.

Ενώ, την ίδια στιγμή που η αναδιανομή του πλούτου εξυφαινεται, συντελείται και η οριστική παραγωγική αποδιάρθρωση της χώρας μας.

Τίθεται, λοιπόν, εκ των περιστάσεων η ανάγκη αντιμετώπισης με πολιτικούς και κοινωνικούς όρους του προβλήματος της ανεργίας, εννοώντας την ανάγκη εθνικής στρατηγικής της ανάπτυξης με κύριο άξονα την περιφερειακή αναδιάρθρωση της χώρας μας καθώς και των οικονομικών και γεωστρατηγικών ευκαιριών που αναπτύσσονται στα Βαλκάνια, την Κεντρική Ασία και την Μ. Ανατολή.

Όσο κι αν φαίνεται μακρινό, το κοινωνικό πρόβλημα αυτής της χώρας οφείλεται εν πολλοίς στο μονοδιάστατο εκδυτικισμό της, που ολοκληρώθηκε τα τελευταία χρόνια από την μονομερή εξάρτησή μας από τα ευρωπαϊκά ταμεία... **Η περιφερειακή αναδιάρθρωση** θα έπρεπε να αποτελέσει το νέο εθνικό στόχο, βασισμένη στη **ριζική αποκέντρωση** και στη μεταφορά του διοικητικού κέντρου της **Αθήνας**. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να στηριχθεί, κυρίως, η μικρομεσαία και οικογενειακή επιχείρηση καθώς και οι συνεταιριστικές πρωτοβουλίες, αφού αυτοί οι τομείς ήταν που συντήρησαν για δεκαετίες την ελληνική οικονομία, κράτησαν το επίπεδο της παραγωγής, ενώ παράλληλα απετέλεσαν έκφραση του πολιτισμικού μας ιδιαίτερου μορφώματος.

Η άλλη εκδοχή που επιχειρείται είναι αυτή του κερδοσκοπικού κεφαλαίου, του χρηματιστηριακού τζόγου... του μαύρου χρήματος... που, όμως, δε θα φτάσει ποτέ στις λαϊκές τάξεις και στους ανέργους.

Γι' αυτό το λόγο η Ελλάδα θα έπρεπε να θέσει **τους δικούς της όρους** στο πρόγραμμα σύγκλισης και στα κριτήρια της **ONE** με γνώμονα την τόνωση της εγχώριας παραγωγής και της διατήρησης της μικρομεσαίας επιχείρησης που σήμερα - στο πλαίσιο του ελεύθερου εμπορίου - αποδιαρθρώνεται και καταρρέει.

Στην αναπτυξιακή αυτή κατεύθυνση η ήπια αξιοποίηση των εγχώ-

ριων φυσικών πόρων με ιδιαίτερη έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - πώς είναι δυνατόν να ελεγχθούν από τις τοπικές κοινωνίες - θα έπρεπε να αποτελέσει κεντρικό άξονα πολιτικής.

Παράλληλα, θα έπρεπε να τονωθούν τοπικές πρωτοβουλίες εναλλακτικής ανάπτυξης... παρακολουθώντας το διάλογο που αυτή τη στιγμή προκαλείται σε παγκόσμιο επίπεδο για τις διαστάσεις του Τρίτου Τομέα της Οικονομίας - ή της λεγόμενης Οικονομίας της Αλληλεγγύης. Ένας τομέας που διευρύνεται συνεχώς τόσο στο Βορρά όσο - και ιδιαίτερα - και σε χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Τέλος, θεωρούμε άμεση προτεραιότητα την εφαρμογή μέτρων που αποτελούν τα βασικά αιτήματα των κινημάτων των ανέργων στην Ευρώπη:

- τη μείωση των ωρών εργασίας στις 35 κατ' αρχήν ώρες, χωρίς μείωση των αποδοχών.
- την άμεση και χωρίς όρους καταβολή βασικού επιδόματος σε όλους τους πολίτες της χώρας, όταν κλείσουν τα 18 χρόνια τους και ζητούν εργασία για πάνω από 3 μήνες.
- την άμεση και χωρίς διακρίσεις δωρεάν πρόσβαση των ανέργων σε εκπαίδευση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, κάτι που θα συνεπάγεται την απόκτηση κάρτας ανεργίας.

Σε αυτήν την κατεύθυνση θεωρούμε άμεση ανάγκη:

- την αυτοδιοργάνωση των ανέργων σε τοπικό επίπεδο και την παράλληλη δικτύωσή τους σε περιφερειακό και εθνικό.
- τη στρατηγική συμμαχιών με ανεξάρτητους μη κομματικούς συνδικαλιστικούς φορείς που είναι δυνατόν να καλλιεργήσουν μια μακροπρόθεσμη συμμαχία ανέργων και εργαζομένων.
- τη συνεργασία με πρόσωπα του ΟΤΑ και του πολιτικού κόσμου που είναι διατεθειμένοι να προβάλουν τα αιτήματα και την εναλλακτική στρατηγική των ανέργων και των κινημάτων τους.
- τη δικτύωση και τη μαχητική παρέμβαση των

ανέργων με αντίστοιχους στα Βαλκάνια και στην Ευρώπη, σε όλα τα κορυφαία γεγονότα που διαδραματίζονται και επηρεάζουν την χώρα μας.

Με βάση τις παρακάτω σκέψεις έχουμε προχωρήσει στην ίδρυση ενός τοπικού Δικτύου Αλληλοβοήθειας Ανέργων με άξονες:

1. την ανάγκη παροχής πληροφόρησης για τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε τοπικό επίπεδο κατά κλάδο και τομέα μέσω του συντονισμού του Δικτύου με τους τοπικούς φορείς, την εκκλησία, τις επιχειρήσεις, τις ενώσεις πολιτών. Θα ήταν σκόπιμο στους φορείς αυτούς να αποστέλλονται συστηματικά λίστες με ονόματα ανέργων και αντίστοιχα οι δεξιότητες και τα προσόντα τους, και βάσει αυτών να γίνονται οι επιλογές.

2. την ανάγκη πρακτικής υποστήριξης των ανέργων για την αναζήτηση εργασίας (ενημέρωση για την αγορά εργασίας, καλλιέργεια της αυτοπεποίθησής τους, και της συλλογικότητας). Θεωρούμε αναγκαία την άσκηση πίεσης στην Τ.Α. προκειμένου:

- να γίνει μια ουσιαστική καταγραφή των ανέργων στην τοπική κοινωνία (τοπικό παρατηρητήριο ανεργίας).
- να ληφθεί υπόψη το πρόβλημα αυτό στα πλαίσια του τοπικού σχεδιασμού, στον οποίο θα πρέπει να συμμετέχουν και οι εκπρόσωποι των ανέργων (π.χ. επενδύσεις έντασης εργασίας, εργασίες για την αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, εργασίες για τη διατήρηση της τοπικής κοινωνικής συνοχής).
- να δημιουργηθούν τοπικά κέντρα εκπαίδευσης και κατάρτισης ανέργων (επέκταση των σεμιναρίων), ό-

που με δωρεάν εκπαίδευση θα επιχειρείται η σύνδεσή τους με την παραγωγή. Παράλληλα, θεωρείται σκόπιμη η προώθηση νέων προτύπων κατανάλωσης και αξιών με έμφαση στη βιωσιμότητα, την αειφορία και την ισόρροπη σχέση ανθρώπου-φύσης.

- να αναπροσαρμοστούν τα επιδόματα κοινωνικής βοήθειας, ούτως ώστε να δοθεί ένα βασικό επίδομα σε όλους τους ανέργους με έμφαση σ' αυτούς που δεν έχουν ακόμη μπει στην αγορά εργασίας (βασικό επίδομα).

Θεωρούμε, τέλος, άμεση την ανάγκη εκπροσώπησης των ανέργων στα κέντρα λήψης αποφάσεων (εθνικά-ευρωπαϊκά), όπου θα πρέπει να ενημερώνονται για τη χάραξη πολιτικών και την εξέλιξη του κοινωνικού διαλόγου (παθητικά-ενεργητικά μέτρα, εθνική πολιτική για την ανεργία, διάλογος για την πλήρη απασχόληση) με τη δημιουργία εθνικού συντονιστικού τοπικού δικτύου ανέργων-.

Ως **πρώτη προτεραιότητα** θέτουμε την έκδοση ενός εντύπου οδηγού για τους δημόσιους φορείς και τις υπηρεσίες της χώρας που σχετίζονται με την ανεργία, τα δικαιώματα, τις παροχές και τις αποδοχές που μπορούν να διεκδικηθούν από τους ανέργους.

Το τοπικό δίκτυο θα είναι ανοικτό σ' όλους τους ανέργους της περιοχής, στους εργαζόμενους που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της ανεργίας και στους μετανάστες. Οι αποφάσεις θα λαμβάνονται στη Γενική Συνέλευση του Τοπικού Δικτύου με άμεσες δημοκρατικές διαδικασίες. ■

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΓΟΡΔΙΟΣ"

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 18, 104 33 - ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 8252279, ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟ: 8210506

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΣΟΒΟ

ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ ΑΛΛΑ ΑΠΟΚΛΙΝΟΥΣΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

του Γρηγόρη Γκιζέλη *

Τα γεγονότα που εξελίσσονται στην Αλβανία τους τελευταίους μήνες, τα οποία υποκινεί ο Σαλί Μπερίσα με σκοπό να επανέλθει στην εξουσία "πάση θυσία και μέσω" και τα οποία οδήγησαν στην παραίτηση από την πρωθυπουργία του Φατός Νάνο και την αντικατάστασή του από τον Παντελί Μάικο, απετέλεσαν αντικείμενο σχολιασμού από τα διεθνή ΜΜΕ. Στο πλαίσιο αυτού του σχολιασμού παρουσιάστηκαν και στον ελληνικό ημερήσιο και περιοδικό τύπο άρθρα ελλήνων πολιτικών επιστημόνων, δημοσιογράφων ειδικών στην ανάλυση των πολιτικών γεγονότων και πολιτικών που συμφωνούσαν σε δύο σημεία: πρώτον, η Αλβανία ουδέποτε στην ιστορία της κατόρθωσε να γίνει κράτος· αυτή είναι μία γενική διαπίστωση. Δεύτερον, η Διεθνής Κοινότητα πρέπει να θέσει τη χώρα αυτή υπό κηδεμονία, ώστε αφενός μεν να αποκτήσει κάποια δημοκρατική οργάνωση και συνείδηση, αφετέρου δε να την εμποδίσει να αιματοκυλήσει τη βαλκανική χερσόνησο με τη μεγαλοϊδεατική πολιτική που ασκούν...

Φοβερή εντύπωση προκαλούν στους Βορειοηπειρώτες αυτές οι "βαθυστόχαστες" αναλύσεις, γιατί φαίνεται ωσάν οι υπογράφοντες τα άρθρα αυτά να ανακάλυψαν την Αμερική πρόσφατα. Μερικοί από τους ίδιους αναλυτές στο ίδιο άρθρο υποπίπτουν στο λογικό ατόπημα να κατηγορούν τους Βορειοηπειρώτες, επειδή είχαν ξεγεραθεί εναντίον της άνευ όρων άρσεως του εμπολέμου ή επειδή αντέδρασαν στην υπογραφή του Συμφώνου Φιλίας, Ειρήνης και Συμμαχίας με την Αλβανία. Δεν αναρωτήθηκαν, όμως, πώς ένα κράτος παραχωρεί χωρίς ανταλλάγματα αυτά τα ισχυρότατα ατού με την προσδοκία της θετικής ανταποκρίσεως από ένα ανύπαρκτο κράτος;

Επί δεκαετίες οι Βορειοηπειρώτες τόνιζαν "προς πάσαν κατεύθυνσιν" ότι η ενδοτική πολιτική της "καλής θελήσεως", την οποία ακολούθησαν σχεδόν όλες οι μεταπολεμικές ελληνικές κυβερνήσεις, είναι αναποτελεσματική, γιατί η Αλβανία ούτε υπήρξε, ούτε είναι κράτος. Άρα, δεν μπορεί να ασκήσεις μια πολιτική που

να είναι εφαρμόσιμη ανάμεσα σε πραγματικά κράτη και όχι ανάμεσα σ' ένα κράτος και ένα κράτος-μαϊμού.

Η Ελλάδα, οι Έλληνες και πρωτίστως και κυρίως οι Βορειοηπειρώτες έχουν υποφέρει από την **κοντόφθαλμη πολιτική των ελληνικών κομμάτων**, που αντιμετωπίζουν πολιτικές καταστάσεις και πρόσωπα στην Αλβανία σύμφωνα με τις δικές τους κομματικές και ιδεολογικές παρωπίδες, που δεν τους επιτρέπουν να δουν την πραγματικότητα ως έχει. Μια πραγματικότητα που αποκαλύφθηκε σε μερικούς πρόσφατα.

Στην περίοδο όπου ο υπαρκτός σοσιαλισμός αποτελούσε σύστημα διακυβερνήσεως στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης το ελληνικό κομμουνιστικό κόμμα αλλά και οι έλληνες αριστεροί, επειδή θεωρούσαν ιδεολογικό συγγενή τον Εμβέρ Χότζα, αντιμετώπιζαν με εχθρότητα τους Βορειοηπειρώτες, οι οποίοι κατήγγειλαν τον αλβανό δικτάτορα ως υπερεθνικιστή που απέβλεπε, στο πλαίσιο μιας πολιτικής εθνικής ενοποιή-

σεως των διαφόρων αλβανικών φυλών και εθνικών ομάδων, στον αφανισμό των Βορειοηπειρωτών. Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, η Νέα Δημοκρατία ταυτίστηκε με το Σαλί Μπερίσα, τον οποίο βοήθησε να κερδίσει τις εκλογές, επειδή θεώρησε ότι έχει ιδεολογική συγγένεια με το δημοκρατικό κόμμα του αλβανού πολιτικού. Το ίδιο και το ΠΑΣΟΚ, ενίσχυσε το σοσιαλιστικό κόμμα, προσφέροντας μάλιστα και την πλατεία Κάνιγγος για κομματική συγκέντρωση στον αρχηγό του Φατός Νάνο.

Οι θέσεις αυτές των ελληνικών πολιτικών κομμάτων σε συνδυασμό με την αναφερθείσα έκπληξη που επέδειξαν οι πολιτικοί αναλυτές ερμηνεύουν την αδυναμία της ελληνικής πολιτικής "να αναγνώσει" τα πολιτικά πράγματα στην Αλβανία, οδηγώντας έτσι το εθνικό βορειοηπειρωτικό ζήτημα στο οριστικό κλείσιμό του.

Άθελά τους όλοι αυτοί οι πολιτικοί αναλυτές επιβεβαιώνουν την ανικανότητα της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος, που κατάφερε να χάσει όλες τις ευκαιρίες, τις οποίες η Διεθνής Κοινότητα της έδωσε για να λύσει το Βορειοηπειρωτικό, από ένα ανύπαρκτο κράτος. Ίσως δεν υπάρχει άλλο παγκόσμιο προηγούμενο. Και όχι μόνο η Ελλάδα, το ισχυρότερο σε οικο-

"...οι πολιτικοί αναλυτές επιβεβαιώνουν την ανικανότητα της εξωτερικής πολιτικής της Ελλάδος, που κατάφερε να χάσει όλες τις ευκαιρίες, τις οποίες η Διεθνής Κοινότητα της έδωσε για να λύσει το Βορειοηπειρωτικό, από ένα ανύπαρκτο κράτος. Ίσως δεν υπάρχει άλλο παγκόσμιο προηγούμενο. Και όχι μόνο η Ελλάδα, το ισχυρότερο σε οικονομία, φιλίες και συμμαχίες κράτος των Βαλκανίων, έχασε κατά κράτος από ένα μη κράτος, αλλά εμπόδισε ηθελημένα τους Βορειοηπειρώτες να διεκδικήσουν τουλάχιστον την αυτονομία τους...."

* Γενικός Γραμματέας της ΚΕΒΑ

νομία, φίλιες και συμμαχίες κράτος των Βαλκανίων, έχασε κατά κράτος από ένα μη κράτος, αλλά εμπόδισε ηθελημένα τους Βορειοηπειρώτες να διεκδικήσουν τουλάχιστον την αυτονομία τους.

Τα γεγονότα στη Βοσνία και στο Κόσσοβο επιβεβαίωσαν μια πρακτική γνώση στην παγκόσμια πολιτική και καταγεγραμμένη στα βιβλία με θέμα την εθνοπολιτική. Μια εθνική μειονότητα της οποίας τα δικαιώματα παραβιάζονται από την κυρίαρχη εθνική ομάδα μπορεί να διεκδικήσει, μόνον αν εξεγερθεί και υποχρεώσει με τον αγώνα της τη Διεθνή Κοινότητα να δώσει λύση.

Τον Οκτώβριο του 1992 οι Βορειοηπειρώτες αποφάσισαν σε παγκόσμιο συνέδριό τους, στο οποίο συμμετείχε και η Ομόνοια, να διεκδικήσουν την αυτονομία της Βορείου Ηπείρου στο πλαίσιο του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας. Την απόφαση αυτή πολέμησε η ελληνική πολιτεία κυρίως με το Υπουργείο Εξωτερικών, το οποίο φρόντισε να δημιουργήσει διασπαστικές καταστάσεις στην ελληνική κοινότητα της Αλβανίας, ώστε να αποφύγει τη δυνατότητα εξεγέρσεως των Βορειοηπειρωτών με αίτημα τα ανθρώπινα και μειονοτικά δικαιώματά τους. Έτσι, η Διεθνή Κοινότητα δεν μπόρεσε να γίνει κοινωνός των προβλημάτων των Βορειοηπειρωτών. Αντιθέτως, υποχρεώθηκε να παρέμβει στην εξέγερση των Αλβανών του Κοσσόβου, επειδή φοβήθηκε ότι η κατάσταση αυτή θα έχει επιπτώσεις στην ευρύτερη περιοχή και στα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων.

Η Διεθνή Κοινότητα, και εννοούμε εδώ τις δυνάμεις που επηρεάζουν τις τύχες του κόσμου, επεμβαίνει σε μια περιοχή όταν θεωρεί ότι την εξέγερση μιας εθνικής ομάδας μπορεί να μιμηθούν άλλες, με αποτέλεσμα να προκύψουν ανεξέλεγκτες καταστάσεις, που θα πλήξουν τα συμφέροντά τους. Οι κυρίαρχες εθνικές ομάδες, που δεν είναι πάντοτε οι πιο πολυάριθμες, επιδιώκουν την εθνική αφομοίωση των μειονοτικών ομάδων ή την εθνική κάθαρση. Γι' αυτό συνήθως δεν προσφέρουν ούτε το ελάχιστο από όσα οι διεθνείς ή διμερείς συνθήκες επιτάσσουν για την επιβίωση της εθνικής μειονότητας. Η προσφυγή στους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς λόγω της εγγενούς αδυναμίας των τελευταίων να επιβάλλουν το διεθνές δίκαιο δεν είναι πάντοτε αποτελεσματική. Η εξέγερση απομένει ως μόνη λύση για να εξαναγκαστεί η Διεθνή Κοινότητα να επέμβει, εφόσον συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: πρώτη, η διεθνής πρακτική έχει δείξει ότι οι Μεγάλες Δυνάμεις επεμβαίνουν όταν κρίνουν ότι το συμφέρον τους εξυπηρετείται από αυτή την ενέργειά τους. Σ' αντίθετη περίπτωση, αδιαφορούν και αφήνουν τους λαούς να σφάζονται, όπως συνέβη πρόσφατα στην Αφρική· δεύτερη, όταν υπάρχει στην περιοχή μια δύναμη που έχει υψηλή θέση στο παγκόσμιο σύστημα ιεραρχήσεως των δυνάμεων, οι υπερδυνάμεις της επιτρέπουν να επεμβαίνει για να επιβάλει την τάξη, χωρίς να αναμειγνύονται οι ίδιες.

Στα Βαλκάνια η Ελλάς έπρεπε να αναλάβει το ρόλο του επιστάτη της περιοχής. Έχει πιο ανα-

πτυγμένη οικονομία από τις άλλες βαλκανικές χώρες, έχει ισχυρούς φίλους, ανήκει σε ισχυρές συμμαχίες, NATO και ΕΕ. Όπως εγράφη στον Τύπο, οι Αμερικάνοι προόριζαν την Ελλάδα για αυτό τον ηγετικό ρόλο, τον οποίο, όμως, δεν ήταν ικανή να αναλάβει και να εξουδετερώσει έτσι την αρνητική στάση "φίλων" που παραδοσιακά επιθυμούν να έχουν λόγο στην περιοχή, επειδή δεν είχε την κατάλληλη ψυχολογική προετοιμασία. Επί δεκαετίες, λόγω της πολιτικής του ενδοτισμού, έχει αποβάλει τον επιθετικό χαρακτήρα που πρέπει να χαρακτηρίζει την εξωτερική πολιτική ενός κράτους που επιθυμεί να επιβιώσει. Η επιθετικότητα δεν εκδηλώνεται μόνον με στρατιωτική επίδειξη αλλά και με διεκδικήσεις των εθνικών συμφερόντων στα διεθνή "βήματα".

Με εξαίρεση την τοποθέτηση του τότε Υπουργού των Εξωτερικών της Ελλάδος, Αντώνη Σαμαρά, στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το Σεπτέμβριο του 1991, ο οποίος ζήτησε για τους Βορειοηπειρώτες όσα και οι Αλβανοί διεκδικούν στο Κόσσοβο για τους ομοεθνείς τους και την πρόσφατη του ευρωβουλευτή Νικήτα Κακλαμάνη στην Επιτροπή της ΕΕ, όπου έθεσε το θέμα της εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας για αυτονομία στη Βόρειο Ήπειρο, το Βορειοηπειρωτικό Ζήτημα επί δεκαετίες δε βρισκόταν στην agenda της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Γι' αυτό δεν είχε τεθεί σε κανένα διεθνές "βήμα" ούτε καν σε διμερείς συνομιλίες με τις Μεγάλες Δυνάμεις. Αντίθετα μάλιστα, οσάκις επί Χότζα οι Βορειοηπειρώτες με τη "μη κυβερνητική οργάνωση για την προστασία των μειονοτήτων", που είχαν κατορθώσει η ΚΕΒΑ και ΠΟΑΚΑ να αναγνωριστούν από τον ΟΗΕ, επετύγχαναν την καταδίκη της Αλβανίας για βάνουση παραβίαση των ανθρωπίνων και μειονοτικών τους δικαιωμάτων από την αρμόδια επιτροπή του ΟΗΕ ή του Αμερικανικού Κογκρέσου, το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος δυσανασχετούσε, και στην πιο κρίσιμη απόφαση, που παρέπεμπε το θέμα στο Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ με το ερώτημα της εκδιώξεως της Αλβανίας από το Διεθνή Οργανισμό λόγω της κατάφωρης παραβίασεως βασικών άρθρων του καταστατικού του, επενέβη σωστικά για τον Εμβέρ Χότζα, και με την ελληνική ψήφο απετράπη η απόφαση εκπαραθυρώσεως της γείτονος χώρας από τα Ηνωμένα Έθνη.

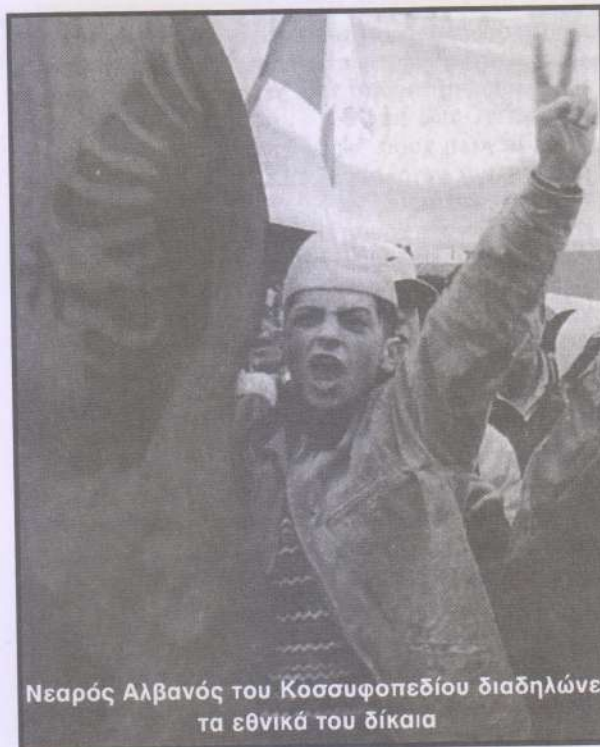
Σ' αντίθεση προς την Ελλάδα, το μη κράτος, η Αλβανία, δεν παραλείπει σε κάθε διεθνές βήμα να θέτει εθνικές διεκδικήσεις ακόμη και εναντίον της Ελλάδος, έστω και αν δισεκατομμύρια ελληνικών δραχμών αποστέλλονται κάθε χρόνο στην Αλβανία και περισσότερο από το ένα τέταρτο του πληθυσμού της ευρίσκει απασχόληση στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην εξέγερση των Αλβανών του Κόσσοβου. Η μεγάλη Αλβανία δεν αποτελεί όραμα για μόνο μια μικρή ομάδα υπερεθνικιστών, αλλά είναι στόχος της επίσημης πολιτικής, αφού και ο χάρτης της μεγάλης Αλβανίας, που περιλαμβάνει το Κόσσοβο, μέρος του FYROM και την Θεσπρωτία είναι ανηρητημένος στην είσοδο δημο-

σίων κτιρίων στα Τίρανα.

Είναι γνωστόν ότι η τύχη του Κόσσοβου ταυτίστηκε με τη Βόρειο Ήπειρο. Κατά την περίοδο ιδρύσεως του αλβανικού κράτους, οι Μεγάλοι της εποχής εκείνης, για να ικανοποιήσουν τη Ρωσία, έδωσαν το Κόσσοβο στη Σερβία και την ελληνική Βόρειο Ήπειρο στην Αλβανία για λόγους βιωσιμότητας του νέου κράτους. Στην περίοδο της ιταλικής κατοχής κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο η Ιταλία παραχώρησε το Κόσσοβο στην Αλβανία. Μετά τον πόλεμο ο ίδιος ο Χότζα επέστρεψε το Κόσσοβο στην Γιουγκοσλαβία σε αντάλλαγμα για τη Βόρειο Ήπειρο. Γι' αυτό οι Μολότωφ-Τίτο πολέμησαν στη Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι την ένωση της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα και εξανάγκασαν με την αρνητική τους στάση τους συνέδρους να παραπέμψουν το θέμα στους τέσσερις Υπουργούς των Εξωτερικών, παρόλο που οι Άγγλοι δια του Ήντεν την είχαν υποσχεθεί. Οι Αλβανοί επανήλθαν στη διεκδίκηση του Κόσσοβου, όταν οι περιστάσεις το επέτρεψαν, δημιουργώντας πρόβλημα στη Διεθνή Κοινότητα, η οποία επενέβη για να δώσει μια λύση, που προσωρινά τουλάχιστον θα αποτρέψει την επέκταση του πολέμου στην ευρύτερη περιοχή. Ο φόβος της επέκτασης του πολέμου είναι διάχυτος στις επιστολές ευρωβουλευτών που απάντησαν στην εγκύκλιο επιστολή, που τους έστειλε η ΚΕΒΑ και οι παλαιοί σύλλογοι των Βορειοηπειρωτών της Αθήνας, για Αυτονομία στη Βόρειο Ήπειρο σύμφωνα με τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου της Κερκύρας.

Αντίθετα προς την πολιτική ενός μη-κράτους, ένα κράτος, η Ελλάς, με πολύ πιο ισχυρά ιστορικά επιχειρήματα από τα αντίστοιχα της Αλβανίας στο Κόσσοβο, όχι μόνο δε ζήτησε τη λύση του Βορειοηπειρωτικού μετά το Γερμανικό, όπως προέβλεπε η Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων, αλλά **αρνήθηκε** να παράσχει ακόμη και την **ηθική της συμπαράσταση** στους Βορειοηπειρώτες, προτιμώντας να ασκήσει μια πολιτική κλεισίματος του θέματος, αφού προηγουμένως με τις ενέργειές της φρόντισε να αποδεχθεί τον αυθαίρετο περιορισμό του γεωγραφικού χώρου της Βορείου Ηπείρου στα όρια που ο Χότζα είχε θέσει, δηλαδή 90 περίπου χωριά των περιοχών Βούρκου και Δεροπόλεως. Γι' αυτό και απέφυγε να θέσει θέμα εφαρμογής του Πρωτοκόλλου της Κερκύρας, στο οποίο ρητώς ορίζεται ότι στον γεωγραφικό όρο Βόρειος Ήπειρος περιλαμβάνονται σύμφωνα με την τότε διοικητική διαίρεση οι νομοί Κορυτσάς, Αργυροκάστρου και η επαρχία της Χιμάρας. Με τη μείωση της γεωγραφικής περιοχής και του πληθυσμού θεωρήθηκε ότι μειώθηκε και η έκταση του προβλήματος. Έτσι, αυθαίρετα έχασαν την ελληνική τους ταυτότητα εκατοντάδες χιλιάδες Βορειοηπειρώτες, που ζουν στους Αγίους Σαράντα, το Δέλβινο, το Αργυρόκαστρο, στην Κορυτσά, το Τεπελένι, την Πρεμετή, τη Χιμάρα ή ακόμη στην Κεντρική και Βόρεια Αλβανία, όπου εστάλησαν εξορία από τον Χότζα ή αναζήτησαν εργασία στις περιοχές αυτές.

Ο περιορισμός του μειονοτικού χώρου από τον

Νεαρός Αλβανός του Κοσσυφοπεδίου διαδηλώνει τα εθνικά του δίκαια

Χότζα έγινε γιατί ο αλβανός δικτάτορας εφοβείτο ότι η Αλβανία θα πλήρωνε με απώλεια της Βορείου Ηπείρου τη συστράτευσή της με την Ιταλία εναντίον της Ελλάδος. Επομένως, ήθελε να σμικρύνει το χώρο τον οποίο θα αναγκαζόταν να επιστρέψει στην Ελλάδα. Η έμπρακτη αποδοχή αυτής της αυθαίρετης ενέργειας των Αλβανών από την Ελλάδα, όπως εκδηλώνεται τα τελευταία χρόνια, απόδειξη και η αρχική εγκύκλιος με την οποία ορίζονται οι περιοχές στους κατοίκους των οποίων δίνεται κάρτα ομογενούς για παραμονή στην Ελλάδα, έγινε για να περιοριστούν οι εντυπώσεις από το κλείσιμο του εθνικού ζητήματος. Γι' αυτό και ανερευθρίαστα μερικοί συγκρίνοντας τα αυθαίρετα πληθυσμιακά μεγέθη που δίνουν στη Βόρειο Ήπειρο και Κόσσοβο αποφαίνονται "ότι δεν αξίζει τον κόπο να εμπλακεί η Ελλάς σ' αυτή τη διαδικασία για 50.000 Βορειοηπειρώτες, αφού έτσι κι αλλιώς έχουν έλθει στην Ελλάδα.". Τους διέψευσε, όμως, ο **ίδιος ο Σαλί Μπερίσα, ο οποίος αρνήθηκε να ψηφίσει τη διάταξη του δημοψηφίσματος, η οποία προβλέπει τη δήλωση της εθνικότητας από τους αλβανούς πολίτες, επειδή, όπως δήλωσε, οι περισσότεροι θα δηλώσουν Έλληνες, επειδή γνωρίζει ότι ξύπνησαν συνειδήσεις τις οποίες είχε "πλακώσει η σκλαβιά"**.

Βεβαία, το μέγεθος του πληθυσμού δεν είναι δικαιολογία για να αδρανοποιηθεί η πολιτική μιας χώρας και να μη παράσχει βοήθεια και προστασία σε ομοεθνείς, που δεν μπόρεσαν να περιληφθούν στα όρια της επικράτειάς της. Με βάση τα δεδομένα της πολιτικής που ασκείται από την μία πλευρά από την Αλβανία για το Κόσσοβο και την Βόρειο Ήπειρο και από την άλλη από την Ελλάδα για την Βόρειο Ήπειρο, τίθεται το ερώτημα: «μήπως είναι προτιμότερο ένα μη-κράτος από ένα κράτος»;

Η ΘΡΑΚΗ ΠΟΥ ΕΠΙΜΕΝΕΙ

του Γιάννη Κουριαννίδη *

Ανατρέχοντας σε κάποιο λεξικό, διαβάζει κανείς στο λήμμα «πολιτάντης»: «Κάθε άτομο επιτηδείο στην εκμετάλλευση πολιτικών καταστάσεων και προσωπικών γνωριμιών».

Ζώντας για μικρό, έστω, χρονικό διάστημα στην περιοχή της Θράκης, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι ο όρος αυτός αποκτά εκεί το μέγιστο της έννοιολογικής του σημασίας. Δεκαετίες ολόκληρες από την άπελευθέρωση, έστω κι αυτού του περιορισμένου κομματιού της, η Θράκη ήταν δέσμια της γεωγραφικής της θέσεως, αλλά και της θρησκευτικής ιδιαιτερότητας που τη χαρακτηρίζει.

Και αν η γεωγραφική της θέση ήταν αυτή που την έφερε αντιμέτωπη με την τακτική των εκάστοτε ισχυρών της γης, που καθόριζαν το ρόλο της στην παγκόσμια σκακιέρα, η πολυθρησκευτικότητά της ήταν αυτή που την έφερε αντιμέτωπη με την αποικιοκρατικού χαρακτήρα πολιτάντικη πρακτική των εξουσιαστών της Αθήνας. Μία πρακτική που, βεβαίως, εφαρμόστηκε για κάθε περιοχή πέραν των άττικων ορίων, αλλά που η εφαρμογή της ήταν ολέθρια ειδικά για την Θράκη.

Οι έγκληματικές ενέργειες της κεντρικής εξουσίας στον χώρο της Θράκης έχουν καταγγεληθεί τα τελευταία χρόνια από επώνυμους επιστήμονες, πολιτικούς, δημοσιογράφους, φορείς, σε συνέδρια, όμιλίες, βιβλία, επιστημονικές καταγραφές. Το να αναλωθεί κανείς σε μία ακόμη απαρίθμησή τους είναι και χωρίς ουσία αλλά και ανέφικτο λόγω του περιορισμένου χώρου. Έδω θα πρέπει να τονίσουμε επιγραμματικά μερικές από τις συνέπειες των ενεργειών αυτών.

Πρώτη και σημαντικότερη είναι η όμογενοποίηση των μουσουλμανικών μειονοτήτων της Θράκης, η οποία ήταν και είναι πάγιος και διαχρονικός στόχος της Άγκυρας και η οποία ενθαρρύνθηκε στην πράξη και προωθήθηκε από το ίδιο το κατ'ευφημισμόν ελληνικό κράτος (τό κατ'ευφημισμόν κολληστε το σε όποια από τις δύο λέξεις επιθυμείτε), άλλοτε με τα μορφωτικά πρωτόκολλα μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας και άλλοτε με διατάγματα που προωθούσαν την ονομασία «Τούρκοι» για όλους τους μουσουλμάνους της Θράκης. [Όσοι παρενέβησαν πριν από λίγο καιρό στην εκδήλωση που διοργάνωσε το Κοινόν των Ελλήνων στην πλατεία της Θέρμης της Θεσσαλονίκης, κατά την παρουσίαση χορευτικών συγκροτημάτων του έγχωριου και του μείζονος έλ-

ληνισμού, θά πηραν, άσφαλώς, μία γεύση αυτού του φαινομένου, όταν ο παρουσιαστής ανακοίνωσε ότι θά διαβάσει ένα σημείωμα του χοροδιδασκάλου του συγκροτήματος των Ρωμά από την Κομοτηνή, ζητώντας εκ των προτέρων συγγνώμη για τυχόν λάθη του, διότι αυτό ήταν γραμμένο στα έλληνικά μόν, αλλά μέ λατινικούς χαρακτήρες. Καί γεννάται έτσι τό έρώτημα: Τί κράτος είναι αυτό, που αναγκάζει κάποιους πολίτες του (στην προκειμένη περίπτωση τούς Ρωμά-τσιγγάνους, όπως τούς ξέρουμε οί περισσότεροι) νά μαθαίνουν ένα αλφάβητο και μία γλώσσα, μέ την όποια πριν από λίγες μόλις δεκαετίες ουδεμία σχέση είχαν, στερώντας τους ουσιαστικά τή δυνατότητα νά έκφραστούν γραπτώς στή επίσημη γλώσσα του κράτους στό όποιο ζούν και εργάζονται.]

Δεύτερη συνέπεια - παρενέργεια της άντεθνικής πολιτικής που άσκήθηκε στή Θράκη είναι τό δημογραφικό της πρόβλημα, τό όποιο μπορεί νά άποτελεί πρόβλημα για όλόκληρο τόν έλληνισμό, αλλά στήν Θράκη είναι ιδιαιτέρως όξυ και έχει νά κάνει τόσο μέ την ύπογεννητικότητα και τή μετανάστευση όσο και μέ την υπεργεννητικότητα των μουσουλμάνων, ή όποια από μόνη της, ίσως, νά μήν ήταν ένοχλητική, αν δέν συνδυαζόταν μέ τόν πρώτο παράγοντα, δηλαδή μέ την τουρκοποίησή τους, σε μεγάλο βαθμό πλέον.

Η τρίτη συνέπεια είναι ή καταξίωση της παρεμβατικής δραστηριότητας των πρακτόρων της Άγκυρας στό χώρο των μουσουλμάνων της Θράκης, στήν όποια βοήθησε τό έλλαδικό κράτος μέ την άνυπαρξία του ή τίς άτυχεις κατά κανόνα (έπιεικής ό χαρακτήρισμός) προσπάθειές του για τήν ανάπτυξη της περιοχής. Είναι χαρακτηριστική ή άνοχη που έπιδεικνύει τό έλλαδικό κράτος στή δραστηριότητα των ανθρώπων του τουρκικού προξενείου της Κομοτηνής, οί όποιοι έχουν στήσει κυριολεκτικά ένα φοβερό δίκτυο για τόν έλεγχο της κοινής γνώμης των μουσουλμάνων συμπολιτών μας, αλλά και για τήν άσκηση ψυχολογικής τρομοκρατίας σε όποιον δέ συμμορφώνεται μέ τίς έντολές της Άγκυρας. Τό κλίμα των ψυχολογικών έκβιασμών και της άπροκάλυπτης παρεμβάσεως των προξενικών αρχών στα πολιτικά πράγματα της χώρας μας, έπιτάθηκαν τίς ήμέρες που προηγήθηκαν των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών, όταν τό παζάρεμα για τήν είσοδο των σκληρών του «τουρκισμού» στα ψηφοδέλτια των κομμάτων (ας μήν παίζουμε μέ τίς λέξεις!) έδινε κι έπαυρνε για καιρό.

Θράκη, όδεύοντας προς τό τέλος του 1998...

* Έκδότης του περιοδικού «Ένδοχώρα»

Ἄκόμη καί σήμερα, οἱ Θρακιῶτες βιώνουν τίς ἐνέργειες καί τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀθηναϊκῆς πρακτικῆς στήν περιοχή. Ἄκόμη καί σήμερα, πού εἶναι ἐκδηλῆ, πλεον, σέ ὅλους ἡ ἐπιδίωξη τῆς Ἐγκυρας νά ἐπιφέρει ἀναταραχή στήν περιοχή, μέ ἀπώτερο σκοπό τήν ὑλοποίηση τοῦ πόθου τοῦ Κεμάλ γιά προσάρτησή τῆς στήν τουρκική ἐπικράτεια, ἀκόμη καί σήμερα πού τά προβλήματα ἔχουν ἐπισημανθεῖ καί ἔχουν προταθεῖ οἱ λύσεις τους ἀπό τοὺς ἴδιους τοὺς Θρακιῶτες, πού τά βιώνουν, καί ὄχι ἀπό καρεκλοκένταυρους γραφειοκράτες τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, ἀκόμη καί σήμερα τό κράτος δείχνει νά περιφρονεῖ τίς τοπικές ἀντιπροσωπεύσεις τῶν Θρακῶν, ὑποβαθμίζει τόν ρόλο τους καί ἐξακολουθεῖ νά ἀσκεῖ μία πολιτικάντικη τακτική πού διαβρώνει σιγά-σιγά καί αὐτές τίς ἴδιες τίς ἀντιστάσεις τῆς θρακικῆς κοινωνίας. Ἴσως θά πρέπει στό σημεῖο αὐτό νά ἀναφέρουμε τό παράδειγμα τῆς ἀναθέσεως στήν καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κα' Ἄννα Φραγκουδάκη τοῦ τεραστίου ἔργου γιά τήν ἐφαρμογή τῆς διαπολιτισμικῆς ἐκπαίδευσῆς στή Θράκη, μέ τήν παράλληλη περιφρόνηση τοῦ ρόλου τοῦ Δημοκριτείου Πανεπιστημίου, πού καί παιδαγωγικό τμήμα ἔχει καί ἱστορικό-ἐθνολογικό τμήμα καί πολλά ἱκανά καί καταξιωμένα ἐπιστημονικά στελέχη, πού εἶναι, συγχρόνως, καί γνῶστες τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦν στήν περιοχή.

***

Παρ' ὄλ' αὐτά, ἡ Θράκη δείχνει ἱκανή νά ἀντιμετωπίσει τίς προκλήσεις τῶν καιρῶν. Τά τελευταῖα χρόνια κάποια πράγματα δείχνουν ν' ἀλλάζουν ἐκ τῶν ἔσω - κι αὐτό εἶναι τό παρήγορο. Ὅραματιστές Θρακιῶτες ἔνωσαν τίς δυνάμεις τους καί κατάφεραν ν' ἀκουσθεῖ ἡ φωνή τους στά κέντρα ἀποφάσεων, πού μέ τή σειρά τους - ἀργά-ἀργά βεβαίως! - ἄρχισαν νά κινοῦν κάποια νήματα. Τό ὄραμα τῆς Ἐγνατίας ὁδοῦ ἄρχισε νά ὑλοποιεῖται - ἂν καί ἀκόμη δείχνει νά ἔχει περιοριστεῖ οὐσιαστικῶς μόνο στήν Ἡπειρο. Ἡ ἰδέα τῆς Ρωμανίας, τῆς προσφυγικῆς πολιτείας - συμβόλου ἱστορικοῦ καί κοινωνικοῦ, φαίνεται πῶς μπολιάστηκε στή συνείδηση ὅλων τῶν Ἑλλήνων καί προχωρᾶ στήν ὑλοποίησή τῆς παρά τίς ἀντιξοότητες. Τά πανθρακικά συνέδρια (4 ἡδη μέχρι στιγμῆς) χαράσσουν τόν δρόμο τῆς ἀναπτύξεως τῆς περιοχῆς καί σφυρηλατοῦν τήν αὐτοσυνειδησία τοῦ θρακικοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἡ Διασυνοριακή Ἐλευθερή Βιομηχανική Ζώνη Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, στό τρίγωνο τοῦ νομοῦ Ἐβρου, δείχνει νά ὑλοποιεῖται, χάρη στίς ἄοκνες προσπάθειες τῶν τοπικῶν ἀντιπροσωπεύσεων τοῦ θρακικοῦ λαοῦ καί παρά τίς ἀντιδράσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κατεστημένου τοῦ κέντρου. Σωματεῖα καί φορεῖς ἐνώνουν τίς δυνάμεις τους δημιουργώντας θρακικά λόμπι γιά τήν προώθηση τῶν δικαίων τῆς ἰδιαίτερῆς τους πατρίδας. Τό Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο, παρά τήν τραγική

οἰκονομική κατάσταση στήν ὁποία ἐδῶ καί χρόνια εὐρίσκεται, στελεχώνεται διαρκῶς ἀπό ἀνθρώπους πού ἐνδιαφέρονται σοβαρά γιά τήν ἀνάπτυξη του καί τήν παρεμβατική του ἱκανότητα πρὸς ὄφελος τῆς τοπικῆς κοινωνίας.

Τό σπουδαιότερο, ἴσως, ὅλων: Οἱ νέοι Θρακιῶτες, χριστιανοί καί μουσουλμᾶνοι (ἂν καί αὐτή ἡ διάκριση μέ βρίσκει ἀντίθετο, ἀφοῦ εἶναι διχαστική ἀπό τῆ φύση τῆς) δημιουργοῦν συλλόγους καί ὀμαδώσεις, πού στόχο ἔχουν τήν καλλιέργεια τῆς ἐθνικῆς τους αὐτοσυνειδησίας. Στόν χώρο τῶν μουσουλμάνων, οἱ νέοι κυρίως Πομάκοι καί Ρωμά ἀγωνίζονται νά ἀπεμπλακοῦν ἀπό τή θανατηφόρα γιά τήν πολιτισμική τους ἰδιαίτερότητα ἀγκαλιά τῆς Ἐγκυρας καί τῶν ἐγχωρίων πρακτόρων τῆς, συγκροτώντας συλλόγους, ἐκδίδοντας ἔντυπα καί παρεμβαίνοντας οὐσιαστικά καί δημιουργικά στό πολιτικό καί κοινωνικό γίγνεσθαι τῆς περιοχῆς. Διαπιστώνει εὐκόλα κανεῖς σέ ποιά εὐχάριστα καί αἰσιόδοξα ἀποτελέσματα ὁδηγεῖ αὐτή ἡ ἐνασχόληση.

Ἀνάλογη, φυσικά, εἶναι καί ἡ δημιουργικότητα στό χριστιανικό χώρο. Τά διεθνή γεγονότα τῆς τελευταίας δεκαετίας εὐνόησαν καί στή χώρα μας τήν εὐδοκίμηση ἀνάλογων πρωτοβουλιῶν καί τήν ἀνάπτυξη ἑνός - νεανικοῦ κυρίως - ρεύματος γιά ἐθνική αὐτογνωσία, σέ πείσμα τῶν ἰσοπεδωτικῶν ἰδεολογημάτων, πού προωθοῦνται ἀπό τά γνωστά διεθνή κέντρα. Τό φάσμα αὐτῶν τῶν πρωτοβουλιῶν ἔχει βεβαίως καί στή Θράκη τοὺς ἰριδισμούς του.

Σήμερα ἡ Θράκη ἔχει γίνει «ἀντικείμενο τοῦ πόθου, τόπος λατρείας ἀλλά καί ἀπόθησης, τοπιογονιμοποιήσεως ὄλβιων ἰδεῶν ἀλλά καί πρόσωπο ἔλξεως, ἔρωτα καί πάθους». Ἡ Θράκη σήμερα εἶναι τόπος μάχης καί ρήξεων. Ρήξη μέ τά κατεστημένα πλέγματα, πού τόσο κακό τῆς ἔκαναν, καί μάχη γιά τό δικαίωμα στή ζωή, γιά τό δικαίωμα τῶν ἴσων εὐκαιριῶν, γιά τήν ἱστορία καί τόν πολιτισμό τῆς, γιά τήν ἀναγνώριση τῆς ἐθνικῆς προσφοράς τῆς καί τήν καταξίωση τῶν προσπαθειῶν τῆς σέ τελική ἀνάλυση, ἡ Θράκη ἐπιμένει νά μάχεται γι' αὐτό πού τήν χαρακτήριζε ὅλες αὐτές τίς χιλιετίες τῆς ἱστορίας τῆς. Γιά τόν ἑλληνισμό τῆς. ■

περιοδικό

ΕΝΔΟΧΩΡΑ

Νικηταρά 21α 681 00 Αλεξανδρούπολη
τηλ.: 0551-31329

**10 ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ
ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ ΠΟΥ ΑΝΤΙΣΤΕΚΕΤΑΙ**

Η ΘΡΑΚΗ

ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ!

Αλλάζει όψη η πιο παραμελημένη ελληνική περιοχή

του Πρόδρομου Εμφιετζόγλου

Οι μεγάλοι διευρωπαϊκοί αυτοκινητόδρομοι, τα ενεργειακά διεθνή δίκτυα, θ' αυξήσουν την γεωπολιτική σημασία της και θα οδηγήσουν σε σημαντική οικονομική ανάπτυξη με ευεργετικές επιπτώσεις, καθώς και στην πολιτιστική, - μορφωτική αναβάθμιση.

Η Θράκη ήταν ανέκαθεν το σταυροδρόμι που συνέδεε τη δύση με την ανατολή, το βορρά με το νότο. Ύστερα από πολλά χρόνια απομόνωσης, περιθωριοποίησης, στα τελευταία χρόνια προς το νέο αιώνα, η Θράκη ξαναβρίσκει τον παλιό της ρόλο. Δίκτυα διακρατικά, διευρωπαϊκά, κατασκευάζονται, μελετώνται, σχεδιάζονται. Δίκτυα οδικά, πετρελαίου, φυσικού αερίου, ηλεκτρισμού, τηλεπικοινωνιών. Είναι προφανής η σημασία των δικτύων αυτών για την μελλοντική οικονομική, δημογραφική και πολιτισμική ανάπτυξη της περιοχής. Άρα ζωτικής σημασίας είναι και η ταχεία, η έγκαιρη κατασκευή και εκμετάλλευσή των, ιδιαίτερα σε μια εποχή σαν τη σημερινή, όπου η καθυστέρηση μπορεί να οδηγήσει σε εναλλακτικές επιλογές ή και ματαιώσεις. Ας εξετάσουμε συνοπτικά και ρεαλιστικά τη σημερινή κατάσταση και τις προοπτικές.

Εγνατία οδός

Διευρωπαϊκό οδικό δίκτυο 680 χλμ. από Ηγουμενίτσα μέχρι τους Κήπους. Συνδέει τη Δυτική Ευρώπη με την Κωνσταντινούπολη και με τους κάθετους άξονες το βορειοελλαδικό χώρο με την Αλβανία, τα Σκόπια και την Βουλγαρία. Εκτιμάται περάτωση όλου του έργου περί το 2004. Το τμήμα Θράκης αναμένεται να ολοκληρωθεί περί τα τέλη του 2001. Δεν υπάρχει πρόβλεψη για ενεργειακά δίκτυα ή σιδηροδρομική γραμμή. Τα τέσσερα λιμάνια που βρίσκονται κατά

μήκος του (Ηγουμενίτσα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη) θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη συνδυασμένων μεταφορών προς τις χώρες της Μεσογείου, του Εύξεινου Πόντου και μέσω της οδού του μεταξιού προς τις χώρες της κεντρικής Ασίας μέχρι της Κίνας.

Άξονας Ελσίνκι - Αλεξανδρούπολης

Νιώθω ιδιαίτερη ικανοποίηση που η πρότασή μου για τον ανατολικό ευρωπαϊκό αγωγό βορρά-νότου που παρουσιάστηκε στο 1ο παγκόσμιο συνέδριο Θρακών στις Φέρες έχει υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως διευρωπαϊκό δίκτυο υπ' αριθ. 9. Η κατασκευή του νέου αυτού σύνθετου έργου - αγωγού από Ελσίνκι έως Αγία Πετρούπολη, Μόσχα, Κίεβο, Οδησσό, Κίτσινεβ, Βουκουρέστι, Ντιμίτρογκραντ, Ορμένιο, Αλεξανδρούπολη θα αναβαθμίσει οικονομικά ολόκληρο το χώρο της Ανατολικής Ευρώπης με σημαντική επίπτωση στη Θράκη και ιδιαίτερα στο νομό Έβρου. Ο νέος σχεδιασμός δίνει τη δυνατότητα συνδυασμού αυτοκινητόδρομου με αγωγούς πετρελαίου και φυσικού αερίου βελτιώνοντας την οικονομικότητα της επένδυσης. Το έργο βρίσκεται ακόμη στο αρχικό του στάδιο, στις συζητήσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων χωρών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι υπερχρεωμένες οικονομίες των ανατολικοευρωπαϊκών κρατών δεν επιτρέπουν την κατασκευή του προς το παρόν από εθνικούς πόρους και εθνικό δανεισμό. Έχω προτείνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση την κατασκευή του έργου από διεθνή consortia με μερική αυτοχρηματοδότηση, πρόταση που εξετάζεται. Ο Έβρος και ιδιαίτερα το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης αποτελούν τον κόμβο όπου συναντώνται τα δύο διευρωπαϊκά δίκτυα της Εγνατίας και του άξονα 9, πολλαπλασιάζοντας τα οικο-

'Αντιφωνητής

Δεκαπενθήμερο έντυπο γνώμης

Διεύθυνση: Μαρινάκη 16, 69 100
Κομοτηνή
Τηλέφωνο/τηλεομοιότυπο 0531-36331

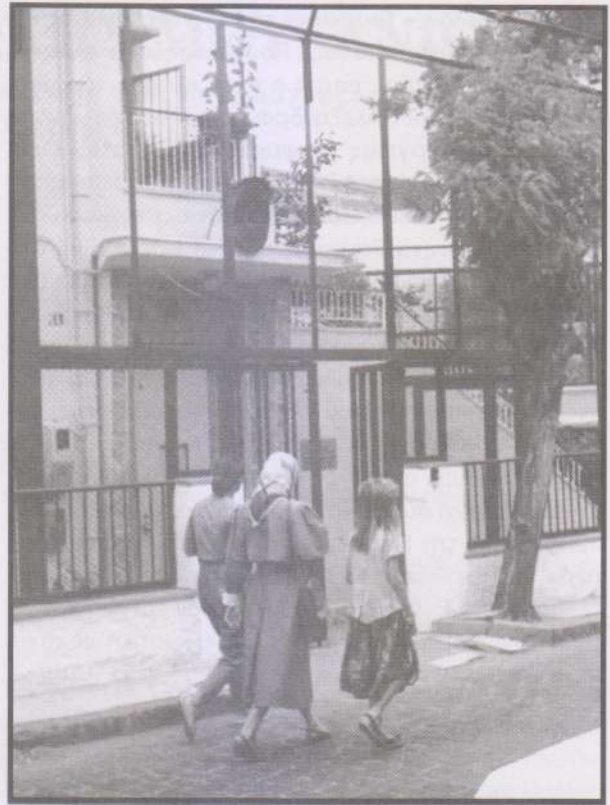
νομικά οφέλη για την περιοχή, δημιουργώντας σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες.

Πετρελαιοαγωγός Πύργου - Αλεξανδρούπολης

Τα τεράστια κοιτάσματα πετρελαίου που ανακαλύπτονται συνεχώς στην κεντρική Ασία γύρω από την Κασπία θα μεταβάλουν την περιοχή στο υπ' αριθ. 1 κέντρο παραγωγής της υφ' αλήθειας. Για τον έλεγχο των πετρελαιοπηγών και των αγωγών μεταφοράς εξελίσσεται ένας ανελέητος πόλεμος συμφερόντων και επιρροών. Η Τουρκία προσπαθεί να μονοπωλήσει τον έλεγχο της μεταφοράς τόσο δια θαλάσσης μέσω του Βοσπόρου, όσο και δια ξηράς μέσω αγωγών που θα περνούν από το έδαφός της (Μπακού- Τσεϊχάν ή Σαμψούς - Τσεϊχάν). Εναλλακτική λύση με πολύ μικρότερο μήκος αγωγού (175 χλμ. έναντι των 1600 του τουρκικού) και με μικρότερο πολιτικό ρίσκο αποτελεί η λύση μεταφοράς με τάνκερς από Νοβοροσίσκ ή Πότι στον Πύργο και από εκεί μέσω πετρελαιοαγωγού στην Αλεξανδρούπολη. Η πρόταση αυτή αποτελεί ιδέα του Νίκου Γρηγοριάδη, διευθυντού του ομίλου Λάτση και προβλέπεται να υλοποιηθεί με συμμετοχή της Ρωσίας, Βουλγαρίας, Ελλάδος και ιδιωτικών Εταιρειών (ομίλου Λάτση, Κοπελούζου), με πιθανή σύμπραξη και της αμερικανικής Cenrop. Το έργο ευρίσκεται ακόμη στο αρχικό του στάδιο τόσο λόγω αδυναμίας των Ρώσων να εγγυηθούν ροή πετρελαίου δια του αγωγού, που να καθιστά την επένδυση συμφέρουσα, όσο και λόγω αντιρρήσεων της Βουλγαρίας και αντιδράσεων της Τουρκίας, που προτείνει αντίστοιχο αγωγό δια των εδαφών της στην Ανατολική Θράκη. Η σημαντική πτώση της τιμής του πετρελαίου κάτω από \$12/ βαρέλι, όσο και η κατασκευή του αγωγού Βακού-Πότι στη Γεωργία που αποδυναμώνει τον έλεγχο των Ρώσων, δημιουργούν πρόσθετα προβλήματα. Εκτιμάται, όμως, ότι το έργο τελικά θα γίνει, για να υπάρχει εναλλακτική λύση, γιατί αλλιώς οι επιπτώσεις από τυχόν κλείσιμο του Βοσπόρου ή επιβολής υψηλών τελών διέλευσης θα είναι πολύ σοβαρές.

Δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας

Είναι γνωστό ότι το 75% της ηλεκτρικής ενέργειας της χώρας παράγεται στη Βόρεια Ελλάδα. Αντί η παραγωγή αυτή να διατίθεται για να καλύψει τις τοπικές ανάγκες και η περίσσια να εξάγεται σε χώρες της Βαλκανικής, μεταφέρεται μετ' εμποδίων στην Αθήνα. Μέχρι πρότινος η Θράκη είχε μεγάλο πρόβλημα ηλεκτρικής ενέργειας διότι εγένετο εισαγωγή ρεύματος από τη Βουλγαρία που παρουσίαζε αυξομειώσεις τάσεως. Με τα υδροηλεκτρικά έργα του Νέστου και τη μονάδα φυσικού αερίου Κομοτηνής η κατάσταση αλλάζει και η περιοχή θα παρουσιάζει πλεόνασμα. Είναι, λοιπόν, απαραίτητη η οριζόντια

Ο υπονομευτικός ρόλος του Τουρκικού Προξενείου Κομοτηνής είναι γνωστός. Η Ποράκισσα με τα δύο παιδιά της θα εισέλθει ή θα προσπεράσει;

δικτύωση της Βόρειας Ελλάδος από Ήπειρο μέχρι Θράκη με νέα γραμμή 400 KV, η οποία με υποβρύχια καλωδίωση θα συνδέει το ελληνικό δίκτυο με το ιταλικό. Αντίστοιχα, αν οι διακρατικές σχέσεις βελτιωθούν, θα είναι δυνατή η σύνδεση του εν λόγω δικτύου και με το τουρκικό. Η γραμμή αυτή θα πρέπει να συνδεθεί ακόμη με το δίκτυο Βουλγαρίας - Ρουμανίας - Μολδαβίας και Ουκρανίας, επιτρέποντας τη ροή ηλεκτρικής ενέργειας στη Βουλγαρία και Ουκρανία, που θα αντιμετωπίσουν μεγάλες ελλείψεις με το κλείσιμο των πυρηνικών εργοστασίων Κοζλοντούι και Τσέρνομιπλ. Η γραμμή αυτή θα πρέπει να ενταχθεί στα διασυνοριακά ευρωπαϊκά προγράμματα και να προωθηθεί άμεσα, όπως άμεσα πρέπει να απαγορευθεί η λειτουργία των εν λόγω εργοστασίων λόγω του σοβαρότατου κινδύνου διαρροής ραδιενέργειας και ολέθριας πυρηνικής καταστροφής.

Δίκτυα φυσικού αερίου

Επιτέλους, το φυσικό αέριο έρχεται στην Θράκη. Ο κλάδος από Προμαχώνα προς τη Θράκη βρίσκεται υπό κατασκευή. Ο αγωγός, όμως, αντί να καλύψει όλη τη Θράκη μέχρι την Ορεσιτιάδα θα σταματά στην Κομοτηνή. Σύντομα, όμως, θα απαιτηθεί νέος αγωγός φυσικού αερίου από Ρωσία προς Ελλάδα και Τουρκία. Σε περίπτωση που δεν υλοποιηθεί ο υποθαλάσσιος

αγωγός Ρωσίας - Τουρκίας, τότε ο νέος αγωγός θα φθάνει μέσω Ουκρανίας, Ρουμανίας στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, οπότε ο ένας κλάδος του μπορεί να οδεύσει προς Αλεξανδρούπολη. Μια νέα μονάδα ηλεκτρικής ενέργειας με φυσικό αέριο στην Ορεστιάδα θα μπορέσει να καλύψει μέρος του ενεργειακού κενού Βουλγαρίας-Ουκρανίας, ενώ μια σημαντική ποσότητα θα μπορούσε να προωθηθεί στο Ισραήλ σε υδροποιημένη μορφή. Ακόμα, τα μεγάλα κοιτάσματα φυσικού αερίου, που ανακαλύφθηκαν στο Τουρκμενιστάν, σύντομα θα πρέπει να βρουν το δρόμο τους προς τις ευρωπαϊκές αγορές. Ένας μεγάλος αγωγός φυσικού αερίου σύντομα θα οδεύσει μέσω Μικράς Ασίας προς τη Θράκη. Θα πρέπει από τώρα να φροντίσουμε ο αγωγός αυτός να ακολουθήσει την Εγνατία και όχι σύμφωνα με τουρκικά σχέδια και άλλα συμφέροντα την Παραεγνατία. Γι' αυτό θάπρεπε από τώρα να προβλέπουμε ζώνες διέλευσης στην κατασκευαζόμενη Εγνατία οδό, ώστε, όταν έρθει η κατάλληλη στιγμή, η πρότασή μας νά 'ναι ελκυστική ως ταχύτερη και πλέον οικονομική.

Τηλεπικοινωνιακά δίκτυα

Η Θράκη αποτελεί το φυσικό κόμβο στη διασύνδεση του ελληνικού δικτύου με τα αντίστοιχα των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης και του Εύξεινου Πόντου. Το έντονο ενδιαφέρον του ΟΤΕ να αποκτήσει ποσοστά στους τηλεπικοινωνιακούς οργανισμούς της Ρουμανίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας, Γεωργίας και Αρμενίας, βοηθά σημαντικά αυτή την εξέλιξη. Ακόμη, ένας νέος δορυφορικός σταθμός στη Θράκη θα μπορούσε να συμβάλει στη δορυφορική κάλυψη και την τηλεπικοινωνιακή αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής.

Συμπεράσματα-προοπτικές- ενέργειες

Η Θράκη σύντομα θα αλλάξει όψη. Από απόμακρη, παραμελημένη περιοχή του ελλαδικού χώρου θα μεταμορφωθεί σε ελληνικό και ευρωπαϊκό προγεφύρωμα για την Ανατολική Ευρώπη και τις χώρες του Εύξεινου Πόντου. Οι μεγάλοι διευρωπαϊκοί αυτοκινητόδρομοι, τα ενεργειακά διεθνή δίκτυα θα αυξήσουν κατακόρυφα τη γεωπολιτική της σημασία και θα οδηγήσουν σε μια σημαντική οικονομική ανάπτυξη με ευεργετικές επιπτώσεις και στη μορφωτική και πολιτιστική αναβάθμιση. Δεν πρέπει, όμως, να εφησυχάζουμε ότι τα τόσα σημαντικά έργα που προαναφέρθηκαν είναι και δεδομένα, τετελεσμένα γεγονότα. Χρειάζεται συνεχής προσπάθεια και πολλή δουλειά για να παρακάμψουμε τεράστια συμφέροντα και ανταγωνιστικές επιδιώξεις. Χρειάζεται ακόμη να δούμε κατάματα τα σημερινά προβλήματα, τις σημερινές δυσχέρειες και καθυστερήσεις.

Να συμβάλουμε όλοι, **κυβέρνηση, ιδιωτική πρωτοβουλία, όλοι οι Θράκες** που ζουν εδώ ή στο εξωτερικό στην καθημερινή προσπάθεια για **ανάπτυξη και πρόοδο.** Έτσι, θα κάνουμε όλοι μας το ελάχιστο καθήκον για την ακριτική μας Θράκη δίδοντας μήνυμα αισιοδοξίας για ένα καλύτερο αύριο. Αυτή, άλλωστε, είναι και η πιο αποφασιστική απάντηση σε όλους εκείνους που δε σταμάτησαν μέχρι σήμερα να επιβουλεύονται αυτή την αιώνια ελληνική γη.

Αναδημοσίευση από την ημερήσια εφημερίδα "Ο ΧΡΟΝΟΣ" της Κομοτηνής.

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΟΠΙΑ ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ

Μερικά από τὰ τεύχη τῆς πρώτης περιόδου τῆς Ἑλλοπίας κοντεύουν νά ἐξαντληθοῦν. Διατίθενται (10-230) στήν τιμή τῶν 15.000 δρχ., χωρίς τὰ ἐξόδα ἀποστολῆς. Ἐπίσης, τὰ τεύχη τῆς δευτέρας περιόδου (240-400) ἀποστέλλονται μέ τήν παραπάνω τιμή, χωρίς ἄλλη ἐπιβάρυνση γιά Ἑλλάδα καί Κύπρο. Οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά ἐπικοινωνοῦν στόν ἀριθμό 01-65.19.728 ἢ νά γράψουν στήν ταχυδρομική διεύθυνση τῆς Ἑλλοπίας.

ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΑΝΑΚΩΧΗΣ ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ

Παραχώρηση της Ανατ. Θράκης στην Τουρκία από τους «συμμάχους» της ANTANT
(28 Σεπτεμβρίου/11 Οκτωβρίου 1922)

του Δημήτρη Λιμνιάτη *

“...Το όνειρο της λευτεριάς, από τον ελληνικό στρατό, της Ανατολικής Θράκης, της χώρας της ιερής ποίησης και των ιερών νόμων, κράτησε 2 χρόνια και 4 μήνες, κι αυτά κάτω από τις συνθήκες ενός άγριου πολέμου...,,

Λένε ότι για την πλοκή και το γύρισμα ενός ονείρου χρειάζονται μόνο λίγα δευτερόλεπτα ύπνου, ανεξάρτητα αν η διήγησή του στον ξύπνιο, χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο, αν αυτό μένει στο χώρο της μνήμης.

Το όνειρο της λευτεριάς, από τον ελληνικό στρατό, της Ανατολικής Θράκης, της χώρας της ιερής ποίησης και των ιερών νόμων, κράτησε 2 χρόνια και 4 μήνες, κι αυτά κάτω από τις συνθήκες ενός άγριου πολέμου.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή που στοίχισε στον ελληνισμό της Ασίας εκατόμβες νεκρών και ξεριζωμένων, βιβλικές καταστροφές και αλύτρωτες πατρίδες, οι “σύμμαχοι” μας, χωρίς την επίγνωση της ευθύνης τους γι’ αυτή την τραγική συμφορά, δε δίστασαν να χαρίσουν στους Τούρκους την Ανατολική Θράκη, ελληνική πολλούς αιώνες πριν από τον ερχομό του Χριστού στη γη μας.

Δούλοι των αποικιοκρατικών τους συμφερόντων, στο στρατηγικό χώρο της Εγγύς Ανατολής (Στενά του Ελλησπόντου - Πετρέλαια της Μοσούλης και του Καυκάσου), η Αγγλία και η Γαλλία δημιουργούν μεταξύ τους οξυτάτες διαμάχες εκμεταλλευσόμενες την ήττα της Ελλάδας, την οποίαν εκείνες έσυραν στον πλέον καταστροφικό πόλεμο, που προκάλεσαν με προκαθορισμένο στόχο να διαλύσουν και να μοιράσουν μεταξύ τους τη μεγάλη τότε Τουρκία.

Όταν τελείωσε αυτός ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος - έτσι καταχωρήθηκε στην Ιστορία - 8.500.000 συνάνθρωποι μας δεν γύρισαν ποτέ στα σπίτια τους - πέρα από τους σωρούς των ερειπίων που άφησε πίσω του.

Αυτά τα κράτη που στηρίζουν τη δύναμή τους, ακόμη και την ύπαρξή τους, - Μεγάλες Δυνάμεις τα λέμε - στην εκμετάλλευση του αποικιοκρατικού πλούτου, με την καταδυνάστευση των ιθαγενών λαών, συχνά καταπάτησαν και συνεχίζουν να καταπατούν τις ανθρώπινες αξίες, που προσδιορίζουν τον προορισμό μας πάνω στο φιλόξενο πλανήτη, τη γη μας. Η απληστία του πλούτου έχει διαφθείρει το ανθρώπινο συναίσθημα των ηγετών τους σ’ όλες τις εποχές.

Η Γαλλία που δεν μπόρεσε ποτέ να “χωνέψει” το προβάδισμα της Αγγλίας στον στρατηγικό χώρο της Εγγύς Ανατολής, θεωρεί

* Αντιστράτηγος ε.α.

ως δώρο του δικού της σατανικού θεού την ήττα της Ελλάδας στη Μ. Ασία, γιατί δεν έπαψε ποτέ να πιστεύει ότι η παρουσία των Ελλήνων σ’ αυτό το χώρο προστατεύει μόνο τα αγγλικά συμφέροντα.

Ο φιλελληνισμός του Κλεμανσό θ’ αποδειχθεί ανεπαρκής για να ματαιώσει το γύρισμα της τελευταίας πράξης, που είναι και το φινάλε της τραγωδίας του μικρασιατικού ολέθρου, στα ανοιχτά στούντιο του θρακικού εδάφους.

Πρωταγωνιστές σ’ αυτή την τελευταία πράξη της μικρασιατικής τραγωδίας είναι: Ο Πουανκαρέ, Πρόεδρος της γαλλικής κυβέρνησης, ο οποίος είναι και ο συντάκτης του σενάριου παράδοσης της Ανατολικής Θράκης στους Τούρκους. Ο Φρανκλίν Μπουγιόν, ένας αμφιλεγόμενος γάλλος πολιτικός, φανατικός τουρκόφιλος που είχε και “φιλικές” σχέσεις με τον Κεμάλ. Ο Σαρπό, ένας απρόσωπος γάλλος στρατηγός, πειθηνίο όργανο του Μπουγιόν και λιβανιστής της τότε πολιτικής ηγεσίας της Γαλλίας. Στο ρόλο του κομπάρσου, ο ιταλός στρατηγός Σφόρτσα κατ’ εντολή μισέλληνας.

Η υπόθεση αυτού του φινάλε είναι η αγεφύρωτη διαμάχη Αγγλίας-Γαλλίας, για την μοιρασιά, με το ίδιο θύμα, την Ελλάδα.

Δέσμιες, λοιπόν, αυτές οι δύο χώρες των αποικιοκρατικών τους συμφερόντων αποφασίζουν τελικά, ύστερα από σκληρούς καυγάδες, που βοηθάνε το σεναριογράφο, να υποχρεώσουν την Ελλάδα να εκκενώσει την Ανατολική Θράκη, μέχρι τη δυτική όχθη του Έβρου. Ο ανιστόρητος Πουανκαρέ θέλει να ντύσει χότζες τους πρώτους έλληνες μυνωδούς, τον Ορφέα, το Μουσαίο, το Θάμυρη, τον Ευμόλαο και άλλους που έζησαν εκεί πριν από τον 7ο π.Χ. αιώνα.

Έτσι κάπως αρχίζει το γύρισμα της τελευταίας πράξης αυτής της τραγωδίας, η οποία στο φινάλε της θα δημιουργήσει νέες χιλιάδες ξεριζωμένων, νέα ανθρώπινα δράματα, που αφήνουν ανέγγιχτους τους άθλιους “συμμάχους”, σημερινούς “εταίρους” μας στην “Ευρωπαϊκή Ένωση”, που σ’ όλες τις εποχές είναι “αταίριαστοι” με μας.

Καλούν στη Βενετία τον Κεμάλ με το πρόσχημα της υπογραφής της “Συνθήκης Ανακωχής”. Ο Κεμάλ, που γνωρίζει τις αποφάσεις τους, αποδέχεται την πρόταση, πλην όμως τους αντιπροτείνει ως χώρο συνάντησης τα Μουδανιά, προφανώς για να σοκάρει τους Έλληνες και να γιατί:

Τα Μουδανιά, πόλη της Βορειοδυτικής Μ. Ασίας στις ακτές του Βοσπόρου, επίγειο της Προύσας, κατοικείτο τότε από 6 χιλιάδες κατοίκους, από τους οποίους οι 4.000 ήταν Έλληνες. Υπήρχαν 3 εκκλησίες και 8 ελληνικά σχολεία. Παιδεία, πολιτισμός, εμπόριο και οι άλλοι τομείς της τοπικής κοινωνίας ήταν στα χέρια των Ελλήνων. Μετά την καταστροφή πήραν το δρόμο της προσφυγιάς.

Οι λεγόμενοι “σύμμαχοι” αποδέχονται την πρόταση του Κεμάλ. Του λένε δουλικά: “Στις προσταγές σου αφέντη, ερχόμαστε στα Μουδανιά”. Όταν όλα έχουν συμφωνηθεί, θυμούνται να πουν και

στην Ελλάδα να στείλει αντιπροσωπεία στα Μουδανιά.

Ο Κεμάλ θα στείλει στα Μουδανιά το "Στρατηγό Γάτα", Ισμέτ Πασά. Δε θα πάει ο ίδιος.

Η επαναστατική κυβέρνηση Γονατά, που έχει αναλάβει την εξουσία από τις 14 Σεπτεμβρίου 1922, διαισθάνεται αμέσως τη συνέχεια της συμφοράς. Με τηλεγράφημά της διορίζει τον Ε. Βενιζέλο πληρεξούσιο για το χειρισμό των εξωτερικών μας θεμάτων. Να σημειώσουμε εδώ ότι αυτός ο Βενιζέλος δεν είναι ούτε ο κρητικός φλογερός επαναστάτης στο Θέρισσο - ούτε ο ορμητικός ηγέτης των πολέμων του 1912-1913, που διπλασίασε την Ελλάδα. Είναι ο ηγέτης με την πολιτική διαίσθηση της απεραντοσύνης. Είναι ο δαιμόνιος διπλωμάτης. Γνωρίζει τα σαλόνια και τα παρασκήνια της Ευρώπης. Είναι ήδη 58 χρόνων και έχει δοκιμάσει τελευταία ορισμένες απρόσμενες πικρίες, που ενδεχομένως να έχουν επηρεάσει την τόλμη των αποφάσεών του. Δεν παύει, όμως, να είναι ο Βενιζέλος.

Γνωρίζει πολύ καλά και τις αντιθέσεις και τις αποφάσεις των λεγομένων ακόμη "συμμάχων", κυρίως τη διαμάχη των Αγγλογάλλων για την απόκτηση της εύνους του Κεμάλ. Συνιστά στους Γονατά και Πλαστήρα να μην αποδεχθούν την εκκένωση της Ανατολικής Θράκης και να πάρουν μέτρα αναδιοργάνωσης του στρατού.

Η διάσκεψη - προκάτ - των Μουδανιών άρχισε τις εργασίες της στις 20 Σεπτεμβρίου 1922 (π.η.), χωρίς οι σύμμαχοι να περιμένουν την ελληνική αντιπροσωπεία, η οποία έφτασε στα Μουδανιά το απόγευμα της ίδιας ημέρας. Την αποτελούσαν ο υποστράτηγος Κ. Μαζαράκης και ο συνταγματάρχης Π. Σαρηνιάννης. Συνοδεύονταν από τον Ν. Πλαστήρα.

Από πλευράς "πρώην συμμάχων" - έτσι αυτοονομάστηκαν κατά τη διάρκεια των συνομιλιών - την Αγγλία αντιπροσώπευε ο στρατηγός Χάρριγκτον. Τη Γαλλία ο στρατηγός Σαρπό και την Ιταλία ο στρατηγός Μομπέλι.

Να διασφαηνίσουμε εδώ ότι επρόκειτο για "στρατιωτική διάσκεψη", η οποία στόχευσε στην κατάπαυση του πυρός και την υπογραφή μιας "συνθήκης ανακωχής".

Το πρώτο πρόβλημα παρουσιάστηκε με τον ερχομό της τουρκικής αντιπροσωπείας. Παρουσιάστηκε με επικεφαλής τον Ισμέτ Πασά. Τον συνόδευε ο Χαμίντ Μπέης με μια πολυάριθμη ομάδα "πολιτικών".

Τη γαλλική πολιτική διευθύνει από τα παρασκήνια ο φανατικά φιλότουρκος πολιτικός Φρανκλίν Μπουγιόν. Ναι, είναι εκείνος ο πολιτικός που στις 20 Οκτωβρίου 1921, υπέγραψε την ομώνυμη "Μπουγιόν Συνθήκη", σύμφωνα με την οποία, αν και η Γαλλία ήταν κράτος της Αντάντ, αναλάμβανε έναντι της κεμαλικής Τουρκίας τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

* Τα γαλλικά στρατεύματα ν' αποχωρήσουν από την Κιλικία.

* Η Γαλλία να στείλει προμήθειες πολεμικού υλικού στον κεμαλικό στρατό από εκείνο του γαλλικού στρατού. Έστειλε 80.000 τυφέκια τύπου "μάουζερ", 10.000 στολές με πλήρη εξάρτηση, 2.000 άλογα και μερικά αεροπλάνα, τα οποία ο Κεμάλ τα χρησιμοποίησε για να ρίχνει προπαγανδιστικό υλικό στα στρατόπεδά μας και τον ελληνικό πληθυσμό.

Ο άγγλος στρατηγός Χάρριγκτον είχε πει ότι: Η παρουσία του Μπουγιόν στα Μουδανιά ήταν "αληθής κατάρα".

Η ελληνική αντιπροσωπεία πήρε μέρος στη δεύτερη σύσκεψη στις 21 Σεπτεμβρίου 1922 (π.η.), που έγινε στο αγγλικό θωρηκτό

"Σιδηρούς Δουξ", που ήταν και το στρατηγείο του Χάρριγκτον.

Χωρίς καμία συζήτηση επιδόθηκε στην ελληνική αντιπροσωπεία έτοιμο "σχέδιο ανακωχής", που προέβλεπε τα ακόλουθα:

* Αποχώρηση του ελληνικού στρατού δυτικά από τον ποταμό Έβρο.

* Εκκένωση του τριγώνου Καραγάτς και παράδοσή του στους συμμάχους. (Αυτό το θέμα δεν είχε καμία σχέση με το "σχέδιο ανακωχής". Ήταν θέμα της "συνθήκης ειρήνης").

* Εκκένωση του χώρου της Ανατολικής Θράκης μέσα σε 15 μέρες, από κάθε ελληνικό στοιχείο.

* Τη διοίκηση των περιοχών θα αναλάμβαναν οι λεγόμενοι "σύμμαχοι", οι οποίοι στη συνέχεια θα τις παρέδιναν στους Τούρκους.

* Η όλη παράδοση έπρεπε να έχει τελειώσει σε 30 ημέρες.

Αυτό το ιταμό τελεσίγραφο αρνήθηκε να το υπογράψει η ελληνική αντιπροσωπεία.

Τότε, ο Γάλλος στρατηγός Σαρπό με προκλητική θρασύτητα δήλωσε: **"Η Ανατολική Θράκη παραχωρήθηκε στους Τούρκους και οι Έλληνες πρέπει να δεχθούν τα τετελεσμένα γεγονότα και να υπακούσουν στους τέως συμμάχους τους, γιατί έχουν χάσει τον πόλεμο"**.

Όταν στις 23 Σεπτεμβρίου (π.η.) ο Κόρζον, Υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας, ρώτησε στο Παρίσι τον Πουανκαρέ, γάλλο Πρωθυπουργό, εάν ο Σαρπό είχε εξουσιοδοτηθεί από τη κυβέρνηση γι' αυτή του τη δήλωση, εκείνος απάντησε:

"Η Θράκη ανήκει εις την Τουρκίαν και ότι η τελευταία αυτή edικαιοῦτο "de facto" την άμεσον επιστροφήν της. Η Συνθήκη της Ειρήνης θα ερρῦθμιζεν την "de jure" κατοχήν". (Σπύρος Μαρκεζίνης, "Πολιτική Ιστορία της Συγχρόνου Ελλάδας 1922-1924" τόμος 2, σελίδα 105).

Δικές σας οι κρίσεις φίλοι μου γι' αυτούς τους "συμμάχους" μας.

Ο άγγλος στρατηγός Χάρριγκτον δε συμφώνησε και έκανε συστάσεις να μελετηθεί καλύτερο σχέδιο.

Ακολούθησε ένα κομφούζιο τόσο στους χώρους της διάσκεψης όσο και στις κυβερνήσεις των ενδιαφερομένων.

Στις 22 Σεπτεμβρίου οι τρεις δυτικοί αντιπρόσωποι έφυγαν για την Κωνσταντινούπολη, για να πάρουν εντολές από τους αρμοστές των κυβερνήσεών τους.

Στις 23 Σεπτεμβρίου έφυγε ο Ν. Πλαστήρας για τη Θράκη (Στρατιά Έβρου), αφού πρώτα έκανε την ακόλουθη δήλωση:

"Η περιοχή αυτή ουδέποτε πια θα γνώριζε τη τουρκική δουλεία".

Στις 24 Σεπτεμβρίου η ελληνική αντιπροσωπεία, ύστερα από εντολές της κυβέρνησης έθεσε πιο ήπιους όρους, με υπόδειξη του Ε. Βενιζέλου. Είπε στους "συμμάχους" τότε ο Μαζαράκης:

"Να γίνει μόνο στρατιωτική εκκένωση της Ανατολικής Θράκης με τον όρο να μείνουν συμμαχικά στρατεύματα και, κυρίως, να μείνει η ελληνική διοίκηση και η χωροφυλακή".

Οι προτάσεις όχι μόνο δεν έγιναν δεκτές αλλά απειλήθηκε και σύγκρουση, γιατί ο Κεμάλ προώθησε το στρατό του στο Βόσπορο, με εντολή να καταλάβει την τουρκική ακτή. Εκεί βρήκε τους Άγγλους με "το χέρι στη σκανδάλη". Δεν τόλμησε να χτυπήσει.

Η Κυβέρνηση παρουσίαζε σύγχυση, ύστερα από τα αλληπάλληλα τηλεγραφήματα του Βενιζέλου, τα οποία παρουσίαζαν κάποιες αντιφάσεις.

Έγιναν πολλές συνεδριάσεις. Ο Μαζαράκης, ικανότατος ηγέτορας και διπλωμάτης με υπομνήματα και με τη βοήθεια του άγγλου στρατηγού Χάρριγκτον προσπαθούσε να κερδίσει κάποιο χρόνο για ενδεχόμενες αλλαγές του σχεδίου.

Μάταια όμως. Τη νύχτα της 27/28ης Σεπτεμβρίου πήρε τηλεγράφημα από την κυβέρνηση να υπογράψει το "σχέδιο" σύμφωνα με τις προγενέστερες οδηγίες. Εκείνος αρνήθηκε, γιατί οι οδηγίες ήταν αντιφατικές.

Όταν ο Μαζαράκης διαπίστωσε ότι δεν γίνονται δεκτές οι προτάσεις της ελληνικής αντιπροσωπείας, έφυγε από τα Μουδανιά χωρίς να υπογράψει το σχέδιο παράδοσης της Ανατολικής Θράκης στους Τούρκους. Εύγε στο στρατηγό.

Στις 30 Σεπτεμβρίου (π.η.) συνήλθε το Υπουργικό Συμβούλιο με Πρωθυπουργό τον κ. Κροκιδά. Πήρε μέρος και η Επαναστατική Επιτροπή πλην του Πλαστήρα, ο οποίος δεν είχε επιστρέψει από τη Θράκη. Το Υπουργικό Συμβούλιο αποφάσισε να γίνει δεκτό το "Σχέδιο Μουδανιών".

Η εκκένωση της Ανατολικής Θράκης άρχισε από τις 2 Οκτωβρίου και ολοκληρώθηκε μέχρι τις 18 του ίδιου μήνα, πλην του χώρου της Καλλίπολης, που τελείωσε στις 11 Νοεμβρίου 1922 (ημερομηνίες παλαιού ημερολογίου).

Το Παρασκήνιο

Μόνο ανόητοι, ανεύθυνοι ή εθελότυφλοι δεν παραδέχονται ότι αυτή η "Συνθήκη Ανακωχής" των Μουδανιών, **σταθεροποίησε τη θέση της Τουρκίας στον ευρωπαϊκό χώρο** και περιόρισε τον ορίζοντα δράσης της ελληνικής αντιπροσωπείας κατά τη διάρκεια της "Συνθήκης Ειρήνης", που άρχισε λίγο αργότερα στη Λωζάνη, πόλη της δυτικής Ελβετίας.

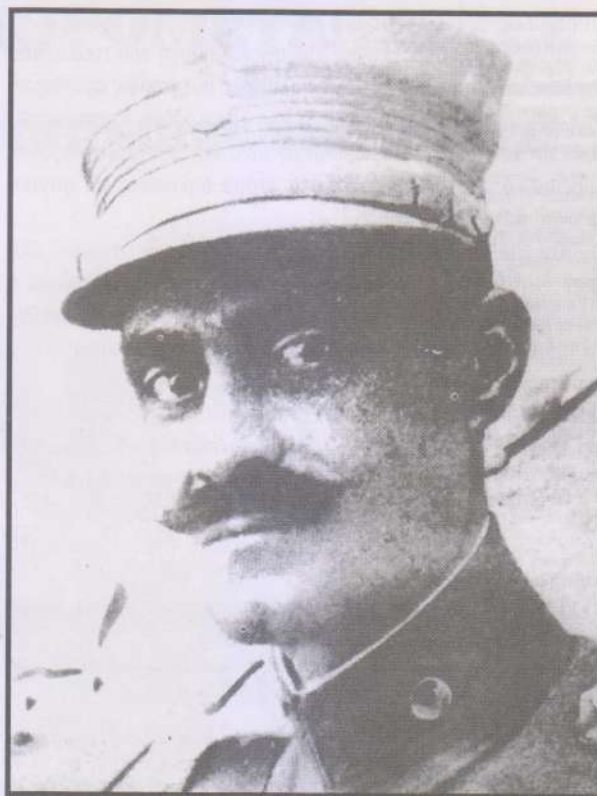
Ποτέ η Τουρκία δε θα εξασφάλιζε τον τίτλο της ως ευρωπαϊκή χώρα με την κατοχή της Κωνσταντινούπολης, η οποία μαζί με τα στενά του Βοσπόρου αποτελεί διεθνοποιημένο χώρο.

Με την παράδοση της Ανατολικής Θράκης στους Τούρκους (όπου περίπου ο μισός πληθυσμός ήταν αυτόχθονες Έλληνες) και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου (όπου το σύνολο του πληθυσμού ήταν γηγενείς Έλληνες), οι κυνικοί ευρωπαίοι ηγέτες διέπραξαν το τραγικό λάθος της διακοπής της συνέχειας της οριογραμμής μεταξύ δύο κόσμων που τους χωρίζει, τους χωρίζει και θα τους χωρίζει αγεφύρωτο εθνολογικό, πολιτιστικό και θρησκευτικό χάσμα. Μουσουλμανισμός και Χριστιανισμός δεν έχουν κανένα σημείο συνάντησης ή συνεννόησης.

Η απληστία της κτήσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών της Ανατολής κακοποίησε και κακοποιεί τις πολιτιστικές υποθήκες της Δύσης και ανοίγει διάπλατα κερκόπορτες για τη διάδοση του σκοταδιστικού ισλαμισμού στην ευρωπαϊκή ήπειρο, ασφαλώς με βίαια μέσα.

Ο Τζωρτζ Χόρτον, Αμερικανός διπλωμάτης και διανοούμενος, που έζησε επί τριάντα χρόνια τις αναχρονιστικές επιδράσεις του ισλαμισμού στον ασιατικό χώρο, θα μας αφήσει τούτη την υποθήκη: *"Όσοι τρέφουν ελπίδες για μια άλλη αντίληψη, θα απογοητευθούν με τρόπο οδυνηρό, εάν συνάπτουν συμβάσεις ή επενδύουν μεγάλα χρηματικά ποσά, στηριζόμενοι επάνω σε ιδέες της Δύσεως για το χαρακτήρα της Ανατολής"*.

Ο προοδευτικός πολιτικός, μεγάλος φιλέλληνας και ανθρωπιστής Γουίλιαμ Γλάδστον, τέσσερις φορές πρωθυπουργός της

Μεγάλης Βρετανίας, ο οποίος το 1896 κατήγγειλε τις τουρκικές αγριότητες στην Αρμενία, θα μας πει: *"...από την πρώτη μέρα που μπήκαν οι Τούρκοι στην Ευρώπη, το μόνο δείγμα που έδειξαν ήταν η μεγαλύτερη έλλειψη ανθρωπισμού. Οπουδήποτε κι αν πήγαν, μια πλατιά κηλίδα αίματος έδειχνε τα ίχνη της διαβάσεώς τους... Ο πολιτισμός εξαφανιζόταν. Παντού αντιπροσώπευαν την διακυβέρνηση της βίας..."*

Κανείς δεν υποστήριξε τη μόνωση ή τη διαμόρφωση μιας ρατσιστικής αντίληψης για την ισλαμική Τουρκία.

Πιστεύουμε και υποστηρίζουμε ότι οι ηγέτες της Δύσης (Ευρώπης), ακόμη και των ΗΠΑ, πριν από κάθε συναλλαγή με τον επικίνδυνο ισλαμισμό της Ανατολής, ο οποίος απειλεί τον πολιτισμό μας με επιδιώξεις οικονομικής εξαπλώσεως, χωρίς υπολογισμούς οικονομικών δαπανών και με παιδαγωγικά διεθνή προγράμματα, θάπρεπε να επιδιώξουν **μια ανθρωπινή προσέγγιση των δύο κόσμων**.

Όμως και τότε και σήμερα αυτοί οι ηγέτες, στο βωμό του αποικιοκρατικού πλούτου, θυσιάζουν την πολυπόθητη αρχή της "ειρηνικής συνύπαρξης", προϋπόθεση της οποίας είναι μια πολιτιστική επικοινωνία των λαών του πλανήτη μας.

Ο Πουανκαρέ, πρόεδρος της Γαλλίας τότε, αδύναμος ν' αντιδράσει στις επιταγές της πολιτιστικής του δομής, προκλητικά ανιστόρητος, φανατισμένος από το πάθος του κατά της Αγγλίας, παραχωρεί την Ανατολική Θράκη στην Τουρκία, χωρίς να έχει επίγνωση ότι, με αυτή του την παρανοητική πράξη εγκαθιστά μόνιμα τον ισλαμισμό στην Ευρώπη. Η Γαλλία, μετά την ήττα της Ελλάδας έχει "το πάνω χέρι" στο χώρο της Εγγύς Ανατολής.

Έφτασε στο σημείο ν' απαρνηθεί την ευρωπαϊκή του "ιθαγένεια" και να πει στον Κόρζον, Υπουργό Εξωτερικών της Αγγλίας, ότι, αν ο Κεμάλ επιτεθεί για να καταλάβει την Ανατολική Θράκη,

η Γαλλία δε θα ρίξει ούτε ένα πυροβολισμό.

Ως μέσον παραπλάνησης για την εφαρμογή του ιταμού του σχεδίου, ο Πουανκαρέ, κατά τις πολυώρες συζητήσεις στο Παρίσι στις αρχές Οκτωβρίου 1922 (ν.η.) με τον Κόρζον, χρησιμοποιεί τον Ελ. Βενιζέλο, αναγνωρισμένη πολιτική φυσιογνωμία στον ευρωπαϊκό χώρο. Του βάζει στο στόμα δηλώσεις τις οποίες εκείνος ποτέ δεν έκανε.

Και επειδή τότε, στο χώρο της Θράκης και των "στενών" δεν ήταν δυνατόν να γίνει γαλλο-αγγλικός πόλεμος, υποχωρεί η Αγγλία (Κόρζον), για να επωμιστεί και εκείνη μέρος από την ευθύνη της δεύτερης προδοσίας της Ευρώπης στους Τούρκους από ευρωπαίους ηγέτες.

Ο Πουανκαρέ τότε έδωσε εντολή και το πρωί της 28ης Σεπτεμβρίου/11 Οκτωβρίου 1922 υπογράφηκε στα Μουδανιά μεταξύ των "συμμάχων" και των Τούρκων η στρατιωτική συμφωνία, η οποία άρχισε να εφαρμόζεται από την νύκτα της 14/15ης Οκτωβρίου 1922 (ν.η.). Η συνθήκη υπογράφηκε χωρίς την παρουσία της ελληνικής αντιπροσωπείας.

Σε ειδική σελίδα της ιστορίας του ευρωπαϊκού πολιτισμού

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΕΙΔΩΝ

25ης Μαρτίου και Αναστάσεως
155 61 Χολαργός Τηλ.: 65.19.728

Είδες πώς βόγγηξε...

Κι εκείνη την κραυγή γιατί την είπες φωνή πατρίδας;

Τά προβαλλόμενα και διαφημιζόμενα βιβλία στο παρόν περιοδικό, διατίθενται από τό κατάστημά μας ή αποστέλλονται ταχυδρομικώς στην τιμή του εκδοτικού οίκου.

πρέπει να γραφεί με μεγάλα γράμματα ότι:

"Η Γαλλία τον Οκτώβριο του 1922, με πρωθυπουργό τον Πουανκαρέ υποχρέωσε την Ελλάδα να παραδώσει την ευρωπαϊκή (ελληνική) Θράκη μέχρι τον π. Έβρο στην Τουρκία. Από τότε ο ισλαμισμός αποτελεί μόνιμη απειλή κατά της χριστιανικής Ευρώπης".

Ο Ε. Βενιζέλος

Ποτέ δεν αποδέχθηκε ότι η Στρατιωτική Συνθήκη των Μουδανιών, της οποίας η αποστολή ήταν η κατάπαυση του πυρός, είχε δικαίωμα να παραδώσει την Α. Θράκη στους Τούρκους μέχρι τον Έβρο και να μιλάει για "Τρίγωνο Κάραγατς".

Δεχόταν κάποιες υποχωρήσεις, γιατί γνώριζε την απελπιστική θέση της Ελλάδας, με σύνορα, όμως, ανατολικά του π. Έβρου.

Ο Πλαστήρας στις 2 Οκτωβρίου 1922 (ν.η.) πληροφόρησε τον Άγγλο πρεσβευτή στην Αθήνα ότι η Ελλάδα σε ένα μήνα θα έχει ετοιμοπόλεμο στρατό στον Έβρο της τάξης των 60.000 ανδρών. Τον δε Βενιζέλο τον ειδοποίησε τηλεγραφικά ότι ήδη στον Έβρο υπήρχαν 5 μεραρχίες και 45.000 άνδρες.

Ο Βενιζέλος πίστευε ότι: "Η Ελλάδα χωρίς την συμβολή ή τουλάχιστον την ανοχή των συμμάχων δεν μπορούσε ν' αρχίσει ένα νέο πόλεμο με την κεμαλική Τουρκία, αν και γνώριζε ότι και ο Κεμάλ ήταν εξαντλημένος". Μόνος του, σε μια στιγμή απογοήτευσης, θα πει ότι: "Η Ανατολική Θράκη είναι χαμένη για την Ελλάδα".

Από την άλλη πλευρά ο Ισμέτ Ινονού Πασάς, με έκφραση θριάμβου θα πει: "Η Θράκη μας παραδόθηκε χωρίς να ριχθεί ούτε ένας πυροβολισμός".

Μπορούσαμε δυναμικά να κρατήσουμε την Ανατολική Θράκη;

Ανασκάλεψα επίσημα αρχεία. Διάβασα πολλά βιβλία, κυρίως εκείνων που έζησαν τα γεγονότα.

Ο Πάγκαλος, ο Μαζαράκης, ο Πλαστήρας, ίσως και μερικοί άλλοι, αποδέχονται ότι η "Στρατιά Θράκης" είχε τις δυνατότητες να φθάσει ακόμη και μέχρι την Κωνσταντινούπολη.

Ο Σπύρος Μαρκεζίνης στο έργο του "Ιστορία της συγχρόνου Ελλάδος" τόμος 2, σελ. 118 γράφει:

"Αν και την υσάτην εκείνην ώραν, έπρεπε κάτι να επιχειρείτο, αυτός που έπρεπε να αναλάβει την ευθύνη και να ριψοκινδυνεύσει, ουδείς άλλος ήτο πλέον παρά ο Ε. Βενιζέλος.

Ο Ε. Βενιζέλος, ο οποίος καταλόγιζε ευθύνες στους "συμμάχους" γιατί τον Ιούνιο του 1920, τότε που καταλάβαμε την γραμμή της Τσατάλτζας, δεν άφησαν τον ελληνικό στρατό να καταλάβει την Κωνσταντινούπολη, υποστηρίζει ότι: "Ουδείς εχέφρων πολίτης δύναται να διανοηθεί την συνέχισιν του πολέμου, προς την Τουρκίαν εν πλήρει ημών στρατιωτική και διπλωματική απομονώσει".

Η Ελλάδα τότε ήταν σε πλήρη απομόνωση. Έτσι χάθηκε η ελληνική, από πολλούς αιώνες, Ανατολική Θράκη.

Έτσι η Τουρκία έγινε ευρωπαϊκό κράτος, για ν' απειλεί αιώνια τον πολιτισμό της Δύσης, που οι ρίζες του ξεκινάνε από τον επιστημονικό ευρωπαϊκό στοχασμό των προσωκρατικών φιλοσόφων Θαλή, Αναξίμανδρου, Αναξίμενη από την Μίλητο και του Ηρακλείτου από την Έφεσο.

ΜΙΚΡΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

ἐπιμέλεια: Θεόδωρος Μπινιχάκης

Ένα καινούριο πρόβλημα δημιουργήσαν οι κρατούντες στην χώρα μας, τό οποίο τείνει να γίνη όξύτερο με πολλές παραμέτρους, προεκτάσεις και άπρόβλεπτες εξελίξεις στην έλληνική κοινωνία.

Η πατρίδα μας, για πρώτη φορά στή νεώτερη ιστορία της, έγινε τόπος μαζικής και άνεξέλεγκτης μετανάστευσης κατατρεγμένων, ποινικών φυγόδικων και πρακτόρων, από τις χώρες της χερσονήσου του Αίμου, της μεσογειακής λεκάνης, της πρώην Σοβιετικής Ένωσης κ.ά.

Η γειτνίαση της Ελλάδος με χώρες του πρώην ύπαρκτου σοσιαλισμού, ή έγγυτητα με τις μικρασιατικές άκτες, τό βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού αλλά και ό σεβασμός των Ελλήνων στις πανανθρώπινες άξίες, κατέστησαν την πατρίδα μας πόλο έλξεως κάθε λογής άλλοδαπών.

Από την έκμετάλλευση της δυστυχίας αυτών των ανθρώπων άφ' ενός πλουτίζουν οι κάθε λογής συμμορίες και κρατικοί «λειτουργοί», άφ' έτερου συντελούν στην πτώση του πληθωρισμού, όπως άξιώνουν οι οικονομικοί έγκέφαλοι των Βρυξελλών από την Ελλάδα, ώστε να επιτευχθή ό στόχος της κυβερνήσεως, δηλαδή ή ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ.

Η μεγάλη, όμως, πλειοψηφία του λαού, που είναι άμετοχη σ' αυτά τά «παιχνίδια», άναρωτιέται πού θα όδηγήση αυτή ή κατάσταση.

Μέχρι πότε ή άνασφάλεια θα κυριαρχή σ' όλη την χώρα;

Τί κοινωνική σύνθεση θα έχη ή Ελλάδα μετά από 10-20 χρόνια;

Είναι άφομοιώσιμος ό όγκος αυτών των άλλογενών στην έλληνική κοινωνία;

Ποιά δυσεπίλυτα προβλήματα κληροδοτούμε στά παιδιά μας;

Πώς θα άντιδράσουν οι έκατοντάδες χιλιάδες των άλλοδαπών από τις χώρες της χερσονήσου του Αίμου, όταν οι «προστάτες» μας πυροδοτήσουν την θρυαλλίδα της περιοχής μας;

Σ' αυτά και πολλά άλλα έρωτήματα, φίλοι και συνεργάτες της «Έλλοπίας» κατέθεσαν τις άπόψεις τους, σέ ειδική συγκέντρωση που όργάνωσε ή έκδοτική ομάδα.

Εισηγήσεις έκαναν οι κοινωνιολόγοι κ.κ. Γρηγόρης Γκιζέλης και Γιώργος Σκλαβοῦνος. Παρέμβαση έγινε από τό γνωστό ιστορικό και συγγραφέα κ. Νίκο Ψυρούκη. Ακολούθησαν τοποθετήσεις από όλους τους παρευρισκομένους και ολοκληρώθηκε ή συγκέντρωση με έποικοδομητική συζήτηση.

Τό θέμα, όμως, είναι τόσο εύρύ και πολυσύνθετο, όπως άποδείχθηκε, ώστε μία συγκέντρωση δέν άρκει για νά εξαντληθή. Κοινή διαπίστωση ήταν ότι τον πρώτο λόγο στό παρατιθέμενο πρόβλημα έχουν οι κρατούντες τά ήνία της χώρας.

Αυτοί διαθέτουν «τά γένια και τά κτένια». Θα συνεχίσουν νά παρανομοῦν παραβλέποντας την πραγματικότητα, καθιστώντας τους έαυτούς τους ύπόλογους ένόπιον της κοινής γνώμης ή θα έφαρμόσουν τους νόμους, προτού νά είναι πολύ άργά;

Η «Έλλοπία» θέλοντας νά συμβάλη στον κοινωνικό προβληματισμό καταθέτει περιληπτικά μερικές άπό τις άπόψεις των παρευρισκομένων που είχαν τή δυνατότητα νά τις δώσουν γραπτώς.

ΟΙ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

του Γρηγόρη Γκιζέλη *

Η κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού δημιούργησε ένα παλιρροϊκό μεταναστευτικό κίνημα προς τις δυτικές καπιταλιστικές χώρες, το οποίο σε σύντομο χρονικό διάστημα αναχαιτίστηκε, γιατί θεωρήθηκε ότι μια τέτοιας εκτάσεως μαζική μετακίνηση θα δημιουργούσε ανεξέλεγκτες κοινωνικές καταστάσεις και καταστροφή των οικονομιών του δυτικού κόσμου. Εξάλλου, η περαιτέρω ανάπτυξη των τεχνολογικά προηγμένων δυτικών κοινωνιών είχε ανάγκη από εξειδικευμένο προσωπικό και όχι από ανειδίκευτους εργάτες. Επιπλέον, για τις καπιταλιστικές οικονομίες της Δύσεως με την παγκοσμιοποίηση των αγορών ήταν συμφερότερη η παραμονή των λαών που κινήθηκαν μεταναστευτικά στις χώρες τους, ώστε να δημιουργηθούν κοινωνίες δυτικού τύπου, που θα αναζητούσαν τρόπους ζωής και προϊόντα βιομηχανικά από τις κατασκευάστριες χώρες του δυτικού κόσμου.

Αν και οι δυτικές χώρες κατέβαλαν προσπάθεια να αναχαιτίσουν τη μετανάστευση, δεν το κατόρθωσαν στο βαθμό που το επιθυμούσαν, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν σε πολλές περιπτώσεις κοινωνικές αναταραχές, που οφείλονταν στην αντίδραση ιθαγενών πληθυσμών εναντίον των ξένων.

Στην Ελλάδα, στην οποία **το τυχαίο** των ενεργειών κράτους και πολιτών κυριαρχεί του προγραμματισμού, η εισροή μεταναστών, κυρίως από την Αλβανία, αντιμετωπίστηκε χωρίς περίσκεψη, αφού δεν ελέγχθηκε προγραμματικά ο αριθμός των εισερχομένων μεταναστών αλλά αφέθηκε **σκοπίμα** να εισρεύσουν λαθρομετανάστες, δηλαδή άτομα των οποίων η ταυτότητα και η επαγγελματική εξειδίκευση ήταν άγνωστες στις αρμόδιες αρχές, με σκοπό την εκμετάλλευσή τους από διάφορες ελληνικές παραγωγικές τάξεις, ώστε και αυτές να επωφεληθούν από το χαμηλό κόστος εργασίας και οι κυβερνήσεις με την πτώση του πληθωρισμού.

Η ελληνική οικονομία, ως αναπτυσσόμενη, δεν έχει το υψηλό τεχνολογικό επίπεδο των ανεπτυγμένων χωρών, οπότε έπρεπε να καλύψει με χειρωνακτική εργασία τις ανάγκες ορισμένων τομέων της οικονομίας, ιδίως του πρωτογενούς και του δευτερογενούς.

Σ' αυτή την πολιτική της λαθρομεταναστεύσεως υπήρχαν και σκοπιμότητες που ανάγονται στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Η αδυναμία των μεταπολεμικών ελληνικών κυβερνήσεων να λύσουν το βορειοηπειρωτικό ζήτημα τις αδρανοποίησε ως προς το θέμα αυτό, οπότε, όταν έπρεπε να τεθεί επί τάπητος και να λυθεί μετά το Γερμανικό

σύμφωνα με τη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων, δεν μπορούσαν να το αντιμετωπίσουν. Γι' αυτό και άσκησαν την πιο ανώδυνη για τις κυβερνήσεις, την πιο οδυνηρή, όμως, για την Ελλάδα και τους Βορειοηπειρώτες λύση. Ταύτισαν τους Βορειοηπειρώτες με τους Αλβανούς και τους οδήγησαν στις ατραπούς της λαθρομεταναστεύσεως, για να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους χωρίς δυνατότητες επιστροφής, όπως γινόταν προπολεμικά. Επομένως, με τη φυγή των Βορειοηπειρωτών επεδίωξαν να κλείσουν το Βορειοηπειρωτικό.

Αυτή την πολιτική της λαθρομεταναστεύσεως, που άσκησαν οι ελληνικές κυβερνήσεις την τελευταία δεκαετία, πλήρωσε, πληρώνει και θα πληρώνει η ελληνική κοινωνία, γιατί δημιουργήθηκαν κοινωνικές συμπεριφορές που καταστρέφουν τον κοινωνικό ιστό. Μια ευνομούμενη κοινωνία μετατρέπεται σε αναρχούμενη πολιτεία με τα χαρακτηριστικά των πρώτων μεταβιομηχανικών πόλεων, που στερούνταν κοινωνικών κανόνων ελέγχου στις μεταξύ των ατόμων σχέσεις.

Η παραοικονομική πολιτική του κράτους που απορρέει από το σκεπτικό της εκμεταλλεύσεως των λαθρομεταναστών, για να πέσει το κόστος της παραγωγής και επομένως ο πληθωρισμός, επέτρεψε να δημιουργηθούν παραοικονομικές ενέργειες από πλευράς πολιτών που κινούνται στο χώρο της παρανομίας, στην οποία μετέχουν και την προστατεύουν και κρατικοί φορείς (έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων έπειτα από χρηματισμό των αρμοδίων, παράνομη παραμονή στη χώρα, κυκλώματα ροζ μπαλέτων, πορνεία, διακίνηση ναρκωτικών κ.τ.λ.). Αυτά αύξησαν την εγκληματικότητα, την οποία δεν μπορεί να αντιμετωπίσουν οι αστυνομικές αρχές, που έχουν και τα δικά τους προβλήματα.

Η κατάσταση αυτή οδηγεί την ελληνική κοινωνία σε μια ανομία για να χρησιμοποιήσω έναν κοινωνιολογικό όρο. Η **ανασφάλεια** που νιώθουν οι **πολίτες** τους οδηγεί σε συμπεριφορές αυτοδικίας, τους αναπτύσσει συμπεριφορές συγκαταριθμήσεως και αποκλεισμού ατόμων και κοινωνικής απομονώσεως, που με τη σειρά της αφήνει το έδαφος ελεύθερο να καταλαμβάνεται από κακοποιά στοιχεία. Ακόμη δεν έχουν παρουσιαστεί τόσο έντονα, όπως σε άλλες χώρες, και μαζικές αντιδράσεις εναντίον των ξένων, τους οποίους θεωρούν υπεύθυνους για την ανεργία.

Ο δρόμος για την ΟΝΕ δεν είναι μονόδρομος. Οπωσδήποτε, δεν μπορεί να έχει ως τίμημα την πλήρη καταστροφή του κοινωνικού μας ιστού και την μετατροπή μας από κοινωνία αγάπης και αλληλεγγύης σε κοινωνία ατόμων χωρίς ηθικούς κοινωνικούς φραγμούς και ελέγχους.

* Κοινωνιολόγος

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Οι επιπτώσεις της κρίσης και η αντιμετώπισή τους

του Γ. Σκλαβούνου *

Καθημερινά οι άμεσες, οι έμμεσες, οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του προβλήματος απασχολούν το μέσο έλληνα πολίτη ως το σοβαρότερο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας. Παράλληλα, η **κοινωνία** και η **πολιτεία** μας **αδυνατούν** να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα συντεταγμένα και μεθοδικά ως **μείζον εθνικό και κοινωνικό πρόβλημα**.

Η δυναμική που αναπτύσσει η συμμετοχή των οικονομικών μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, υπό τις σημερινές συνθήκες, ασφαλώς δεν περιορίζεται στα όρια μιας συνεχώς αυξανόμενης εγκληματικότητας ούτε στα όρια ενός συνεχώς εντεινόμενου αισθήματος κοινωνικής ανασφάλειας και φόβου.

Τα γενεσιουργά αίτια, οι εκρηκτικές διαστάσεις και η πολυπλοκότητα, οι αρνητικές και οι θετικές επιπτώσεις του προβλήματος, καθιστούν την εναπόθεση της αντιμετώπισής του στην ελληνική αστυνομία και τις κάρτες του ΟΑΕΔ στρουθοκαμηλισμό.

Η μετατροπή των θεσμών αντιμετώπισης του προβλήματος (αστυνομία) σε συστατικό στοιχείο του προβλήματος δε θα αργήσει να επεκταθεί και στον ΟΑΕΔ, κι αυτό γιατί οι συνιστώσες του προβλήματος βρίσκονται εκτός των ορίων, των ευθυνών, των δυνατοτήτων, των θεσμών αυτών.

Η αρνητική πλευρά του προβλήματος

Οι επιπτώσεις της δυναμικής που αποκτάει το πρόβλημα απειλεί σοβαρότατα και άμεσα:

- τη δομή των αξιών του λαού μας
- τον πολιτισμό της καθημερινής ζωής
- και τον τρόπο ζωής του λαού μας στην ύπαιθρο, τα χωριά και το λεκανοπέδιο
- την έννομη τάξη της κοινωνίας μας, με την εντεινόμενη ανάπτυξη και τις διαπλοκές των διαφόρων μορφών οργανωμένου εγκλήματος (διακίνηση ναρκωτικών, παιδιών, γυναικών, όπλων)

Απειλεί τη χώρα με τον κίνδυνο:

- μετατροπής της σε αστυνομοκρατούμενη χώρα.
- δημιουργίας ενός πλέγματος επιχειρήσεων και κλάδου οικονομίας, τα κέρδη του οποίου θα στηρίζονται στην διατήρηση του ΦΟΒΟΥ και της ΑΝΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

• περάσματος από τη "Σκύλα" μιας αναποτελεσματικής δημόσιας αστυνομίας στη "Χάρυβδη" μιας ανεξέλεγκτης πανίσχυρης ιδιωτικής αστυνομίας.
Μεσοπρόθεσμα:

- Το πρόβλημα θα απειλήσει ουσιαστικά τον

ελληνικό τουρισμό.

- τη λειτουργία του πολιτικού μας συστήματος με την ανάπτυξη νεοφασιστικών-ξενοφοβικών κινήματων που βρίσκονται σε ιδιαίτερη έξαρση σ' ολόκληρη την Ευρώπη.

- την ασφάλεια της χώρας, από το επίπεδο των πυρκαϊών μέχρι το επίπεδο του κινδύνου σαμποτάζ σε αποφασιστικής σημασίας στόχους, χωρίς να είναι δυνατόν να αποκλεισθεί το πολιτικό έγκλημα και με πολιτικά αποσταθεροποιητική στόχευση καθώς και προβοκατορική δράση. Τέτοια παραδείγματα με διαπλοκές λειτούργησαν στην Αλβανία και στο Κόσσοβο. Η οργανωτική υποδομή είναι δεδομένη, τα μέσα άφθονα, όπως και το ανθρώπινο δυναμικό. Η κρίση στην ευρύτερη περιοχή σε συνδυασμό με το θράσος και την απειλητικότητα της τουρκικής ηγεσίας δεν επιτρέπουν εφησυχασμούς.

Μακροπρόθεσμα το πρόβλημα απειλεί την πληθυσμιακή ομοιογένεια και τη συνοχή του λαού μας σε μια εποχή γενικευμένης και με προοπτικές παρατεταμένης αστάθειας στην περιοχή.

Τα πολλαπλά σενάρια ρυθμίσεων για τη διαμόρφωση μιας ΝΕΑΣ ΤΑΞΗΣ και νέων ισορροπιών στην περιοχή, απαιτούν όχι απλώς κοινωνική συνοχή αλλά αρραγές και ασφαλές εσωτερικό μέτωπο.

Ένας τέτοιος προβληματισμός, χωρίς να απέχει από την πραγματικότητα, μπορεί είτε να εκθρέψει περαιτέρω ξενοφοβία είτε να καταστεί δύναμη και να υπηρετήσει μια σοβαρή συγκροτημένη και ολομέτωπη θετική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Η άλλη όψη του νομίσματος

Οι οικονομικοί μετανάστες δεν αποτελούν μόνον κίνδυνο. Στην συντριπτική τους πλειοψηφία αποτελούν ένα τεράστιο φθηνό εργατικό δυναμικό. Το δυναμικό αυτό στην απελπισμένη του προσπάθεια για επιβίωση, αναζωογονεί, συμβάλλει στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας. Θα μπορούσε, βέβαια, να συμβάλει αποδοτικότερα, αν η κοινωνία και πολιτεία τα αξιοποιήσει αποδοτικότερα.

Σήμερα ο αγροτικός τομέας, η βιοτεχνία, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στο σύνολό τους, η οικοδομή ιδιαίτερα, καρπούνται ως θείο δώρο την εργασία των οικονομικών μεταναστών στη χώρα.

Η ελληνική γλώσσα καθίσταται η πλέον ομιλούμενη γλώσσα στην ευρύτερη περιοχή, μια περιοχή με μακράιωνους πολιτισμικούς δεσμούς με την Ελλάδα, κοινές ή παράλληλες ιστορικές εμπειρίες, περιοχή

* Οικονομολόγος-Κοινωνιολόγος

στην οποία ο ελληνισμός της διασποράς ήκμασε, καρπώθηκε, προσέφερε και στην οποία ο σύγχρονος ελληνισμός προσβλέπει για να επαναδραστηριοποιηθεί.

Είναι προφανές ότι το κόστος μιας αναπτυξιακής ένταξης των οικονομικών προσφύγων στην κοινωνία μας μπορεί να καταστεί άμεση μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη απόδοση-επένδυση για τα συμφέροντα του ελληνισμού.

Η παρουσίαση αυτής της όψης του νομίσματος αποφεύγεται επιμελώς, γιατί δημιουργεί ευθύνες και υποχρεώσεις, γιατί συνεπάγεται προγραμματισμένη δράση, συντονισμό ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, κεντρικής διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης, δημιουργική δραστηριοποίηση και συμμετοχή της κοινωνίας.

Οι αδυναμίες κοινωνίας και πολιτείας να προσφέρουν μια στοιχειώδη μεθοδική διαδικασία κοινωνικής ένταξης, προστασίας, αλληλεγγύης στους οικονομικούς πρόσφυγες σε συνδυασμό με την τραγική ένταση των αναγκών τους, επιτρέπουν σε μια μικρή μειονότητα οργανωμένου εγκλήματος στην κοινωνία των μεταναστών της ελληνικής κοινωνίας και αστυνομίας να αναλαμβάνει το ρόλο του «προστάτη», μεγιστοποιώντας τα δικά της κέρδη. Με αυτόν τον τρόπο το κόστος και οι κίνδυνοι της ελληνικής κοινωνίας από την παρουσία των οικονομικών προσφύγων πολλαπλασιάζονται και το οργανωμένο έγκλημα αποκτά έναν εφεδρικό στρατό. Από την άλλη πλευρά, μια αναπτυξιακή στρατηγική ένταξης, ανθρωπιστικής και κοινωνικής αλληλεγγύης, μπορεί να καταστήσει αυτό το απειλητικό ρεύμα δύναμη **εδραίωσης του ελληνισμού** στην ευρύτερη περιοχή και να επιτρέψει στην Ελλάδα να παίξει το ρόλο μιας Γερμανίας με ανθρώπινο πρόσωπο για τους μετανάστες της περιοχής και της εποχής μας.

Οι συνιστώσες του προβλήματος

Οι συνιστώσες του προβλήματος είναι ενδογενείς και εξωγενείς. Μία μακρόχρονη κρίση λόγω έλλειψης εθνικής και πολιτιστικής στρατηγικής, πολιτιστικής συνείδησης, οι πολυποικίλες επιβιώσεις του εμφυλίου, η πολιτική, κοινωνική, οικονομική υπανάπτυξη, η ανυπαρξία υπεύθυνης, αξιοκρατικής, ανεξάρτητης δημόσιας διοίκησης, η αδυναμία χάραξης εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής με υπεύθυνη προγραμματισμένη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, η ανυπαρξία παράδοσης στη χάραξη εθνικά επωφελών μακρόπνοων αναπτυξιακών συνεργασιών του ιδιωτικού τομέα με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, το αρνητικό κλίμα και οι προϋποθέσεις για την ανάδειξη αυτόφωτων, αυτόνομων τοπικών ηγεσιών, τοπικής αυτοδιοίκησης και τοπικής ανάπτυξης. Όλα τα παραπάνω, διαμορφώνουν ένα πλέγμα ενδογενών αιτιών και αδυναμιών για μία συντονισμένη και αναπτυξιακή αντιμετώπιση της μαζικής εισροής οικονομικών μετα-

ναστών και των προβλημάτων που δημιουργεί και συνεπάγεται...

Οι εξωγενείς συνιστώσες του προβλήματος

Οι γεωπολιτικές αντιπαραθέσεις στα Βαλκάνια, την περιοχή του Καυκάσου, η οικονομική κρίση στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και στο σύνολο των χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, προοιωνίζονται μια μακροπρόθεσμη αναπαραγωγή των συντελεστών που θα συντηρούν τη ροή των οικονομικών μεταναστών και στην Ελλάδα.

Το πρόβλημα των οικονομικών μεταναστών είναι σήμερα παγκόσμιο πρόβλημα, πανευρωπαϊκό και περιφερειακό. Διαφορετικών διαστάσεων, έντασης και δυναμικής στις διάφορες χώρες. Για την αντιμετώπισή του ασχολείται και ο ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Ένωση και διάφοροι διεθνείς φορείς, ειρηνευτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα επιστροφής και αποκατάστασης προσφύγων. Διαφορετικά το αντιμετωπίζει η Γερμανία, η Αυστρία, η Ιταλία...

Για μία **εθνική στρατηγική αντιμετώπισης του προβλήματος**, ασφαλώς πρέπει να αντιμετωπισθούν τόσο οι εθνικές και οι περιφερειακές συνιστώσες του, όπως επίσης να αξιοποιηθούν συντελεστές, δυνάμεις και πόροι σε όλα τα επίπεδα.

- Σε διεθνές επίπεδο:

Ένας καθοριστικός συντελεστής αναπαραγωγής της κρίσης στο βαλκανικό χώρο (εκτός των αρχιτεκτόνων της Νέας Τάξης) είναι τα πανίσχυρα «λόμπι» των βαλκανικών χωρών ανά τον κόσμο, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, στον Καναδά, την Αυστραλία, την Γερμανία.

Οι Βαλκάνιοι της διασποράς τροφοδοτούν με χρήμα, με έντυπα υλικά και πολιτική στήριξη διάφορες εθνικές ομάδες και επιδιώξεις στο βαλκανικό χώρο.

Μια προσπάθεια του οργανωμένου και κατά ήπειρο Εθνικού Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού για να πετύχει την αναζήτηση, τη χάραξη και τη στήριξη μιας κοινής πλατφόρμας των Βαλκανίων της Διασποράς. **Είναι εύκολα κατανοητό ότι ένας ακόμα γενικευμένος βαλκανικός πόλεμος ή μία μακρόχρονη κρίση θα περιθωριοποιήσει οριστικά τα Βαλκάνια στις εξελίξεις της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ιστορίας, θα βαθύνει αγεφύρωτα το αναπτυξιακό χάσμα ανάμεσα στα Βαλκάνια και τον υπόλοιπο κόσμο με καταστροφικές συνέπειες για την πολιτιστική τους επιβίωση και με αναπότρεπτη προοπτική την τελική αφομοίωση από τους ισχυρούς της ευρύτερης περιοχής.**

Η απαίτηση μιας πεντηκονταετούς ειρήνης, διεθνώς κατοχυρωμένης για τα Βαλκάνια, μπορεί να αποτελέσει το κοινό αίτημα, προς τη διεθνή κοινότητα:

- Των Βαλκανίων της Διασποράς, με πρωτοβουλία των Ελλήνων της Διασποράς.
- Των Βαλκανικών Εκκλησιών με πρωτοβουλία της Ελλαδικής Εκκλησίας.
- Των απολιθωμένων κινημάτων ειρήνης, γυναι-

κών και νεολαίας των Βαλκανίων με πρωτοβουλία των αντίστοιχων ελληνικών κινημάτων.

- Των Βαλκανικών Πανεπιστημίων, των Ακαδημαϊκών, διανοουμένων και καλλιτεχνών.

- Ένα ανανεωμένο όραμα του Ρήγα μπορεί να αποτελέσει κινητήρια, ελπιδοφόρα δύναμη συνεργασίας των δυνάμεων του ελληνισμού με τις δυνάμεις των Βαλκανίων.

Από κυβερνητικής πλευράς:

Η ελληνική κυβέρνηση δικαιούται και υποχρεούται να στραφεί σε διεθνείς οργανισμούς, στην ευρωπαϊκή και στις γειτονικές ευρωπαϊκές χώρες για τη διαμόρφωση και χρηματοδότηση προγραμμάτων για την αντιμετώπιση του προβλήματος, για την ενίσχυση και την επιτάχυνση εν εξελίξει διεθνών πρωτοβουλιών και συνεργασιών για την ειρήνη και την ανάπτυξη στην περιοχή, όπως η πρωτοβουλία Royamont, η πρωτοβουλία SECI, το πρόγραμμα Obnova.

Σε εθνικό επίπεδο:

- Μία προγραμματισμένη αναπτυξιακή ένταξη των οικονομικών προσφύγων στο ελληνικό εργατικό δυναμικό απαιτεί να χαρακτηριστεί το πρόβλημα ύψιστης εθνικής προτεραιότητας.

- Να δημιουργηθεί ειδική κοινοβουλευτική επιτροπή για την αντιμετώπισή του.

- Να συσταθεί υπουργείο ή τουλάχιστον υφυπουργείο υπεύθυνο για την χάραξη στρατηγικής, το συντονισμό και την παρακολούθηση των δράσεων που θα αποφασιστούν, την μεθοδική συνεργασία με τις χώρες προέλευσης των οικονομικών μεταναστών.

- Να μελετηθούν άμεσα οι περιφερειακές, εποχικές και κλαδικές δυνατότητες απορρόφησης οικονομικών προσφύγων.

- Να μελετηθούν άμεσα οι δυνατότητες προγραμματικών συμβάσεων με δήμους, με ενώσεις συνεταιρισμών, με παραγωγικούς κλάδους, κατασκευαστικές εταιρείες, βιομηχανία, ναυτιλία, με μη κυβερνητικούς οργανισμούς και φορείς, όπως η εκκλησία, με στόχους: Την προγραμματισμένη διασφάλιση αξιοπρεπούς στέγασης και το minimum ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, που θα συνυπολογίζεται στην αποζημίωση των εργαζομένων.

- Την προγραμματισμένη προσφορά εργασίας.

Μια ρεαλιστική σταδιακή προσέγγιση του προβλήματος της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εργαζομένων οικονομικών προσφύγων προϋποθέτει μελέτη αναζήτησης τρόπων που δε δυναμιτίζουν το προβληματικό σύστημα περίθαλψης και ασφάλισης της χώρας καθώς και τη μέγιστη δυνατή διασφάλιση πόρων από διεθνείς οργανισμούς και προγράμματα. Συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου τομέα στην Ελλάδα. Μία

τέτοια προσέγγιση αναγκαστικά συνδυάζεται με μία στοιχειώδη οργάνωση της προσφοράς εργασίας των οικονομικών προσφύγων, συνεργασίες με ασφαλιστικούς οργανισμούς των χωρών προέλευσης των οικονομικών μεταναστών και τρόπους που δε θα αποθαρρύνουν τους εργοδότες στην προσφορά εργασίας.

Σε κοινωνικό επίπεδο:

- Η **ενθάρρυνση και ενίσχυση δημιουργίας ενός κοινωνικού κινήματος στήριξης και αλληλεγγύης** προς τους οικονομικούς μετανάστες, τις οικογένειες και τα παιδιά τους κατά δήμο.

- Η οργανωμένη προσπάθεια προσφοράς αξιοπρεπούς στέγης στους οικονομικούς μετανάστες. Κίνητρα, όπως η απαλλαγή από τη φορολογητέα ύλη εισοδημάτων από ενοικιαστές σε οικονομικούς μετανάστες, αρκεί να δηλώνονται τα πλήρη στοιχεία των ενοίκων. Η δημιουργία ειδικών χώρων και η ενθάρρυνση πρωτοβουλιών ανά δήμο μέσω ΤΕΔΚ σε συνεργασία με μη κυβερνητικούς οργανισμούς για την ανάπτυξη ενός τοπικού κινήματος αλληλεγγύης. Ιδιαίτερα για οικογένειες και παιδιά μεταναστών.

- Η θετική αντιμετώπιση της πρόκλησης των οικονομικών προσφύγων θα οδηγήσει στην απομόνωση των θυλάκων του οργανωμένου εγκλήματος, θα εδραιώσει δεσμούς εμπιστοσύνης και φιλίας των μεταναστών με την ελληνική κοινωνία και πολιτεία. Η σταδιακή **αποκατάσταση** της σταθερότητας και σταδιακή **ανάκαμψη** της οικονομίας στις χώρες προέλευσης των προσφύγων θα τροφοδοτήσει διαδικασίες **εθελοντικού επαναπατρισμού**. Και αυτή η διαδικασία θα μπορούσε μελλοντικά να αξιοποιηθεί επωφελώς για την εθνική οικονομία με μια προγραμματισμένη προσπάθεια και συνεργασία ενός υπευθύνου ιδιωτικού τομέα και μιας υπεύθυνης και αποτελεσματικής κρατικής μηχανής.

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

του Φώτη Μεταλληνού *

«...Αφελώς ή και σκόπιμα, αγνοείται η φύση και ο χαρακτήρας του Έλληνα, η πολιτισμική μας «ρωμαίικη» παράδοση, η απώτερη και πρόσφατη ιστορία μας, των πολυεθνικών και ελεύθερων κοινοπολιτειών του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Βυζαντίου, ακόμη αυτό καθαυτό το γεγονός ότι η ελληνική γλώσσα αγνοεί και αυτή την έννοια του «ρατσισμού», στερούμενη ανάλογου όρου...»

Στο κεφάλαιο «Λαθρομετανάστες» υπάγονται οι κατά πλειοψηφία παράνομοι μετανάστες στη χώρα μας - ελάχιστοι πολιτικοί και στην πλειονότητά τους οικονομικοί μετανάστες. Το τεράστιο αυτό κεφάλαιο, που εξελίσσεται ραγδαία σε μείζον εθνικό πρόβλημα, εμφανίσθηκε στη χώρα μας από τις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας, για να λάβει προοδευτικά ανεξέλεγκτες διαστάσεις, στο πλαίσιο μιας υπολογισμένης κρατικής ανοχής, για την εξασφάλιση φθηνών εργατικών χεριών, προς χάρη της ελληνικής οικονομίας. Η ένταξη στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα αποτελεί ένα βασικό και εμφανή εθνικό σκοπό, για χάρη του οποίου η χώρα απέφυγε να ελέγξει το ρυθμό και τις προϋποθέσεις της μεταναστευτικής εισροής, κληροδοτώντας στις επόμενες γενιές ένα ακόμη πολυδιάστατο πρόβλημα.

Βρισκόμαστε ήδη στην κορύφωση μιας κοινωνικής αναστάτωσης - αποτέλεσμα μιας άναρχης εισβολής, στα όρια της δοκιμασίας της κοινωνικής αντοχής, του χαρακτήρα και της συνεκτικότητας του κοινωνικού και οικονομικού μας ιστού. Τα συμπτώματα βίαιης αντίδρασης και αυτοδικίας των πολιτών αυξάνουν γεωμετρικά και το όλο πρόβλημα προβάλλεται από τα μέσα ενημέρωσης με μια επίφαση διασυρμού και κοινωνικής μας αυτοκαταδίκης για νεοφανή «ρατσισμό». Αφελώς ή και σκόπιμα, αγνοείται η φύση και ο χαρακτήρας του Έλληνα, η πολιτισμική μας «ρωμαίικη» παράδοση, η απώτερη και πρόσφατη ιστορία μας, των πολυεθνικών και ελεύθερων κοινοπολιτειών του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Βυζαντίου, ακόμη και αυτό καθαυτό το γεγονός, ότι η ελληνική γλώσσα αγνοεί και αυτή την έννοια του «ρατσισμού», στερούμενη ανάλογου όρου.

Απάγε του πραγματικού προβλήματος η αναφορά στους έλληνες μετανάστες αυτού του αιώνα (σε Αμερική, Αυστραλία, Γερμανία, Βέλγιο). Εκεί η μετανάστευση έγινε με τη βούληση και τους όρους του φιλοξενούντος κράτους, με τις προδιαγραφές και προτιμήσεις εθνικών αναλογιών των μεταναστών. Προβλέφθηκαν και λειτούργησαν μηχανισμοί ασφαλούς και εύρυθμης ένταξης,

σύμφωνα με τις ανάγκες της οικείας οικονομίας.

Αντιθέτως, στη δική μας περίπτωση, φαίνεται ότι τα πάντα αφέθηκαν στην τύχη τους. Οι μετανάστες περιέρχονται τη χώρα απορροφώμενοι από την αγορά εργασίας με τους όποιους επαχθείς όρους του περιστασιακού εργοδότη. Καμιά πρόνοια κοινωνικής τους ένταξης, πρώτης τους κατοικία το ύπαιθρο, οι αγροικίες, τα κοτέτσια. Αλλά ως αποτιμήσουμε το πρόβλημα στις πραγματικές του διαστάσεις.

Τα εκτεταμένα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της χώρας (1100 χιλιόμετρα και 1200 αντίστοιχα) επιτρέπουν την άνετη διακίνηση των πάσης προέλευσης λαθρομεταναστών, μέσα από οργανωμένα κυκλώματα, όπου συμμετέχουν και εντόπια στοιχεία. Οι κυριότερες πύλες εισόδου λαθρομεταναστών είναι τα ελληνο-αλβανικά σύνορα και αυτά με την Τουρκία στον Έβρο και το θαλάσσιο χώρο του ανατολικού Αιγαίου, όπου η εγγύτητα των ελληνικών νησιών στις μικρασιατικές ακτές επιτρέπει την εξ εφόδου διαπεραίωση των μεταναστών στα νησιά με παντός είδους πλωτά μέσα.

Αναφορικά με την προέλευση των μεταναστών το 55% είναι Αλβανοί¹, έπονται οι Πολωνοί με ποσοστό 13% περίπου και ακολουθούν σε μικρότερα ποσοστά (της τάξεως των 10 χιλιάδων σε απόλυτους αριθμούς) οι μετανάστες από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, οι Βούλγαροι, Γιουγκοσλάβοι, Ρουμάνοι, Αιγύπτιοι, Φιλιππινέζοι, Κούρδοι, Ιρακινοί, Πακιστανοί, Ινδοί, Σύριοι, Λιβανέζοι, Τούρκοι κ.λ.π.⁴

Με δεδομένο το αδύνατο της ακριβούς καταγραφής των λαθρομεταναστών, τα επικρατέστερα στοιχεία συγκλίνουν σε αριθμούς της τάξεως των 800 χιλιάδων και πλέον (οι Ελληνο-πόντιοι της πρώην Σ. Ένωσης και οι Βορειοηπειρώτες δε συνυπολογίζονται). Ο αριθμός αυτός σημαίνει πρακτικά ότι οι ξένοι μετανάστες εγγίζουν σαφώς το 10% του ελληνικού πληθυσμού. Πρόκειται για ποσοστό μη αφομοιώσιμο κοινωνικά, όχι μόνο λόγω μεγέθους, αλλά και για τον πρόσθετο λόγο της αλλότριας πολιτισμικής προέλευσης (μουσουλμάνοι κ.α.) Και κυρίως για το λόγο της μέχρι τώρα απουσίας επαρκούς ελέγχου και συστηματικής εργασιακής και κοινωνικής ένταξης.

Όσα μέτρα ελέγχου λαμβάνονται εκ των υστέρων για τα σύνορα και την καταγραφή των μεταναστών (από τον ΟΑΕΔ), απέχουν πολύ από το να αντιμετωπίσουν το ογκούμενο πρόβλημα, που βαίνει προς την κατεύθυνση δημιουργίας υπολογίσιμων αλβανικών και άλλων μειονοτήτων στη χώρα, που μπορούν να αποτελέσουν εξίσου δεσμό φιλίας με τις χώρες προέλευσης, όσο και ξενοκίνητες αποσχιστικές ομάδες, κατά το προηγούμενο των μουσουλμάνων Κοσσοβάρων, με ανυπολόγιστες για τη χώρα συνέπειες.

Η αριθμητική και εδαφική συρρίκνωση του ελληνισμού, στη διάρκεια αυτού του αιώνα, μέσα στα ελάχιστα

* Στρατηγός ε.α.

στα όρια της εθνικής μας επικράτειας, εξασφάλισε μια πληθυσμιακή ομοιογένεια, που θα μπορούσε να μας απαλλάξει από τα προβλήματα των πολυεθνικών κρατών. Όμως, η εμπειρία από το μεθοδικό προσεταιρισμό και την εκμετάλλευση του μουσουλμανικού και εν πολλοίς του πομακικού στοιχείου της Θράκης από την Τουρκία, στο πλαίσιο μιας μακρόπνοης πολιτικής επεκτατικού προστατευτισμού, μας πείθει για τους επερχόμενους κινδύνους που συνεπάγεται η δημογραφική αλλοίωση του πληθυσμού της χώρας⁵. Για να προσθέσουμε, την εισαγόμενη αστάθεια από τη μεταφορά στο ελληνικό έδαφος των οικείων προβλημάτων της χώρας προέλευσης, όπως η τουρκο-κουρδική διαμάχη, οι τρομοκρατικές ενέργειες φανατικών ισλαμιστών και όλα τα συναφή προβλήματα που πλήττουν τις πρώην αποικιακές χώρες, με ιδιαίτερη έμφαση στο υποφώσκον πρόβλημα του επεκτατισμού στην περιοχή μας.

Η διοικητική ανεπάρκεια στο χειρισμό του σοβαρού αυτού θέματος σε συνδυασμό με την έλλειψη ειδικού οργάνου για την αποτελεσματική επιτήρηση και τον έλεγχο των χερσαίων και θαλασσίων συνόρων μας⁶, την απροθυμία συνεργασίας των όμορων κρατών, για την περιστολή του φαινομένου, ακόμη και η κατά καιρούς προσχηματική απέλαση των Αλβανών δημιούργησε το απαραίτητο διοικητικό κενό για τη δραστηριοποίηση παντοίων κυκλωμάτων διακίνησης και εκμετάλλευσης των μεταναστευτικών ομάδων στη χώρα.

Διαλυτικά κοινωνικά φαινόμενα εμφανίσθηκαν, όπως η δουλοκτητική εκμετάλλευση των μεταναστών (γυναικών και ανηλίκων παιδιών σε καμπαρέ και πορνεία, στην οργανωμένη επαιτεία, στη διακίνηση ναρκωτικών και σε παντός είδους παρανομίες), με ακραία φαινόμενα τη δημιουργία των ποικίλης εθνικότητας «μαφιών», το οργανωμένο έγκλημα, την προστασία και την προϊούσα διαφθορά, που δεν άφησε αλώβητα και αυτά ακόμη τα σώματα ασφαλείας.

Ο κοινωνικός αντίκτυπος των φαινομένων αυτών είναι ένα γενικό αίσθημα ανασφάλειας των πολιτών, ξενοφοβία και εσωστρέφεια, η αύξουσα εγκληματικότητα και παρανομία, ο κίνδυνος των εισαγόμενων λοιμωδών ασθενειών και του Έιτς, η ανεξέλεγκτη διακίνηση όπλων και ναρκωτικών, ο κίνδυνος ξενοκίνητων ανατρεπτικών και κατασκοπευτικών ενεργειών (δολιοφθορές, βομβιστικές ενέργειες, πυρκαγιές, εκτελέσεις πολιτικών αντιπάλων τρίτων χωρών κ.λ.π.)

Το ελληνικό κράτος **ελάχιστα δείγματα ικανότητας** έχει να επιδείξει στο κεφάλαιο της έγκαιρης σύλληψης και του αποτελεσματικού χειρισμού των μεγάλων προβλημάτων της χώρας, προτού αυτά οδηγηθούν στη χειρότερη δυνατή λύση. Για να αναφερθώ επιγραμματικά στο Μουσουλμανικό και Πομακικό, στο θέμα υποδοχής και εγκατάστασης των Ιμβρίων και Ελληνοποντίων της π. Σοβιετικής Ένωσης, στην αντιμετώπιση του Βορειοηπειρωτικού και Σκοπιανού, που δε βρήκαν την ευτυχέστερη δυνατή λύση τους. Προγράμματα εγκατάστασης των Ιμβρίων και Ποντίων για την αναζωογόνηση του ευπαθούς βορειοελλαδικού χώρου απέτυχαν, η αντιμετώπιση του

Αλλοδαποί εργάτες σκαρφαλωμένοι σε ημιφορτηγό ξεκινούν για δουλειά σε χωριό κάποιας ελληνικής επαρχίας

Σκοπιανού χαρακτηρίζεται από την έλλειψη πολιτικού σθένους, με την αποδοχή του μείζονος εφικτού.

Η «από μηχανής» απάντηση στο μέγα θέμα των λαθρομεταναστών είναι οι «πολυ-πολιτισμικές» κρατικές οντότητες του μέλλοντος, πράγμα που σημαίνει την αποδοχή των τετελεσμένων με οποιοδήποτε τίμημα. **Και η μεν Ευρώπη, που έχει τη δύναμη να καταπατεί τις αρχές που κατά περίπτωση μας σερβίρει, καλείται ήδη να πληρώσει το αποικιακό της αμάρτημα:** Την κακοποίηση της ανθρώπινης ιδιότητας, τη συνειδητή ανατροπή των παραγωγικών ισορροπιών στις κατακτώμενες χώρες και την αφαιμάσσοσα εξάρτηση των χωρών του Τρίτου Κόσμου από τις μητροπολιτικές βιομηχανίες. Και φυσικά απωθεί βίαια το ενδεχόμενο ενός τριτοκοσμικού κατακλυσμού της.

Εμείς, το γένος των ρωμιών, μπορούμε να επιβιώσουμε και να ανθίζουμε μέσα στην πολυεθνική κοινωνία, - το αποδείξαμε πολλές φορές - αρκεί να παραμείνουμε στο χαρακτήρα μας «ρωμιοί», με τη δική μας πολιτισμική ταυτότητα, με την ελληνικότητα και την ορθόδοξη πίστη - αυτή που πολεμάται επίμονα και σε όλα τα μέτωπα, στη γλώσσα, στην παιδεία, στα ήθη.

Εισερχόμενοι στον ευωδιαστό «μπαξέ» της Ενωμένης Ευρώπης ανάγκη πάσα να φροντίσουμε το πολιτισμικό μας ένδυμα. Μη γίνουμε και σκέτοι «**Ευρωπαίοι**», - αγλόφωνοι ιθαγενείς στη «**μονοκαλλιέργεια**» του τουρισμού μας. Και κλείσουμε με βρόντο τις πόρτες της Ιστορίας μας από Δύση και Ανατολή. Αυτό που δεν μπορούσαν το 1204 μήτε το 1453.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Με το ποσοστό αυτό συμφωνεί και η στατιστική του ΟΑΕΔ/τμήμα απασχόλησης μεταναστών («Βήμα» 8 Νοε. '98)
2. Ένα ποσοστό Αλβανών μετανάστευσαν σαν «Βορειοηπειρώτες» και μουσουλμάνων Γεωργιανών σαν «Ελληνοπόντιοι».
3. Ο ρυθμός αύξησης των Αλβανών και των άλλων τριτοκοσμικών εθνοτήτων είναι περί το 3% έναντι ρυθμού αύξησης του γεωμετρικά γηράσκοντος ελληνικού πληθυσμού περί το 1%. Οι συσχετισμοί επιτρέπουν ελάχιστη αισιοδοξία.
4. Η επιτήρηση των χερσαίων συνόρων από το στρατό δεν αποτελεί την καλύτερη δυνατή λύση.

Παρέμβαση Νίκου Ψυρούκη για τη μετανάστευση στή συζήτηση του περιοδικού 'Ελλοπία

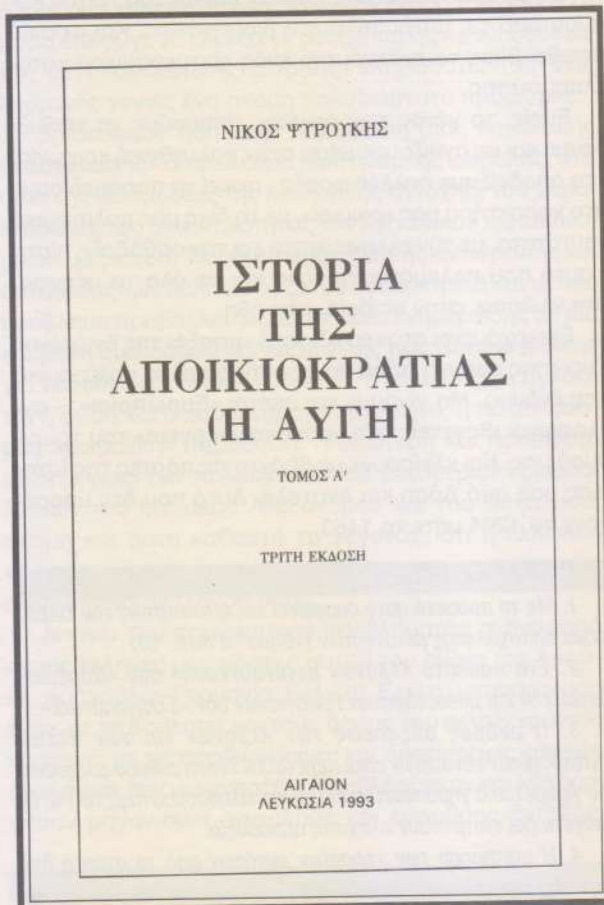
Η μετανάστευση, ως γνωστόν, είναι ή έθελουσία ή βίαια μετακίνηση ανθρώπων από τη χώρα τους σε μία άλλη. Ανάλογα με την ιστορική εποχή ποικίλλουν τα αίτια της. Εμάς μάς ενδιαφέρουν οί νεώτεροι χρόνοι, δηλαδή ή εποχή του καπιταλισμού, όπου οί χώρες διχοτομήθηκαν σε άποικιοκρατικές-άνεπτυγμένες και σε άποικιοκρατούμενες-“ύπανάπτυκτες” και όπου ή άνισομερής ανάπτυξη διχοτόμησε, επίσης, τούς λαούς σε άκριβή και φτηνή έργατική δύναμη και τά έθνη σε καταπιεστικά και σε καταπιεσμένα. Μέσα σ' αυτά τά πλαίσια, ανάλογα με τίς ιστορικές-οικονομικές συγκυρίες διαμορφώθηκαν οί συνθήκες για ν' άναπτυχθούν δύο είδη μεταναστών: α) οί οικονομικοί μετανάστες και β) οί πολιτικοί, θρησκευτικοί μετανάστες (κατατρεγμένοι, κυρίως, για μη οικονομικούς λόγους).

Χάρη στη μετανάστευση, κυρίως Άγγλοσαξώνων, Γερμανών, Σκανδιναμών, Γάλλων διαμορφώθηκαν οί λεγόμενες νέες χώρες της Βορείου Αμερικής (ΗΠΑ και Καναδάς). Πάνω από 35 εκατομμύρια έφυγαν από τη Δυτική και Βόρεια Εύρωπη (17ο-19ο αιώνα), για νά συγκροτήσουν τά νέα αυτά κράτη άναζητώντας μία καλύτερη τύχη. Οί ΗΠΑ,

όμως, όταν κατέστησαν κέντρο του παγκοσμίου καπιταλιστικού συστήματος, μετά τόν πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, άνάμεσα στ' άλλα, για νά διασώσει την άγγλοσαξωνική βορειοευρωπαϊκή φυσιογνωμία τους, έθεσε αύστηρότατους νόμους για τη μετανάστευση (1921,1924,1952). Από τότε, μπορούμε πιά νά ξεχωρίζουμε τούς μετανάστες σε νόμιμους και σε λαθρομετανάστες, δηλαδή μετανάστες χωρίς νόμιμη ύπόσταση (άρα παράνομοι). Στη διάρκεια του 2ου παγκοσμίου πολέμου, ή Γερμανία έφάρμοσε τη μέθοδο της βίαιας μετανάστευσης από τίς κατεχόμενες χώρες στό κράτος της, όπου εργάζονταν στά έργοστάσιά της, χωρίς μισθό (άμισθία) και κάτω από τό καθεστώς της όμηρίας (περίπου 15 εκατομμύρια).

Μετά τό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, χάρη στην επικράτηση του νεοαποικισμού και συνεπώς την καπιταλιστικοποίηση του τρόπου ζωής των λαών των τείως άποικιών, έχουμε τό φαινόμενο της πληθυσμιακής έκρηξης στις χώρες αυτές και της μαζικοποίησης της πείνας. Σύμφωνα με τά έπίσημα στοιχεία του ΟΗΕ, 30-40 εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν έτησίως από την πείνα και πάνω από 1 δισεκατομμύριο άνθρωποι ζούν σε κατάσταση πείνας, δηλαδή έλλειψης τροφής. Παράλληλα, ή προσφορά άφθονης φτηνής, φτηνότατης έργατικής δύναμης, από τη μεριά των τείως άποικιών, με τίς νέες βαθιές άλλαγές στην παγκόσμια οικονομία, όπου ένα από τά πιό χαρακτηριστικά φαινόμενα είναι ή μετατροπή των άστικών κρατών από έθνικά σε κοσμοπολίτικα-γκλομπαλιστικά, δίνει τη δυνατότητα για την πλατιά χρησιμοποίηση των χεριών αυτών στους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας για την αύξηση των κερδών των κοσμοπολίτικων συσσωματώσεων του κεφαλαίου.

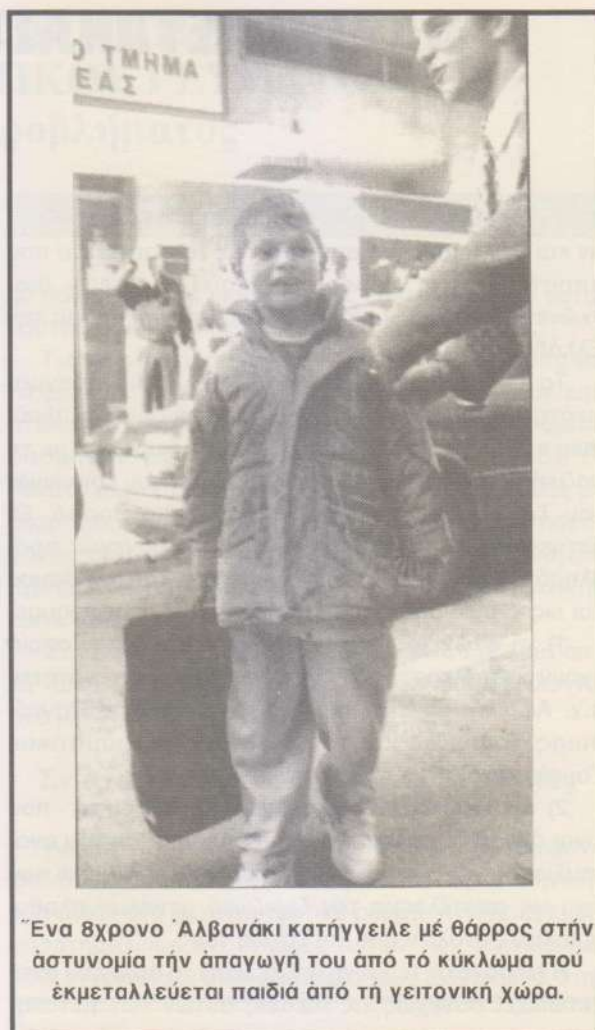
Η Ελλάδα, ως χώρα ναυτική, και τό ελληνικό έθνος με κύριο χαρακτηριστικό τη ναυτοσύνη του, στους νεώτερους χρόνους πάντα γνώρισε τη μετανάστευση ενός μεγάλου μέρους των Έλλήνων. Η μετανάστευση, όμως, προς την Ελλάδα ήταν περιορισμένη. Η πρώτη μεταναστευτική κίνηση προς την Ελλάδα άρχίζει με την έπίσημη -νόμιμη άφιξη βοηθητικού-νοσοκομειακού προσωπικού από τίς Φιλιππίνες, τό όποιο άργότερα μετατράπηκε σε οικιακό βοηθητικό προσωπικό (τό φαινόμενο αυτό τείνει νά έξαφανιστεί). Η δεύτερη και σημαντική, από άποψη οικονομικής σημασίας, ύπηρεξε ή μαζική χρησιμοποίηση ναυτεργατών στην επάνδρωση του έμπορικού στόλου ελληνικών συμφερόντων. Άλλ' αυτοί δε φαίνονται, μία και δέν κατοικούν στη χώρα μας. Τό τρίτο ρεύμα είναι αυτό που ξεκίνησε από τό 1970-1990 με την άφιξη, και πάλι νόμιμα και για όρισμένο χρονικό διάστημα ειδι-

κευμένου εργατικού δυναμικού από τη Μέση Ανατολή (Αραβες). Μετά το 1990 και την κατάρρευση του σοβιετικού συνασπισμού αρχίζει ή άθροα μετανάστευση φτηνών εργατικών χεριών από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και κυρίως από τις γειτονικές χώρες, βασικά από την Αλβανία. Τό γεγονός δημιούργησε τεράστια προβλήματα στην ελληνική κοινωνία, μιά και ή μετανάστευση αυτή είναι ανεξέλεγκτη και γιατί οί λαθρομετανάστες έρχονται σέ μιά χώρα πού ουσιαστικά δέν τούς έχει ανάγκη.

Η Ελλάδα ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όμως δέν έχει μεγάλη βιομηχανία. Η παραδοσιακή βιομηχανία της διέρχεται μεγάλη κρίση, γιατί παρόμοια έχει αναπτυχθεί στις χώρες του τέως αποικιακού χώρου μέ πολύ φτηνά μεροκάματα. Η ουσιαστική έξοδος της ναυτιλίας από την ελληνική οικονομία είναι γεγονός (ό έφοπλισμός ύψωσε σημαίες ευκαιρίας στά καράβια του). Η βιοτεχνία, βάση του δευτερογενούς τομέα, κι αυτή βρίσκεται σέ κατιούσα. Οί κατασκευές μονάχα άντέχουν, τό ίδιο και ό μεγάλος γραφειοκρατικός υπαλληλοκρατικός τομέας των ύπηρεσιών (κυρίως κρατικός). Η άγροτική παραγωγή ύπάρχει, αλλά δέν είναι έπαρκώς έκσυγχρονισμένη. Στις οικοδομές και στή γεωργία μπορούνε νά χρησιμοποιηθούν τά φτηνά εργατικά χέρια των Αλβανών και άλλων, προκαλώντας, όμως, παράλληλα και αύξηση της ανεργίας των έλλήνων εργαζομένων, αλλά και καθήλωση και μείωση των αποδοχών. Ένας τρίτος τομέας, δυστυχώς άκμαίος, είναι του λεγόμενου μαύρου χρήματος. Σ' αυτόν ύπάγονται ό νόμιμος τζόγος, ή τοκογλυφία, τό λαθρεμπόριο ναρκωτικών, όπλων κλπ., ή μαζική έμπορία της λευκής σαρκός, ή μαστροπεία, οί μίζες κλπ, ένας τομέας, ό όποιος σύμφωνα μέ όλες τις ένδείξεις παράγει (πρωτογενώς) τό 25% του πραγματικού ΑΕΠ της χώρας, άπόδειξη κοινωνικής σήψης.

Μέσα, λοιπόν, στη γενική κρίση και σήψη, παγκόσμιο φαινόμενο, οί λαθρομετανάστες στην Ελλάδα, ώθούνται ν' αναζητήσουν την τύχη τους σ' αυτόν τον τομέα του εύκολου και βρώμικου κέρδους. Έτσι συμβάλλουν σέ αυτό πού είχε ζητήσει ό Κίσινγκερ για τό ελληνικό έθνος: πρέπει νά πλήξουμε τή γλώσσα, τή θρησκεία, τά πνευματικά και ίστορικά άποθέματα του, γιατί ή ύπαρξή του είναι άντίθετη μέ τά συμφέροντα των ΗΠΑ στή Μέση Ανατολή (σημειώνουμε ότι τό ελληνικό κράτος είναι κάτω από την κηδεμονία των ΗΠΑ και ό πρεσβευτής τους είναι ό άνθύπατός τους στή χώρα μας). Είναι γνωστά τά σχέδια των ΗΠΑ για τή νέα PAX AMERICANA άριθ. 3 μέ κεντρικό στρατηγικό πυρήνα την Τουρκία και έχω γράψει σχετικό άρθρο στην Έλλοπία. Σας παραπέμπω σ' αυτό. Έτσι, οί λαθρομετανάστες, κυρίως οί Αλβανοί, μιά και άποτελούν πλειοψηφία, μετατρέπονται από την έπίσημη προπαγάνδα σέ μαύρο πρόβατο για όλα τά δεινά του ελληνικού λαού. Ασφαλώς, όσοι άπ' αυτούς ασχολούνται στόν τομέα του βρώμικου χρή-

Ένα 8χρονο Αλβανάκι κατήγγειλε μέ θάρρος στην άστυνομία την άπαγωγή του από τό κύκλωμα πού έκμεταλλεύεται παιδιά από τή γειτονική χώρα.

ματος και του έγκλήματος έχουν τεράστιες ευθύνες. Αλλά τά βαθύτερα αίτια του κακού πρέπει ν' αναζητηθούν μέσα από την έπιστημονική και συστηματική ανάλυση της κοινωνικής παρακμής και σήψης πού γνωρίζει ή κοινωνία μας και νά γίνουν γνωστοί οί πρωτομάστορες του έγκλήματος. Διαφορετικά, ό,τι κι άν λέμε, ή κατάσταση ή σημερινή θά χειροτερεύει πρós τό συμφέρον της οικοδόμησης της PAX AMERICANA άριθ. 3.

Σημ. Για τήν PAX AMERICANA άριθ. 3 αναφέρεται ό Ν. Ψυρούκης στό άρθρο του: «Τό Γ' Ράιχ των ΗΠΑ», Νέα Έλλοπία άριθ. 3, Άπρίλιος 1996.

ΒΑΒΟΥΡΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΗΣ **ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ**

ΒΡΥΟΥΛΩΝ 73 & ΚΥΠΡΟΥ - ΝΙΚΑΙΑ
ΤΗΛ.: 4907286, ΤΗΛ. ΟΙΚΙΑΣ 4910354

Δέχεται μόνο με ραντεβού

ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ & ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

του Νικόλαου Ντάσιου

Το πρόβλημα του ρατσισμού και της ξενοφοβίας - αν και δεν μπορεί να συγκριθεί με το φαινόμενο που παρατηρείται σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες - διογκώνεται συνεχώς με απρόσμενες συνέπειες για την Ελλάδα.

Το συγκεκριμένο ζήτημα αποτελεί μια πραγματικότητα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πλούσιες κοινωνίες του Βορρά και που συναρτάται με τη μαζική μετακίνηση φτωχών πληθυσμών των κοινωνιών του Τρίτου Κόσμου προς τον πλούσιο Βορρά. Οι μετακινήσεις αυτές είναι συνέπεια ενδογενών προβλημάτων των χωρών του - λεγόμενου - Τρίτου Κόσμου και ως κύριες αιτίες τους μπορούμε να αναφέρουμε:

1) τη **φτώχεια και την πλήρη ένδεια** στην οποία έχουν καταδικαστεί μεγάλες γεωπολιτικές ενότητες π.χ. Αφρική, αποτέλεσμα της πολιτικής της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου έναντι των χωρών του Νότου.

2) την **εκτεταμένη οικολογική καταστροφή** - που είναι άμεσα συνυφασμένη με την υιοθέτηση του αναπτυξιακού μοντέλου του Βορρά από το Νότο - και που έχει ως αποτέλεσμα τον ξεριζωμό μεγάλων πληθυσμιακών συνόλων από τις εστίες τους.

Η Μεσόγειος τείνει να αποτελέσει το **όριο** που αντιμετωπίζει συνεχώς τις πιέσεις αυτών των μεταναστευτικών ρευμάτων την τελευταία ιδιαίτερα δεκαετία. Η χώρα μας, για πρώτη φορά στην νεοελληνική ιστορία της, έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών, ενώ, παράλληλα, συντελέστηκε και ο επαναπατρισμός χιλιάδων ομοεθνών - κυρίως από τις χώρες του τέως υπαρκτού σοσιαλισμού και των Βαλκανίων.

Η **έλλειψη στοιχειώδους πολιτικής ελέγχου και υποδοχής των πληθυσμών αυτών από το κράτος σε συνδυασμό με την παρασιτική υφή της αστικής τάξης και των μεσοστρωμάτων της χώρας, οδήγησε στην εκτεταμένη εκμετάλλευση των πληθυσμών αυτών.** Ολόκληροι κλάδοι της παραγωγής στον ιδιωτικό τομέα διατήρησαν χαμηλά μεροκάματα - αυξάνοντας τα

Παιδιά εργαζόμενων από τις Φιλιππίνες απασχολούνται δημιουργικά και μαθαίνουν σε παιδικό σταθμό των Πατισίων

υπερκέρδη των ιδιοκτητών - χάρη στην ληστρική εκμετάλλευση των μεταναστών.

Τις περισσότερες φορές οι ιδιώτες αυτοί είναι στενά συνδεδεμένοι με το κράτος και τις διοικητικές αρχές, οι οποίες εκμεταλλεύονται την ανασφάλεια και τον φόβο της απέλασης των ξένων...

Η κατακόρυφη αύξηση των εγκλημάτων την τελευταία δεκαετία έχει δημιουργήσει - όχι αδικαιολόγητα - το φόβο των μεσαίων ή χαμηλότερων στρωμάτων - **με τη συμβολή και των ΜΜΕ.** Το πέρασμα στην πολυπολιτισμική κοινωνία δεν αποτελεί μια εύκολη υπόθεση και δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα και μάλιστα χωρίς κραδασμούς. Και, βέβαια, μια τέτοια διαδικασία δεν μπορεί να αποτελεί απλώς το πρόταγμα διανοουμένων, που σίγουρα δεν αντιμετωπίζουν κατ' ιδίαν το πρόβλημα, αφού ζουν αρκετά μακριά τις περισσότερες φορές από τα γκέτο και τις εστίες των μεταναστών.

Αποτελεί **άμεση ανάγκη** η παρέμβαση των κρατικών φορέων όσον αφορά τη **νομιμοποίηση** των μεταναστών που ζουν στη χώρα μας, και τη δημιουργία μιας **στοιχειώδους υποδομής διαβίωσης** αυτών των ανθρώπων. Παράλληλα, θα πρέπει να ασκηθεί μια πολιτική ελέγχου της εισόδου των μεταναστών και η επιλογή να γίνεται ανάλογα με τις δυνατότητες της εγχώριας οικονομικής ανάπτυξης. Η **ανεξέλεγκτη διείσδυση των ξένων οδηγεί - υπό τις παρούσες συνθήκες - στη διεύρυνση της παραοικονομίας και της παρανομίας, αφού αυτοί που κερδίζουν δεν είναι άλλοι από τους επιτήδειους ιδιώτες και, βέβαια, η εγχώρια και ξένη μαφία, που νέμεται και διαχειρίζεται πακτωλό «βρώμικων» χρημάτων εις βάρος των μεταναστών.** ■

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

ΛΕΥΚΩΝ ΟΡΕΩΝ 3, 173 42
ΤΗΛ. & ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟ: 9930081
E-mail: greenmv@techlink.gr

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

Η φύση του προβλήματος

του Μιχαήλ Βικέντιου *

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, τόσο οι δημογράφοι όσο και οι κοινωνικοί αναλυτές είχαν προβλέψει ότι το μεταναστευτικό ρεύμα από τις χώρες του Τρίτου Κόσμου (το φτωχό νότο) προς τις χώρες του πλούσιου Βορρά θα εντεινόταν κατά την εκπνοή του 20ου αιώνα, για να λάβει τον 21ο τη μορφή πυρηνικής έκρηξης.

Δυστυχώς, παρά τις προειδοποιήσεις, η οργανωμένη ελληνική κοινωνία φάνηκε ανέτοιμη να χειριστεί αυτό το πρόβλημα που, λόγω των κατακλυσμικών πολιτικών εξελίξεων στην Ανατολική Ευρώπη και της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, επιταχύνθηκε. Πρόβλημα που, και λόγω της γεωγραφικής μας θέσης (αποτελούμε τη νοτιότερη εσχατιά του πλούσιου Βορρά και το σύνορο της Δυτικής με την Ανατολική Ευρώπη) και λόγω του Κουρδικού Ζητήματος, έγινε ιδιαίτερα αισθητό στη χώρα μας.

Η "κοινωνική αναστάτωση" που επακολούθησε και που εξακολουθεί να επικρατεί, ως συνέπεια αυτού του μεταναστευτικού ρεύματος, αποτελεί το φυσικό αποτέλεσμα της αναγκαστικής συνάντησης διαφορετικών πολιτισμών και, κατά συνέπεια, διαφορετικών κοινωνικών αξιών, αρχών και συνθηκών. Θα συνεχιστεί δε, έως ότου με την πάροδο του χρόνου και εφόσον οι συνθήκες το επιτρέψουν, αποκατασταθούν κοινός κώδικας επικοινωνίας ανάμεσα σε αυτούς τους πολιτικούς, έως ότου, δηλαδή, καθιερωθούν οι δομές συνύπαρξης των μεταναστών με τους γηγενείς.

Αλλά και αν ακόμα η επικοινωνία ανάμεσα στους διαφορετικούς πολιτισμούς αποκατασταθεί, το αποτέλεσμα θα είναι μια νέα πολιτιστική πραγματικότητα που αναπόφευκτα θα έχει επιφέρει αλλοιώσεις στην κοινωνική συμπεριφορά όλων των εμπλεκομένων.

Μια μεθοδική προσέγγιση του προβλήματος

Επειδή με τον όρο "κοινωνικές επιπτώσεις" περιγράφουμε αυτές ακριβώς τις αλλοιώσεις, στις οποίες υπόκεινται οι πολιτισμοί μετά την αποκατάσταση κωδίκων επικοινωνίας μεταξύ τους, μετά, δηλαδή, από την "ομαλοποίηση" της συνύπαρξής των στον ίδιο χώρο, είναι κάπως πρώιμο στην παρούσα φάση (τη φάση της κοινωνικής αναστάτωσης), να προσπαθούμε να τις εκτιμήσουμε.

Αντί, λοιπόν, να αναζητούμε "κοινωνικές επιπτώσεις" θα ήταν επιστημονικά ορθότερο να αναρωτηθούμε

με ποιες θα είναι οι κοινωνικές επιπτώσεις του μεταναστευτικού ρεύματος στην ελληνική κοινωνία.

Για να εκτιμήσουμε αντικειμενικότερα το είδος και το μέγεθος αυτών των μελλοντικών κοινωνικών επιπτώσεων και προς αποφυγήν αυθαίρετων συμπερασμάτων, θα πρέπει να σταθμίσουμε με όσο το δυνατό μεγαλύτερη ακρίβεια όλους εκείνους τους μη εξαρτημένους από το μεταναστευτικό ρεύμα παράγοντες που, από την προηγούμενη δεκαετία, δυναμικά προοιωνίζονταν τα σημερινά χαρακτηριστικά της κοινωνίας μας.

Στη συνέχεια, μεθοδικά, θα διακρίνουμε ποια από τα τωρινά μας κοινωνικά χαρακτηριστικά οφείλονται στο μεταναστευτικό ρεύμα και ποια όχι.

Σε αναζήτηση κοινωνικής αυτογνωσίας

Αρκετοί σπεύδουν να αποδώσουν τα σημερινά φαινόμενα "κοινωνικής παθογένειας" της ελληνικής κοινωνίας στο μεταναστευτικό ρεύμα. Αντίθετα, εμείς υποστηρίζουμε ότι οι ρίζες αυτών των φαινομένων είναι εγγενείς και ότι η αφετηρία τους ανιχνεύεται στην

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Α. ΚΑΣΣΗΣ

ΔΙΑΚΟΣΙΟΙ

Μανιᾶτες Λογογράφοι

ΑΘΗΝΑ 1998

* Εκπαιδευτικός

Αλβανοί μετανάστες σε πλατεία ελληνικού χωριού σε αναζήτηση εργασίας

προηγούμενη δεκαετία.

Το πλαίσιο ανάπτυξης στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 μας επέβαλε δυναμικά αυτό που τώρα, και ίσως όχι εύστοχα, αποκαλούμε "σήψη της ελληνικής κοινωνίας". Το πλαίσιο αυτό, επιγραμματικά, και για λόγους που δεν είναι του παρόντος να αναφερθούν, ορίζεται από τα εξής σημεία:

- υπέρμετρο καταναλωτισμό και ατομικισμό
- αποδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού
- κομματικοποίηση της δημόσιας ζωής.
- αποβιομηχάνιση.
- αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας.
- απορρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος.
- μείωση των κοινωνικών δαπανών.
- διασπάθιση των κοινωνικών πόρων.
- άδικη φορολογική επιβάρυνση των χαμηλών εισοδημάτων.
- ανισομερή κατανομή του εθνικού πλούτου.
- οικονομοκεντρισμός και τεχνοκρατική εκλογίκευση του συστήματος.
- διαπλοκή της πολιτικής με τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και τα κατεστημένα Μ.Μ.Ε.

Η συνισταμένη αυτού του στρεβλού πλαισίου ανάπτυξης απέδωσε τα αρνητικά κοινωνικά φαινόμενα που όλοι μας βιώνουμε και που σε γενικές γραμμές έχουν τη μορφή:

- διαφθοράς στον κρατικό μηχανισμό.
- έκπτωσης των κοινωνικών αξιών.
- αύξησης του οικονομικού εγκλήματος.
- έξαρσης των βίαιων συμπεριφορών, ιδιαίτερα στις μετεφηβικές ηλικίες.
- ζήτησης ψυχαγωγίας χαμηλής ποιότητας (επαρχιακά καμπαρέ και σκυλαδίκια, επαγγελματικός αθλητισμός-θέαμα).
- κάθεται ανόδου του "νόμιμου" και παράνομου τζόγου.
- δραματικής αύξησης του αριθμού των τοξικομανών και των θανάτων λόγω χρήσης εξαρτησιογόνων

ουσιών.

Η προσθήκη σε αυτό το σκληρό ανεξέλεγκτου αριθμού μεταναστών και λαθρομεταναστών έρχεται μάλλον να εντείνει την ήδη διαμορφωμένη κατάσταση παρά να τη δημιουργήσει. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε ότι η πορνεία χωρίς την απαιτούμενη ζήτηση, κάλυψη και προστασία ίσως να περιοριζόταν μόνο στην "εγχώρια παραγωγή". Επίσης, το λαθρεμπόριο κάναβης από την Αλβανία ίσως να ατονούσε, εάν δεν εύρισκε μία πρόθυμη αγορά.

Οπωσδήποτε, τα τελευταία χρόνια, κατά κοινή διαπίστωση εγκληματολόγων και αστυνομικών,

έχουν κάνει την εμφάνισή τους νέες μορφές εγκλήματος. Μένει, όμως, να ερευνηθεί κατά πόσο αυτές οφείλονται:

α) στο διαβρωτικό ρόλο της TV και των νέων προτύπων εγκληματικής συμπεριφοράς που εισάγει.

β) στις επιδρομές συμμοριών που με ευκολία διαβαίνουν τα σύνορα, όχι για να αναζητήσουν εργασία, αλλά για να επιδοθούν σε πλιάτσικο των χωρικών που ζουν στην παραμεθόριο και των θερινών οικισμών.

Τέλος, να εκτιμηθεί το ποσοστό χρησιμοποίησης αυτών των νέων μορφών εγκλήματος στο ξεκαθάρισμα λογαριασμών μεταξύ των μεταναστών.

Προσδοκίες και Σκεπτικισμός

Στις όποιες προσπάθειες αναζήτησης των κοινωνικών επιπτώσεων του μεταναστευτικού ρεύματος, δε θα πρέπει να παραβλεφθούν οι θετικές επιπτώσεις του στο δημογραφικό μας πρόβλημα. Η ευκολία εύρεσης εργατικών χεριών έχει σε ένα βαθμό αναζωπυρώσει τη ζωή των εγκαταλελειμμένων ημιορεινών και ορεινών χωρικών μας, η δε εγγραφή των παιδιών των μεταναστών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει αποτρέψει το κλείσιμο αρκετών δημοτικών σχολείων των περιοχών αυτών.

Ωστόσο, αν το μεταναστευτικό ρεύμα συνεχιστεί ανεξέλεγκτα, χωρίς τη μέριμνα ομαλής ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, με δεδομένα:

- α) το έντονο δημογραφικό μας πρόβλημα, και
- β) τις δυνατότητες που η ευλογημένη γη μας προσφέρει για επιβίωση (μελέτες αναφέρουν ότι οι πλουτοπαραγωγικές μας πηγές ανταποκρίνονται στις ανάγκες πληθυσμού τριάντα εκατομμυρίων), πάντα θα ελλοχεύει ο κίνδυνος μετατροπής στο εγγύς μέλλον του γηγενούς πληθυσμού σε μειονότητα. Οπότε δε θα ψάχνουμε πλέον για τις υποτιθέμενες κοινωνικές επιπτώσεις της μετανάστευσης και της λαθρομετανάστευσης, αλλά για τους συντελεστές ενός δράματος ανάλογου των Ινδιάνων της Βορείου Αμερικής. ■

ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

του Στέφανου Σωτηρίου *

Ἡ λαθρομετανάστευση εἶναι ἓνα φαινόμενο πού εἰσέβαλε τελευταῖα στή ζωή μας, γιά νά φέρει τά πάνω κάτω. Τελευταῖα ἀπ' ὄλους, φάνηκε νά ἀντιλαμβάνεται τό φαινόμενο καί ἡ πολιτεία, ἡ ὁποία ἐφάρμοσε ἓνα πλαίσιο νομιμοποίησης τῶν μεταναστών, σύμφωνα μέ τό ὅποιο:

Καταγράφηκαν 376.000 μετανάστες, ἀλλά μόνο οἱ 60.000 μποροῦν νά πάρουν τήν πράσινη κάρτα, καθῶς οἱ ἐργοδότες ἐξακολουθοῦν νά τοὺς ἀπασχολοῦν λαθραῖα καί νά μὴν τοὺς πληρώνουν νόμιμα. Χρειάζονται δέ 40 ἔνσημα γιά τήν χορήγηση τῆς πράσινης κάρτας καί 150 ἔνσημα γιά τήν ἀνανέωσή της.

Εἶναι φανερό, λοιπόν, ὅτι οἱ ἐργοδότες ἐφαρμόζουν κατά γράμμα τήν ἀτυπη συμφωνία τους μέ τήν κυβέρνηση γιά συγκράτηση τῶν ἀμοιβῶν, πώση τοῦ πληθωρισμοῦ καί τοῦ τιμαρίθμου. Ὅμως, «οὐδέν καλόν ἀμιγές κακοῦ»!

Στήν Ἑλλάδα, σύμφωνα μέ τόν ἀριθμό τῶν καταγραφέντων καί τόν ὑπολογισμό τῶν οἰκογενειῶν τους, κατά βάση πολυμελῶν, οἱ μέν Ἀλβανοί φτάνουν τίς 750.000 καί οἱ ἐκ Μέσης Ἀνατολῆς τίς 400.000. Χωρίς νά ὑπολογίσουμε καί τοὺς ὁμογενεῖς, πού θά πάρουν εἰδική ταυτότητα ὁμογενοῦς, ὁ ἀριθμός τῶν ξένων ὑπηκόων πού ψάχνουν γιά καλύτερη τύχη στήν Ἑλλάδα, ἐκτινάσσεται στά 1,2 ἐκ. άτομα. Ἐξ αὐτῶν, μόνο στήν Ἀθήνα διαβιοῦν πάνω ἀπό 700.000 (!), ἀριθμός τεράστιος καί δυσβάστακτος γιά τήν πρωτεύουσα.

Ἄφου, λοιπόν, σύμφωνα μέ τό Ὑπουργεῖο Ἐργασίας, μόνο οἱ 60.000 θά πάρουν πράσινη κάρτα, οἱ ὑπόλοιποι 320.000 τί θά γίνουν;

Ἐρώτημα ἀναπάντητο κι ἀνεξιχνίαστο. Κανένα μέτρο, καί τό σημαντικότερο, κανένα ἐνδιαφέρον. Ὅλα γιά τά μάτια τοῦ κόσμου, πού δεινοπαθεῖ ἀπό τήν ἐγκληματικότητα, ἀπό τοὺς δυσβάστακτους φόρους, ἀπό τήν κατάρρευση τῶν ταμειῶν πού θά τά σώσουν, δηθεν, οἱ ἀλλοδαποί, οἱ ὁποῖοι θά νομιμοποιηθοῦν καί θά ἀσφαλιστοῦν.

Τριτοκοσμική κατάσταση, δηλαδή.

Θυμίζει Βραζιλία μετά ἀπό ἐπέλαση τυφώνα. Κούρδοι πού ἔστησαν τσαντέρια στίς κεντρικές πλατεῖες τῆς Ἀθήνας καί τίς μετέτρεψαν σέ κρεβατοκάμαρες καί ἀφοδευτήρια, ἄλβανοί μαφιόζοι, ρουμάνοι διαρρηκτες, τσιγγάνοι ἀπό Σερβία, ζητιάνοι, τουρκοὶ πράκτορες, δηθεν πολιτικοὶ φυγάδες. Τό 64% τῶν βαρέων ἐγκλημάτων ἔχει δια-

πραχθεῖ ἀπό Ἀλβανούς, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν μεγάλο μέρος τῶν τροφίμων τῶν φυλακῶν τῆς χώρας, καί ἀλίμονο σέ ὅποιον Ἑλληνα «αὐτοπροστατευτεῖ», ἡ ὑποπέσει σέ παράπτωμα. Κινδυνεύουμε στό δρόμο, στό σχολεῖο, στό σπίτι μας, ἀκόμα καί στό κελί τῆς φυλακῆς!

Ἀπό τήν ἄλλη ἐμφανίζονται οἱ κάθε λογῆς «προοδευτικοί», νά προσμετροῦν τά τροχαῖα παραπτώματα τῶν Ἑλλήνων, γιά ν' ἀποδείξουν, καθῶς λένε, πῶς τό 70% τῶν ἐγκλημάτων ὀφείλονται σέ Ἑλλήνες. Γιά νά μὴν εἴμαστε, ὅμως, ἀδικοὶ, εἶναι γεγονός πῶς κάποιο ποσοστό ἐγκληματικότητας τῶν Ἀλβανῶν τό τροφοδοτοῦν οἱ Ἑλλήνες ἐργοδότες μέ τήν ἀσυνέπεια καί τή δουλκοκτητική συμπεριφορά τους ἐναντι τῶν μεταναστών.

Ἡ μεταμόρφωση τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας

Ἡ πλέον φιλήσυχη χώρα τῆς Εὐρώπης μέ τήν χαμηλότερη ἐγκληματικότητα καί ἀνεργία (μόλις 4% τό 1985-6), μετατρέπεται ραγδαία σέ μία κοινωνία κλειστή, ἀποξενωμένη, ξενόφοβη. Τό συνοικιακό καφενεῖο, οἱ παρέες, οἱ βόλτες στόν πεζόδρομο, ἀνήκουν ὀριστικά στό παρελθόν.

Στίς φτωχογειτονιές τῶν δυτικῶν προαστείων τῆς Ἀθήνας, τό μεροκάματο ἔχει ἐξαφανιστεῖ ἀφού γιά τό χαμαλίκι, τίς οἰκοδομές, τά ὑδραυλικά, τά μερεμέτια, προσλαμβάνουν μόνο Ἀλβανούς.

Κι ὅμως, στήν Ἑλλάδα τό 9% τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πλήρως ἀναλόγητο καί πάνω ἀπό τό 20% μέ βασική ἐκπαίδευση. Ἴσως τό ὑπουργεῖο ἔργασίας νά ἔχει διαθέσιμες θέσεις γραφείου γιά τό 20% τοῦ Δημοτικοῦ καί τοὺς ἀναλόγητους τῶν δυτικῶν συνοικιῶν καί νά μὴν τό ἔχουν καταλάβει οὔτε οἱ ἴδιοι, οὔτε ἐμεῖς πού γράφουμε. Κι ἀδίκως τότε ψάχνουν οἱ Ἑλλήνες γιά μερεμέτια καί ἀδίκως διαμαρτύρονται γιά τήν ἀναρχία τοῦ κράτους καί τίς ρυθμίσεις νιά τοὺς ξένους ἐργάτες, πού τοὺς παίρνουν δηθεν τό μεροκάματο! Εἶναι προφανές ὅτι ἡ κυβέρνηση μπερδεψε τό Κολωνάκι μέ τοὺς ἄλβανούς κηπουροὺς καί τίς Φιλιππινέζες οἰκιακές βοηθούς, μέ τόν Πειραιά, τό Περιστέρι καί τήν ὑπαιθρο.

Δεκατέσσερα τοῖς ἑκατό ἡ ἐπίσημη ἀνεργία, 18% μέ 20% ἡ πραγματική. Καί ὅταν ὁ Ἀλβανός πού τό ἔσκασε ἀπό τό σπίτι του στά 15 του καί ζεῖ μόνος του στήν Ἑλλάδα, ἀπασχολούμενος ἡ ἡμι-πασχολούμενος, μείνει ξαφνικά χωρίς δουλειά, τί θά κάνει; Τί θά σκεφτεῖ ἓνα παιδί ἀποκομμένο χρόνια ἀπό τήν οἰκογένειά του, ἀπό τόν κοινωνικό

* Ἱστορικός-Συγγραφέας

ιστό, χωρίς αρχές, ενώ βλέπει δίπλα του καθημερινά όλη αυτή τη χλιδή των βορείων προαστείων να παρελαύνει; Μά φυσικά θά γίνει φονιάς και κλέφτης! Και τι κάνει η ελληνική κυβέρνηση γι' αυτό;

Είδατε ποτέ να μαζέψει τούς «αδέσποτους» νεαρούς Άλβανούς, Ρουμάνους ή τούς Τσιγγάνους όλης της Βαλκανικής, που αποτελούν και τό 90% των έγκληματιών; Είναι σαφές, πιστεύω, πώς κανένας οίκογενειάρχης Άλβανός δέν καταφεύγει σέ έγκληματικές πράξεις. Είναι, έπίσης, σαφές πώς κανένας Άλβανός ή Ρουμάνος, χωρίς οίκογένεια δέν πρέπει νά παραμείνει στην Ελλάδα.

Ποιοί μένουν, ποιοί φεύγουν

Μετά την ανακοίνωση του ΟΑΕΔ ότι μόνο 60.000 άλλοδαποί πληρούν τις ασφαλιστικές προϋποθέσεις (ένσημα) για νά νομιμοποιηθούν στην Ελλάδα, ποιά θά πρέπει νά είναι ή τύχη των υπολοίπων 320.000; Ποιοί έξ αυτών θά διωχθούν, ποιοί θά παραμείνουν και μέ βάση ποιο νομικό πλαίσιο; Είναι σίγουρο ότι ή κυβέρνηση προτιμά την παρανομία ως τό μοναδικό νομικό πλαίσιο για τούς μετανάστες. Η κοινωνία, όμως, δέν τό άντέχει. Και σύντομα θά έκραγει και θά έκτραπει. Ποιοί, λοιπόν, πρέπει νά φύγουν;

Πρώτα απ' όλα αυτοί που διαβρώνουν τόν έθνικό ιστό της χώρας. Οί Τούρκοι και οί Πακιστανοί, αφού τό κράτος των δεύτερων στέλνει τό στόλο του από τόν Ίνδικό Ωκεανό στό Αιγαίο κάθε καλοκαίρι για νά άσκηθεί μαζί μέ τούς Τούρκους, μέ τούς όποιους και φτιάχνει την ισλαμική πυρηνική βόμβα!

Οί άνεργοι Άλβανοί νεαρής ηλικίας, οί Ρουμάνοι και όλοι οί τσιγγάνοι της Βαλκανικής που μετέτρεψαν όλόκληρη την Ελλάδα σέ οίκο έπιταείας. Και νά μείνουν μόνο όσοι προσφέρουν, είναι νομοταγείς και συντελούν στό έθνικό συμφέρον. Οί Αιγύπτιοι δηλαδή, που φιλοξενούν στην χώρα τους τό Πατριαρχείο της Άλεξανδρείας για 1400 χρόνια (πριν τόσα χρόνια κατέλαβαν οί Άραβες την Αίγυπτο από τό Βυζάντιο), χωρίς νά του δημιουργήσουν ποτέ πρόβλημα. Οί Σύριοι και οί άλλοι Άραβες της Μ. Ανατολής, οί Άλβανοί και οί βούλγαροι οίκογενειάρχες.

Μία άμεση και δραστική μείωση των λαθρομεταναστών, μέ τό μέτρο των άπελάσεων, θά είχε όχι άπλως κατευναστικό, αλλά ευεργετικό χαρακτήρα και για την άγορά εργασίας και για την άνεργία, την ξενοφοβία, τά κοινωνικά προβλήματα, αλλά και την υπογεννητικότητα, τό ύπ. αριθμόν 1 έθνικό έλληνικό πρόβλημα.

Η παγκοσμιοποίηση της μετανάστευσης

Η Ελλάδα έχει την άτυχία νά άποτελεί τό πρόπύργιο της Ευρώπης προς την Άσία και την Αφρική, ένα κόσμο που κατέχει έλάχιστο ποσοστό του παγκοσμίου πλούτου, παρά τά πετρέλαια και τις πρώτες ύλες που διαθέτει (τό 60% του παγκόσμιου πλούτου τό κατέχουν οί ΗΠΑ).

Αυτός, λοιπόν, ό κόσμος, πέραν της φτώχειας σημειώνει και τό μεγαλύτερο ποσοστό γεννητικότητας και αύξησης του πληθυσμού. Άνησυχούμε πραγματικά, όταν διαβάσουμε πώς στην Τουρκία (Τούρκοι και Κοϋρδοί), στό Ίράκ, στην Παλαιστίνη, στην Αίγυπτο, στό Πακιστάν ή στό Μπαγκλαντές, ό μέσος όρος των τέκνων που έπιβιώνουν κατά τη διάρκεια της γόνιμης ηλικίας κάθε γυναίκας είναι 9 παιδιά! Έκατό εκατομμύρια θά είναι οί Τούρκοι σέ 20 χρόνια, 50 οί Ίρακινοί από 16 σήμερα, 60 οί Κοϋρδοί από 20 σήμερα κ.λπ.

Είναι προφανές ότι, αφού οί χώρες αυτές δέν μπορούν νά θρέψουν τά 15 εκ. κατοίκους σήμερα, δέ θά μπορέσουν νά θρέψουν τά 30, 50 και 60 εκ. άργότερα!

Μοιραία, και ή μετανάστευση προς τόν δυτικό πλούσιο κόσμο είναι προδιαγεγραμμένη. Και ή Ελλάδα είναι σαφές πώς άποτελεί τη γεωγραφική πύλη εισόδου στον κόσμο αυτό.

Η γεννητικότητα στην Ελλάδα έπεσε στό 0,9%. Ούτε ένα παιδί ανά οίκογένεια. Οί γεννήσεις έφτασαν τό 1997 νά είναι λιγότερες των θανάτων κατά 600 άτομα (95.200-95.800). Οί μισές, όμως, γεννήσεις άφορούν άλλοδαπούς. Έτσι, ή πραγματική μείωση του ελληνικού πληθυσμού τό 1997 κυμαίνεται στις μείον 45.000 άτομα!

Και τη μείωση, συμπληρώνει ή γήρανση του πληθυσμού. Άντιλαμβάνεται, λοιπόν, κανείς εύκολα τόν κίνδυνο της μετανάστευσης για τη χώρα, τό έθνος, την κοινωνία. Ίδιως την έξ άνατολών μετανάστευση και ούδόλως άφομοιώσιμη στην κοινωνία μας, λόγω διαφοράς πολιτισμού και θρησκείας.

Σύνορα κλειστά, λοιπόν, βίαιη απέλαση όσων άλλοδαπών εισέρχονται ή παραμένουν παράνομα, παροχή εργασίας στους Έλληνες, για νά μπορούν νά κάνουν παιδιά. Όλα τά άλλα σχέδια και νομοσχέδια, οί ρητορείες και αναλύσεις, ή άστυνομική προστασία καθώς και οί άντιρατσιστικές κορώνες άφορούν μόνο τό Κολωνάκι κι όχι τόν έλληνα εργαζόμενο.

ΑΛΕΚΤΩΡ

Έντυπο Ποικίλου Προβληματισμού
Περιοδική Έκδοση Πρωτοβουλίας
Φοιτητών Α.Π.Θ.

Επιστολές-Κεντρική Διάθεση
Καραϊσκάκη7, 55337 Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 948574 - Fax: 218305

Κι ο Τότος έγινε, όπως οι αρχαίοι του, Ορθόδοξος

του Γιώργου Αλεξάνδρου *

Γνώρισα τον Αντόνιο Μάουρο, από τα βασικά στελέχη του κινήματος της ελληνογένειας στην Καλαβρία, προ 10 περίπου ετών. Υπήρξε από τους αναρχικούς κινήματιες της δεκαετίας του '60 που μαζί με τον καθηγητή Giovanni Andrea Gruppi και τον Leo Candella δημιούργησαν το κίνημα "Cosmo Cìnujò" (Κόσμο Τσινούργιο, "Καινούργιος κόσμος" στη γκρεκανική διάλεκτο). Αμφισβητώντας τις ίδιες τις δομές του μονοεθνικού αστικο-καπιταλιστικού κράτους της Ιταλίας, ενέσκησαν στις ρίζες των ελληνοφώνων της Καλαβρίας. Είδαν ότι χτυπά κανείς τις ίδιες τις δομές του αστισμού αμφισβητώντας τον εθνισμό του. Αυτό υπήρξε και η αρχή της "μεταστροφής" του Αντόνιο Μάουρο στον κόσμο τον ελληνικό. Στον κόσμο της ελληνικής σκέψης.

Αυτοδίδακτος ο ίδιος, προλετάριος, πάμφτωχος, μπογιατζής και με ένα γερό ιστορικό στα κινήματα της αναρχοκομμουνιστικής αριστεράς στράφηκε

«Τίποτε δεν άλλαξε, κι όμως όλα άλλαξαν». Σκέψεις σκόρπιες, ανάκατες, ιερές και γεμάτες αμφισβήτηση για τον Αντόνιο Μάουρο αμέσως μετά τη βάπτισή του στην Ιερά Μονή Βατοπαιδίου από τον ίδιο τον ηγούμενο Εφραίμ.

στον κόσμο της γνώσης και των γραμμάτων μέσα από τα επαναστατικά διαβάσματα και τη θεωρητική αμφισβήτηση του κράτους.

Είναι ενδιαφέρον ότι το κίνημα επανακαθορισμού της ελληνικότητας (της "γκρετσιτά") στην Καλαβρία ξεκίνησε από τους αναρχικούς και τους εθνικοσοσιαλιστές. Ο Giovanni Andrea Gruppi με τους αναρχικούς συντρόφους του ήταν η μία πλευρά. Από την αντιεξουσιαστική σκέψη οδηγήθηκαν στο αυτονόητο δικαίωμα της κάθε εθνοτικής ομάδας να διεκδικήσει τον επανακαθορισμό της ταυτότητάς της σπάζοντας το μονοπωλιακό εθνισμό του ιταλικού (αλλά και κάθε άλλου) νασιοναλισμού. Ο Anselmo Vcalebre, εθνικοσοσιαλιστής με πιθανές διασυνδέσεις στη κυβέρνηση του Salò (το ναζιστικό υποκατάστατο του θνήσκοντος μουσολινικού φασισμού), υπήρξε η άλλη πλευρά. Από την εθνικοσοσιαλιστική αναμφισβήτητη μονόπλευρη, νεο-παγανιστική για πολλούς, (αρχαιο-) ελληνολατρία οδηγήθηκε στην αποενοχοποίηση του εθνοτισμού του. Ενοχοποίηση που είχε επιβάλει το φασιστικό καθεστώς σε όλους τους μη ιταλόφωνους, συνεπώς και στους ελληνογενείς Καλαβρούς. Αισθάνθηκε **περήφανος για το ελληνικό του αίμα** και επαναπροσδιόρισε την θεωρία "του αίματος και της γης" (blood and land) και "της τιμής των προγόνων" στα δεδομένα της Μεγάλης Ελλάδας. Συνεργάστηκε στενά με το στρατιωτικό καθεστώς του Γεωργίου Παπαδόπουλου και έφτιαξε τις πρώτες ομάδες ελληνοφώνων.

Αυτή η αλλοπρόσαλλη τοιμπίδα με το ένα πόδι της ακροαριστεράς και το άλλο της ακροδεξιάς έμελλε να συνθλίψει τις προκαταλήψεις που είχε επιβάλει η ιταλική εθνική ιδεολογία στην περιοχή και να ξυπνήσει συνειδήσεις και μνήμες αρχαϊκές, κλασικές και βυζαντινές, ελληνικές πάντα, όμως. Ξύπνησε κυρίως τη νοσταλγία γι' αυτά που οι Καλαβροί αποκαλούν ο "γένος" και η

"γκλόσσα" (το γένος και η γλώσσα).

Οι δύο ομάδες ποτέ δε συνεργάστηκαν, αφού τις χώριζε η αβυσσαλέα ιδεολογική ή "ιδεομανιακή" διαφορά. Σε έναν χώρο, όμως, όπου τελικά επιβάλλεται η Ντράγκεντα, η καλαβρική μαφία, η οποία στην τοπική διάλεκτο λέγεται "**Αντραγκάθια**" (Ανδραγαθία) και κουβαλάει τις μνήμες πανάρχαιων ελληνικών φατριακών-πατριαρχικών δομών της Μεγάλης Ελλάδας (το ελληνικό της όνομα δεν είναι καθόλου τυχαίο), και όπου το ιταλικό κράτος ποτέ στην πραγματικότητα δεν μπόρεσε να επιβληθεί (ούτε και αστυνομικά), ήταν λογικό το επίχρισμα του νεονασιοναλισμού, που επιχειρούσε το ιταλικό κέντρο, να αποδυναμωθεί στο ίδιο το πολιτιστικό του εποικοδόμημα. Έλειπε μόνο η ιδεολογική επανενεργοποίηση του ανθρωπίνου ελληνογενούς δυναμικού. Και αυτό επιτεύχθηκε από τις δύο αυτές αντικρουόμενες πολιτικά (όχι, όμως, εθνοτικά) ομάδες.

Μόλις ο ρόλος τους εξαντλήθηκε, το αδίστακτο πολιτικό σκηνικό της αστικής δημοκρατίας απομόνωσε περιθωριακά τις δύο αυτές ομάδες. Στο κίνημα της ελληνογένειας εντάχθηκαν όλοι οι τοπικοί παράγοντες όλων των πολιτικών αστικών και μη, (κοινοβουλευτικών, όμως, πάντα) σχηματισμών και η ελληνογένεια αποπολιτικοποιήθηκε αποκτώντας ένα "φολκλορικό" και θεαματικό "υπερκομματικό" χαρακτήρα. Στο παιχνίδι κλήθηκε να «παίξει μπάλα» ακόμα και η Καθολική Εκκλησία, η οποία μην επιθυμώντας να αντιστρέψει το ρεύμα της ελληνικότητας (grecità) το εγκολπώθηκε (εν μέρει) αναγνωρίζοντας τις ανάγκες της κοινότητας των ελληνοφώνων. Έτσι δημιουργήθηκε, χάρη στις επίπονες, σχεδόν ηρωικές, προσπάθειες κάποιων διανοουμένων της περιοχής μία "**βυζαντινή κοινότητα Καλαβρών**", η οποία προχώρησε σε μία επαναβυζαντινοποίηση του τυπικού της θείας λειτουργίας στην Καθολική Εκκλησία της περιοχής.

Στη δεύτερη αυτή χρονικά ("υπερκομματική" μέσα στα πλαίσια του αστοκοινοβουλευτικού παιχνιδιού) προσπάθεια επαναπροσδιορισμού της ελληνικότητας, ο Αντόνιο Μάουρο ακολούθησε έναν πιο στενό δρόμο αποστασιοποίησης αλλά ταυτόχρονα και υποστήριξης προς κάθε τι συνδεδεμένο με την "ελληνικότητα". Τα βιβλία του Giovanni Andrea Gruppi (όπως το περίφημο λεξικό και βιβλίο γραμματικής "I glossa") και οι δημοσιεύσεις του Leo Candella σε αναρχομαρξιστικά περιοδικά και έντυπα και στο αριστεριστικό "Il Manifesto" αποτελούσαν απλώς τους τελευταίους πολιτικούς σπασμούς του "Cìnujò Cosmo". Ο Αντόνιο Μάουρο (ο Τότος για τους αγαπημένους του φίλους) ακολούθησε κάποιες προσωπικές επιλογές και αναζητήσεις στο χώρο της σκέψης. Βρεθήκαμε για λίγο μαζί στον κολασμένο θρησκευτικό πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας και εκεί ο Ορθόδοξος ιερέας του διαλυμένου, αλληλοσπαρασσόμενου Βούκοβαρ, φόρεσε στον λαιμό του Τότο έναν ξύλινο σταυρό. Σφραγίδα Ορθοδοξίας. Μέσα

* Δημοσιογράφος

στον κατεστραμμένο, ερειπωμένο από τους βομβαρδισμούς και καπνισμένο καθεδρικό ορθόδοξο ναό.

Δεν ξέρω τι ακολούθησε στην καρδιά του Αντόνιο Μάουρο. Δεν ξέρω πώς επενέβη το Άγιο Πνεύμα, ξέρω μόνο ότι εκείνη η "σφραγίδα" μας οδήγησε στο Άγιον Όρος. Σε ένα ταξίδι όχι τυχαίο, τυχαίο πάντως κατά τα φαινόμενα.

Στο διάστημα που μεσολάβησε, ο Αντόνιο Μάουρο δεν έβγαλε ποτέ το σταυρό εκείνο από το λαιμό του. Ποτέ! Ταξιδέψαμε αρκετά μαζί. Πάντα αναρχοκομμουνιστής στην Ελλάδα, με ιδιαίτερη συμπάθεια στην ομάδα "Α-συνέχεια". Όταν τον ρωτούσε κανείς "τι είσαι;" εκείνος απαντούσε: "Ιταλός, γκρεκάνος ελληνόφωνος, αναρχοκομμουνιστής", μόνο που τον τελευταίο καιρό προσέθετε παράξενα, με ένα πονηρό βλέμμα, "ορθόδοξος". Εν τω μεταξύ κυκλοφόρησε το βιβλίο του "Stidda" (στην καλαβρέζικη διάλεκτο σημαίνει "το αστέρι"). Βιβλίο που περιγράφει την καθημερινή ζωή των ελληνοφώνων αγροτο-προλεταρίων της Καλαβρίας στα μέσα του αιώνα. Μεγάλη επιτυχία, που στο πανεπιστήμιο της Γκρενόμπλ παρουσιάστηκε ως σημαντικό ιταλικό βιβλίο της εποχής μας (στην Ελλάδα είναι αμετάφραστο) και καθιερώθηκε η διδασκαλία του στα δημόσια σχολεία της περιοχής των ελληνοφώνων. Δημοσίευσε σειρά ποιημάτων, ετοίμασε το επόμενο του βιβλίο, στο οποίο όλοι οι διάλογοι είναι στα γκρεκάνικα (την ελληνική διάλεκτο της Καλαβρίας), ανησύχησε δημόσια για τις αποσχιστικές τάσεις που εμφανίστηκαν στην Ιταλία, έλαβε μέρος σε διεθνή συνέδρια ελληνοφώνων, επισκέφθηκε την Κύπρο, όπου συναντήθηκε με όλους τους πολιτικούς αρχηγούς, τον Πρόεδρο **Γλαύκο Κληρίδη** και τον Αρχιεπίσκοπο **Χρυσόστομο**, ταξίδεψε πολύ και... και, όμως, πάντα έμενε ο ίδιος. Με το ίδιο πηγαίο αυτοσαρκαστικό χιούμορ, πάντα αναρχοκομμουνιστής. Μόλις προ μηνών σε κάποιες φιλολογικές βραδιές σε στενό κύκλο στην Αθήνα μας είχαν κάνει τρομερή εντύπωση οι καταπληκτικές αντιπαραθέσεις που είχε με σημαντική ρωσίδα αβανγκάρντ ζωγράφο, την Ιρίνα Ζαταλόφσκαγια. Στη βαθιά πνευματική ορθόδοξη στάση σκέψης και ζωής της εβραϊορωσίδας, η οποία βαπτίστηκε και μεταστράφηκε στην ορθοδοξία επί πλήρους "υπαρκτού σοσιαλισμού" και συνέβαλε (κινδυνεύοντας πολύ) στην άνθηση και της άνοιξης της ορθόδοξης διανοήσης αλλά και της μεταμοντέρνας αντικαθεστωτικής τέχνης στη

Σοβιετική Ένωση, ο Τότος αντιπαρέθετε μία ξεκάθαρη επαναστατική αναρχομαρξιστική σκέψη...

Όσπου ένα ωραίο πρωινό μου είπε: **"Θέλω να με πας στο Άγιον Όρος!"**

Η Θεία Πρόνοια δε λειτουργεί λογικά, ούτε, βέβαια, παράλογα. Υπέροχη είναι η λειτουργία της, το σπρώξιμό της. Εμείς, απλώς ευγενή αθύρματα, αφημένα στο Σχέδιο. Αν βέβαια θέλουμε να αφεθούμε στην ευλογία της. Εκείνο το πρωινό ο Αντόνιο Μάουρο αφέθηκε στις μικρές παράξενες συμπτώσεις που οδήγησαν στη Μεγάλη Στιγμή. Ποιος είπε ότι ο Θεός είναι μόνο για μεγάλα πράγματα; Ο Θεός υπάρχει στο διαμονητήριο που δε βγαίνει, στο τηλέφωνο που "κατά τύχη" πήραμε στο Βατοπέδι, στο λεωφορείο που χάσαμε στις Καρυές, στον αδελφό του ηγούμενου, που "τυχαία" μας πήρε οτοστόπ, στον ιταλόφωνο κατηχητή μοναχό Βασίλειο που

"βρέθηκε" να μονάζει στο μοναστήρι που έτυχε να πάρουμε τηλέφωνο, στον κύπριο πολιτικό που "έτυχε" να βρίσκεται στο μοναστήρι, που όλη η Κύπρος τόχει καύχημα, όταν ήμασταν εμείς εκεί και που ήξερε τον Τότο από την Κύπρο. Ο Θεός υπάρχει στη βροχή που μας έπιασε στο δρόμο, στον κατακλισμό και στο γεγονός ότι δεν κρυσάσαμε στην πορεία. Ο Θεός υπάρχει στο μικρό φύλο που πέφτει, υπάρχει στο μικρό φίλο που αγωνιά...

Μετά ο Αντόνιο είδε τον γέροντα Ιωσήφ, τον χαρισματικό, τον πνευματικό του μοναστηριού. Εκείνος είπε να βαπτιστεί αμέσως: "Έλληνας είσαι άλλωστε. Βυζαντινός είσαι! Εμείς οι Έλληνες ψάχναμε τον ένα Θεό προ Χριστού". Ο ηγούμενος Εφραίμ συναίνεσε. Ευλόγησε να γίνει η βάπτισή γρήγορα. Όταν ακούς την καρδιά στις αποφάσεις της καρδιάς και όχι εκείνης της συναισθηματικής ψευτοκαρδιάς, αλλά εκείνης της άλλης, της βαθιάς, της αληθινής, της αγαπητικής, της σεμνής, σίγουρης και σιγανής, εκεί λένε πως κρύβεται ο Θεός!

Δεν κατάλαβα ποτέ γιατί αληθινά ο Αντόνιο Μάουρο θέλησε να γίνει ορθόδοξος. Άλλωστε, τούτα τα πράγματα δεν είναι για να τα καταλάβεις. Όταν τον ρώτησα: "Θέλεις αληθινά να γίνεις ορθόδοξος;" εκείνος απάντησε παράξενα με χιούμορ: "Μπου;" (στα Καλαβρέζικα είναι ένα επιφώνημα αστείο που υποδηλώνει άγνοια) κι ύστερα έδειξε ψηλά στον ουρανό και μου είπε "Lui" (Αυτός!)

Η βάπτισή έγινε ανήμερα των Εισοδίων της Θεοτόκου. Με το παλαιό. "Και το όνομα αυτού Αντώνιος"! Ο Τότος έγινε, όπως οι αρχαίοι του, ορθόδοξος!

"Τίποτε δεν άλλαξε, κι όμως όλα άλλαξαν!"

Στη γη της Μεγάλης Ελλάδας, στην αρχαία, στη βυζαντινή, στην αγιοτόκο, στη γη του Αγίου Νείλου του Καλαβρού, του Αγίου Ηλία του Σπηλαιώτη, κάποιοι ντόπιοι γίνονται πάλι ορθόδοξοι!

Υ.Γ. Τα πράγματα τα είδα έτσι εγώ, ο γράφων. Είμαι σίγουρος ότι ο Αντώνιος, πλέον, Μάουρο (παραφθορά ιταλιάνικη του "Μαύρος") θα τα γράψει καλύτερα ο ίδιος σ' ένα από τα βιβλία του, που θα ακολουθήσουν. Αν θέλει ο Θεός!

ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΧΗΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ

ΟΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΑΕΡΟΣ ΑΜΥΝΗΣ

του Παν. Διακουμάκου*

“...πρώτη και μέγιστη ανάγκη είναι η απόκτηση από την αεροπορία μας νέων αξιόμαχων μαχητικών αεριωθούμενων. Δεν υποτιμώνται καθόλου οι ανάγκες του στρατού και του ναυτικού, που είναι τεράστιες σε σχέση με την κατά ξηρά και θάλασσα τουρκική ισχύ. Οι ανάγκες της αεροπορίας, όμως, σε μαχητικά α/φη είναι απελπιστικά πιεστικές. Είναι αυτά τα μαχητικά που μας λείπουν και που εάν τα αποκτήσουμε θα διώξουμε αμέσως τους Τούρκους από το Αιγαίο και την Κύπρο...”

Τα τελευταία χρόνια γίνονται πολλές συζητήσεις για την ανάγκη ενισχύσεως της Πολεμικής Αεροπορίας με νέα μαχητικά αεριωθούμενα. Ο συζητήσιμος έχει κορυφωθεί το 1998 και αναμένεται εντός του Δεκεμβρίου να συνέλθει το ΚΥΣΕΑ, για να επιλέξει το νέο μαχητικό.

Είναι, πλέον, πεποίθηση ειδικών και μη ότι η Πολεμική Αεροπορία (Π.Α.) θα διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο σε μια πιθανή αναμέτρηση που θα μας επιβάλει η Άγκυρα. Είναι γνωστόν, επίσης, ότι η Τουρκική Αεροπορία (Τ.Α.) σε απολύτους αριθμούς, αλλά και σε ποιότητα αεροσκαφών, και σε όπλα και σε μέσα και υποστήριξη και σε αεροπορική βιομηχανία υπερτερεί της Π.Α., όπως υπερτερεί σε προγράμματα εξοπλισμών, σε πολλαπλασιαστές ισχύος, σε επιχειρησιακή πείρα (συμμετοχή στις αεροπορικές επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ στη Βοσνία, πόλεμος κατά των Κούρδων). Οι Τούρκοι γνωρίζουν την υπεροχή τους και μας προκαλούν βάνουσα καθημερινά στο Αιγαίο και στην Κύπρο, με τις ασύδοτες πτήσεις των α/φων τους. Τα τελευταία χρόνια η κατάσταση έχει υπερβεί **κάθε όριο ανοχής**. Η θρασύτητα των Τούρκων, που ερμηνεύουν την ανοχή μας ως αδυναμία, έφθασε στο σημείο τουρκικά μαχητικά να παρενοχλήσουν επικίνδυνα το μεταφορικό τετρακινητήριο α/φος του έλληνα Υπουργού Αμύνης κατά τη μετάβαση και επιστροφή από Κύπρο (Οκτώβριος 1997), να πετάξουν μέσα στο **Θερμικό**, να πετάξουν γύρω και πάνω και να φωτογραφίσουν την Κρήτη. Στη **Κύπρο** οι προκλήσεις και παραβιάσεις δεν έχουν προηγούμενο. Καθημερινά τουρκικά α/φη πετάνε και φωτογραφίζουν κατά το δοκούν, απειλούν και αναχαιτίζουν τα μαχη-

* Αντιπτέραρχος ε.α. Επίτιμος Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας, τ. Στρατιωτικός Αντιπρόσωπος Ελλάδος στο ΝΑΤΟ 1990-1993, Στρατιωτικός Αντιπρόσωπος στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (Δ.Ε.Ε.) 1992-1993.

τικά μας, όταν πηγαίνουν στην Κύπρο.

Επί 43 χρόνια απειλούμεθα, χάνουμε εθνική γη, υβριζόμεθα, δολοφονούνται τα παιδιά μας... Το κακό έχει παραγίνει. Είναι και-ρός εμείς μόνοι μας να συνεντίσουμε τους Τούρκους. Η μισαλλόδοξη και αλαζονική συμπεριφορά της Άγκυρας αντιμετωπίζεται μόνο με τη δύναμη. Με την εθνική αξιοπρέπεια που μας έχει μείνει ακόμη πρέπει να θέσουμε εμείς μόνοι μας τέρμα στις ταπεινώσεις και την περιφρόνηση. Δε μας μένει κανένα άλλο περιθώριο. Έως εδώ και τέρμα... Από τώρα και πέρα όπλα, μπαρούτι και φωτιά. Μόνο αυτά καταλαβαίνουν οι Τούρκοι...

Η ΑΠΕΙΛΗ

Αυτά που αναφέρονται για όπλα..., γράφονται για να φανεί με ενάργεια και να τονισθεί η αδήριτη εθνική ανάγκη να αποκτήσουμε επί τέλους όπλα που μας λείπουν και που τόσο τα έχουμε ανάγκη για να εξοπλισθούμε, για να μας υπολογίζουν οι εχθροί και οι άλλοι και για να αποτρέψουμε τον πόλεμο. Οι Ρωμαίοι δίδασκαν SI VIS PACEM PARA BELLUM = Εάν θέλεις ειρήνη προετοιμάσου για πόλεμο. Στο άρθρο αυτό, από τις πολλές ανάγκες σε όπλα των ενόπλων μας δυνάμεων θα προβληθεί η κατά τη γνώμη του γράφοντος πρώτη και μέγιστη ανάγκη, που είναι η απόκτηση από την αεροπορία μας νέων αξιόμαχων μαχητικών αεριωθούμενων. Δεν υποτιμώνται καθόλου οι ανάγκες του στρατού και του ναυτικού, που είναι τεράστιες σε σχέση με την κατά ξηρά και θάλασσα τουρκική ισχύ. Οι ανάγκες της αεροπορίας, όμως, σε μαχητικά α/φη είναι απελπιστικά πιεστικές. Είναι αυτά τα μαχητικά που μας λείπουν και που εάν τα αποκτήσουμε θα διώξουμε αμέσως τους Τούρκους από το Αιγαίο και την Κύπρο και θα εμπεδώσουμε το αίσθημα ασφαλείας, που τώρα λείπει και από την Ελλάδα και από την Κύπρο, και με υψηλό ηθικό και με φρόνημα σπουδαίο θα παραμείνει απερίσπαστος ο ελληνικός και κυπριακός ελληνισμός, για να ασχοληθεί με τα ειρηνικά του έργα. Είναι αυτά τα μαχητικά που μας λείπουν και τα οποία, αν τα αποκτήσουμε εγκαίρως, θα μεταφέρουν τον όλεθρο και την καταστροφή μέσα στο βάθος της αλαζονικής χώρας, σε περίπτωση που αποτολμήσουν οι Τούρκοι πόλεμο. Είναι αυτά τα μαχητικά που μας λείπουν, που θα προλάβουν και θα αποτρέψουν τον απειλούμενο πόλεμο και που, εάν τελικά μας επιβληθεί, θα νικήσουμε και στην στεριά και στον αέρα και στη θάλασσα, γιατί θα καταφερθούν **βιβλικά πλήγματα** εξ ουρανού κατά των αιμοχαρών βαρβάρων. Η ιστορία των πολέμων αυτό μας έχει διδάξει. Νικητής είναι εκείνος που είναι ισχυρός στον αέρα.

Μας λείπουν μαχητικά α/φη. Οι Τούρκοι έχουν 550 από τα οποία τα 210 είναι καινούργια πρώτης γραμμής. Εμείς έχουμε 350 από τα οποία καινούργια είναι μόνο 109. Η διαφορά είναι μεγάλη, γιατί οι Τούρκοι συνεχίζουν την παραγωγή και άλλων 100 περίπου νέων τρίτης γενιάς F-16c/d και εκσυγχρονίζουν ήδη και άλλα 102 (Phantoms και Freedomfighters) σε συνεργασία με το

Ισραήλ. Η Π.Α. εκσυγχρονίζει 38 Phantoms και δεν έχει κανένα πρόγραμμα μαχητικών σε εξέλιξη. Η Τουρκία έχει μια αξιόλογη αεροπορική βιομηχανία που κατασκευάζει μαχητικά, μεταφορικά, εκπαιδευτικά α/φ, ελικόπτερα κ.λπ. Η ΕΑΒ είναι μια σύγχρονη μονάδα, προβληματική, που ασχολείται μόνο με επισκευές..., γιατί έτσι επιθυμούν οι συνδικαλιστές...

Το πρόγραμμα εξοπλισμών των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων είναι γιγαντιαίο. Εκτός των αεροσκαφών F-16c/d, που έχει σε παραγωγή και ολοκληρώνει 80 εντός του 1999, έχει προχωρήσει στις προεργασίες για την έναρξη παραγωγής και άλλων 80 το 2000. Κατασκευάζει ήδη υποβρύχια, ελικόπτερα, τεθωρακισμένα και έχει προγραμματισθεί τα προσεχή 8 χρόνια η δαπάνη αγοράς και συμπαραγωγής οπλικών συστημάτων αξίας 31 δισεκ. δολαρίων και τα προσεχή 30 χρόνια τη δαπάνη 150 δισεκ. δολαρίων για εξοπλισμούς. Από το ποσό αυτό το 50%, δηλαδή 75 δισεκ. δολάρια, έχει προγραμματισθεί για τον εξοπλισμό της τουρκικής αεροπορίας. Ο αμυντικός προϋπολογισμός των τουρκικών Ε.Δ. αυξήθηκε το 1999 κατά 1,2 δισεκατομ. δολάρια, ανερχόμενος στα 8,95 δισεκ. δολ. Από τα 31 δισεκ. δολάρια προμηθειών όπλων τα προσεχή 8 χρόνια, το ποσό των 3,4 δισεκατομ. δολαρίων θα δαπανηθεί το 1999 για την έναρξη πληρωμών της προμήθειας των κατώτερων οπλικών συστημάτων. (Defense News Νοεμβρίου 1998, περιοδικό που απηχεί τις θέσεις του Πενταγώνου).

Κύρια Προγράμματα θετικής	Δαπάνη Συνολική Προγράμματος
Προμήθεια 1000 αρμάτων μάχης (Συμπαραγωγή στην Τουρκία)	5 δισεκ. δολ.
Προμήθεια 145 επιθετικών ελικοπτέρων (Συμπαραγωγή στην Τουρκία)	4 δισεκ. δολ.
Προμήθεια 90 βαρέων μεταφορικών ελικοπτέρων (Συμπαραγωγή στην Τουρκία)	1,2 δισεκ. δολ.
Προμήθεια 4 ιπταμένων Radar (Αντισταθμιστικά)	1 δισεκ. δολ.
Προμήθεια 4 υποβρυχίων (συμπαραγωγή στην Τουρκία)	1 δισεκ. δολ.

(Πηγή: Defense News, Νοεμβρίου 1998).

Δεν είναι δυνατόν η χώρα μας να αποδυθεί σε ένα τέτοιο αγώνα εξοπλισμών. Είναι εκτός λογικής. Η χώρα μας πρέπει με σύνεση και ευθύνη να προχωρήσει στους εξοπλισμούς εκείνους που θα μας βοηθήσουν να αποτρέψουμε τον πόλεμο. Οι αποφάσεις

για εξοπλισμούς που πήρε το ΚΥΣΕΑ στις 9 Οκτωβρίου είναι σωστές και οι πρέπει. Ευχόμεθα το ίδιο πνεύμα να κυριαρχήσει και στο νέο ΚΥΣΕΑ το Δεκέμβριο '98.

Με την ευκαιρία αυτή τονίζεται με έμφαση ότι οι αμυντικοί κύριοι είναι απολύτως αναγκαίοι, αλλά δεν κερδίζουν μόνοι αυτοί τον πόλεμο. Όσοι στηρίχθηκαν μόνο στην άριστη αντιαεροπορική άμυνα με πυραύλους, χάσανε τους πολέμους. (Αραβες 1967 & 1973, Ιράκ στον Πόλεμο του Κόλπου το 1991 κ.λπ.). **Τους πολέμους τους αποτρέπουν και, εάν τους επιβληθούν, τους κερδίζουν τα όπλα μάχης, τα πολεμικά πλοία και τα πολεμικά αεροπλάνα.**

Έχουμε άμεση ανάγκη από νέα μαχητικά αξιόμαχα, γιατί μόνο έτσι θα αντιληφθούν οι Τούρκοι ότι είμαστε αποφασισμένοι να πολεμήσουμε και να κινήσουμε μεταφέροντας με τα αεροπλάνα μας τον πόλεμο μέσα σε βάθος στην εχθρική ενδοχώρα. Με δεδομένη την αδήριτη ανάγκη αποκτήσεως μεγάλου αριθμού μαχητικών γεννιέται το ερώτημα **πόσα μαχητικά χρειάζεται πραγματικά η Π.Α.;**

ΠΟΣΑ ΜΑΧΗΤΙΚΑ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ Η Π.Α.;

Αναφέρθηκε μόνο ένα μέρος από τα εξοπλιστικά προγράμματα της Άγκυρας. Όλα τα όπλα που θα αποκτηθούν και που έχουν όλα τα μέσα, ευκολίες, εγκαταστάσεις και προσωπικό των τουρκικών Ε.Δ. αποτελούν σε περίοδο πολέμου στόχους της πολεμικής μας αεροπορίας. Το έργο της Π.Α. σε πόλεμο είναι γιγαντιαίο, γιατί γιγαντιαία είναι και η τουρκική απειλή και κατά ξηράν και κατά θάλασσαν και στον αέρα. Η Π.Α. πρέπει, με την προβολή της ισχύος της, να καταδείξει την απόφαση της Ελλάδος να πολεμήσει. **Εάν μας επιβληθεί ο πόλεμος, η Π.Α. από τις πρώτες στιγμές της εμφανίσεως της απειλής, οπουδήποτε και οποιασδήποτε μορφής κι αν είναι αυτή, οφείλει να είναι εκεί παρούσα και να την συντρίψει. Οι επιχειρήσεις που θα εκτελέσει η Π.Α. θα πραγματοποιηθούν σε ολόκληρο το θέατρο επιχειρήσεων, που περιλαμβάνει ολόκληρο τον ενισίο ελληνικό χώρο Ελλάδος και Κύπρου, τις θάλασσες Ελλάδος-Κύπρου και ολόκληρη την τουρκική επικράτεια.** Οι επιχειρήσεις που οφείλει να εκτελέσει η Π.Α. είναι:

- **Αερομύνης:** Με α/φ, radars, πυραύλους και Α/Α πυροβόλα στην Ελλάδα και Κύπρο, αλλά και εντός της εχθρικής χώρας σε συνοδείες επιθετικών α/φών μας οφείλει να προστατεύσει στρατό, ναυτικό, αεροπορία και κρίσιμους στόχους από την εχθρική αεροπορία.
- **Αεροπορικής Αντιπιθέσεως-Τακτικής Αναγνωρίσεως:** Με επιθετικά α/φ επιτίθεται εναντίον προσχεδιασμένων και μη στόχων εντός της εχθρικής ενδοχώρας, μεταφέροντας τον πόλεμο σε βάθος και επιζητώντας την καθήλωση και την καταστροφή της εχθρικής αεροπορίας στο έδαφος και στον αέρα, με σκοπό να αποκτηθεί η **"αεροπορική υπεροχή"**, που είναι η προϋπόθεση και η αναγκαία συνθήκη ελεύθερης και ακίνδυνης δράσεως των δυνάμεων επιφανείας (στρατού-ναυτικού).
- **Απομονώσεως-απαγορεύσεως του Πεδίου της Μάχης:** Πραγματοποιεί με μαχητικά επιθετικές αποστολές εναντίον παντός στόχου, ο οποίος κινείται προς και από το μέτωπο και η ύπαρξη και λειτουργία του, άμεσα ή έμμεσα, ενισχύει την πολεμική μηχανή του αντιπάλου. Καταστρέφει αποθήκες, εργοστάσια αμυντικής βιομηχανίας, λιμάνια, πλοία κ.λπ.

- **Εγγύς Αεροπορικής Υποστηρίξεως:** Αποστολές επιθετικές εναντίον των εχθρικών επίγειων μονάδων στη γραμμή του μετώπου, που αποβλέπουν στην άμεση υποστήριξη των φιλιών

δυνάμεων ελιγμού και τη συντριβή ή εξουδετέρωση των επιθετικών ή αμυντικών μέσων και δυνάμεων του αντιπάλου.

- **Αεροπορικής Υποστηρίξεως Ναυτικών Επιχειρήσεων:** Με α/φ αεραμύνης και επιθετικά κρούσεως, η Π.Α. σε συνεργασία με το Π.Ν. προσβάλλει εχθρικά πολεμικά πλοία εν πλω ή εν όρμω, ναυτικές ευκολίες και εγκαταστάσεις και προστατεύει τα πλοία και τις εγκαταστάσεις του Π.Ν. από εχθρικές αεροπορικές προσβολές.

- **Ερεύνες και Διασώσεις:** Με μαχητικά και άλλα α/φ και ελικόπτερα, σε συνεργασία με το στρατό και το ναυτικό, επιχειρεί τη διάσωση καταρριφθέντων πιλότων, ναυαγών, οποιουδήποτε στο θέατρο επιχειρήσεων και εντός της εχθρικής ενδοχώρας.

- **Ειδικές Αεροπορικές Αποστολές:** Πρόκειται για αποστολές εκτελούμενες σε συνεργασία με το στρατό και το ναυτικό ή και μόνον υπό την αεροπορία (προσβολή εργοστασίων παραγωγής, ατομικών, χημικών, βιολογικών όπλων - φραγμάτων - υδροηλεκτρικών - θερμικών έργων, δράση commandos, καταστροφή στόχων οικονομικής σημασίας - πετρελαιοπηγές και πετρελαιοαγωγούς κ.λπ.).

Χρονικά η Π.Α. είναι ο πρώτος κλάδος των Ε.Δ. που θα αρχίσει τον πόλεμο στην Ελλάδα και στην Κύπρο. Στον τεράστιο χώρο του θεάτρου επιχειρήσεων πρέπει να εκτελούνται ταυτόχρονα όλες οι κατηγορίες των παραπάνω επιχειρήσεων, ημέρα και νύκτα χωρίς ανάπαυλα και με την μέγιστη δυνατή ένταση και ισχύ. Το τεράστιο αυτό έργο καλείται να εκτελέσει η Π.Α. μόνη της με μοναδική σύμπραξη του στρατού στην ευρεία προστασία των αεροδρομίων της και των λοιπών εγκαταστάσεών της, Radars, αποθηκών κ.λπ. από την πιθανή δράση εχθρικών δυνάμεων commandos.

Έγινε αναφορά του μεγέθους των έργων της Π.Α. στον πόλεμο, προκειμένου μετά την ανάλυσή του να φανεί η ανάγκη και να προσδιορίσουμε τον αριθμό των μαχητικών που χρειάζονται. Πριν από αυτό, πρέπει να αναφέρουμε δύο ακόμη, ιδιαίτερα σημαντικούς παράγοντες. Αυτοί είναι:

α) Η από αέρος άμυνα της Κύπρου. Το "ενιαίο" έχει δημιουργήσει σοβαρές υποχρεώσεις στην Π.Α. Η Κύπρος χωρίς αεροπορία θα πολεμήσει γενναία λίγες μέρες και μετά θα καμφθεί. Οι Τούρκοι είναι πολύ ισχυροί και πολύ κοντά. **Για να σωθεί η Κύπρος, πρέπει τα αεροπλάνα μας να είναι εκεί παρόντα μέρα και νύκτα. Να επιχειρούν από αεροδρόμια της Κύπρου και της ΝΑ Ελλάδος (Δωδεκάνησα-Κρήτη). Η Κύπρος χρειάζεται 60-70 σύγχρονα μαχητικά (ίδια με τα τουρκικά, εάν όχι καλύτερα). Τα α/φ αυτά πρέπει αποκλειστικά να διατεθούν για τις επιχειρήσεις στην Κύπρο για αεράμυνα, προσβολές αρμάτων κ.λπ. προσβολές πλοίων, αεροδρομίων κ.λπ. και για την προστασία των δυνάμεων της εθνοφρουράς και των πλοίων του Π.Ν., που θα απειύσουν στην περιοχή από την εχθρική αεροπορία.**

Ασφαλώς και θα υπάρξουν απώλειες αλλά πλήγματα και απώλειες θα έχει και ο εχθρός. Μόνο έτσι θα σωθεί η Κύπρος και ακόμη **μπορεί να πετάξει τους εισβολείς στη θάλασσα.** (Ας θυμηθούμε την Αλβανία το 1940). (Η Μάλτα σώθηκε το 1941 από έξι αεροπλάνα Gladiators).

β) Οι απώλειες αεροσκαφών στον πόλεμο: Ανα-

μένεται η Π.Α. να έχει σοβαρές απώλειες από δύο αιτίες: Πρώτον από την **εχθρική δράση**, που θα είναι και οι περισσότερες και δεύτερον από **ατυχήματα**: Από τη μελέτη των απωλειών στις κρίσιμες αεροπορικές μάχες του Β' Π.Π., καθώς και από τις απώλειες α/φων στους Αραβοϊσραηλινούς πολέμους, στον πόλεμο του Βιετνάμ, Φόκλαντ και τον πόλεμο του Κόλπου, αναμένεται ότι και οι δύο αεροπορίες θα έχουν σοβαρές απώλειες. Εκτιμάται ότι και οι δύο αεροπορίες θα επιχειρήσουν με το αυτό επιχειρησιακό δόγμα, και θα προσπαθήσει η κάθε μία να αποκτήσει αεροπορική υπεροχή με εντατικές επιχειρήσεις μέρα και νύκτα. Οι απώλειες θα ανέλθουν κατά τις ασφαλέστερες εκτιμήσεις, για τις 10 πρώτες μέρες του πολέμου συνολικά από την εχθρική δράση και ατυχήματα, στην ολοσχερή καταστροφή όλων των τύπων **100-120 α/φων της Π.Α.** και σε **180-200 της Τ.Α.** Εάν οι επιχειρήσεις παραταθούν για 30 μέρες, η Π.Α. θα μείνει με 60 περίπου α/φ και η Τ.Α. με 100 περίπου. Οι απώλειες αυτές αναφέρονται και είναι οι με μεγάλες πιθανότητες αναμενόμενες **για αεροπορίες που είναι αποφασισμένες να πολεμήσουν.** Δεν αφορούν τις αεροπορίες μερικών αραβικών κρατών, που επιλέξαν τη φυγή και προτίμησαν να καθλωθούν και να καταστραφούν στο έδαφος από το να πολεμήσουν και να μεταφέρουν τον πόλεμο με επιθέσεις μέσα στην εχθρική ενδοχώρα.

Οι απώλειες α/φων από ατυχήματα θα είναι αυξημένες, φθάνουν μέχρι και το 10% των απωλειών από την εχθρική δράση και οφείλονται σε μηχανικές βλάβες από αστοχίες υλικού και κακή συντήρηση, προσγειώσεις σε ακατάλληλους διαδρόμους, καιρό, ψυχολογικές πιέσεις, κάματο των χειριστών κ.λπ. Απώλειες σοβαρές θα υπάρξουν και σε πιλότους. Το πρόβλημα αυτό δεν εξετάζεται στο παρόν άρθρο. Λόγω της μεγίστης σπουδαιότητός του απαιτεί ιδιαίτερη μελέτη.

Το σύνολο των α/φων που πρέπει να διαθέτει η Π.Α. για να πολεμήσει και να νικήσει και στον Έβρο και στο Αιγαίο και στην Κύπρο και να πετύχει αεροπορική υπεροχή, πρέπει κατ' ελάχιστο να είναι **450-470 μαχητικά τρίτης και τέταρτης γενιάς** (το Ισραήλ διαθέτει 600), Εάν αυτά τα α/φ δεν υπάρχουν, πρέπει να αναζητηθούν τρόποι και μέσα για να εξευρευθούν. Η Π.Α., όπως αναφέρθηκε, διαθέτει 350 μαχητικά 8 διαφορετικών τύπων. Από αυτά τα 240 είναι παλαιά, γερασμένα και πρέπει να αντικατασταθούν σε 2-8 χρόνια. Το πρόβλημα, συνεπώς, είναι διπλό. Χρειάζονται 120

περίπου μαχητικά, για να μπορέσει η Π.Α. να πολεμήσει αποτελεσματικά και άλλα 200, περίπου για να αντικατασταθούν τα παλαιά (38 Phantoms εκσυγχρονίζονται και θα μείνουν στην Π.Α. ακόμη 15 χρόνια).

Εδώ, εν όψει των βαρυτάτων απωλειών που αναμένονται στον πόλεμο, ανακύπτει το πρόβλημα της αναπληρώσεως των απωλειών στην ειρήνη από τα ατυχήματα, αλλά κυρίως στον πόλεμο. Η πρόβλεψη και η σχεδίαση από τώρα είναι θέμα εθνικής επιβιώσεως στον πόλεμο. Δυστυχώς, το τοπίο είναι εξαιρετικά δύσβατο για τη χώρα μας, αλλά, οπωσδήποτε, πρέπει να αντιμετωπισθεί. Δεν υπάρχει καμία άλλη λύση. **Ο πόλεμος δε θα κρατήσει λίγες μέρες, όπως οι περισσότεροι λένε. Οι Τούρκοι έχουν άλλα σχέδια και μπορούν να αναπληρώσουν τις απώλειες α/φων τους, από το σύμμαχό τους Ισραήλ και από το φιλικό τους Πακιστάν.** Η Ελλάδα τι θα κάνει; Θα αφήσει τα πράγματα όπως έχουν και θα χάσει τον πόλεμο; Πρέπει να εκπονηθούν σχέδια και να προμηθευόμαστε, παλαιά αλλά αξιοποιήσιμα μαχητικά τα οποία στην κρίσιμη στιγμή θα αναπληρώνουν τις απώλειες. Όταν αρχίσει ο πόλεμος, δε θα βρισκόμαστε να αγοράσουμε και οι μεγάλοι σύμμαχοί μας θα μας επιβάλουν embargo. (Οι Αμερικανοί έχουν 700 F-16a/b παλαιά και σκέπτονται να τα καταστρέψουν, αλλά σκέπτονται το κόστος καταστροφής...)

Για την Π.Α. που αντιμετωπίζει την τόσο μεγάλη απειλή των τουρκικών Ε.Δ., οι ανάγκες της σε α/φη είναι πάρα πολύ μεγάλες και ανέρχονται σε 300-350 α/φη τα προσεχή 10 χρόνια (αγορά νέων και αντικατάσταση παλαιών). Τα ποσά που χρειάζονται είναι τεράστια και ανύπαρκτα. Η κυβέρνηση φαίνεται ότι μπορεί να διαθέσει το ποσό των 2 δισεκ. δολαρίων για μαχητικά α/φη. Υπάρχουν πάρα πολλές και πολύ μεγάλες ανάγκες για το στρατό και το ναυτικό. Η Π.Α. οφείλει να επιλύσει τα προβλήματά της με αυτά τα 2 δισεκ. δολάρια. Εάν η κυβέρνηση αποφασίσει να διαθέσει και άλλα χρήματα, το πρόβλημα αντιμετωπίζεται ευχερέστερα. Δυστυχώς, όμως, υπάρχουν μόνο 2 δισεκ. δολάρια. Με βάση τις προσφορές που έχουν γίνει στην Π.Α., κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες στον ελληνικό τύπο και διεθνή, (Defense News-Jane's-Aviation Week κ.λπ.) προκύπτει ότι με το ποσό των 2 δισεκ. δολαρίων η Π.Α. μπορεί να προμηθευθεί:

- 40 F-16c/d Block 50+ = Δαπάνη ανά α/φος 51 εκ. δολ. μαζί με την υποστήριξη.

- 31 M-2000-5 = Δαπάνη ανά α/φος 63 εκατομ. δολ. μαζί με την υποστήριξη
- 17 F-15H = Δαπάνη ανά α/φος 120 εκατ. δολ. μαζί με την υποστήριξη
- 29 SU-27/30 = Δαπάνη ανά α/φος 68 εκατ. δολ. μαζί με την υποστήριξη
- 21 EUROFIGHTER = Δαπάνη ανά α/φος 93 εκατ. δολ. μαζί με την υποστήριξη.

Αναμένεται ότι στις διαπραγματεύσεις οι τιμές θα βελτιωθούν, αλλά με το θεωρούμενο ως διαθέσιμο για α/φη ποσό των 2 δισεκ. δολαρίων η αγορά περιορισμένου αριθμού α/φων είναι δεδομένη. Το κόστος ανά α/φος μαζί με τα υλικά υποστηρίξεως είναι τεράστιο. Μπροστά σε αυτήν την πραγματικότητα και την άμεση ανάγκη αποκτήσεως μεγαλύτερης αεροπορικής ισχύος, πρέπει να αναζητηθούν

άλλες πρακτικές και οικονομικές λύσεις, βελτιστοποιήσεως των διατιθέμενων χρημάτων.

ΣΤΑΘΕΡΕΣ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ

Οι δυνατές λύσεις και οι συνδυασμοί αγοράς α/φων είναι πολλοί. Η πρότασή μας βασίζεται στις ακόλουθες σταθερές παραμέτρους:

- Τα διατιθέμενα χρήματα είναι 2 δισεκ. δολάρια μόνον.
- Η Π.Α. πρέπει να αυξήσει κατά 120 α/φη τη δύναμή της τώρα και να προμηθευθεί και άλλα 200 στο εγγύς μέλλον για αντικατάσταση παλαιών.
- Τα νέα α/φη προς αγορά κοστίζουν, μαζί με την υποστήριξη τους για ένα χρόνο, από 63 εκατομ. δολ. το ένα έως και 120 εκατομ. δολάρια. (Η αρχική υποστήριξη ανταλλακτικών, μέσων εδάφους κ.λπ. αυξάνει το κόστος κάθε α/φους από 30% έως και 70%).
- Η Αμερική, η Γαλλία και άλλες χώρες διαθέτουν προς πώληση μεταχειρισμένα, αξιόμαχα σε πτήσιμη κατάσταση, παλαιότερα μοντέλα F-16 και M-2000, τα οποία προσφέρονται σε προσιτές τιμές.
- Τα 200 περίπου παλαιά γερασμένα F-5, F-1, F-4, A-7 κ.λπ. της Π.Α. ηλικίας σήμερα από 25 έως 35 ετών, πρέπει τα προσεχή 2-8 χρόνια να αντικατασταθούν με άλλα νεότερα, άλλως παύουν να είναι αξιόμαχα.
- Οι μεγάλες κατασκευαστικές εταιρείες σε Ευρώπη και Αμερική προσφέρουν το EUROFIGHTER, (όπως η γερμανική DASA) με χρόνο παραδόσεως το 2004 και μετά. Η DASA προσφέρει μαζί και με συμβολικές τιμές και Phantoms αξιόμαχα 2ης γενιάς. Επίσης, οι αμερικανικές εταιρείες Lockheed, Martin, Boeing κ.λπ. προσφέρουν τα F-16c/d και τα F-15H μαζί με παλαιότερα μοντέλα που αναλαμβάνουν να τα εκσυγχρονίσουν με λογικές τιμές.
- Οι γαλλικές εταιρείες προσφέρουν το M-2000-5 και αναλαμβάνουν να εκσυγχρονίσουν τα παλαιότερα M-2000 που διαθέτουμε. Προσφέρουν, επίσης, και παλαιά M-2000 σε αυξημένες τιμές.
- Η Αμερικανική Αεροπορία, το Αμερικανικό Ναυτικό και η Αγγλική Αεροπορία (RAF) κατασκευάζουν στην Αμερική ένα 4ης γενιάς μαχητικό από το οποίο έχουν ήδη παραγγελθεί πάνω από

2000 α/φη και του οποίου το κόστος έχει υπολογισθεί σε 28-36 εκατομ. σημερινά δολάρια. Το α/φος είναι γνωστό ως Joint Strike Fighter (J.S.F) και θα διατεθεί προς πώληση μετά το 2005.

- Τα ρωσικά SU-27/30 πρέπει να θεωρείται βέβαιοι ότι έχουν αποκλεισθεί, γιατί έχουν μικρό όριο ζωής, περίπου 3000 ώρες έναντι 9000 ωρών των "Δυτικών", τα ηλεκτρονικά τους είναι ξεπερασμένα και η υποστήριξή τους κακή.

ΜΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΛΥΣΗ

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν σε μια οικονομική, επιχειρησιακά ορθή και πολιτικά σκόπιμη λύση. Αυτή είναι μια άμεση και μεσο-μακροπρόθεσμη αγορά μεταχειρισμένων αξιόμαχων F-16 και M-2000 και συγχρόνως η παραγγελία για την περίοδο μετά το 2004 αξιόμαχων νέων 4ης γενιάς α/φων των ευρωπαϊκών EUROFIGHTERS και των αμερικανικών J.S.F. Κάθε άλλη προσέγγιση του προβλήματος είναι αντικειμενικά ασύμφορη και οδηγεί στην αγορά μικρού αριθμού αεροσκαφών και αυξάνει ακόμη περισσότερο την πολυτυπία από 8 τύπους μαχητικών σε 9, ενώ τα μαχητικά της Π.Α. παραμένουν λίγα, για να πολεμήσουν και να νικήσουν και στον Έβρο και στο Αιγαίο και στην Κύπρο και παραμένουν επίσης, ποιοτικά κατώτερα των τουρκικών και θα παραμένουν για πολλές ακόμη 10ετίες, εάν δε σχεδιασθεί μια αγορά με προοπτική τουλάχιστον 10-15 ετών. Μάλιστα απαιτείται να δούμε 10-15 χρόνια μπροστά.

Η Π.Α. σήμερα πρέπει να υποβάλει στην πολιτική ηγεσία προτάσεις, όπως οι ακόλουθες:

- **Να αγοραστούν αμέσως 120 μεταχειρισμένα αξιόμαχα F-16 και M-2000**, όμοια με αυτά που έχουμε στις πολεμικές μοίρες και τα οποία από την "επομένη" της αφίξεώς τους μπορούν να βγουν στο Αιγαίο και να πάνε στην Κύπρο. Κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες οι Αμερικανοί προσφέρουν και έχουν ήδη πωλήσει στην Πορτογαλία, Ιορδανία και άλλες χώρες F-16a/b προς 4 εκατ. δολάρια το ένα και προσφέρουν "πακέτα" εκσυγχρονισμού, που μπορούν να γίνουν στην Ελλάδα (ΕΑΒ) προς 8-9 εκατ. δολ. ανά α/φος. Τέτοια παραδείγματα ακολουθούν σήμερα η Νορβηγία, Δανία, Ολλανδία, Βέλγιο. Τα εκσυγχρονιζόμενα F-16a/b γίνονται BLOCK 50+, ίδια με τα F-16c/d BLOCK 50+ που παραλαμβάνει τώρα το 1998 η Π.Α., από παραγγελία του 1992. Το πρόγραμμα εκσυγχρονισμού σε κόστος και έκταση και χρόνο μπορεί να καθορισθεί από το Υπουργείο Αμύνης και να πραγματοποιηθεί τα επόμενα 1 έως 8 χρόνια, επιμεριζόμενων αντίστοιχα και των δαπανών εκσυγχρονισμού σε περισσότερα χρόνια. Η προμήθεια 80-100 μεταχειρισμένων F-16 από την Αμερική θα κοστίσει περί τα 400-500 εκατ. δολάρια, τα αεροπλάνα θα έλθουν στην Ελλάδα, και με δαπάνη περίπου άλλων 800 εκ. δολαρίων, κατανεμόμενα ανά 130 ή 100 εκατ. δολ. κάθε χρόνο για τα επόμενα 6-8 χρόνια με λογική δαπάνη, θα αποκτήσει η Π.Α. σύγχρονα F-16c/d ίδια με τα μέλλοντα να παραχθούν νέα τουρκικά μετά το 2000. Αυτά θα παραμείνουν στις τάξεις της Π.Α. αξιόμαχα για 20-25 ακόμη χρόνια και μετά θα αντικατασταθούν από **EURO-FIGHTERS** ευρωπαϊκά ή **J.S.F.** αμερικανικά ή **SU-30/37** ρωσικά κ.λπ.

Παράλληλα προς την ανωτέρω ενέργεια, είναι σκόπιμο να προβεί η χώρα μας στην αγορά περίπου **30 μεταχειρισμένων M-2000** από τη Γαλλική Αεροπορία, η δαπάνη κάθε α/φους εκτιμάται στα 8-10 εκ. δολάρια, τα οποία πρέπει να τα προγραμματίσει για εκσυγχρονισμό για τα επόμενα 1-8 χρόνια, προκειμένου να αναβαθμισθούν σε M-

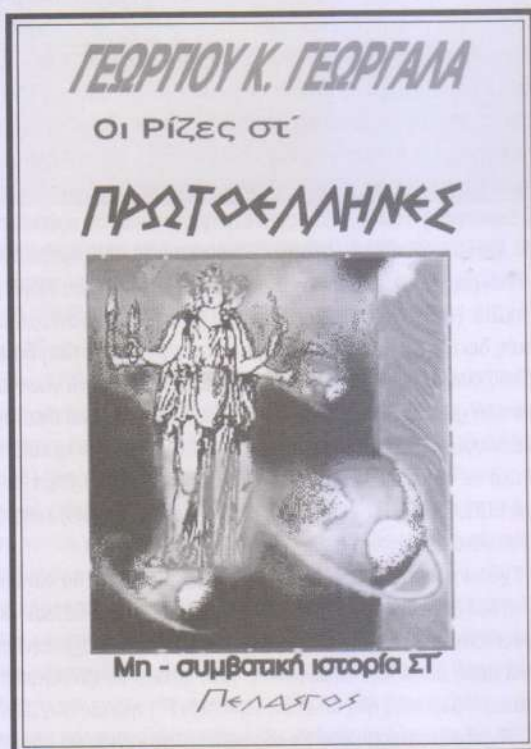
2000-5. Το κόστος εκσυγχρονισμού κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες ανέρχεται περίπου σε 18-20 εκ. δολάρια ανά α/φος και εκτιμάται σε 600 εκατ. δολάρια για 30 α/φη. Το ποσόν αυτό μπορεί να κατανεμηθεί στα προσεχή 6-8 χρόνια ανά 100 ή 75 εκατ. δολάρια κάθε χρόνο. Τα εκσυγχρονισμένα M-2000 θα είναι πολύ καλά α/φη και θα παραμείνουν αξιόμαχα στις τάξεις της Π.Α. για 20-25 χρόνια.

Υπάρχει, όμως, εκτός από την αύξηση κατά 120 α/φη της Π.Α. και το πρόβλημα της αντικατάστασης των γερασμένων. Αυτά τα α/φη θα πρέπει να αντικατασταθούν με προμήθεια συνδυασμού παλαιότερων M-2000 και F-16, που θα εκσυγχρονίζονται στην Ελλάδα, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, καθώς και με αγορά νέων α/φων 4ης γενιάς, που θα πρέπει να είναι το ευρωπαϊκό, του "κονσόρτιου" Γερμανίας, Αγγλίας, Ισπανίας, Ιταλίας, EUROFIGHTER, και το αμερικανικό J.S.F. Η Ελλάδα μπορεί σήμερα με τη διάθεση μικρού μέρους από το φερόμενο για την αγορά α/φων συνολικό ποσό των 2 δισεκ. δολαρίων να μπει στα προγράμματα των ευρωπαϊκών EUROFIGHTER, για να ικανοποιήσει πολιτικά και οικονομικά τους Γερμανούς, Άγγλους κ.λπ. εταίρους μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και στο πρόγραμμα του αμερικανικού J.S.F., για να ικανοποιήσει πολιτικά και οικονομικά τους Αμερικανούς. Στο πρόγραμμα του J.S.F. έχουν ήδη μπει η Ολλανδία, Νορβηγία, Αυστραλία. Η αρχική δαπάνη συμμετοχής είναι μικρή και ανέρχεται σε μερικές δεκάδες εκατομ. δολάρια και η πραγματική δαπάνη θα είναι μετά το 2004-5. Οι εξοπλισμοί της Αεροπορίας πρέπει να γίνονται με προοπτική χρόνου τουλάχιστον 10-15 ετών. Τότε θα είναι οικονομικά οι πλέον συμφέροντες στο δημόσιο και θα εξασφαλίζουν τα καλύτερα μαχητικά με ανταγωνιστικές τιμές, γιατί τότε θα είναι έτοιμα τα 4ης γενιάς EUROFIGHTER (ευρωπαϊκό) και J.S.F. (αμερικανικό) καθώς και άλλα γαλλικά και ρωσικά α/φη.

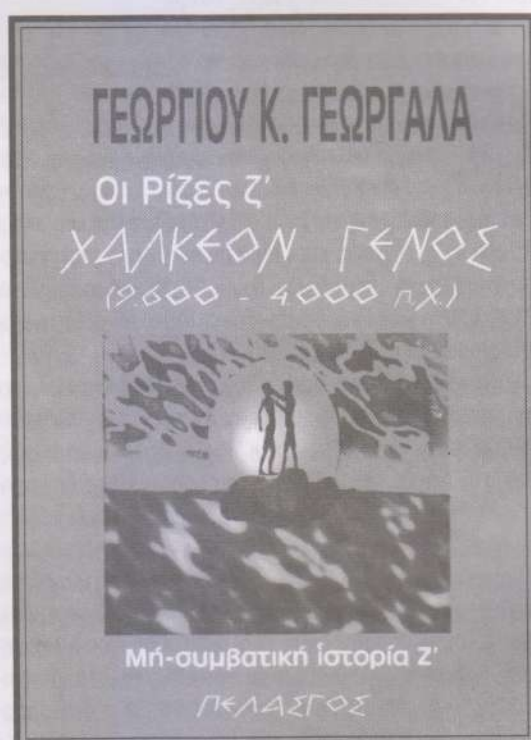
Η χώρα μας αναπόφευκτα τα προσεχή 2-10 χρόνια θα καταφύγει στην αγορά μεταχειρισμένων F-16c/d και M-2000, που θέτουν εκτός υπηρεσίας η USAF και η Γαλλική Αεροπορία. Είναι υποχρεωμένη να κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση, γιατί πρέπει να αντικαταστήσει τα παλιά F-5 ηλικίας ήδη 35 ετών, τα Mirage F-1 ηλικίας ήδη 23 ετών κ.ο.κ. Η αντικατάσταση μόνο με καινούργια 4ης γενιάς θα απαιτήσει 70-100 εκατ. δολάρια ανά α/φος. Η αντικατάσταση με παλιά αξιόμαχα θα κοστίσει 4-8 εκατ. δολάρια ανά α/φος. Με αυτά τα δεδομένα το κόστος μιας μοίρας π.χ. EUROFIGHTER θα ανέλθει για 20 α/φη στο ποσόν των 1.800.000.000 δολαρίων, ενώ το κόστος 20 μεταχειρισμένων αξιόμαχων F-16c/d θα ανέλθει για την απόκτησή τους στα 80 εκατ. δολάρια και ο εκσυγχρονισμός τους, εάν κριθεί αναγκαίος, άλλα 160-180 εκατ. δολάρια. Ως προς το επιχειρησιακό έργο που προσφέρουν αυτοί οι δύο τύποι, κατά πρώτον και απόλυτα κύριο λόγο εξαρτάται από το ποιοί είναι αυτοί οι πιλότοι που τα κουμαντάρουν και ποιοί είναι οι μηχανικοί που τα συντηρούν. **Με έλληνες πιλότους και έλληνες τεχνικούς τα παλιά αξιόμαχα θα αποδώσουν σπουδαίο επιχειρησιακό έργο ικανό να αντιμετωπίσει νικηφόρα την τουρκική από αέρος απειλή για τα επόμενα 10 χρόνια.** Η λογική επιβάλλει να μην σπεύσουμε σε δαπάνες που θα είναι αναγκαίες αργότερα. Τώρα πρέπει να αγοράσουμε και να αξιοποιήσουμε το ταχύτερο παλαιά αξιόμαχα μαχητικά τρίτης γενιάς F-16c/d και M-2000 περίπου με το 10% της αξίας των 4ης γενιάς EUROFIGHTERS. Αυτά θα τα προγραμματίσουμε για αργότερα. Το προσωπικό της Π.Α. είναι από τα καλύτερα του κόσμου. **Πολλές μεγάλες αεροπορικές δυνάμεις θα ήσαν ευτυχείς, αν διέθεταν το ιπτάμενο και τεχνικό προσωπικό που έχει η αεροπορία μας.** Το άριστο αυτό προσωπικό χρειάζεται σήμερα περισσότερα α/φη για να νικήσει στον **Έβρο** και στο **Αιγαίο** και στην **Κύπρο**.

ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

**ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΤΑ ΔΥΟ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΕΛΑΣΓΟΣ
ΣΤΗΝ ΣΕΙΡΑ "ΡΙΖΕΣ"**

ΤΙΜΗ 2.500

ΤΙΜΗ 2.500

ΤΑ ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ

1. Γεωργίου Κ. Γεωργαλά: 'Ινδοευρωπαϊοί ή Αιγαίοι; Γ' έκδοση συμπληρωμένη ..... υπό έκδοση
2. Γεωργίου Κ. Γεωργαλά: 'Η Προϊστορική Έξάπλωση των Αιγαιών 2.900
3. Γεωργίου Κ. Γεωργαλά: Ποιοί Ήσαν;
(Πελασγοί - Αχαιοί - Φοίνικες - Φιλισταίοι - Υκώες - Λαοί της θάλασσας) 3.300
4. Γεωργίου Κ. Γεωργαλά: 'Έρευνες γύρω από τον Όμηρο 2.900
5. Γεωργίου Κ. Γεωργαλά: 'Η Έλληνική Συνιστώσα 2.400

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ
ΠΕΛΑΣΓΟΣ - ΡΗΣΟΣ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ**

ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ 127, 114 75 ΓΥΖΗ, ΤΗΛ. 6440-021 - ΤΟΤ. 6450-097

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΑΡΧΑΙΑ ΜΕΤΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΧΟΡΩΝ ΤΗΣ Β.Δ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

του Παντελή Καβακόπουλου *

Το θέμα με το οποίο θ' ασχοληθούμε αναφέρεται στη δημοτική μουσική θεματολογία του βορειοδυτικού τμήματος της Μακεδονίας και συγκεκριμένα των νομών Πέλλας και Φλώρινας.

Το λαογραφικό μουσικολαογραφικό υλικό του χώρου αυτού ανήκει σε μια ευρύτερη περιφέρεια, στη γνωστή αρχαία Μακεδονία του Φιλίππου και του Μεγ. Αλεξάνδρου, που υπήχθη αργότερα στους Ρωμαίους και μετά στην Αυτοκρατορία του Βυζαντίου.

Τα αρχαιοελληνικά στοιχεία και ο ελληνοχριστιανικός πολιτισμός παλεύουν, για να επικρατήσει τελικά ο δεύτερος. Ο λαός σιγά-σιγά μ' έναν καινούριο τρόπο ζωής προσαρμόζοντας τις αρχαίες παραδόσεις στην ελληνοχριστιανική πραγματικότητα, αναμορφώνεται και αναπλάθεται πολιτιστικά σ' όλους τους τομείς της ζωής. Οι αυτόχθονες Έλληνες Μακεδόνες, όπως μας το βεβαιώνει η αρχαία και η νεότερη ιστορία του έθνους, διατήρησαν τις αρχαίες παραδόσεις, τη μουσική και τους χορούς, μέχρι των ημερών μας, σ' όλο τους το μεγαλείο.

Ο λαός της Μακεδονίας κράτησε έναν ενιαίο μουσικοχορευτικό χαρακτήρα, με τις κατά περιοχές χρωστικές ιδιομορφίες, όπως γίνεται σε όλα τ' άλλα διαμερίσματα του ελληνικού χώρου.

Μετά το 1913 το μικρό βόρειο τμήμα της Μακεδονίας υπάγεται στη Σερβία και τη Βουλγαρία. Ο χώρος αυτός αν και χωρίστηκε, δεν απέβαλε την μουσικοχορευτική του ελληνοχριστιανική παράδοση. Αντίθετα, την κράτησε και την κρατάει, γιατί του είναι το μόνο μέσο ψυχαγωγίας, που το νιώθει και το χαίρεται σαν δική του δημιουργία.

Οι γείτονες φίλοι μας επωφελήθηκαν από έναν αρχαιοελληνικό και μετέπειτα ελληνοχριστιανικό βυζαντινό πολιτισμό. Και δεν είναι καθόλου παράδοξο πως στον άλλοτε ελληνικό χώρο της Βαλκανικής διασώζονται στη μουσική και συνυπάρχουν τα απλά, τα σύνθετα και τα πολυσύνθετα αρχαία προσωδιακά μετρικά σχήματα.

Οι χοροί της Ελλάδας και ειδικότερα της Μακεδονίας, έχουν, κατά τη γνώμη μου, ένα σαφή αρχαιοελληνικό χαρακτήρα στην κίνηση και στην έκφραση, που μας τον επιβεβαιώνουν αρχαίες χορευτικές παραστάσεις, κυρίως από γυναίκες. (Βλέπε αρχαίο ελληνικό συρτό). Παράλληλα, οι άνδρες παρουσιάζουν έναν ακριτικό χορευτικό ηρωισμό, ως επιβίωση του βυζαντινού ακριτικού πνεύματος, χορευτική έκφραση της αντίστοιχης λογοτεχνίας του ακριτικού κύκλου.

Η μουσική και ο χορός στη Μακεδονία συγκριτικά με τη μουσική και το χορό όλης της άλλης Ελλάδος, εμφανίζει μια ποιοτική σε χρώμα και χαρακτήρα ιδιαιτερότητα, έτσι που να φαντάζει και να εντυπωσιάζει όλους τους Έλληνες.

Εξετάζοντας τώρα την μουσικοχορευτική θεματογραφία του βορειοδυτικού τμήματος της Ελληνικής Μακεδονίας, θα αναφερθώ πρώτα στο χρώμα και το χαρακτήρα της μουσικής και του χορού. Ύστερα στην πολυσύνθετη μετρική ρυθμοποιία και, τελευταία, στα μουσικοχορευτικά μέσα έκφρασης, όπως επιβιώνουν αυτά σήμερα.

* Μουσικολογράφος

Γονατιστός χορός Β.Δ. Μακεδονίας από το νομό Πέλλας

Το πρώτο σκέλος αφορά στην ποιότητα και το κατά περιοχές **ιδιόχρωμα** μουσικής και χορού. Φανταστείτε αν μέσα σ' ένα νομό, όπως είναι ο νομός Πέλλας, παρουσιάζονται, όπως θα αποδειχθεί, τόσες ποικιλόμορφες μουσικοχορευτικές παραλλαγές, σκεφθείτε τι μουσικολογραφικός πλούτος υπάρχει σ' όλη τη Μακεδονία **ανεξερεύνητος** και **αδημοσίευτος**. Και θα είναι παράλειψη ασυγχώρητη αν οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν αναθέσουν την έρευνα, καταγραφή και μελέτη της μουσικής και των χορών της Μακεδονίας σε κατάλληλους ερευνητές, καλύπτοντας έτσι όλες τις γωνιές της μακεδονικής γης.

Οι πιο αγαπητοί χοροί της Μακεδονίας είναι οι πανελλήνιοι χοροί "στα τρία" και οι συρτοί, γνωστοί στην κάτω Ελλάδα ως καλαματιανοί. Ακολουθούν οι τοπικοί χοροί της κατηγορίας (Στάνκαινα=Αναστασία) και άλλες κατηγορίες χορών "Πετρούλα" κλπ. Και είναι φυσικό μουσική και χορός να έχουν την αγωγιμότητα, το ύφος, το ήθος και το χαρακτήρα διαφορετικό κατά περιοχές. Επίσης, το μουσικό ταπεραμέντο των οργανοπαικτών της κάθε περιοχής επιδρά διαφορετικά στην παλμική κίνηση, την έκφραση και γενικά στην όλη παρουσία των χορευτών. Το μόνο κοινό στοιχείο, που δεν αλλάζει, είναι ο θεματικός χαρακτήρας της μουσικής και η κινησιολογία στα βήματα του χορού, που είναι πανομοιότυπα γνωρίσματα ολόκληρου του ελληνισμού.

Αυτή η τοπική ευαισθησία, που εκφράζεται μέσα από την κατά τόπους διαφοροποιημένη σε ποιότητα χρώματος μουσική και χορευτική κίνηση (με τις ιδιομορφίες στους Εδεσσαϊκούς και Καρατζοβίτικους χορούς) είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα κλειστών κοινωνιών με δικά τους, τοπικού χαρακτήρα στοιχεία, που αποτελούν την δική τους ταυτότητα.

Ο χορός δεν διδάσκετο, όπως συμβαίνει σήμερα, με τους πολιτιστικούς συλλόγους. Ο κάθε κοινωνός με το δικό του μεράκι και το δικό του ταπεραμέντο δημιουργούσε και συνέβαλλε στη γενικότερη μουσικοχορευτική ολοκλήρωση και τελειότητα. Μουσική και χορός στο σύνολό τους παρουσιάζονται ως ενιαία εκφραστική μονάδα με την ίδια ολόσωμη χορευτική κινητικότητα, όπως συμβαίνει με τους θρακιώτες και τους ποντίους χορευτές. Στους περισσότερους χορούς της Μακεδονίας δεν υπάρχει πρωτοσυρτής,

Όλοι μαζί με την ίδια θέληση και τον ίδιο χορευτικό παλμό εκτελούν σαν ένας άνθρωπος. Όλοι τους ευαισθητοποιούνται από τους ήχους της μουσικής και προπαντός από το ρυθμό, που τους εκστασιάζει και τους ανεβάζει σε ύψη ευτυχίας.

Μέσα απ' αυτή τη μουσικοχορευτική παρουσία διαφαίνονται οι αρχέγονες ελληνιστικές ρίζες της Μακεδονίας.

Άμεσο ενδιαφέρον για όλους εμάς έχει το φαινόμενο της μετρικής σύνθετης ρυθμικής πολυμορφίας, όπως συναντάται σ' αυτό το χώρο της Μακεδονίας.

Είναι αλήθεια πως η γρήγορη αγωγή του ρυθμού και η ανυπαρκτή διδασκαλία των σύνθετων και των πολυσύνθετων ελληνικών ρυθμών στα Ωδεια, δεν επέτρεψαν στους μουσικούς και μουσικολόγους να μνηθούν και να κατανοήσουν τα ιδιόρρυθμα πολυσύνθετα μέτρα του χώρου της Βορ. Δυτ. Μακεδονίας.

Τα αξιόλογα συγκεκριμένα μετρικά σχήματα των μελωδιών, από προσωπική μου έρευνα και μελέτη, διαπίστωση ότι αποτελούνται από ποικίλα σε διαφορετικές μορφές θσημα ως και 18σημα πολυσύνθετα μέτρα.

Ο Χρήστος Βέσκας, μουσικοδιδάσκαλος από την Έδεσσα, ήταν ο πρώτος που κατέγραψε ένα σεβαστό ποσοστό χορευτικής μουσικής και τραγουδιών, που τα παρουσίαζε με μοντέρνο ευρωπαϊκό τρόπο, μαντολινάτα και χωρωδιά, σε συναυλίες στο χώρο της Έδεσσας. Δυστυχώς, το έργο του έμεινε άγνωστο, από άγνοια παλαιότερων κυβερνήσεων που τα θεωρούσαν σλαβικά και όχι ελληνικά. Σήμερα ο Χρ. Βέσκας διδάσκει τη μουσική της Μακεδονίας σε γερμανόπαιδες της μέσης εκπαίδευσης μέσα στο κράτος της Γερμανίας.

Όταν το καλοκαίρι του 1986 βρέθηκα στην Έδεσσα ως μουσικός σύμβουλος τηλεοπτικών εκπομπών της ΕΡΤ1, γνωρίστηκα τυχαίως με τον εν λόγω μουσικοδιδάσκαλο. Παραθέριζε με άδεια στη γενέτειρά του. Σε μια συζήτησή μας τον ρώτησα σε τι μέτρο κατέγραψε τη μουσική του "γονατιστού" χορού, (βλέπε το χορό του "γονατιστού χορού"), μου απάντησε σε 11 χρόνους. Όταν του ανέλυσα το σχετικό μέτρο κατόντησε πως οι χρόνοι είναι 15 και όχι 11. Καταλαβαίνετε τι δυσκολίες υπάρχουν στην καταγραφή, αφού και οι ντόπιοι μουσικοί, ενώ τους παίζουν σωστά, δεν μπορούν να αποτυπώσουν σωστά το ρυθμό στο πεντάγραμμο.

Η συνοπτική ρυθμική μέτρηση του ρυθμού στις πολυσύνθετες ρυθμικά χορευτικές μελωδίες της Μακεδονίας, είναι το αίτιο, που δε δύνανται οι μουσικοί της ευρωπαϊκής μουσικής παιδείας να κατανοήσουν και να συλλάβουν μετρικά τους ρυθμούς αυτούς.

Έχοντας υπόψη μας τα παραπάνω, μπορούμε να πούμε ότι το κύριο χαρακτηριστικό στα πολυσύνθετα μετρικά σχήματα της μουσικής των χορών της Μακεδονίας είναι η παρεμβολή και η παρουσία ενός "δεύτερου επίτριτου", του γνωστού 7σημου καλαματιανού, για τον οποίο και για την αρχαιοελληνική προέλευσή του σχετικές μελέτες έχουν γραφτεί από Έλληνες και Ξένους μουσικολόγους.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η αρχαία ελληνική προσωδιακή μετρική του λόγου ζει μέσα στη μουσική και το χορό των νεότερων Ελλήνων. Πιστεύω πως οι Έλληνες προήγαγαν την αρχαία μετρική στα χορευτικά τραγούδια και πως η σημερινή ρυθμική πολυμορφία, που δεν την είχαν τα αρχαία προσωδιακά μέτρα, διαμορφώθηκε στα χρόνια της ακμής του Βυζαντίου. Και οφείλεται όχι τόσο στους επώνυμους εκκλησιαστικούς υμνωδούς, όσο στους ανώνυμους λαϊκούς μουσικούς με την ελεύθερη και πλούσια φαντασία, που εφόδιό τους είχαν την παράδοση και την εμπειρία τους.

Τέλος, ως προς τα μουσικοχορευτικά μέσα έκφρασης, όπως διαμορφώθηκαν στον μακεδονικό χώρο, παρατηρούμε ότι εκτός από τη ρυθμική ποικιλία και τη διαδοχική αγωγή, από το αργό στο γρήγορο και στο πολύ γρήγορο, η μελωδία παραμένει πάντα η ίδια στο μορφικό της τύπο, χωρίς μουσικά γυρίσματα, όπως παρατηρείται σ' όλα τα τραγούδια της άλλης Ελλάδος.

Ο μακεδόνας λαϊκός μουσικός αντί άλλων μελωδικών γυρισμάτων περιορίζεται να διαμορφώνει κατά διάφορους ποικιλμιατικούς τρόπους το θέμα του μέλους. Το ίδιο και οι χορευτές πάνω σ' αυτές τις παραλλαγές του θέματος, εκφράζονται ανάλογα. Ο αυτοσχεδιασμός των μουσικών οργάνων από τους οργανοπαίκτες πάνω στα προκαθορισμένα μέτρα του μουσικού θέματος, που είναι διαφορετικός από περιοχή σε περιοχή, αντανακλάται, επίσης, στην όλη κινησιολογία των χορευτών και διαφοροποιεί το μορφικό χαρακτήρα του χορού της περιοχής, όμως πάντα στα παραδοσιακά πλαίσια.

Καταλήγοντας, μπορούμε να διατυπώσουμε τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Α' Η μουσική και ο χορός του χώρου αυτού της Μακεδονίας παρουσιάζουν τη δική τους **ιδιαιτερότητα** σε χρώμα, ύφος και ήθος. Αυτό το τριπλό γνώρισμα δε μαρτυρείται μόνο στη Μακεδονία, αλλά είναι **κοινό γνώρισμα**, που εμφανίζεται σ' όλες τις περιοχές, Ήπειρο, Στερεά, Θεσσαλία, Κρήτη, νησιά και παντού.

Β' Τους Έλληνες του χώρου της Μακεδονίας, όπως της Θράκης και του Πόντου, τους συνεπαίρνουν εκτός από τη μουσική και η διαδοχική γρήγορη αγωγή του ρυθμού, καθώς και τα σύνθετα και πολυσύνθετα μετρικά σχήματα, σ' έναν ενιαίο τρόπο έκφρασης απ' όλους τους χορευτές, γνώρισμα των βορειών Ελλήνων. Αντίθετα, οι νότιοι και οι πεδινοί ευαισθητοποιούνται στα αργά χορευτικά μελίσματα, που ο οργανοπαίκτης καλλωπίζει, ικανοποιώντας το πάθος το δικό του και του πρωτοσυρτή, περισσότερο απ' ό,τι όλων των άλλων, που ακολουθούν σε απλούστερο χορευτικό βήμα. Και

Γ' Η ελληνική μουσικοχορευτική παράδοση της Μακεδονίας, αξιόλογη και δυναμική στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο, όπου ζούσαν γηγενείς Έλληνες, προσέφερε σε συντριπτική αναλογία περισσότερα στοιχεία απ' όσα δυσδιάκριτα και ελάχιστα πήρε.

Θρησκευτικός χορός εφήβων και νεανίδων ανάλογος με το σημερινό συρτό. Αρχαία αγγειογραφία

Ο ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΛΑΪΚΟ ΜΑΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

του Σταύρου Γ. Καρκαλέτση *

«Ο λαός, με το αλάθητο κριτήριό του, επανήλθε στο τραγούδι που τον εκφράζει... στην αποκατάσταση του γνήσιου λαϊκού τραγουδιού... Δεν μπορείς συνέχεια να ξεγελάς το λαό. Και τίποτα δεν αγνόησα στα τραγούδια μου, διότι και αυτό το θεωρούσα χρέος. Έγραψα για την Ελλάδα, για τη φτώχεια, για τη γυναίκα, την εργασία, τον πόνο, την αδικία, τη λευτεριά».

Βασίλης Τσιτσάνης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το εύρος και το βάθος αυτού που σήμερα ορίζεται ως λαϊκό τραγούδι, ήταν και είναι εξαιρετικά ευμετάβλητο. Ακόμη και ως προς τον ορισμό του, κάτι που φαίνεται εκ πρώτης όψεως μάλλον απλό, έχουν λάβει χώρα μεταξύ των δημιουργών, των μελετητών και των κριτικών του χώρου παρερμηνείες, διαμάχες και αλληλοαναιρούμενες θεωρίες. Οι συγκρούσεις αυτές, δε θα πρέπει να εκληφθούν ως κάτι αφύσικο, λαμβανομένων υπόψη των ετερογενών και ποικιλότροπων μουσικών στοιχείων (δυτικών, βυζαντινών, ανατολίτικων, η δημοτική παράδοση και το τραγούδι της υπαίθρου που προϋπήρχε) που συγκεράστηκαν και τελικά συναπετέλεσαν το λαϊκό τραγούδι στις διάφορες φάσεις της εξέλιξής του.

Το λαϊκό τραγούδι στις πρώτες του μορφές (=ρεμπέτικο), γεννιέται και αναπτύσσεται μαζί με τα αστικά κέντρα του ελληνοισμού, στα τέλη του περασμένου αιώνα, παρακολουθώντας το μετασχηματισμό μίας έως τότε καθαρά αγροτικής κοινωνίας. Οι επιδράσεις που σχετίζονται με την «ενηλικίωση» της αστικής τάξης, διαφαίνονται εντονότερα τη δεκαετία Τρικούπη (1885-1895) και θα σημαδέψουν, πλάι σ' όλα τα άλλα, και τα μουσικά πράγματα του τόπου. Στα πρώτα του αυτά βήματα, το τραγούδι των λαϊκών στρωμάτων των πόλεων, θα ενσωματώσει τους ήχους των μικρασιατών προσφύγων και την πλούσια μουσική παράδοση που αυτοί μετέφεραν στην Παλαιά Ελλάδα με τον ξεριζωμό. Μέσω της Σύρας, της Μυτιλήνης, του Βόλου και των άλλων εργατικών κέντρων της εποχής. Έτσι, το λαϊκό μας τραγούδι, δεν είναι παρά ο καρπός του «παντρέματος» της παράδοσης με τις νέες συνθήκες και καταστάσεις της πόλης, όπου ο πρώην αγρότης μεταλλάσσεται σε μεσοαστό, εργάτη ή «μάγκα», άνθρωπο του περιθωρίου.

Στον περιορισμένο χώρο ενός άρθρου και για τις ανάγκες αυτού, θα προσδιοριστεί το λαϊκό μας τραγούδι **δισταλτικά** και με αφετηρία τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια. Περνώντας από την πλούσια ρεμπέτικη παραγωγή των χρόνων του Εμφυλίου, στο ανατολίτικων επιρρών λαϊκό της δεκαετίας του '50, (που χαρακτηρίστηκε και ως η περίοδος της «ινδοκρατίας» στο τραγούδι), θα ολοκληρώσουμε τη σύντομη μουσική μας περιπλάνηση προσεγγίζοντας στα μετέπειτα μουσικά ύφη και καταλήγοντας στη δεκαετία του '70, όπου εντείνονται οι προς το

έντεχνο ροπές.

Ο όγκος της δισκογραφικής παραγωγής τόσων δεκαετιών, είναι αντιληπτό πως δεν μπορεί να αναλυθεί εντός ενός άρθρου. Κατ' ανάγκη, θα γίνει μνεία σε μερικά έργα-ορόσημα, επιλεκτικά, και χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν ηχογραφήθηκαν έργα, τουλάχιστον εφάμιλλα. Από την προσφιλή θεματολογία του λαϊκού τραγουδιού, έρωτα, φτώχεια, φυλακή, μετανάστευση, πατρίδα, θα σταθούμε στην τελευταία. Επιχειρώντας να «μπούμε» στη λαϊκή ψυχή και να δούμε τον τρόπο τον τόσο ωραίο που αυτή, πότε αφελής, πότε επαναστατημένη, πότε προδομένη, αλλά **πάντα αλάνθαστη και αγνή**, εξωτερικεύει την αγάπη για τη φυλή και τους αγώνες της.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ

Οι απόηχοι της κατοχής και η συμφορά του εμφυλίου, εμπνέουν τους συνθέτες στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '40, όταν τα μουσικά βήματα εξακολουθούν να κινούνται σταθερά στους δρόμους του ρεμπέτικου. Οι τραγικές συνθήκες της εποχής, ξεπηδούν γλαφυρά μέσα από τον απλοϊκό λόγο του **Μάρκου Βαμβακάρη**:

«Κυνηγιόντουσαν, σκοτωνόντουσαν μεταξύ τους. Κάνανε μάχες μες τις οδούς... παλεύανε αγρίως. Και γω έπρεπε να τά 'χω καλά με όλους δηλαδή. Εγώ δεν εκδηλώνομουν με ποιανούς ήμουν. Ούτε για τους αντάρτες, ούτε για τους χίτες. Ήμουν γνήσιος Έλληνας, αγαπούσα την πατρίδα μου και περίμενα πότε θά 'ρθει η ώρα να ξελευθερωθεί απ' αυτό το άγχος».

Η αδιαφορία του Μάρκου για τα κόμματα αγγίζει συχνά την περιφρόνηση και χαρακτηριστικό γι' αυτά είναι ένα παλιότερο τραγούδι του με τίτλο «οι πρωθυπουργοί». Αντίθετα, οι αγώνες του λαού στην κατοχή ενάντια στον κατακτητή, συγκινούν τον συνθέτη της «φραγκοσυριανής».

*Τρέξε μανούλα όσο μπορείς / τρέξε για να με σώσεις
κι απ' το Χαϊδάρι μάνα μου / να μ' απελευθερώσεις
γιατ' είμαι μελλοθάνατος / και καταδικασμένος
δεκαεφτά χρονώ παιδί / στα σίδερα κλεισμένος*
γράφει ο Μάρκος το 1943, αναφερόμενος στο στρατόπεδο που ίδρυσαν οι Γερμανοί στο Χαϊδάρι, το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου. Τη μέρα που αποχώρησαν τα κατοχικά στρατεύματα από την Αθήνα, ο ίδιος θα γράψει το εξής τετράστιχο:

*Ημέρα Πέμπτη ήτανε / δώδεκα Οκτωβρίου
που σπάσανε την κεφαλή / του άγιου θερίου*

* Ιστορικός - Συγγραφέας

Ο Βασίλης Τσιτσάνης σε προπολεμική φωτογραφία

Τον Ιούνιο του 1946, εμφανίζονται οι πρώτοι δίσκοι στην αγορά, μετά από 6 ολόκληρα χρόνια. Στοιχίζαν 10.000 δρχ. έκαστος, τιμή αρκετά τσουχτερή για την εποχή. Μέσα σε λίγες μέρες, ενεργοποιήθηκε η Επιτροπή Λογοκρισίας, που είχε πρωτοσταθεί επί Μεταξά (31 Αυγούστου 1936). Αφηγείται ο Βασίλης Τσιτσάνης:

«Τότε, με τα τραγικά γεγονότα του εμφυλίου, ήταν πολύ δύσκολο να γράψεις εκείνο που ήθελες. Υπήρχε η λογοκρισία, που δεν έδινε εύκολα άδεια να γραμμοφωνήσεις τραγούδι. Ενώ εκείνα που είχαν κατά τη γνώμη τους ύποπτους στίχους και έβλεπαν κάποια πολιτική σκοπιμότητα. Τι να πρωτοθυμηθώ από εκείνα που πέρασα τότε; Που έρχονταν εκείνοι (δεν θέλω να τους ονομάσω κιόλας) και μου 'λεγαν «δε θα τα τραγουδάς αυτά τα τραγούδια Τσιτσάνη». Το τραγικό είναι ότι υπήρχαν και απαγορεύσεις και απ' την άλλη πλευρά... Με κατηγορούσαν για παθητική αντίσταση και ότι τα τραγούδια μου δημιουργούν κατάθλιψη στους μαχητές, στα μέλη του (κομμουνιστικού) κόμματος και στο λαό!»

Το 1948 γράφεται ένα χασάπικο από τον **Οδυσσέα Μοσχονά** (ή Σαμιώτη) που αναφέρεται (όπως και πολλά άλλα) στον εμφύλιο σπαραγμό:

*Γέμισε ασάλι ο ουρανός / κι η γη αγκομαχάει
και αδερφός τον αδερφό / μας βάλαν και χτυπάει*

Την ίδια χρονιά, φωνογραφείται ένα ζεϊμπέκικο που θ' αφήσει εποχή, με δεκάδες μεταγενέστερες εκτελέσεις. Ο **Πρόδρομος Τσαουσάκης** και η **Σωτηρία Μπέλλου** τραγουδούν τη «**συννεφιασμένη Κυριακή**» του **Βασίλη Τσιτσάνη**. Και να η ιστορία του τραγουδιού, από τον ίδιο τον συνθέτη:

«Κατά την περίοδο της κατοχής, στη Θεσσαλονίκη, εμπνεύσθηκα και τη «**συννεφιασμένη Κυριακή**». Και μου έδωσε την αφορμή ένα από τα τραγικά περιστατικά που συνέβαιναν τότε στον τόπο μας, με την πείνα, τη δυστυχία, το φόβο, την καταπίεση, τις συλλήψεις, τις εκτελέσεις. Το κλίμα που μου ενέπνευσε τους στίχους, μου ενέπνευσε και τη μελωδία. Βγήκε μέσα από τη «συννεφιά» της κατοχής, από την απελπισία που μας έδερνε όλους μας, τότε που όλα τα 'σκιαζε η φοβέρα και τα πλάκωνε η σκλαβιά. Ήθελα να φωνάξω για τη μαύρη απελπισία, αλλά, συγχρόνως, και για την υπερηφάνεια του λαού μας, που δεν σηκώνει χαλινάρι και σκλαβιά. Το τραγούδι αυτό, κλείνει μέσα του όλη την τραγική εκείνη περίοδο».

Πάντα το 1948, ο **Τσιτσάνης** γράφει ένα ζεϊμπέκικο που θα ερμηνεύσει ένα χρόνο μετά ο Πρόδρομος Τσαουσάκης:

Χτίζουν και γκρεμίζουν κάστρα / σ' ένα γλέντι φοβερό

για μια κόρη ξελογιάστρα / κι αν χαθεί που θα τη βρω

Ο συνθέτης εξηγεί:

«Είναι ένα από τα τραγούδια εκείνα, που έβαλα αλληγορικά λόγια, για να μπορέσει να περάσει από τη λογοκρισία. Εκεί που μιλάω για μια κόρη ξελογιάστρα, εννοώ την πατρίδα μας. Δεν είναι άλλη από την Ελλάδα αυτή η κόρη, που γι' αυτήν γκρέμιζαν κάστρα στο φοβερό εκείνο χαλασμό του εμφυλίου... Δεν μπορούσα να μην βγάλω από μέσα μου εκείνο που μ' έτρωγε, δηλαδή τον φόβο για τον ενδεχόμενο χαμό της».

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1950: ΑΠΟ ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΣΤΟ ΛΑΪΚΟ

Η δεκαετία των «συνεπειών». Της πίκρας. Της φτώχειας και της μετανάστευσης. Της άδοξης πάντα αγάπης για την πατρίδα. Την πατρίδα που εξοστρακίζει τα παιδιά της στις «φάμπρικες της Γερμανίας και στου Βελγίου τις στοές», αλλά οι στίχοι των τραγουδιών επιμένουν να την θέλουν «γλυκιά» και «μάνα». Πέρα από την ανέχεια, που οδήγησε σε φαινόμενα, όπως αυτό της μαζικής μετανάστευσης, τα εθνικά θέματα, επίσης, εμπνέουν την καλλιτεχνική παραγωγή της εποχής. Η Δωδεκάνησος έχει, εδώ και λίγα χρόνια, ενσωματωθεί στον εθνικό κορμό. Έτσι, η Κύπρος καθίσταται, περίπου νομοτελειακά, ο επόμενος αποδέκτης του δύσκολου δρόμου προς την εθνική ολοκλήρωση. Οι μαζικές εκδηλώσεις του ελληνικού λαού υπέρ της ΕΟΚΑ και της μαχόμενης Κύπρου, αποτυπώθηκαν και μουσικά. Συνθέτες και στιχουργοί (Κώστας Βίρβος, Απόστολος Καλδάρης και άλλοι) παρακολουθούν την ένταση των στιγμών, εκφράζοντας την αγανάκτησή τους για τις εκτελέσεις των νέων της Κύπρου καθώς και την αγωνία τους για το μέλλον.

Ενδεικτικό ζεϊμπέκικο των χρόνων εκείνων, και το παρακάτω, που τραγούδησε ο **Στέλιος Καζαντζίδης** σε στίχους **Κώστα Βίρβου**:

*Απ' των Ελλήνων τις φωνές / βγαίνει κραυγή σαν λάβα
φωνάζουν για την Κύπρο μας / που την κρατάνε σκλάβοι
η Κύπρος είναι ελληνική / κι όλη η Ελλάδα την πονά
θέλουν δεν θέλουν, γρήγορα / θα μας τη δώσουνε ξανά
Μα θα χτυπήσει γρήγορα / της λευτεριάς καμπάνα
και σύντομα θ' ανταμωθούν / η κόρη με τη μάνα*

Ένα άλλο ζεϊμπέκικο της εποχής, καταδεικνύει λιτά και λυρικά το ακατάλυτο και διαχρονικό της σχέσης κυπριακού ελληνισμού και μητρόπολης. Τραγουδά η **Πόλυ Πάνου**, πάλι σε στίχο του Κώστα Βίρβου:

*Είμαστε αδέρφια / μιας μάνας γέννα
στις φλέβες τρέχει / το ίδιο αίμα
κι αν τώρα μόνοι / σαν ξένοι ζούμε
θα 'ρθει μια μέρα / ν' ανταμωθούμε*

Η **Γιώτα Λύδια**, άλλη μεγάλη λαϊκή φωνή, ερμηνεύει το «ως τότε θα 'μαι σκλάβο», τραγούδι επίσης εμπνευσμένο από την πάλη των Ελληνοκυπρίων ενάντια στους άγγλους αποικιοκράτες:

Δεν είσαι συ η μάνα μου / είσαι η μητριά μου
στη μάνα μου θα πάω / κι ας μη μ' αφήνετε
το αίμα, το αίμα / νερό δεν γίνεται

Η αλληγορία των στίχων του λαϊκού ποιητή είναι σαφέστατη και στο πνεύμα της εποχής, όταν όλη η Ελλάδα συγκλονιζόταν από αντιβρετανικές διαδηλώσεις. Μια σπουδαία φωνή που μεσουρανούσε στη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, είναι κι αυτή του Πρόδρομου Τσαουσάκη. Ήδη από τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, εμφανιζόταν ως ο πλέον δυνατός ερμηνευτής τραγουδιών του Τσιτσάνη που έγιναν μεγάλες επιτυχίες, κι ακόμα, πολλών κλασικών ρεμπέτικων άλλων συνθετών.

Παραθέτουμε ένα απόσπασμα από ένα «μάγκικο» χασάπικο, μεταγενέστερο, σε στίχους του Λεονάρδου Μπουρνέλη και μουσική του ίδιου του Τσαουσάκη:

Μάγκας είν' ο Πειραιώτης / ζωηρός ο Ρουμελιώτης
κουβαρντάς ο Αθηναίος / πατριώτης ο Κυπραίος
μάγκα είναι ο Πολίτης / κι ο Σμυρνιός πολυτεχνίτης
ζαβολιάρης ο Βολιώτης / και σφιχτός ο Ηπειρώτης
Κρητικός βρε σκανταλιάρης / Μακεδόνας, ερωτιάρης

Αξιοσημείωτο είναι εδώ το εξής: πέραν της απλοϊκής και ενίοτε «αφελούς» ρεμπέτικης ορολογίας που χρησιμοποιεί ο λαϊκός στιχουργός, καθώς και της σκωπτικής διάθεσης που διακρίνει την προσπάθειά του να προσδώσει συγκεκριμένα προτερήματα ή ελαττώματα στους Έλληνες κάθε περιοχής, το αισθητήριό του, το τόσο γνήσια λαϊκό, τον ωθεί ανεπιφύλακτα στο να συμπεριλάβει στο τραγούδι του κάποιους «εκτός συνόρων» Έλληνες, πατριδών που χάθηκαν ή που απειλούνται. Βλέπουμε με άλλα λόγια, το εκπληκτικό φαινόμενο, το ένστικτο της απλής, λαϊκής ελληνικής ψυχής να τραγουδάει γι' αυτούς που το επίσημο αθηναϊκό κράτος και η ελλειμματική του διπλωματία έχουν διαγράψει. Όπως εξάλλου πλήθος άλλων τραγουδιών, σε μερικά από τα οποία προαναφερθήκαμε, εντάσσεται στο δρόμο αυτό της καρδιάς.

Τη δεκαετία του '60, το λαϊκό και οι ρεμπέτικες επιβιώσεις μέσα σ' αυτό, θα παλέψουν κόντρα στην άνθηση του έντεχνου (και μετέπειτα πολιτικού) τραγουδιού, το οποίο θα περάσει στις πλατιές μάζες μέσω των «κολοσσών» του είδους, τον Μίκη Θεοδωράκη και το Μάνο Χατζιδάκη. Αυτοί θα τολμήσουν και θα καινοτομήσουν, «παντρεύοντας» τα ετερογενή αυτά μουσικά πεδία, εισάγοντας το μπουζούκι στις εκτελέσεις τους και εμπιστευόμενοι φωνές πρωθυστερες και καθαρά λαϊκές, όπως αυτή του Γρηγόρη Μπιθικώση. Η αγάπη για την πατρίδα, τον λαό και τους αγώνες του, πέρασε και στις έντεχνες αυτές δημιουργίες, οι οποίες - ας μην ξεχνάμε - ταξίδεψαν το ελληνικό

τραγούδι και το έκαναν γνωστό στο εξωτερικό.

ΑΠΟ ΤΟ ΛΑΪΚΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΝΤΕΧΝΟ

Ακτινογραφώντας τη δεκαετία του '70 και επειδή μετά την πολιτειακή αλλαγή του 1974 έχουμε δισκογραφική έκρηξη, θα σταθούμε επιλεκτικά μόνο σε μερικές δουλειές, που έγραψαν ιστορία στο πεντάγραμμο. Είναι η περίοδος της αμφισβήτησης, του έντονου αντιαμερικανισμού, του πολιτικού τραγουδιού. Τα κοινωνικά αλλά και τα εθνικά, ταυτόχρονα, αιτήματα του λαού μας για απεξάρτηση από τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό, με νωπά τα σημάδια της κυπριακής τραγωδίας, συναντούν το λαϊκό τραγούδι για να εκφραστούν μέσα από αυτό.

Δίσκος-σταθμός, που αναμφισβήτητα αξίζει αναφοράς είναι αυτός που κυκλοφόρησε το 1972 με τίτλο «Μικρά Ασία». Ερμηνεύει ο Γιώργος Νταλάρας, σε μουσική Απόστολου Καλδάρρα και στίχους του Πυθαγόρα. Η πίκρα και η νοσταλγία για τον ξεριζωμένο ελληνισμό της Ιωνίας είναι τα κύρια γνωρίσματα του έργου. Να σημειωθεί ότι ο στιχουργός δε στρέφεται εναντίον του τούρκικου λαού, αλλά θεωρεί ορθά και τον ίδιο θύμα του άγριου ιμπεριαλισμού και επεκτατισμού της ηγεσίας του. Αυτό διαφαίνεται σε πολλά τραγούδια και χαρακτηριστικότερο, ίσως, το «μες του Βοσπόρου τα στενά». Δείγμα της στιχουργικής δεινότητας του Πυθαγόρα, είναι το παρακάτω, πάντα από αυτόν τον δίσκο και με τη φωνή του ίδιου και του Γιώργου Νταλάρα:

Σαν ήμουνα παιδί και γω / φτερούγισα απ' την κούνια
όμως, μαχαίρια έβλεπα / στις Πόλης τα καντούνια
κυνηγημένος μιαν αυγή / ετράβηξα τους δρόμους
φωτιά στα πόδια μου η γη / η μοναξιά στους ώμους
Και στο τραγούδι «η Σμύρνη μάνα καίγεται», συμπυκνώνεται η ένταση της διαχρονικής πάλης της φυλής:

ρωμιούση, ρωμιούση / δεν θα ηουχάσεις πια
ένα χρόνο ζεις ειρήνη / και τριάντα στη φωτιά
Συγκινητικό είναι και το «κόκκινη Μηλιά», από τον ίδιο δίσκο. Τραγουδά η Χάρης Αλεξίου.

Έστειλα δυο πουλιά / στην κόκκινη Μηλιά
δυο πετροχελιδόνια
μα εκεί εμείνανε / κι όνειρα γίνανε
και δακρυσιμένα χρόνια
Για το μαρμαρωμένο βασιλιά / ούτε φωνή ούτε λαλιά
τον τραγουδάει όμως στα παιδιά / σαν παραμύθι η γιαγιά
Το 1975, ο Γιάννης Πουλόπουλος βγάζει το δίσκο «τα τραγούδια της Ξενιτιάς». Τη μουσική έγραψε ο Γιώργος Κατσαρός και τους στίχους ο Δημήτρης Ιατρόπουλος. Πλάι στον πόνο του

The image shows a musical score for the song "ΣΥΝΝΕΦΙΑΣΜΕΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗ =Ζείμπεκικο=" (Clouded Sunday =Zeybekiko=). The score is written for voice and guitar. The top staff is the vocal line, marked "canto", with lyrics in Greek. The bottom staff is the guitar accompaniment, showing chords and rhythmic patterns. The lyrics are: "συννεφιασμενη-κυ-ρια-κη / νουα-ζεις με την καρδια μου / πθ ε-χει παντα-συνεφια-συνεφια / χριστε και πα-χριστε και πανα για μθ". The guitar part includes chords like G, Am, D, Gm, C, and G+.

μετανάστη, τραγουδιέται κι αυτός του πρόσφυγα:

*Στην Ίμβρο και στην Τένεδο / τέτοια νιάτα /
στη σκλαβιά τα χάλασα /*

Ένας άλλος δίσκος που σημάδεψε τα πρώτα μεταπολιτευτικά χρόνια, φέρει τον τίτλο «**τα τραγούδια μας**», με ερμηνευτή το **Γιώργο Νταλάρα**, μουσική του **Μάνου Λοΐζου** και στίχο του **Φώντα Λάδη**. Τα τραγούδια συνδυάζουν τα αιτήματα για κοινωνική αλλαγή και εθνική απεξάρτηση. Και ενδεικτικό του ύφους είναι το παρακάτω απόσπασμα:

*απ' έξω από την πόρτα μας / οι ξένοι σούρτα φέρτα
το αίμα, τον ιδρώτα μας / να πίνουμε αβέρτα
αχ πατρίδα μου καύμενη / ποια κατάρτα σε βαραίνει*

Οι πατρίδες της Ανατολής, οι αλησμόνητες, με τις θύμψες ζωντανές, αποτελούν πηγή έμπνευσης και προσφιλή θεματολογία. Να σημειωθεί δε, ότι πολλοί δημιουργοί είναι πρόσφυγες Μικρασιάτες, πρώτης και δεύτερης γενιάς.

Ο Δημήτρης Μητροπάνος τραγουδά:

*Στη Σμύρνη και στο Αϊβαλί / και σ' όλη την Ανατολή
δεν είχε τύχει / ν' ακουστεί τέτοιο κακό*

Πρόκειται για κομμάτι από τον δίσκο «ο Άγιος Φεβρουάριος» (μουσική: **Δήμος Μούτσης**, στίχος: **Μάνος Ελευθερίου**). Η μεγαλύτερη επιτυχία της παραγωγής αυτής, είναι ένα κομμάτι που όλοι ακούσαμε και σιγοτραγουδήσαμε, κι αυτό εμπνευσμένο από τα πάθη των προσφύγων της Ιωνίας και τον τραγικό ξεριζωμό του '22. Ερμηνεύει πάλι ο Δημήτρης Μητροπάνος:

*Άλλος για Χίο τράβηξε / κι άλλος για Μυτιλήνη /
κι άλλος στις Σύρας τα στενά / αίμα και δάκρυα πίνει
Και η μοναδική φωνή του Στράτου Διονυσίου, νοσταλγεί:
Αχ θεέ μου να γινόταν / να ξυπνήσω ένα πρωί
στ' άγια χώματα της Πόλης / και που έζησα παιδί*

(από το δίσκο του 1978 «τα Ορθόδοξα», σε στίχους και μουσική Απόστολου Καλδάρου).

Μια άλλη σημαντική παρουσία στα ίδια χρόνια, είναι ο **Μιχάλης Βιολάρης**, ο οποίος ξεκίνησε και συνδέθηκε με το «νέο κύμα» μία δεκαετία πριν. Πολλά από τα τραγούδια που ερμήνευσε, πήραν τη σφραγίδα του διαχρονικού, αλλά εδώ θα σταθούμε σε ένα λιγότερο γνωστό, από το δίσκο «Τα Κυπριώτικα» (1977). Μία παραγωγή όπου συνεργάστηκαν ο **Μ. Βιολάρης** και ο **Π. Τιμοθέου**, τα δε τραγούδια εκτελούνται στην κυπριακή διάλεκτο. Το συγκεκριμένο, αναφέρεται στην ηρωική θυσία του **Γρηγόρη Αυξεντίου**, κατά τη διάρκεια του αντιποικιακού-ενωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ.

*Πάνω στου Κύκκου τα βουνά / σήμερα αστράφτει και βροντά
ένας λεβέντης πολεμά / μέσα στ' αγιάζι, στο χιονιά
λεβέντη μας, δε θα χαθείς / μεσ' τες καρκιές μας εν' να ζεις*

Το 1978, κυκλοφορεί ένας διπλός δίσκος με γενικό τίτλο «**οι μάηδες οι ήλιοι μου**» και ερμηνευτή το **Γιώργο Νταλάρα**, έναν καλλιτέχνη-αγωνιστή για τα εθνικά μας δίκαια. Να σημειωθεί εδώ, ως μικρή παρένθεση, ότι η εθελοντική στράτευση του Νταλάρα στον αγώνα του κυπριακού ελληνισμού (και μάλιστα σε αντικατοχική-απελευθερωτική βάση) στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '90 και η μετέπειτα προσφορά του στις εκδηλώσεις των **Ιμβρίων**, αποτέλεσαν αφορμή να ξεσηκωθεί εναντίον του όλος ο «προοδευτικός» κόσμος του ραγιαδισμού, της υποτέλειας και της «ειρηνικής συνύπαρξης» των λαών και να εκτοξευθούν εναντίον του τόνοι λάσπης περί δήθεν ιδιοτέλειας και υποκρισίας.

Πολλοί είναι (για να ξαναγυρίσουμε στο «οι μάηδες οι ήλιοι μου») οι συνθέτες και στιχουργοί που συνεργάστηκαν στο δίσκο αυτό. Ένα τραγούδι που άφησε εποχή, ας θυμηθούμε τώρα:

*Κάτω απ' την κληματαριά / πόσο μου 'λειψες πατρίδα
κάτω από τον ήλιο σου / πόσα θάματα δεν είδα
μοσχοβολάς δαφνόφυλλο / τριαντάφυλλο εκατόφυλλο
με ρίχνεις μες 'τα ρέματα / και με γεμίζεις αίματα*

Στα ίδια πάνω κάτω χρόνια, ο **Γιώργος Νταλάρας** βγάζει το «Σεργιάνι στον κόσμο», με την υπογραφή του **Γιάννη Μαρκόπουλου** και την γραφή σπουδαίων στιχουργών, όπως του **Μάνου Ελευθερίου**:

*Στη Μακεδονία του παλιού καιρού / γνώρισα τη μάνα του
Αλέξανδρου / μου 'στησε κουβέντα στις εξοχές / και έκανε
νυχτέρια με μάγισσες / Στη Μακεδονία του παλιού καιρού /
γνώρισα τη μάνα του Αλέξανδρου / στο φεγγάρι ψάχνει για
μάγισσες / στ' όνειρό της φέρνει τους Έλληνες*

Συγκλονιστικό είναι και το τραγούδι «**Γιάγκος Νούλας**», που αναφέρεται στους αγώνες του αντάρτη αυτού ενάντια στους Φράγκους κατακτητές, στην μετά το 1204 περίοδο και ενώ το Βυζάντιο είχε ουσιαστικά καταλυθεί.

*Ξένους εγώ δεν προσκυνώ / και Φράγκους δεν σεβούμαι
είμαι φονιάς του τύραννου / σπαθί του σκλαβωμένου
είμαι τραγούδι κλέφτικο / σ' αρματωλού χιτώνια
ήλιος στο καταχείμωνο / του εικοστού αιώνα*

Στην αρχή της δεκαετίας του '80, το ρεμπέτικο φτάνει στο απόγειο της αναβίωσης του και περνά στις νεότερες ηλικίες. Αυτό γίνεται είτε μέσω πληθώρας επανεκτελέσεων ή - σπανιότερα - με κάποιες νέες δημιουργίες. Παρατηρείται δε η αυθεντική επιβίωση γνήσιων ρεμπέτικων μουσικών και στιχουργικών μορφών. Η εξύμνηση της γυναίκας, της ωραίας γυναίκας, που στη ρεμπέτικη υφολογία ταυτίζεται με τη **Σμυρνιά** (και γενικότερα τη γυναίκα της Ανατολής), απαντά εξίσου συχνά, όπως και στην περίοδο ακμής του ρεμπέτικου (1944-1960).

*Βρε Σμυρνιά μου / βρε Σμυρνιά μου
μου 'χεις πάρει τα μυαλά μου*

τραγουδάει ένας ελάχιστα γνωστός και παραγνωρισμένος του ρεμπέτικου, ο **Μανώλης Σαμιώτης**, στο δίσκο «πώς γλεντάνε οι ρεμπέτες» (1981, σε στίχο Χρήστου Χατζηναθανάη).

Το μεγάλο γεγονός της εποχής, όμως, είναι το «**ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ**», μια συνεργασία του **Σταύρου Ξαρχάκου** και του **Νίκου Γκάτσου**, το 1983. Σύγχρονα και συνάμα «μνημειακά» τραγούδια, με μεγαλύτερη επιτυχία το «μάνα μου Ελλάς» ερμηνεύει ο **Νίκος Δημητράτος**:

*Τα ψεύτικα τα λόγια, τα μεγάλα / μου τα 'πες με το πρώτο
σου το γάλα / μα τότε που, στη μοίρα μου μιλούσα / είχες ντυθεί
τ' αρχαία σου τα λούσα / και στο παζάρι με πήγες, γύφτισσα
μαϊμού / Ελλάδα, Ελλάδα, μάνα του καημού*

Και ο παλιός ρεμπέτης **Τάκης Μπίνης**, με τη βαριά φωνή του, στον ίδιο δίσκο τραγουδάει και θυμάται:

*Στης Σαλαμίνας τα νερά / καράβι ταξιδεύει
κι ένα κορίτσι στη στεριά / τη μάνα του γυρεύει
βλέπει της Σμύρνης τη φωτιά / του Κορδελιού τη στάχτη
κι ένα λουλούδι που άνθιζε / στου κήπου τους το φράχτη
μάνα μου, μάνα μου βασανισμένη /
από την κούνια μου στη Μενεμένη*

Στο δίσκο «με στόχο την καρδούλα σου» (1989) ο

θησσαλονικιός τραγουδιστής του ρεμπέτικου **Αγάθωνας Ιακωβίδης**, υμνεί την αρχαία μας παρακαταθήκη. Παραθέτουμε το άσμα «**Λεωνίδα**», σε στίχους του **Βασίλη Νούσια**:

*Θυμήσου των θερμοπυλών / το μάγκα Λεωνίδα
που στους εχθρούς του έμαθε / τι πάει να πει πατρίδα
σε τούτο το τραγούδι μου / θα τότε μνημονέψω
και στο μπουζούκι μου ρυθμούς / γνωστούς του θα του παίξω*

Ο ερευνητής που θα επιθυμούσε να εντοπίσει ανάλογες μουσικές παραγωγές στα τελευταία χρόνια, θα στεκόταν σίγουρα στην «**εθνική μας μοναξιά**». Ο δίσκος αυτός του 1992, είναι μια συνεργασία του συνθέτη **Μάριου Τόκα** και του στιχουργού **Φίλιππου Γράφα**, με τον **Δημήτρη Μητροπάνο** να διανύει τις πλέον ώριμες ερμηνευτικές του στιγμές:

*εδώ που μάθανε τα μάτια μας να κλαίνε / που συνηθίσαμε
σε κάλπικους καιρούς*

*εδώ θα μείνουμε, γιατί έχουμε και λέμε / ένα φιλότιμο, και
λόγους σοβαρούς*

*γιατί εδώ, εδώ είν' ο έρωτας που ξέρουμε / εδώ κι οι πίκρες
που μας θέλουν και τις θέλουμε*

*εδώ και εμείς, για να 'χει πάντα συντροφιά / η εθνική μας
μοναξιά*

Το ζείμπέκικο «**σ' αναζητώ στη Σαλονίκη**», αξίζει επίσης μίας αναφοράς, αφού ήταν η μεγάλη επιτυχία της χρονιάς εκείνης:

*Αφού με έσπειρε μιά μοίρα αυτοκρατορίσσα / μήτρα με
γέννησε αρχαία μακεδόνισσα / αφού με φέρνει μονοπάτι
φαναριώτικο / κι ένα σοκάκι με κρατάει σαλονικιώτικο / σ'
αναζητώ, σ' αναζητώ στη Σαλονίκη ξημερώματα / λείπει το
βλέμμα σου απ' της αυγής τα χρώματα /*

Προαναφέρθηκε ότι στον περιορισμένο χώρο ενός άρθρου επιλεκτικά μόνο θα μπορούσε να σταθεί κανείς, αφού το θέμα της ανάδυσης του πατριωτικού αισθήματος μέσα από τις λαϊκές νότες είναι τόσο ανεξερεύνητο, όσο και ανεξάντλητο. Σίγουρα, βγήκαν τραγούδια και δίσκοι εφάμιλλοι ή ίσως και «δυνατότεροι» αυτών που επισημάναμε. Κι ακόμα, η γραφή ήταν και θα είναι πάντα αδύναμη να αποδώσει τη μαγεία της νότας, του ήχου, της μελωδίας. Πάντως, ο αναγνώστης που θα θελήσει ν' αναζητήσει τους δίσκους που σημειώσαμε, σε κάποιους σίγουρα θα δυσκολευτεί. Ειδικά σ' αυτούς που κυκλοφόρησαν πριν από δυο και πάνω δεκαετίες.

Όπως ακριβώς σε κάθε πτυχή της λαϊκής δραστηριότητας και παράδοσης, έτσι και στο λαϊκό τραγούδι την άκρατη εισβολή της δυτικής (υπο)κουλτούρας συμπληρώνουν οι (ψευτο)ανατολίτικες επιρροές, νοθεύοντας την αυθεντικότητα και τη γνησιότητά του. Αναμφίβολα κυκλοφορούν δουλειές αξιοπρεπείς και -σπανιότερα- αξιόλογες. Τραγούδια γνήσια λαϊκά, που συνοδεύονται απ' ό,τι οφείλει να χαρακτηρίζει κάθε τι λαϊκό: **σεμνότητα, αμεσότητα, συναίσθημα**. Κι όλα αυτά, μέσα σ' ένα χωρίς προηγούμενο κατακλυσμό κακογουστιάς, που παραμορφώνει όλα τα είδη του τραγουδιού, ακόμα και το νησιώτικο ή το στεριανό δημοτικό.

Μία παράμετρος που επιτείνει τη σύγχυση και συντελεί στη νοθεία που λαμβάνει χώρα σε βάρος του λαϊκού (αλλά και του παραδοσιακού μας τραγουδιού) είναι όμως και τούτη: Ο εσκεμμένος αρνητισμός των τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών απέναντι στις πραγματικά λαϊκές και αληθινά ελληνικές μουσικές παραγωγές. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, τα περισσότερα κανάλια (αυτά με τα ελληνικά ονόματα ΣΚΑΪ, ΜΕΓΚΑ, STAR, NEW,

Ο Μάρκος Βαμβακάρης φωτογραφημένος λίγα χρόνια πριν από το τέλος της ζωής του.

ANTENNA κτλ.) σαμποτάρουν συνειδητά ό,τι αυθεντικό ότη μουσική μας παράδοση (δημοτικό, ρεμπέτικο, λαϊκό και έντεχνο τραγούδι), διοχετεύοντας ακατάσχετα στο σπίτι, στα αυτιά και στην κρίση του Νεοέλληνα μουσικά σκουπίδια. Υποπροϊόντα άσχετα με την μουσική πορεία μας και τις αντίστοιχες παρακαταθήκες, που κάποιιοι παλιότεροι φρόντισαν να κληρονομήσουμε εμείς. Μόνη παρηγοριά στα θολά νερά της ασχήμιας, μόνος κυματοθραύστης του προς δύση και ανατολή μμητισμού, μένει η πυξίδα της καρδιάς στον κάθε λαϊκό και αυθεντικό δημιουργό, είτε μουσικός είναι αυτός είτε οτιδήποτε άλλο.

Και τα λόγια ενός σημαντικού, μα και σεμνού λαϊκού συνθέτη, του Απόστολου Καλδάρα, είναι τα πλέον κατάλληλα για να κλείσει η αναφορά αυτή:

«Ο λαός μας, χορτασμένος από το πολιτικό, το κοινωνικό και το γενικά λεγόμενο κουλτουριάρικο τραγούδι, το οποίο φυσικά έπαιξε το ρόλο του μετά την πτώση της επταετίας και που εκτονώθηκε μ' αυτό, αναζήτησε και βρήκε πάλι μέσα του τον απλό άνθρωπο. Ανακάλυψε πάλι ότι η ζωή δε σταματά πουθενά και ποτέ. Ανακάλυψε ότι μέσα του, ο άνθρωπος αγωνιστής, κουβαλάει και τον άνθρωπο που θέλει να χαρεί, να γλεντήσει, να χορέψει, να τραγουδήσει, να φιλοσοφήσει, ν' αγαπήσει. Να γλεντήσει όμως με τον τρόπο του. Με τη συνοδεία του ποτηριού να πει τον πόνο του, τους καημούς του, τα βάσανά του. Όλα αυτά, όμως, με το δικό του τραγούδι, που δεν είναι άλλο από το λαϊκό. Γιατί είναι το τραγούδι που απηχεί όλα τα ενδιαφέροντα και αισθήματα του απλού ανθρώπου του λαού μας».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΟ

κ. ΓΕΩΡΓΙΟ ΚΑΡΟΥΣΟ

(Δ' Μέρος)

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Επιμέλεια: Θεόδωρος Μπινιχάκης

Σ' αυτό το τεύχος δημοσιεύουμε το τέταρτο και τελευταίο μέρος, αφηγηματικό, της συνεντεύξεως του στρατηγού, κ. Γεωργίου Καρούσου.

Στο επόμενο τεύχος θα συμπεριλάβουμε κείμενο με τις απόψεις του για τις πιθανές εξελίξεις και τους χειρισμούς, από ελληνικής πλευράς, ώστε το μεγάλο αυτό εθνικό θέμα να οδηγηθεί στην ανάκαμψή του.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Μιλήσατε για εφαρμογή ενός σχεδίου από το Γρίβα στην Κύπρο. Οι κατοπινές εξελίξεις δε βεβαιώνουν για κάτι τέτοιο. Τι συνέβη;

Απ.: Σχέδια μπορεί να υπάρχουν πολλά και πολλά άλλωστε ο άνθρωπος κάνει καθημερινά. Τα ανατρέπουν, όμως, οι εξελίξεις ή εκτάκτως υπεισερχόμενοι τρίτοι παράγοντες που δεν προϋπολογίστηκαν. Το ίδιο έγινε και με το Κυπριακό.

Έμεινα με τον Γρίβα, στην πρώτη μας αυτή συνάντηση, 48 ώρες. Είχα έτσι την ευκαιρία να συζητήσω και άλλα θέματα μαζί του. Αυτό, όμως, που κυρίως με ενδιέφερε, ήταν να μάθω αν ο σκοπός της καθόδου του μεταβλήθηκε λόγω αλλαγής στόχων. Του είπα ότι σέβομαι τη σύνδεση της αποστολής του με το ιδανικό της ένωσης. Πολύ περισσότερο, όταν αυτή καθορίζεται από τον πρωτοεργάτη ενός ένδοξου αγώνα. Και συμπλήρωσα:

-Μήπως η ένωση, στρατηγέ, δεν πρωτεύει κατά το παρόν στάδιο; Είναι μια άποψη, μου είπε. Αυτό που λες, είναι η θέση των πολιτικών. Και του Μακαρίου, ίσως. Είναι μία τάση απαλλαγής από τις δεσμεύσεις τους για μια προσπάθεια που αυτοί αποφάσισαν. Εμείς, όμως, επωμισθήκαμε το βαρύ φορτίο της. Εμείς απαιτήσαμε θυσιές κι εμείς φέρουμε την ευθύνη για το αίμα που χύθηκε. Νομίζεις ότι εγώ, ως ηγέτης του ενωτικού αγώνα, πρέπει να εγκαταλείψω τον ιερό αυτό σκοπό; Ξέρω τις δυσκολίες. Ο κύριος σκοπός κατά το παρόν στάδιο είναι ο αγώνας για την πτώση της δικτατορίας. Το να τίθεται μαζί μ' αυτόν και θέμα ενώσεως, δε βλέπεις λάθος; Του απήντησα. Δεν ψάχνω για λάθη, στρατηγέ. Δε θέλω, όμως, να απομακρυνόμαστε από αυτά που διατυπώσατε στη συνάντησή μου στην Ελλάδα. Αν, για τους όποιους λόγους, που εγώ δεν ξέρω, απομακρυνθήκατε, θέλω να μου το πείτε, μου είπε. Όταν προσαρμοσθείς και αντιληφθείς τα νέα δεδομένα, θα τα ξαναπούμε.

Έφυγα την επομένη για τη Λευκωσία μέσα σε διασκευασμένη κρύπτη ενός αυτοκινήτου βαν και εγκαταστάθηκα στο διαμέρισμά φίλου του Γρίβα, του Λυκούργου Αρχοντίδη.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ως τι πήγατε στη Λευκωσία; Αναλάβατε κάποια καθήκοντα; Πήρατε κάποια αποστολή;

Απ.: Από τη στιγμή που αποβιβάστηκα στην Κύπρο, η ένταξή μου υπό τον Γρίβα ήταν δεδομένη. Είχα πάρει μια μεγάλη απόφαση. Είχα εγκαταλείψει γυναίκα και παιδιά στο έλεος της δικτατορίας και είχα υποτάξει τον εαυτό μου στο σκοπό της ανατροπής της. Όλα αυτά τα ιερά για μένα, δεν θα μπορούσα να τα αποθέσω

στην αγκαλιά ενός τυχοδιωκτισμού. Και τυχοδιωκτισμός θα πει "κυνηγή την τύχη με τη χρήση αμφιβόλου μέσου για επίτευξη ταπεινού σκοπού". Ούτε ο Γρίβας ούτε οι αγωνιστές του ούτε κι εγώ υπήρξαμε τυχοδιώκτες. Όταν εγώ έφτασα στην Κύπρο, ο Γρίβας είχε ήδη εξαγγείλει την ίδρυση της οργάνωσης ΕΟΚΑ Β'. Τον ρώτησα γιατί το έπραξε και μου απάντησε ότι αυτό επέβαλε ο ορθός προγραμματισμός. Κάπου έπρεπε να στηριχθεί η προσπάθεια. Την ονομασία επέλεξα εγώ, είπε, για να θυμίζει σ' όλους ηρωικούς καιρούς και ιερούς σκοπούς. Το γεγονός της άμεσης συνταύτισης του αντιδικτατορικού αγώνα με τον σκοπό της ένωσης υπήρξε ένα τακτικό λάθος. Στρατηγικό, θα έλεγα, για το επίπεδο της αποστολής του Γρίβα. Αυτό, όμως, δεν το αντιλήφθηκα αμέσως. Το θεωρούσα, και για τον Γρίβα και για τους Κυπρίους και για μένα, φυσικό. Η ένωση συγκινούσε. Δεν έβλεπα για ποιο λόγο δε θάπρεπε να αναπροβληθεί στον τόπο που γέννησε την ιδέα. Έκρινα, όμως, με τα δεδομένα του 1965 χωρίς να διακρίνω ότι στη διαρεύσασα επιταγία της απουσίας μου από την Κύπρο, άλλαξαν πολλά πράγματα.

Όταν ο Γρίβας όρισε την κρυφή εγκατάστασή μου στη Λευκωσία, του ζήτησα πίστωση χρόνου για τη μελέτη και εκτίμηση της υφιστάμενης τότε κατάστασης στην Κύπρο, σε συνδυασμό με τα όσα είπαμε στην Ελλάδα και στη συνάντησή μας στο κρουσφήγετό του. Μου ζήτησε να ορίσω ένα ψευδώνυμο για την αλληλογραφία μας και μου είπε "κάνε ήρεμα την εκτίμησή σου και τα λέμε πάλι". Όρισα το ψευδώνυμο "ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ" και πήγα στη Λευκωσία.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Στην Κύπρο, στρατηγέ, μείνατε περισσότερο από δύο χρόνια. Κάτω από ποιες ειδικές καταστάσεις περάσατε όλο αυτό το χρονικό διάστημα;

Απ.: Ήταν ιδιαίτερα βασανιστικές, σε σημείο που δεν μπορούσα καν να τις υποπτευθώ. Όλο αυτό το μακρύ διάστημα έζησα αποκρυσταλλωμένος σαν τον ασπάλακα, πότε σε σπίτια αγωνιστών και πότε σε σκοτεινά κρουσφήγετα. Δεν υπήρχε ειδική μέριμνα των συνθηκών ζωής μου. Δε θα μπορούσε, άλλωστε. Κατανόησα και δέχθηκα την κατάσταση, χωρίς να εκφράσω ως το τέλος το παραμικρό παράπονο. Δική μου επιλογή ήταν και όφειλα την αποδοχή της.

Οι μετακινήσεις και αποκρύψεις μου πραγματοποιούνταν μέσω αγωνιστών, στα σπίτια των οποίων εξασφαλιζόνταν το ενδιαίτημα και το φαγητό μου. Δεν ελάμβανα, ούτε ζήτησα ποτέ μισθό. Ούτε εγώ αναφέρθηκα σε τέτοιο θέμα, ούτε μου πρότεινε κανείς. Εκατό λίρες Κύπρου που μου δόθηκαν μια φορά με εντολή του Γρίβα, για τα χρειώδη μου, τις διέθεσα στις οικογένειες των φυγδικών αγωνιστών. Τα λέω όλα αυτά για να ξεκαθαρίσω τα όσα κατά καιρούς γράφθηκαν. Ότι, δηλαδή, ο Γρίβας εχρηματοδοτείτο από τρίτους.

Ανευλάβειες, δηλαδή, του αισχίστου είδους, που μόνο κακοπροαίρετοι ή σκόπιμοι διαστρεβλωτές της καθαρής αλήθειας μπορούν να πράξουν. Ένα ισχνό ταμείο που είχε ο Γρίβας, διαχειρι-

ζόμενο από επιτροπή, συντηρούνταν από εισφορές των οπαδών, για την ενίσχυση αναξιοπαθούντων αγωνιστών του. Αν κάποιος, εκμεταλλευόμενος την κατάσταση, εισέπραξαν από τρίτους χρήματα εν ονόματι τού Γρίβα ή του αγώνα του, δεν ξέρω. Ούτε, νομίζω, αποδείχθηκε μέχρι τώρα κάτι τέτοιο, παρά τη λάσπη την οποία πέταξαν στην ΕΟΚΑ και τον αρχηγό της.

Χαρακτήρισα ως βασανιστικές τις ειδικές καταστάσεις της ζωής μου στην Κύπρο. Και τούτο, γιατί εκτός των συνθηκών της διαβίωσής μου, είχα ισχυρά προβλήματα ασφαλείας και ποταμούς διαβολών κατά της αγωνιστικής μου πίστης. Η παρουσία μου στην Κύπρο δεν άργησε να καταστεί γνωστή. Εξαπολύθηκαν εναντίον μου όλες οι υπηρεσίες της χούντας και του Μακαρίου. Καθένας για λογαριασμό του. Ήμουν έτσι αναγκασμένος να μετακινούμαι εκτεθειμένος στα αστυνομικά μπλόκα και τη στωμυλία των αγωνιστών, που με έκριναν σχεδόν πάντοτε με υποκειμενικά κριτήρια, έτσι ανάλογα με τις εκτιμήσεις και τους συνυφασμούς του αγώνα με τις πρακτικές επιδιώξεις τους. Ένα φαινόμενο ανθρωπινό που το κατανοούσα, έστω κι αν ήταν βλαπτικό για μένα. Είχα λοιπόν, την αγωνία, τι θα έκανα αν αποφάσιζαν κάποιοι τη σύλληψή μου.

Φρόντιζα, κατ' αρχήν, να μη μένω για μακρό χρονικό διάστημα στο ίδιο ενδιαιτήμα. Δεν κυκλοφορούσα ελεύθερος στους χώρους του. Ήμουν μόνιμα κλεισμένος σ' ένα μικρό δωμάτιο ή κρύπτη, αν είχε. Εκτός από το στενό οικογενειακό περιβάλλον, που ήταν κατά συνείδηση επιφορτισμένο για την ασφάλειά μου, κανείς άλλος δε γνώριζε την παρουσία μου εκεί. Προσπαθούσα να μην κρατώ έγγραφα ή οτιδήποτε είχε σχέση με την οργάνωση. Απομνημόνευα τα πάντα και έκαιγα αμέσως τα στοιχεία, ώστε να μη βρεθούν επάνω μου. Όσα έπρεπε να κρατήσω τα εξασφάλιζα σε μυστική κρύπτη. Το ισχυρό, όμως, για μένα δίλημμα, ήταν το τι θα έπραττα στην περίπτωση αποκάλυψής μου. Κρατούσα πάντοτε μαζί μου ένα μικρό πιστόλι που έμπαινε άνετα στην τσέπη του σακκακιού μου. Δεν ήταν, όμως, των προθέσεών μου να βλάψω Έλληνα, αλλ' ούτε του χαρακτήρα μου η αμαχητί παράδοση. Οι δυο αντίθετες αυτές θέσεις μου χώριζαν την ψυχή για όσο διάστημα έμεινα στην Κύπρο, ζώντας με το μαρτύριο ενός πιθανού τέλους μεταξύ μιας εξευτελιστικής σύλληψης και ενός άδοξου θανάτου. Εκτός από τα πιο πάνω αντιμετώπιζα επιπροσθέτως ανώνυμες επιστολές και διαβολές κατά του προσώπου μου προς τον Γρίβα και τα κορυφαία στελέχη της οργάνωσης, χαλκευόμενες και έντεχνα διοχετευόμενες προς ευκολόπιστους ενωτικούς. Έτσι, για μερικούς ήμουν πράκτορας του Μακαρίου, της χούντας, του ΠΑΚ κι ό,τι κατέβαζε η προσπάθεια διχασμού που εξαπολύθηκε κατά της ΕΟΚΑ.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των πρώτων εκτιμήσεών σας στην Κύπρο;

Απ.: Απαισιόδοξο. Από τις πρώτες επαφές μου με μέλη της οργάνωσης κατάλαβα ότι η **κάθοδος του Γρίβα στο νησί αναζωογόνησε σοβαρά το ενωτικό αίσθημα**. Πίσω, όμως, από αυτό υπέβρασε μια έντονη αντιμακαριακή διάθεση, στη σκιά της οποίας αποκρύπτονταν ένα ισχυρό μίσος. Έγραφα αμέσως στον Γρίβα τις διαπιστώσεις μου και του ζητούσα να προσέξει το θέμα, γιατί η τυχόν εγκατάλειψή του σε ανεξέλεγκτες εξελίξεις θα σήμαινε προεισαγωγή σε εμφύλια σύγκρουση. Ο Γρίβας διαφώνησε με τις διαπιστώσεις μου λέγοντας ότι, και αν ακόμη συμβαίνει αυτό, ο ίδιος δεν θα επιτρέψει τέτοιες εξελίξεις. Και ο Γρίβας, είναι αληθές, δεν τις επέτρεψε τουλάχιστον σε ένα πρώτο στάδιο.

ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΡΙΒΑ - ΔΙΓΕΝΗ

ΑΓΩΝ Ε.Ο.Κ.Α. ΚΑΙ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

(ΠΟΛΙΤΙΚΟΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ)

*

ΑΘΗΝΑΙ
1962

Τις ανέχθηκε, όμως, και αργότερα τις υπέθαλψε συστηματικά ο Μακάριος.

Η φιλενωτική αναζωογόνηση εναντιώθηκε ευθέως προς την καλλιεργούμενη από καιρό κυπριακή συνείδηση και **προκάλεσε σχίσμα**, το οποίο **ανηούχησε σφόδρα το κατεστημένο**. Έσπευσε, ως εκ τούτου, να συνταυτίσει την ενωτική τάση με τον γριβισμό και του έδωσε την αντίπαλη θέση, της εχθρικής διακείμενης προς τον μακαριασμό.

Ο Γρίβας καθυστέρησε να αντιληφθεί αυτές τις αναμορφώσεις, ο δε Μακάριος, χαρακτηρίζοντας τις μεταλλαγές ως επικίνδυνες για το θώκο του, άλλαξε στάση έναντι της σχεδιασθείσης συνεργασίας και εξαπέλυσε οξεία αντιγριβική εκστρατεία. Η κατηγορία ότι ο Γρίβας σκόπευε στην ανατροπή του βρήκε αφελείς αποδέκτες στον ελλαδικό και ευρωπαϊκό αντιστασιακό χώρο. Έτσι, μέσα σε ελάχιστο χρόνο θεωρήθηκε η συνεργασία Μακαρίου - Γρίβα ατελέσφορη και ως αποδιοπομπαίος ο Γρίβας απομονώθηκε. Συντελέσθηκε, ως εκ τούτου, ένα πολιτικό λάθος πρώτου μεγέθους, στο οποίο έσπρωξε ασύγγνωστα ο Μακάριος και αποδέχθηκε αζύγιστα ο πολιτικός κόσμος. **Αυτός που είναι κατά τη γνώμη μου και συνυπεύθυνος για την κυπριακή τραγωδία.**

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ύστερα από αυτά, ποια γεγονότα επακολούθησαν;

Απ.: Σιγά-σιγά άρχισε να σχηματίζεται ένας χείμαρρος γεγονότων που παρέεργνε στον κατήφορο του ηγέτες και παρατάξεις, αδιάφορος για τα επακόλουθα. Τον Φεβρουάριο του 1972, μετά τη διαμάχη για τα τσεχοσλοβακικά όπλα, τα οποία εισήγαγε μυστικά ο Μακάριος για λόγους προσωπικής του ασφαλείας, στην Κύπρο, δημιουργήθηκε η γνωστή κρίση μεταξύ της χούντας και του Μακαρίου. Προετοιμάσθηκε πραξικόπημα από πλευράς χούντας,

το οποίο απετράπη ύστερα από παρέμβαση της αμερικανικής κυβέρνησης, προς την οποία κατέφυγε η Κύπρος δια του τότε προέδρου της Βουλής Γλαύκου Κληρίδη. Ο Γρίβας πληροφορήθηκε τις προετοιμασίες της χούντας και διέταξε την αντίστοιχη προπαρασκευή της ΕΟΚΑ Β', με σκοπό την απαγόρευση της χουντικής επικράτησης. Τελικά, ύστερα από εκτίμηση ότι μια τέτοια ανάμειξη της ΕΟΚΑ Β' προκαλούσε μεγαλύτερη σύγχυση και θα συνέτεινε πιθανώς στη γενίκευση εμπλοκής και αιματοχυσίας, ο Γρίβας ακύρωσε τη διαταγή του. Παρά ταύτα η μακαριακή πλευρά, κατά τον συγκεκριμένο αυτό χρόνο, βάζει το Γρίβα στην ελληνική πρεσβεία της Λευκωσίας, σε αγαστή συνεργασία με Παναγιωτάκο και Χαραλαμπίοπουλο, να καταστρώνει το σχέδιο του πραξικοπήματος, ενώ εγγώριζε ότι οι εκδοθείσες διαταγές του προς την ΕΟΚΑ Β' απαγορεύουν κάθε επαφή με χουντικά στοιχεία. Ήταν μια στάση αρνητική του μακαριακού κατεστημένου έναντι του Γρίβα, μια προσπάθεια να αποδείξει ότι ήταν όργανο της δικτατορίας. Ήταν ακόμη και αποτέλεσμα σύγχυσης. Στην πραγματικότητα, ο Παπαδόπουλος φοβόταν το Γρίβα περισσότερο από τον Μακάριο. Για τούτο, από την πρώτη στιγμή της παρουσίας του Γρίβα στην Κύπρο κατέβαλε προσπάθεια διαβολής του. Τόσο το κλιμάκιο της ελληνικής ΚΥΠ στη Λευκωσία, όσο και το Γραφείο Πληροφοριών του ΓΕΕΦ, πλησίαζαν αντιμακαριακούς και με δηλώσεις τους ότι η δικτατορία ενισχύει τον ενωτικό αγώνα, άφηναν να διαχέεται ότι ο Γρίβας ήταν δικός τους απεσταλμένος. Έπεσαν αρκετοί θύματα αυτής της διαβολής και, άθελά τους, έγιναν πληροφοριοδότες τους. Και επειδή ο καθένας ήθελε να παραστήσει τον καλύτερα πληροφορημένο, άρχισε να μεταφέρει και στις δύο πλευρές με πλασματική μυστικορροή πληροφορίες αστήρικτες και φανταστικές. Μελέτησα υποκλεμμένες εκθέσεις της ελληνικής και κυπριακής Υ.Π. Δεν ήταν η κακή εντύπωση που σχημάτισα για την προχειρότητα επεξεργασίας των πληροφοριών, αλλά κυρίως η ανησυχία μου για τις εσφαλμένες αποφάσεις, στις οποίες θα μπορούσαν αυτές να οδηγήσουν.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Κατ' αυτόν τον τρόπο εξελισσόμενα τα γεγονότα εσείς τι κάνετε; Πήρατε κάποια πρωτοβουλία;

Απ: Την διαπίστωσή μου αυτή μετέφερα στον ε.α. Ταγματάρχη Σταύρο Σταύρου και στους τομεάρχες Πανίκο Παμπόρη και Άρη Χατζηγεωργίου, με τους οποίους συναποφασίσαμε να ενεργήσουμε αποτρεπτικά προς τον Γρίβα, ώστε να αποφευχθούν λάθη, τα οποία θα μπορούσαν εύκολα να προκληθούν από τον κυκεώνα των στρεβλών πληροφοριών, που τροφοδοτούσαν σκόπιμα την σύγκρουση και τον διχασμό.

Πέραν αυτού και επειδή η ανησυχία μου είχε κορυφωθεί, έλαβα την πρωτοβουλία και απέστειλα γραπτά σημειώματα στον Στρατηγό Γ. Περιίδη στην Ελλάδα, στον οποίο εξιστορούσα τα συμβαίνοντα, διετύπωνα τις ανησυχίες μου και ζητούσα να μεσολαβήσει επειγόντως για μια συνάντηση Μακαρίου - Γρίβα για εξομάλυνση του εσωτερικού μετώπου.

Σημειώνω ότι κατέφυγα σ' αυτόν τόσο γιατί είχε προσωπική γνωριμία με τον Μακάριο, ως επί μακρόν υπηρετήσας στην Κύπρο ως διοικητής των ελληνικών και κυπριακών δυνάμεων, όσο και γιατί είχα την ευκαιρία να εκτιμήσω το ακέραιο της προσωπικότητάς του ως συνεξόριστος μαζί του στο Καστρί της Κυνουρίας.

Σχετικώς με τα συμβαίνοντα στην Κύπρο ενημέρωσα και τους δημοσιογράφους Δημ. Ψαθά και Παύλο Παλαιολόγο. Ταχυδρόμο χρησιμοποίησα τον υπηρετήσαντα υπό τας διαταγές μου εφ. ανθυπολοχαγό Λούη Λοΐζου, εργαζόμενο τότε σε θέση ιπτάμενου

διαχειριστή στις κυπριακές αερογραμμές.

Ο στρατηγός Γ. Περιίδης ενήργησε αμέσως και πέτυχε, με τη συνδρομή και άλλων προσωπικοτήτων, να πείσει τον Μακάριο να αναλάβει πρωτοβουλία μιας συνάντησής του με τον Γρίβα. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στο τέλος Μαρτίου 1972. Και ενώ υπήρξε ομοφωνία κοινής πλεύσης και χειρισμών για την αντιμετώπιση του Κυπριακού και της Δικτατορίας στην Ελλάδα, μετά παρέλευση μηνός τα πάντα καταπατήθηκαν εκ μέρους του Μακαρίου, του Γρίβα εγκαταλειφθέντος στις προσβολές των προπαγανδών και των διαβρώσεων των αριστερών κομμάτων της Κύπρου. Η δικαιολογία ήταν ότι άλλαξαν οι προϋποθέσεις. Η αλλαγή, όμως, των προϋποθέσεων σε διάστημα ενός μηνός και για τόσο σοβαρά θέματα ανατρέπει τα ιστορικά παραδεδομένα στον τομέα των πολιτικοδιπλωματικών εξελίξεων μιας χώρας. Με λίγα λόγια, ο **Μακάριος καταπάτησε τα συμφωνημένα προβαίνοντας σε μια πράξη ανέντιμη απόδοσης σε αρχηγό κράτους**. Τα ανταλλαγέντα μεταξύ τους γραπτά υπάρχουν καταχωρημένα σε αρκετά βιβλία. Μια προσεκτική διεϊσδυση στο πνεύμα τους δικαιολογεί την πιο πάνω διατύπωσή μου.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Ποιοι λόγοι ώθησαν τον Μακάριο στην καταπάτηση των συμφωνηθέντων κατά τη γνώμη σας;

Απ: Αργότερα αποκαλύφθηκε ότι οι λόγοι της υπαναχώρησης του οφείλονταν στην απειλή του ΑΚΕΛ ότι θα απέσυρε την εμπιστοσύνη του και θα ξεσήκωνε τους οπαδούς του σε αντιμακαριακές διαδηλώσεις. Πρόσθετες πληροφορίες έλεγαν ότι στη στάση του αυτή συνετέλεσε και η προσωπική παρέμβαση του Γ. Παπαδόπουλου, υποσχθέντος αγαστή συνεργασία μαζί του, εάν ματαίωνε τη συμφωνία του με τον Γρίβα.

Όπως και αν είχε το πράγμα, μια είναι η αλήθεια. Ότι **χάθηκε η ευκαιρία** και μαζί της, η τύχη της Κύπρου. Μέχρι δακρύων πικραίνομαι, όταν ακούω σήμερα τους εκτροπείς εκείνης της ευκαιρίας, με το μανδύα του δημοκράτη, να φορτώνουν ευθύνες σ' όλους τους άλλους, εξαιρώντας τους εαυτούς τους. Μια δεύτερη ατιμία αυτή που, δεν μπορεί, παρά κάποτε να καταγραφεί στη δόλια ιστορία. Έκτοτε οι εξελίξεις υπήρξαν ατυχείς για την Κύπρο. Ο Μακάριος υποτάχθηκε χωρίς αντίδραση στις δυνάμεις που τον εστήριζαν και απολάμβανε, ως θεός, τις προπαρασκευασμένες γι' αυτόν λαϊκές διαδηλώσεις της αριστεράς, προς τις οποίες απευθυνόμενος μιλούσε με τέτοιο πάθος, ώστε να φαίνεται καθαρά ότι χώρισε τα λαό στα δύο. Η ελλαδική δικτατορία έτριβε τα χέρια της μπροστά στον επερχόμενο διχασμό και η εκεί εκπροσώπησή της δια της πρεσβείας και της Εθνικής Φρουράς, αδιάβαστη εντελώς για τις τραγωδίες του έθνους και ανοικτήρμων προς την πατρίδα, καλλιεργούσε τις αντιθέσεις σπέρνοντας ζιζάνια προς όλες τις κατευθύνσεις.

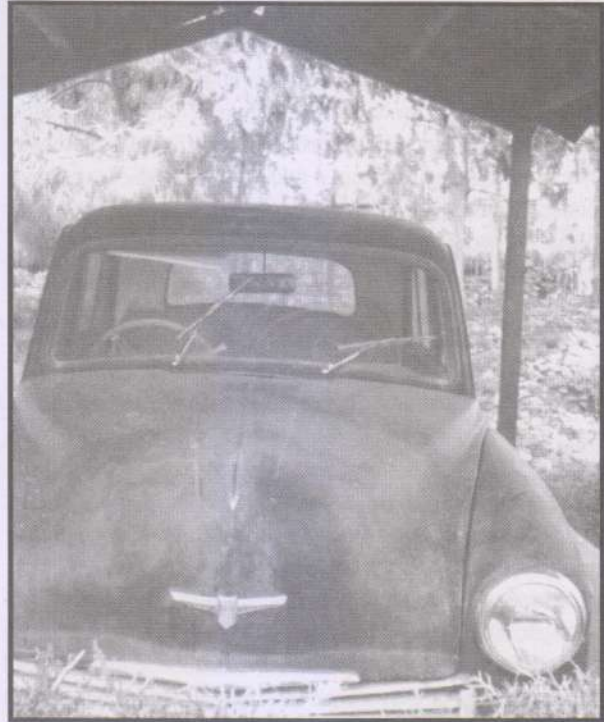
ΕΛΛΟΠΙΑ: Ο Γρίβας πώς αντιμετώπισε την εξελισσόμενη συμφωρά; Πώς αντέδρασε;

Απ: Ο Γρίβας απομονώθηκε μεθοδικά απ' όλες τις πλευρές και εκτεθειμένος στην επιθετική των ασυμβίβαστων αντιμακαριακών, αφέθηκε στη διάθεσή τους, παντάπασι στερημένος από συμπαράστασεις. Ξύπνησε έτσι μέσα του ο πολέμαρχος της παλιάς ΕΟΚΑ και μεπερδεύοντας τον εχθρό, άρχισε τα παραστρατήματα με θερμές αντιπαραθέσεις. Σε μια μυστική συγκέντρωση των στελεχών του στη Λευκωσία, αμέσως μετά την καταπάτηση των συμφωνιών από τον Μακάριο, δέχθηκε την επίθεσή τους γεμάτη πάθος και με καταφανή ανευλάβεια προς το πρόσωπό του. Η οξύτητα τον γονάτισε. Ακόμη και μερικοί που δε διαφωνούσαν με την

τακτική του συμβιβασμού στάθηκαν αντιμέτωποι του. Η στάση του Μακαρίου επιβεβαίωνε εκείνους που υποστήριζαν ότι η μόνη λύση για το Κυπριακό ήταν το γκρέμισμά του. Καθισμένος στο πίσω μέρος, σε μια γωνιά, ένιωσα δέος στο τραγικό φαινόμενο. Λυσώδεις και φοβεροί κουνούσαν τα χέρια τους απειλητικά φωνάζοντας δυνατά: «Αρχηγέ! Σου λέγαμε ότι ο Μακάριος δεν έχει μπέσα και δεν μας άκουγες. Μας μείωσες όλους με την τακτική σου». Ένα κορυφαίο στέλεχος του απελευθερωτικού αγώνα, συνεξόριστος στις Σευχέλλες μιλούσε για τη συμπεριφορά του με τους Άγγλους. Προδότη της Ενώσεως τον αποκαλούσε και αχόρταγο φιλόδοξο, προβλέποντας ότι αυτός θα ρίξει τελικά στην άβυσσο την Κύπρο. Ανάμεσα στις φωνές και τις έντονες διαμαρτυρίες ακούσθηκε κάτι τρομερό. «Αν θέλετε να σωθεί η πατρίδα μας, εξουδετερώστε τον Μακάριο». Ανατρίχιασα κι αντέδρασα ταυτοχρόνως. Τους φώναξα. «Τι είναι αυτά που λέτε! Πάνω στη σύγχυσή σας σπρώχνετε σεις τον αρχηγό να φορτωθεί στην πλάτη του το φόνο του Μακαρίου; Μα δεν αντιλαμβάνεστε το λάθος της πρότασής σας; Έστω κι αν ο Μακάριος είναι αυτός που λέτε, για όλους τους άλλους είναι ο αιρετός Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η εξουδετέρωσή του, που εσείς προτείνετε, δεν είναι η οδός της ένωσης που επικαλείσθε, είναι το βάραθρο μέσα στο οποίο τη ρίχνετε». Άλλοι με πρόσεξαν με σκεπτικισμό κι άλλοι ρίχθηκαν πάνω μου να με φάνε.

Σκέφθηκα αμέσως ότι όλη αυτή η ομαδική κατακραυγή εναντίον του Μακαρίου δε μπορεί να ήταν ένα απλό φαινόμενο εκτόνωσης εμπαιθών ανθρώπων. Υπήρχαν ανάμεσά τους ιστορικές προσωπικότητες με πλούσιο πατριωτικό έργο και αναμφισβήτητη εντιμότητα. Συνέτρεχε άλλωστε υπέρ αυτών και η τελευταία αθέτηση της συμφωνίας του με τον Γρίβα, που δεν ήταν τίποτε περισσότερο παρά ένα κομμάτι της φυσιογνωμίας του Μακαρίου έναντι του αγώνα για την ένωση. Δηλαδή, αν εμβάθυνες στο φαινόμενο, εύκολα θα διέκρινες την αλλοπρόσαλλη συμπεριφορά του Μακαρίου και τα ζημιόγωνα αποτελέσματά της. Συμπερασματικά, κάποιος άλλος, λιγότερο φιλόδοξος και συνετός, στη θέση του, θα μπορούσε να χειρισθεί υπευθυνότερα το Κυπριακό. Εν τούτοις, η ακραία θέση της εξουδετέρωσής του προσέβαλε ευθέως τον όρκο και τις αρχές μου. Πώς ήταν δυνατό να μην προσβάλει και τις δικές τους! Τους το είπα φωναχτά αυτό, συμπληρώνοντας ότι είναι απαραίτητο να δουν το θέμα της ενώσεως μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της **υφιστάμενης πολιτικής κατάστασης**. Δεν μπορείτε να ζητάτε την ένωση, είπα, σε καιρούς αφιλόξενου χειμασμού. Ούτε μπορείτε να μιλάτε για τον Μακάριο και να ξεχνάτε την ελληνική χούντα, που απέσυρε τη Μεραρχία από την Κύπρο και περιφρόνησε ασυλλόγιστα τον αρχηγό μας. Έπειτα, δυο καρπούζια σε μια μασχάλη δε χωρούν. **Η συμβάλλετε στην απολαγή της Ελλάδας από τη δικτατορία και την υποχρεώνετε έτσι να υπερετήσσει ειλικρινά την ένωση ή προχωρείτε μόνοι σας προς την ένωση με τις δύο αναγκαστικά προσωπικότητες**. Τον Μακάριο και τον Γρίβα. Όλα τα άλλα είναι εισαγωγικά σε περιπέτειες που δε σας τις συμβουλεύω. Και ποιος είσαι εσύ, μου είπαν, που θα μας συμβουλεύεις; Άλλωστε εσύ είσαι αντιχουντικός και βλέπεις τη μια πλευρά μόνο. Άφησε εμάς να βλέπουμε και τις δύο πλευρές. Εκεί σταμάτησα. Είχαν κι αυτοί το δικό τους δίκιο. Μόνο που το θέμα ολόκληρο έφευγε από τη θέση που εγώ γνώριζα. Πρώτη φορά έβλεπα πεντακάθαρη τη νέα μορφή του, εντελώς άσχετη με το σκοπό που έθεσε αρχικά ο Γρίβας στην Αθήνα.

Συζήτησα, για την περίπτωση, με τον Γρίβα σε μια επόμενη

Το αυτοκίνητο με το οποίο μετακινείτο ο στρ. Γεώργιος Γρίβας-Διγενής στην Κύπρο

συνάντησή μας. Του στοίχισε πολύ η συμπεριφορά του Μακαρίου. Είχαν ακόμη παρεισφρήσει κι άλλοι παράγοντες που δημιουργούσαν σύγχυση. Συνέδραμε σ' αυτό και ο απομονωτισμός στον οποίο περιέπεσε. Η διαπίστωσή μου ότι βρέθηκε, χωρίς να το καταλάβει, μεταξύ Σκύλλας και Χάρυβδης, με γέμισε ανησυχία.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Το θέμα των τριών μητροπολιτών είχε ξεσπάσει εκείνη την περίοδο;

Απ: Ύστερα από τα γεγονότα αυτά προέκυψε έντονο το θέμα των Μητροπολιτών. Το προκάλεσε αρχικά η κυβέρνηση των Αθηνών, μέσω των Μητροπολιτών Κυρήνειας, Πάφου και Λεμεσού, με την καταγγελία κατά Μακαρίου ότι ασκεί κοσμική εξουσία αντιβαίνουσα προς την εκκλησιαστική κανονικότητα. Αρθρογραφίες στην Ελλάδα (Κονιδάρης) και συντονισμένη δράση έφεραν το θέμα σε συγκρουσιακό επίπεδο στο οποίο ενεπλάκη και ο Γρίβας με την ΕΟΚΑ Β'. Το Μητροπολιτικό είχε δύο φάσεις. Μία προ της συνάντησης Μακαρίου - Γρίβα, κατά την οποία ο Γρίβας ετάχθη υπέρ του Μακαρίου, με την άποψη ότι το αντίθετο εσήμαινε παράδεκτη σύμπραξη με τη χούντα και μια μετά τη συνάντηση, κατά την οποία συμπορεύθηκε με τους Μητροπολίτες. Στην προσπάθεια να προστατεύσει τους Μητροπολίτες, εναντίον των οποίων εξαπολύθηκε οργανωμένος φιλομακαριακός όχλος, υπήρξε ένα θλιβερό επεισόδιο θανάσιμου τραυματισμού αστυνομικού. Τα πράγματα οξύνθηκαν στο έπακρο, με τεντωμένο επικίνδυνο το σχοινί, τα δύο άκρα του οποίου τραβούσαν ασυλλόγιστα οι εκατέρωθεν κληρικοί. Τόσο μένος και τέτοια μισαλλοδοξιακή αντιπαράθεση δε φανταζόμουν ότι θα μπορούσε να προκύψει μέσα στους κόλπους της κυπριακής εκκλησίας, που έδωσε ήρωες και απαρράμιλλα πατριωτικά παραδείγματα στην ιστορία της Κύπρου.

Τελικά, ο Μακάριος κατέφυγε στη Μείζονα Σύνοδο, τα μέλη της οποίας, χωρίς να γνωρίζουν το Κυπριακό ή να αντιλαμβάνονται την επικίνδυνη φάση από την οποία περνούσε κατά την περίοδο εκείνη, συντάχθηκε αποκάλυπτα υπέρ του Μακαρίου. Υπό την

έπαρση που προκαλούσε η βυζαντινή μεγαλοπρέπεια της μακαριακής φιλοξενίας και χωρίς την εξέταση των αιτιών της διαμάχης, προχώρησε μεροληπτικά στον αποσηματισμό των τριών μητροπολιτών και την αντικατάστασή τους από αντίστοιχους μακαριακής επιλογής. Έτσι, ο εκκλησιαστικός διχασμός μεταφέρθηκε στο θρησκευόμενο λαό, ο οποίος και διαχωρίστηκε στους τόπους λατρείας του σε μακαριακούς και μητροπολιτικούς, με οξύ το εκατέρωθεν μίσος, πλήρως αντιστρατευτικό της θεικής μεγαλοσύνης, που με τόση επιπολαιότητα οι θρησκευτικοί κοντόφθαλμοι έγγραφαν στα παπούτσια τους.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Τότε ήταν, κ. Καρούσο, που το θρησκευτικό μένος μετατράπηκε σε ένοπλη αντιπαράθεση;

Έμπαινε, πλέον, σιγά-σιγά η εξέλιξη στην οδό της καταστροφής. Τα ακολουθήσαντα γεγονότα υπήρξαν οδυνηρά. Ο Γρίβας προσέβαλε τους αστυνομικούς σταθμούς και ο Μακάριος συγκρότησε τάχιστα το Εφεδρείας Σώμα. Η κατάσταση έλαβε τη μορφή μιας ασυγκράτητης εσωτερικής αντιπαράθεσης, την οποία μετά μανίας τροφοδοτούσαν και οι δύο πλευρές. Γιατί, πλέον, το σχήμα είχε ξεκαθαρίσει. Από τη μία ο μακαριασμός και από την άλλη ο γριβισμός. Και μέσα στο χάσμα των αντιθέσεων πεταμένα αδιάντροπα το Κυπριακό, η Ένωση και οι συγκινητικοί συναισθηματισμοί των εκατέρωθεν αθών πατριωτών. Δηλαδή, οι δύο πρωταγωνιστές του αγώνα της ένωσης, παρασυρόμενοι προφανώς από κακούς συμβούλους και πιθανώς από προσωπικό πάθος, συνέβαλαν αποφασιστικά στην τραχεία διαμόρφωση μιας εσωτερικής σύγκρουσης, στα πλευρά της οποίας τοποθετήθηκαν τα εκρηκτικά των προγραμματιστών της ανατίναξης του Κυπριακού Ζητήματος.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Εσείς τι θέση τηρήσατε;

Λόγω διαφωνιών μου απομακρύνθηκα από την ΕΟΚΑ Β', ως ανεπιθύμητος. Δεν ήμουν ο μόνος. Και άλλοι στενοί συνεργάτες του Γρίβα είχαν την ίδια τύχη. Και πάντως, είχαν το θάρρος της διαφωνίας, επισημαίνοντας τους επερχόμενους κινδύνους. Αλήθεια είναι ότι ο Γρίβας τους είδε έγκαϊρα. Τότε ήταν που με κάλεσε στο κρησφύγετό του να συζητήσουμε. Η συνάντηση έγινε με πρωτοβουλία του στενού συνεργάτη του δικηγόρου Πανίκου Σωτηρίου, που ανησυχούσε σφόδρα και ο ίδιος για την επιδείνωση της κατάστασης. Κάποιες προτάσεις που του έκαμα τις αποδέχθηκε, δεν τις πραγματοποίησε. Έμαθα ότι τις αναθεώρησε ύστερα από προβληθείσες αντιθέσεις συμβούλων του. Μία εκ των προτάσεών μου ήταν «να ζητήσει φανερή συνάντηση με τον Μακάριο, για να αναζητήσουν από κοινού διεξόδους για την ομαλοποίηση της κατάστασης». Γνώριζα πόσο δύσκολη ήταν η αποδοχή της εκ μέρους του Μακαρίου. Ήταν, όμως, μία στάση απέναντί του, η απόρριψη της οποίας τον εξέθετε.

Αυτή ήταν και η τελευταία φορά που έβλεπα τον Γρίβα. Είχε καρδιακά προβλήματα τα οποία επιτάθηκαν, λόγω των δυσμενών εξελίξεων. Αυτά επιτάχυναν και το τέλος του. Πέθανε αιφνιδιαστικά την 27/1/74. Το άγγελμα του θανάτου του καταλύπησε τους οπαδούς του, με αποτέλεσμα την απογοήτευση. Σε πολλούς και την απελπισία. Η άλλη πλευρά πανηγύριζε. Είδε τον θάνατο ως ευκαιρία επικράτησης, με τάση πλήρους εξουθένωσης των γριβικών. Όλοι αυτοί, υπό την πίεση φοβερών κρατήσεων και απανθρώπων βασανισμών, με αποστερημένα τα μέσα επιβίωσης και οικογένειες διωκόμενες, έστρεψαν το βλέμμα προς τη δικτατορία ως μόνη σανίδα σωτηρίας τους. Ξέχασαν και οι δύο πλευρές ότι μαζί ταξίδευαν στο ίδιο καράβι. Και οι μεν μακαριακοί άνοιγαν τρύπες στα ύφάλά του, οι δε γριβικοί βοηθούσαν τους πειρατές

στο τελικό ρεσάλτο. Όπου όλοι καταποντίστηκαν.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Τι συνέβη μετά το θάνατο του Γρίβα και τα πράγματα οδηγήθηκαν στο πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου;

Απ.: Αμέσως μετά το θάνατο του Γρίβα, με επισκέφθηκε στην Λευκωσία επιτροπή του πολιτικού τμήματος της ΕΟΚΑ Β' και με πληροφόρησε ότι αποφασίστηκε η ανάθεση της αρχηγίας της σε μένα. Ζήτησα και την παράλληλη αποδοχή των τομεαρχών της οργάνωσης, η οποία και μου δόθηκε. Εφόσον η διαφωνία μου με την ακολουθηθείσα τακτική ήταν πλέον γνωστή σ' όλους, λογική ήταν, επίσης, και η υπόθεση ότι η προσφυγή σε μένα σήμαινε αλλαγή πλευσης. Και αληθές είναι ότι συμφωνούσαν μ' αυτή όλα τα νουνεχή στελέχη της ΕΟΚΑ Β'. Λόγω, όμως, των άστοχων χειρισμών της κυπριακής κυβέρνησης, των διωγμών και των βασανισμών των συλλαμβανομένων μελών της οργάνωσης, είχε εκλείψει κάθε εμπιστοσύνη προς αυτήν. Το σύνολο των αδικημένων στράφηκε προς τη δικτατορία, από την οποία ζητούσε προστασία. Ακριβώς αυτήν που δεν μπορούσα να τους εξασφαλίσω εγώ, λόγω του δύσκολου της θέσεώς μου και του ανυπολόγιστου της δυνάμεώς μου. Μόλις ανέλαβα την αρχηγία της ΕΟΚΑ Β' δεν είχα ουταπάτες. Τα σημεία ήταν αρνητικά στο σύνολό τους, ώστε να βλέπω καθαρά τις επερχόμενες δυσμενείς εξελίξεις. Δεν είχα χώρο ελιγμού, για να στρέψω τα πράγματα προς το μέρος μου. Το τέλος για την οργάνωση και τον αρχηγό της ήταν δεδομένο. Είχα καθήκον, όμως, να προσπαθήσω. Έπρεπε να εξαντλήσω τις δυνάμεις μου, για να επιτύχω την εκτόνωση και να βρω διεξοδο στην τραγική κατάσταση των αγωνιστών. Πώς, όμως; Ο μεν Μακάριος είδε το θάνατο του Γρίβα ως ιδανική ευκαιρία εξοντώσεως των αντιπάλων του και ακάθεκτος εξαπολύθηκε εναντίον τους, η δε χούντα ως χρυσή ευκαιρία να θέσει την οργάνωση υπό τον έλεγχό της. Και οι δύο αντίπαλοι ρίχθηκαν πάνω της να την κατασπαράξουν, ενώ αυτή, ασπαιρούσα, κάτω από το βάρος των πληγμάτων και των λαθών της, εξέπνεε. Μόνον λίγοι αντιλήφθηκαν την πραγματική κατάσταση. Οι πολλοί ήταν εκτός τόπου και χρόνου. Οι γενόμενες αδικίες σε βάρος τους και οι διωγμοί τοποθετούσαν τη λογική τους στις κάννες των όπλων τους. Τόσο η απελπισία τους όσο και η αντεκδικητική φόρτισή τους, τους καθιστούσαν πρόθυμους συμμάχους και του διαβόλου ακόμα. Τέτοιο φαινόμενο είχα ζήσει στην κατοχή και στον εσωτερικό πόλεμο της Ελλάδος. Ήξερα πόσο αδύνατο ήταν να προλάβεις τις εξελίξεις του στα χειρότερα. Ήλπιζα, όμως, ότι και ο Μακάριος το ήξερε και, είμαι ειλικρινής, στήριξα σ' αυτόν τις ελπίδες μου. Εξέδωσα ανακοίνωση, στην οποία άφηνα να διαφανούν οι προθέσεις μου για πολιτικοποίηση της ΕΟΚΑ. Ζητούσα μια αξιοπρεπή διεξοδο για τους αντάρτες του βουνού και προειδοποιούσα για τους επερχόμενους κινδύνους, η αντιμετώπιση των οποίων απαιτούσε σοβαρότητα και αλληλοϋποχωρήσεις. Ούτε που έδωσε σημασία ο Μακάριος. Ενώ η χούντα φρούαξε με την ενέργειά μου και απαίτησε από τον κόσμο που επηρέαζε να κινηθεί για την κατάργησή μου. Εν ανάγκη και την εξόντωση, που, όπως αργότερα μου απεκάλυψαν, είχε σχεδιάσει με άνδρες της ΕΟΚΑ Β'.

Έτσι, λοιπόν, οι αντάρτες του βουνού και των πόλεων, μέσα στη σύγχυση που προκαλούσαν η δεινή θέση τους και οι χουντικές σειρήνες, έβλεπαν ως διεξοδο την προσφερόμενη από το εθνικό κέντρο προστασία. Οι υπόλοιποι, ανεύθυνοι και πολιτικάντηδες, περίμεναν την ανάσταση συνεπαρμένοι από τις ίντριγκες και τα μυστικοσυμβούλια των αυτοανακηρυχθέντων αρχηγίσκων.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Υπήρξατε αρχηγός της ΕΟΚΑ Β' σ' αυτή την μελανή περίοδο του Κυπριακού. Πώς σας αντιμετώπιζαν οι συνεργάτες

σας; *Ήσασταν αποδεκτός;*

Απ: Συναντήθηκα σχεδόν με όλους διατρέχοντας την Κύπρο ανάμεσα από τα οδοφράγματα της κυπριακής αστυνομίας, που είχε εντολή να με συλλάβει και τις απειλές μερικών της χούντας που επεδίωκαν την εξόντωσή μου. Από την πρώτη μου επαφή με τους τομάρχες κατάλαβα ότι με θεωρούσαν ξένο σώμα. Απομακρυσμένοι για πολύ χρόνο από την οργάνωση και παρεξηγημένοι για την προσπάθειά μου να αποτρέψω τα γεγόμενα ήδη λάθη, είχα περιπέσει στη δυσμένειά τους. Δεν μπορούσαν να καταλάβουν γιατί, στρατιωτικός εγώ, ήμουν αντίθετος στη δικτατορία. Θεωρούσαν έτσι ότι ήμουν **αντίθετος και προς την πατρίδα μου. Άρα, αντίθετος με την ένωση.** Με έβλεπαν ως αντίπαλο και ανίκανο να διακρίνω τη νίκη που έφθανε. Σε μια συγκέντρωση στελεχών στη

Λευκωσία έθεσα θέμα πολιτικοποίησης του αγώνα. Εξήγησα τους λόγους. Επεσήμανα τους κινδύνους και ζήτησα τη βοήθειά τους, **για ν' αποφύγουμε την καταστροφή.** Με έκριναν ως ηττοπαθή και με έβλεπαν ως τον άνθρωπο που τους έσπρωχνε στους κόλπους του Μακαρίου. Τους είπα ότι η προσπάθεια της χούντας να τους εναγκαλισθεί δεν απέβλεπε στην ένωση αλλά σε αντιμακαριακό πραξικόπημα, που θα κατέληγε σε αδελφοσπαραγμό και αιματοχυσία. Σε μια τέτοια επιδίωξη δεν πρέπει να συντρέξετε, γιατί τέτοιος ρόλος δεν σας ταιριάζει, είπα. Είδα στα πρόσωπά τους τις αντιδράσεις. Το αντιμακαριακό μίσος θόλωνε τα μυαλά τους. Ήμουν γι' αυτούς ανθέλληνας. Στην πιο τραγική στιγμή της Κύπρου δεν έβλεπαν τα σοβαρά επακόλουθα της αρνητικής στάσης τους. Και τη στιγμή αυτή ακριβώς ήμουν μόνος με μερικούς φίλους δίπλα μου, που έβλεπαν κι αυτοί την καταστροφή. Όλοι οι άλλοι που αλλόφρονες τραβούσαν αργότερα τα μαλλιά τους για το κακό που έγινε, είχαν κρυφθεί ή έπαιζαν το παιγνίδι τους με ιδιοτελή τρόπο. **Οι άλλοι έξω στην Ελλάδα και στην Ευρώπη αντιστασιακοί ούτε που καταδέχθηκαν να κουνήσουν το δαχτυλάκι τους.** Ίσως περίμεναν, πώς και πώς, να υλοποιηθεί, επιτέλους, η ενδόμυχη προσμονή τους **μιας εθνικής καταστροφής που θα τους ξανάδινε τις καρέκλες τους.** Έτσι, έπεσε η αιχλαία αφήγόντάς μου δυο μόνο λύσεις. Ή να ενεργήσω δυναμικά για να αποκτήσω τον έλεγχο της οργάνωσης, σαρώνοντας χουνταίους και χουντοκρατούμενους ή να επιδιώξω συνάντηση με τον Μακάριο, για να τον θέσω ενώπιον των ευθυνών του. Το πρώτο, το απέρριψα. Απαίτούσε αίμα, ενώ σκοπός μου ήταν η σωτηρία του τόπου. Απέρριψα και το δεύτερο. Ο Μακάριος διέτασσε σκληρά μέτρα σε βάρος των αγωνιστών. Βιαζόταν να επικρατήσει. Ούτε ειλικρίνεια, ούτε διάθεση, ούτε λογική υπήρχε. Και οι δύο πλευρές έτρεχαν αλαλάζουσες προς τη νίκη, χωρίς να βλέπουν το γκρεμό μπροστά τους.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Εκείνη την δραματική περίοδο φύγατε από τη Μεγαλόνησο. Ποιά ήταν η αφορμή;

Απ: Κατά τον ίδιο χρόνο ο Ιωαννίδης των Αθηνών απαίτησε την εκδίωξή μου από την ΕΟΚΑ Β'. Όμως, δεν στάθηκε αυτό η αφορμή να φύγω. Μόνος μου το αποφάσισα για τους εξής λόγους:

- Η έκβαση των πραγμάτων ανέτρεπε τον σκοπό που έθεσε ο Γρίβας για την καθοδό του στην Κύπρο. Τυχόν συνέχιση του αγώνα ούτε τη χούντα ανέτρεπε, ούτε την ένωση εξυπηρετούσε. Κάθε περαιτέρω προσπάθειά μου τη θεωρούσα επίφοβη.

Συλλήψεις μετά την περίφημη μάχη του Παγκύπριου Γυμνασίου.

- Η ανάγκη να συμμαχήσω με κάποιον, για να δώσω λύση στο πρόβλημα της ΕΟΚΑ Β', θα μου επέβαλλε την προσχώρησή στο ένα εκ των δύο αντιπάλων στρατοπέδων. Της χούντας ή του Μακαρίου. Είχα, όμως, την άποψη (και την έχω) ότι ένας έντιμος αρχηγός δεν προβαίνει σε τέτοιους μειωτικούς και αμφίβολους ελιγμούς. Παραδίδει τα ηνία και αφήνει τους επομένους να επιλέξουν.

Η επιθυμία μου να μην έχω ανάμειξη στην καταστροφή που διέβλεπα.

Και κάτι άλλο, πολύ βασανιστικό για μένα.

- Η συναισθηματική μου υπόθεση ότι, παρά την αντίθεσή μου και τις αρχές μου, ίσως η χούντα να πραγματοποιούσε την ένωση. Δε θάπρεπε με τις αντιδράσεις μου να την εμποδίσω προδίδοντας έτσι το ιδανικό των αγωνιστών.

Ανακοίνωσα εγγράφως την παραίτησή μου προτρέποντας τους αγωνιστές να περιβάλουν με εμπιστοσύνη ό,τι ορθό απορρέει από το εθνικό κέντρο και ενεργοποιώντας ένα παλιό σχέδιο διαφυγής του Γρίβα ρίχθηκα στη θάλασσα με ακραίες καιρικές συνθήκες. Δυο φορές κινδύνευσα να προσαράξω στα τουρκικά παράλια. Τελικά, δεινά θαλασσοδαρμένος και υποχρεωμένος να προστατεύσω τη ζωή των έμπιστων συνοδών μου, προσορμίσθηκα σ' ένα μικρό κολπίσκο του Καστελλόριζου, μέχρι να κοπάσει ο χαλασμός. Ειδοποιημένη η χούντα για τη διαφυγή μου από την Κύπρο και ελέγχουσα τις εισόδους με συνέλαβε. Ναυάγησε έτσι το σχέδιο της αφανούς διεξόδου μου στην Ελλάδα, την οποία μου προπαρασκεύασε ο φίλος ιατρός Ανδρέου Ανδρέας, στου οποίου το σπίτι στην Λευκωσία κρυβόμουν επί μακρό χρόνο. **Σκοπός μου ήταν να βρω τρόπο να καταγγείλω στον ελληνικό λαό τις επικίνδυνες προθέσεις της δικτατορίας.** Λόγω της σύλληψής μου δεν το μπόρεσα. Στο ΕΑΤ/ΕΣΑ, όμως, ζήτησα από τον τότε διοικητή του ταγματάρχη Σπανό να δω τον Ιωαννίδη. Ο Ιωαννίδης αποδέχθηκε και η συνάντηση πραγματοποιήθηκε μετά δεκαήμερο. Δεν μπορώ να πω ότι υπήρξε εχθρικός απέναντί μου, παρά το γεγονός ότι έδειχνε αγαλλίαση που με είχε στα χέρια του. Με λίγα λόγια, του είπα: «κινούμαι από αγάπη προς την πατρίδα, την οποία καταλογίζω και σε σένα. Τα πράγματα στην Κύπρο έχουν εκτραχυνθεί και πολλά διαδίδονται. Επειδή εγώ τα έζησα από την άλλη πλευρά και γνωρίζω πόσο εύκολο είναι να εκτραπούν, πιστεύω **ότι θα φέρουν κακό**, αν αυτά που διαδίδονται πραγματοποιηθούν. Μπορεί, ίσως, να βλάψουν το στρατό και την Ελλάδα». Μου απάντησε

ότι «το κακό το έχουν κάνει ήδη ο Μακάριος, η κυβέρνησή του και οι εν γένει χειρισμοί της. Πάντως εμείς εδώ, δεν έχουμε καμία πρόθεση να πράξουμε αυτά που υποθέτετε».

Τελείωσε η ολιγόλεπτη συνάντησή μας και, αφού με κατέστησε αυστηρά προσεκτικό στη θέση και τη στάση μου απέναντι του καθεστώτος στο εξής, έδωσε εντολή του «κατ' οίκον περιορισμού μου» στο σπίτι μου, στην Κόρινθο. Εκεί έμεινα, υπό την παρακολούθηση της αστυνομίας, μέχρι την μεταπολίτευση.

ΕΛΛΟΠΙΑ: Τόσα χρόνια, ύστερα από τα συμβάντα αυτά, στρατηγέ, τι θα λέγατε για τα φαινόμενα και τα αποτελέσματά τους;

Απ.: Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι καμία, απολύτως καμία πλευρά, δεν έκαμε αυτοκριτική. Και καμία δεν ομολόγησε τα σφάλματα και τις ευθύνες της. Όλες τους αλληλοκατηγορούνται και χωρίς αυτοσεβασμό και παραδοχή της ιστορικής αλήθειας καταλογίζουν στους άλλους προδοσία.

Αλλά ποια προδοσία; Γιατί, αν είναι έτσι, τότε όλος ο ιστορικός βίος των Ελλήνων είναι προδοτικός. Εμείς οι Έλληνες δεν μπορούμε να δεχθούμε ότι στην πορεία των λαών παρατηρούνται ισχυρές αντιπαραθέσεις, θεμιτές, φυσιολογικές και απαραίτητες, ίσως, για να διατηρείται η φυσιογνωμία της πάλης, που αποτελεί κύριο στοιχείο της οικονομίας της φύσης.

Τα περί προδοσίας τα ακούω από μικρό παιδί. Τα ιστορικά βιβλία που μελέτησα μέχρι τώρα, είναι γεμάτα με τη λέξη αυτή. Ελάχιστα δεν την αναφέρουν. Και μια ζωή ολόκληρη ψάχνω να βρω τον εαυτό μου, αν είναι στους πατριώτες ή στους προδότες. Φαντάζομαι πως το ίδιο συμβαίνει και με όλους τους άλλους που έτυχε ή το θέλησαν να έχουν μια κάποια δράση. Εγώ, δε μίλησα ποτέ για προδοσία. Ούτε κατά την κατάθεσή μου στο φάκελο της Κύπρου δέχθηκα ότι υπήρξε. Μίλησα, όμως, για εγκληματικά λάθη, τα μεγέθη των οποίων καταδεικνύουν, χωρίς συζήτηση, την ακαταλληλότητα ή ανεπάρκεια των χειριστών. Λαμβανομένου υπόψη ότι τους χειριστές, ούτως ή άλλως, επιλέγει ή ανέχεται ο λαός, τότε, χωρίς κόπο οφείλουμε να παραδεχθούμε ότι είναι αυτός υπεύθυνος για την κακή μοίρα του. Δηλαδή, όλοι μας. Κι αν υπάρχει προδοσία στο μέγα ζήτημα της Κύπρου, αφορά σ' όλους μας. Κανείς δεν εξαιρείται. Ακόμη και ο ξωμάχος των Αγράφων και του Τροόδους ο αμπελουργός. Δεν προσπαθώ να απλοποιήσω τη σοβαρότητα του θέματος με την πιο πάνω θεώρησή του. Αλλά δε δέχομαι με την ευκολία που άλλοι διατυπώνουν την καταλογιζόμενη καθημερινά και στον καθένα προδοσία. Είμαστε, ως λαός, υπέροχοι. Όχι, βεβαίως, περιούσιος, όπως μερικοί ισχυρίζονται. Έχουμε, όμως, απαράδεκτα μειονεκτήματα. Πρωτεύοντα: η επιπολαιότητα, η υπερβολή και η ιδιοτέλεια. Με πόση επιπολαιότητα, αλήθεια, δε λατρεύθηκαν άνδρες σ' αυτόν τον τόπο, που στην πραγματικότητα υπήρξαν σκέτες «νούλες»! Και με πόση υπερβολή, αλήθεια δεν προβλήθηκαν πρόσωπα και καταστάσεις, ως πανάκεια για τη θεραπεία της κακοδαιμονίας μας! Εκεί στην Κύπρο υψώθηκε ένας αδριάντας του Μακαρίου, ένδεκα μέτρων ύψους, χωρίς ντροπή για το πρόσωπο που απεικονίζει, οι άστοχοι χειρισμοί του οποίου σκλάβωσαν το μισό νησί. Τις υπερβολές της δικτατορίας για τη σωτηρία της πατρίδας διαδέχθηκαν οι υπερβολές των λεγομένων αντιστασιακών, που σώζουν κι αυτοί τον τόπο μας σήμερα με τη δημοκρατία της επιπολαιότητας και της ιδιοτέλειας.

Θέλω να πω ότι είναι καιρός εμείς οι Έλληνες να αντικρίζουμε με περισσότερη σοβαρότητα τα πράγματα και να μη παρα-

συρόμαστε από το μικροσυμφεροντολογισμό των πολιτικών, που κακοποιούν τον πατριωτισμό και τα ιδανικά μας.

- Θέλω να τονίσω, ακόμη, ότι έγιναν εγκληματικά λάθη στο Κυπριακό ζήτημα. Όπως:
- Η άκαιρη ανακαίνιση του θέματος, με την απόφαση θερμής αντιπαράθεσης το 1955.
- Οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου.
- Η εκ μέρους του Μακαρίου μονομερής καταγγελία άρθρων του Κυπριακού Συντάγματος.
- Η αποστολή της Μεραρχίας στην Κύπρο με περιορισμένη προοπτική και χωρίς σχεδιασμό για τον πιο πέρα σκοπό της εκεί παραμονής της.
- Η απόσυρση της Μεραρχίας χωρίς εκτέλεση της αποστολής της.
- Η εγκατάλειψη του ενωτικού σκοπού χωρίς θαρραλέα αιτιολόγηση στην κοινή γνώμη.
- Οι καταστρεπτικές παρεμβολές των κυπριακών κομμάτων στους χειρισμούς του θέματος.
- Η κάθοδος του στρατηγού Γρίβα (και η συγκρότηση της ΕΟΚΑ Β') χωρίς εκτίμηση των σκοπιμοτήτων και δυνατοτήτων εκτέλεσης της αποστολής του.
- Η επιστολή Μακαρίου προς Γκιζίκη.
- Το αντιμακαριακό πραξικόπημα.
- Η εγκατάλειψη της Κύπρου κατά τους ΑΤΤΙΛΕΣ και η δειλή απόφαση περί μη σύγκρουσης με την Τουρκία παρά τη λεπτότητα της εσωτερικής κατάστασης κατά την περίοδο εκείνη. Αυτά τα περί λίθων στα κιβώτια όπλων των αποθηκών επιστρατεύσεως και περί διαλύσεως του ελληνικού στρατού, ας τα πουν αλλού. Όχι σε μένα, που ως στρατιώτης έχω προσωπική αντίληψη της τότε κατάστασης. Ως προς την απόσταση, την ίδια είχε πάντα η Κύπρος από το 1400 π.Χ. μέχρι σήμερα.

Υπάρχουν και άλλα δευτερεύοντα διαπραχθέντα από μια ευρεία ελλαδική και ελληνοκυπριακή ομάδα υπευθύνων προσώπων, που το «παίζουν» αιδημόνως σήμερα πατριώτες. Και όλα αυτά, γιατί απ' αρχαιοτάτων χρόνων οι Έλληνες ουδέποτε αποφάσισαν να χειρισθούν συλλογικά τα εθνικά θέματά τους. Πάντοτε χωριστά και διαιρημένα με την επί μέρους αντίληψη των χειριστών, ότι ο καθένας τους είναι και «Μεγαλέξανδρος».

Ως προς τις ευθύνες, ασφαλώς υπάρχουν. Αλλ' αυτοί που θα τις καταλόγισαν, εδώ και στην Κύπρο, απέφυγαν να το πράξουν, γνωρίζοντας ότι η αλήθεια θα απεκάλυπτε και τους ίδιους.

Όσα κατέθεσα στην παρούσα συνέντευξή μου ούτε θέσφατα αποτελούν, ούτε εκπροσωπούν το αλάθητο. Άλλωστε, η οπτική του παρατηρητηρίου μου δεν κάλυπτε όλο τον κύκλο, ώστε να δω τα πάντα. Αλλά όσα είδα, τα έζησα πάνω στα μετερίζια και όχι απ' έξω και εκ του μακρόθεν. Είναι ειλικρινής η αφήγησή μου, με την επιβαλλόμενη μετριοφροσύνη, που αποδίδει τον προσήκοντα σεβασμό προς τον αναγνώστη.

Σχετικώς με το Κυπριακό έχουν γραφεί πολλά. Και από πολλούς, μάλιστα, παντογνώστες, που η έδρα τους δεν κήκε σαν τη δική μου. Η μονομέρεια και η υπερβολή κύριο χαρακτηριστικό τους και πάντως, με τη σιγουριά του αμέτοχου και αυστηρού κριτή. Λίγοι είναι οι αμερόληπτοι.

Σκύβω μπροστά στο θάνατο τόσων παλικαριών που χάθηκαν για μια ιερή υπόθεση. Νιώθω μικρός στο μέγεθος της θυσίας τους. Θυσίας μοναδικής, που η ανεπάρκεια των χειριστών του Κυπριακού Ζητήματος την έκανε ΗΤΤΑ.

ΤΟ «ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΣΗΜΑ»

(Α' μέρος)

Τό «Δημόσιον σήμα», όπως αρχικώς έκαλείτο, μεταγενεστέρως δέ ώνομάσθη πολυαίνδριον (πολυαίνδρειον), ήταν τό κρατικό νεκροταφείο τών Ἀθηναίων διά τούς πεσόντες κατά ξηρά καί θάλασσα. Τό μεγαλειώδες αυτό ταφικό συγκρότημα περιείχε διάφορα είδη τάφων: 1. όμαδικούς τάφους τών μη εύρεθέντων νεκρών «πρός αναίρεσιν». 2. Ἰδιαιτέρα μνημεία διά μεμονωμένους Ἀθηναίους. 3. Ἰδιαιτέρους τάφους διά συμμάχους τών Ἀθηναίων. 4. Τάφους καί ταφικά μνημεία δι' άνδρες πού προσέφεραν μεγάλες ύπηρεσίες στην πόλη. Σ' αυτούς έδόθη ή τιμή της ταφής στό σήμα, όπως καί στους νεκρούς τοῦ πολέμου (Θρασύβουλος, Περικλής, Χαβρίας, Φορμίων). Η σημασία του είναι προφανής καί μολονότι από μακροτάτου χρόνου γνωστό, μία πραγματική παράσταση περί αυτών άπεκτίσαμε διά τών ανασκαφικῶν έρευνῶν τοῦ Α. Brückner καί Γ.Π. Οίκονόμου (1909).

Τά πρόσφατα εύρήματα της όδοῦ Πλαταιῶν κατέστησαν τοῦτο καί πάλιν έπίκαιρο. Μία συστηματική ανασκαφή καί μελέτη τοῦ «δημοσίου σήματος» άποτελεῖ πρωταρχική ύποχρέωση της έλληνικής πολιτείας.

Ἀναδημοσιεύομε άρθρο της Σέμνης Καρούζου. Ἐδημοσιεύθηκε στην έφημερίδα «Ἐλευθερία».

Σ' αυτό ή διαπρεπής αρχαιολόγος παρουσιάζει μέ γλαφυρότητα, αλλά καί πληρότητα τό θέμα.

*Ἄγγελος Ἀ. Παπαϊωάννου
Καθηγητής Πανεπιστημίου*

«Πολλά σπουδαία έργα τέχνης, μαρμάρινα τεκμήρια για τόν άρχαίο βίο, δημόσιον καί ιδιωτικό, μένουν άκόμη μέσα στη γή, φυλαγμένα άπειραχτα μέσα στους κόλπους της. Εύτυχώς. Γιατί, μέ την οικοδομική μανία τών ήμερῶν μας ποιός ξέρει τί άσπλαγχο σκόρπισμα θά πάθαιναν πολύτιμα μνημεία, χωρίς νά προφτάσουμε ούτε καν ιστορικά νά έπωφεληθούμε από τά στοιχεία πού θά πρόσφεραν.

Είναι κρίμα ότι παραλείψαμε, όσο άκόμη ήταν μικρή ή πρωτεύουσα, νά έρευνηθῆ ή χώρος ανάμεσα στόν Κεραμεικό καί την Ἀκαδημία, ό ιερώτερος της Ἀθήνας ύστερ' από την Ἀκρόπολη. Τόν είχε

εύλαβικά διαμορφώσει ή πολιτεία για νά περιλάβη τά όστά όλων όσοι έλάμπρυναν τό όνομά της, είτε μέ τά έργα τοῦ πνεύματος καί της τέχνης, είτε μέ θυσία της ζωής των, για νά έξασφαλίσουν την ύπαρξη, την τιμή, την άκμή της, τή σωτηρία της δημοκρατίας (Θρασύβουλος), ή άγωνίσθηκαν για τόν έξανθρωπισμό καί τό συγχρονισμό μερικῶν θεσμών (Κλεισθένης).

Η λεωφόρος αυτή ξεκινούσε από τόν έξω Κεραμεικό, κοντά στη σημερινή Ἀγία Τριάδα. Σεμνή συντροφιά τών έρειπίων άλλοτε, άφήσαμε την έκκλησία τούτη νά όγκωθῆ άσυγχώρητα καί νά σκιασῆ τόν Κεραμεικό μέ τό μέγεθός της, τό άπαράδεκτο καί μοιραία άντιαισθητικό (άφου κανένας σημερινός ναός δέν είναι δυνατό νά κρατήσῃ ούτε ύπόλοιπο από τή ζυγισμένη, την άρμονική βυζαντινή κληρονομιά).

Φαίνονται άρκετά, είναι, όμως, έλάχιστα τά όσα πολύτιμα παραδίδει ό Πausanias για τά πολυάνδρια καί τούς άτομικούς τάφους πού άποτελούσαν τό «δημόσιον σήμα». Στο 2ον αῖωνα μ.Χ. πού έγραφε την περιήγησή του σεβαστά όνόματα θά είχαν σβηστη, όνομαστοί τάφοι θά είχαν σκεπασθῆ μέ παχειάν έπίχωση. Πρέπει άρα νά φανταστοῦμε πολύ πλουσιώτερη την παράταξη τών έπιβλητικῶν μνημείων, σημαντικώτερο τών νέων της Ἀθήνας, πού πρόσφεραν τή ζωή των ύπακούοντας στους νόμους της: «δηλοῖ δέ άγαθούς σφάς εν τῷ πολέμῳ γενέσθαι».

Ρητά λέει ό Pausanias ότι στην όδόν αυτή είχαν ταφή όσοι άνδραγάθησαν όπου είχε ταχθῆ ό καθένας: «κατά την όδόν κείνται την ές Ἀκαδημίαν, καί σφῶν έστάσιν επί τοῖς τάφοις στηλαι τά όνόματα καί τόν δήμον έκάστους λέγουσαι».

Πόση μεγαλοπρέπεια καί λευκήν όμορφιά θά είχαν οί ψηλές αυτές στηλές τό μαρτυροῦν μερικές πού σώθηκαν καί φυλάγονται στό Ἐπιγραφικό Μουσείο (όδός Τοσίτσα). Μέ τή νέα διαμόρφωσή του, για την όποία θά μιλήσουμε άλλοτε, βρήκαν επί τέλους τά μνημεία τούτα στέγη καί πράσινες αὐλές άντάξιες της ιερότητάς των.

Σιγή καί σεβασμό μεταδίνει ή πάλλευκη εκείνη μαρμάρινη στηλή μέ τά όνόματα τών νέων πού έπεσαν στόν Ἐλλησποντο τό 440 π.Χ.: έγ Χερρονέσφ / Ἀθηναίον: hoΐδε / άπέθανον. έμ Βυζαντίῳ /

ΔΕΡΟΠΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ

ΒΑΤΑΤΖΗ 10, 114 72, ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 6437190, 6438748, ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟ: 6438748

**ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΟΠΙΑ**

**ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ
ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ**

**Η ΕΛΛΟΠΙΑ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΣΤΙΣ
ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ**

Ἄθηναίον: hoïd [ε] / ἀπέθανον. Ἀκολουθοῦν, ζηλευτά μοιρασμένα σέ δύο στίχους, τά ὀνόματα κατά φυλές καί κάτω-κάτω τό ποίημα, τό ἐπίγραμμα πού τούς κλαίει καί τούς ὑμνεῖ, ἀρχίζοντας ἔτσι: hoïde παρ' ἡλλέσποντον ἀπόλεσαν ἀγλαόν ἠέβεν.

Δέ συγκινεῖ μόνο τό περιεχόμενο, ἡ ἀπλή, ὑπερήφανη ἀπαρίθμηση καί ὕστερα τό ποίημα. Μᾶς μαγεύουν κυρίως, πρὶν ἀκόμη τά διαβάσουμε, τά χαρακτᾶ γράμματα, αὐστηρά ἀκόμη, μέ τήν πρῶιμη κλασσικὴν ἀλγυσιά των. Ἔχουν ἀκριβεία, συμμετρία καί εὐγένεια, καθαρὰ ἀττικές. Πόσο λαμπρύνουν χωρίς ἄλλη διακόσμηση τήν ἀπλήν αὐτὴ πλάκα!

Καμμιά λέξη θαυμασμοῦ, καμμιά περιγραφή ἢ ψυχικὴ ἀντίδραση δέ συνοδεύει τήν ἱστορία τοῦ Πausανία. Ὅπως καί σέ ἄλλες περιπτώσεις προδίδεται καί ἐδῶ ἡ ἔλλειψη καλλιτεχνικῆς αἰσθησεως πού τὸν χαρακτηρίζει. Ἄν καί ζοῦσε σέ μιάν ἐποχὴ κλασσικιστικῆς ἀναδρομῆς, ὄχι ἄμοιρης ρομαντισμοῦ, εἶναι φανερό καί στό ἔργο του ὅτι εἶχε νεκρωθῆ πιά στὸν 2ον αἰῶνα μ.Χ. τό παλαιὸ θαυμαστό ἐνστικτο γιὰ τὴ μορφή, ὅτι οἱ γραμματισμένοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ καί οἱ ἄλλοι εἶχαν χάσει τό κυριώτερο χάρισμα τῶν θεῶν, δηλαδή νά βλέπουν.

«Κεῖνται δέ καί οἱ περὶ Κόρινθον πεσόντες». Πῶς νά συγχωρήσουμε τὸν λόγιο περιηγητὴ ὅτι δέν ἀφῆρωσε οὔτε δύο λόγια, ἂν καί πιθανῶτα τό εἶδε, στό θαυμαστό ἐπιστέγασμα τοῦ μνημείου, πού μιὰ καλὴ τύχη τό ἔσωσε ἕως ἡμᾶς; Θά ἦταν στημένο ὄχι μακρὰ ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸ, ὅπου καί βρέθηκε. Οἱ νέοι πού ἐτάφηκαν ἔπασαν στὴ μάχη τῆς Κόρινθου, μιὰ ἀπὸ τίς τότες ὅπου Ἕλληνες ἀνδραγάθησαν ἐναντίον Ἑλλήνων (394 π.Χ.).

Ἡ βαρεῖα ὀριζόντια πλάκα, ἐκτεθειμένη τῶρα στό Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, ἔχει στήν πρόσοψη ἕνα ἀνάγλυφο κόσμημα: ἀνθέμια, ρόδακες καί φύλλα λωτοῦ. Θαυμαστά ἀποδομένη στό μάρμαρο εἶναι ἡ πλαστικὴ ἔξαρσή των, ἡ φυτικὴ ἐκείνη πληθωρικότητα, ὑπαινιγμός στήν ἀναγέννηση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἀλλὰ καί μιὰ ἀνθικὴ προσφορά στοὺς θαμμένους.

Κυρίαρχο ὑψώνεται στό κέντρο τό ἀνθέμιο μέ

τά ἀντικρυστὰ φύλλα, τριγυρισμένο ἀπὸ φύλλα λωτοῦ, ὅλα στημένα πάνω στους μίσχους τῶν λυγερῶν ἐλίκων. Ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως τὸ ἀκραιο ἀνθέμιο κατεβαίνουν τὰ περιγράμματα μέ ρυθμικούς κλυδωνισμούς, συνοδευτικὰ τοῦ σχήματος τῶν πολυμορφῶν λουλουδιῶν.

Τὰ ὀνόματα τῶν παλληκαριῶν εἶναι χαραγμένα κάτω ἀπὸ τό κόσμημα: Οἶδε ἵππεις ἀπέθανον ἐν Κόρινθῳ. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ξαφνίζει ἕνα γνωστὸ ἀπὸ κάποιο ἄλλο πάγκαλο μάρμαρο: Λεξιλεως. Εἶναι φανερό ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τό μνημα πού τοῦ ἔστησε ἡ πόλη, κοινὸ μέ τούς συστρατιῶτες του, ὑψωσαν καί οἱ δικοὶ του μέσα στὸν οἰκογενειακὸ τάφο τοῦ Κεραμεικοῦ τό ἔξοχο ἐκεῖνο, τό γνωστὸ ἀνάγλυφο τοῦ Μουσείου τοῦ Κεραμεικοῦ μέ τὸν καβαλλάρη νέον πού ἐμέλλε νά τὸν ὑμνήσῃ ζωνρὰ καί ἡ νεοελληνικὴ ποίηση (Παλαμᾶς).

Μεγάλην αἰσθησεη προκάλεσε, ὅταν βρέθηκε τό 1930, ἀπείραχτο στὴ θέση του, στό ἀκραιο σύνορο τοῦ Κεραμεικοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν Πειραιῶς, ἕνα ἄλλο δημόσιο, ὄχι ὁμως ἀθηναϊκὸ μνημεῖο, ὁ τάφος τῶν Λακεδαιμονίων.

Ἀναγνωρίστηκε εὐκόλα, γιὰ τὴ ρητὰ λέει ὁ Ξενοφῶν στὰ Ἑλληνικά του: «Ἐνταῦθα καί ἀποθνήσκει Χαίρων τε καί Θίβραχος, ἄμφω πολεμάρχῳ, καί Λακράτης, ὁ ὀλυμπιονίκης, καί ἄλλοι οἱ τεθαμμένοι Λακεδαιμονίων πρὸ τῶν πυλῶν ἐν Κεραμεικῳ». Ἐπῆσαν τό 404 π.Χ. κοντὰ στὴ Μουνχησία τοῦ Πειραιῶς, στὴ μάχη ἐναντία στους δημοκρατικούς τῆς Ἀθήνας, καί εἶναι πιθανὸ ὅτι ὁ Ξενοφῶν εἶδε μέ τὰ μάτια του τό αὐστηρὸ μνημα.

Τό στεφάνωσε μιὰ μεγάλη πλάκα ἀπὸ μάρμαρο Ὑμηττοῦ, πού τμῆμα τῆς σώζεται ἀκόμη σήμερα στὴν ἀρχικὴ θέση. Τὰ ὀνόματα τῶν δύο πολεμαρχῶν εἶναι χαραγμένα σέ λακωνικὸ ἀλφάβητο, θά εἶχε, ὁμως, πολὺ μεγαλύτερο μᾶκρος ἢ πλάκα, ἀφοῦ ἔπρεπε νά περιλάβῃ τὰ ὀνόματα καί τῶν ἄλλων θαμμένων. Οἱ δεκατριεὶ σκελετοὶ πού βρέθηκαν μέσα στὸν τάφο ἔδωσαν ἀφορμὴ σέ ξεχωριστὲς πραγματεῖες καί προκάλεσαν πολλές ὑποθέσεις.

Ὅμοια ἀπλὰ ἐπιστεγάσματα πολυανδρίων σάν αὐτὸ τῶν Λακεδαιμονίων - πού τό σεβάστηκαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἂν καί εἶχε στηθῆ ἀπὸ τούς ἀντιπάλους των - δέν εἶχαν συχνὰ κανένα γλυπτὸ στολίδι, ἀλλὰ κατὶ ἴσως συγκινητικώτερο: Ἐνα ἐπίγραμμα. Ἐνα ποίημα, συνθεμένο μάλιστα ὄχι σπάνια ἀπὸ κάποιον σπουδαῖο ποιητὴ.

Ἀπὸ τὰ περισσότερο φημισμένα εἶναι τό ἐπίγραμμα τό χαραγμένο στό ἐπιστέγασμα τοῦ πολυανδρίου τῶν παλληκαριῶν τῆς Ἀθήνας πού ἔπῆσαν στὴν Ποτίδαια τό 432 π.Χ. Στήθηκε καί αὐτὸ κάποτε στὸν Κεραμεικὸ, ἢ πλάκα βρίσκεται τῶρα στό Βρετανικὸ Μουσεῖο: αἰθέρ μεμ φσυχᾶς ὑπέδεχσατο, σόμ[α]τα δέ χθόν[ι] / τονδε.

Καί ὕστερ' ἀπὸ μερικούς στίχους, πού ἐξαιροῦν τὴν προσφορά των, ἀκολουθεῖ ἡ ἐκφραση τοῦ πόνου τῆς πόλης γιὰ τὰ χαμένα παιδιὰ τῆς: ἀνδρας μεμ

πόλις ἠέδε ποθεῖ καὶ δέ [μος Ἐρεχθέος], / πρόσθε Ποτειδαίας ἡοὶ θάνον ἔμπρο[μάχους] / παῖδες Ἀθέναιον-φρυχάς δ' ἀντίρρο[π]α θέντες / ἐ[λλ]άχσαντ' ἀρετέν καὶ πατρ[ίδ'] εὐκλέϊσαν.

Ἵλη ἡ λιτὴ εὐγένεια τοῦ κλασσικοῦ ἀνθρώπου, μιὰ θλίψη κυριαρχημένη, ὅπως στὶς ἐπιτύμβιες στηλές, χαρακτηρίζουν τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο: «Ὁ αἰθέρας δέχτηκε τίς ψυχές των, ἡ γῆ τὸ σῶμα των».

Δέν εἶναι ἀστήριχτη ἡ ἀπόδοση τοῦ ἐπιγράμματος τούτου στὸν Εὐριπίδη, ὅπως οὔτε ἡ συσχέτιση μὲ τὸν Σοφοκλῆ ἑνός ἄλλου παλαιότερου, σπάνιου στὴ διατύπωση καὶ ἀληθινὰ τραγικοῦ.

Τὸ 1930 βρέθηκαν στὴν ὁδὸ Πειραιῶς τρεῖς στενές, ἀλλὰ βαρεῖές μαρμαρίνες πλάκες, πού ἦταν φανερό ὅτι ἀνήκαν στὸ ἴδιο μνημεῖο, ἕνα ἐπιστέγασμα πολυανδρίου. Στὸ πάνω τμῆμα τῆς καθέμιᾶς ἦταν χαραγμένο σέ στίχους, ἕνα ἐπίγραμμα τόσο μοναδικό στὴν ἔκφραση, ὥστε πολλὰ γράφτηκαν γι' αὐτὸ ἀπὸ κορυφαίους ἐπιγραφικούς καὶ φιλολόγους.

Τὸ παράξενο εἶναι ὅτι παρουσιάζεται κάποιος πού μιλάει στοὺς ἀδικοσκοτωμένους: τλέμονες οἶον ἄγονα μάχες τελέσαντες ἀελπ[το] / φρυχάς δαιμονίος ἐλέσατ' ἐμ πολέμω.

Στὶς ἀκόλουθες γραμμές γίνεται ὑπαινιγμὸς γιὰ μιὰ παγίδα πού τοὺς ἔστησε, δίνοντας ἕνα διαφορῶμενο χρῆσμό, κάποιος ἀπὸ τοὺς δαίμονες, τοὺς «ἡμιθέους».

Εἶναι γενικά ἀποδεκτὴ σήμερα ἡ γνώμη τοῦ πρώτου ἐκδότη τῆς ἐπιγραφῆς ὅτι τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὸ πολυάνδριο τῶν ἀδικοσκοτωμένων ἐκείνων νέων στὴ μάχη τῆς Κορωνείας (447 π.Χ.) Τολμίδης λεγόταν ὁ ἀρχηγὸς των καὶ χάθηκε μαζί μὲ χίλια παλληκάρια, ὅταν γυρίζοντας ἀπὸ τὴ Χαιρώνεια, ἔπεσαν σέ μιὰ ἐνέ-δρα τῶν Βοιωτῶν καὶ ἀφανίστηκαν οἰκτρά.

Ὁ Πausanias λέει ρητὰ ὅτι στὸν Κεραμεικὸ ἔθαψαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς τὸσους νεκροὺς (φυσικά ὕστερ' ἀπὸ σπονδές πού τοὺς ἐπέτρεψαν νά τοὺς σηκώσουν ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης). Ἄπ' ὅσα ἱστοροῦν ὁ Θουκυδίδης, καθὼς καὶ ὁ Πλούταρχος στὸν Βίο τοῦ Περικλῆ, διακρίνεται πόσο βαθειὰ σκιά ἔρριξε πάνω στὴν Ἀθήνα τὸ ἀνέλπιστο τοῦτο δυστύχημα.

Ποιός, ὅμως, νά εἶναι ἐκεῖνος πού μιλάει ἔτσι ἀσυνήθιστα στοὺς νεκροὺς: «Σεῖς, δυστυχησμένοι νέοι, πόσο ἀγωνιστήκατε στὴ μάχη γιὰ νά χάσετε ἔτσι ἀνέλπιστα τίς ζωές σας». Σύμφωνα μὲ μιὰ τελευταία γνώμη τὰ λόγια ἔρχονται ἀπὸ τὸ θεὸ πού ἕνα ἔξοχο ἀγαλμὰ του θά ἦταν στημένο πάνω ἀπὸ τὸ ἐπιστέγασμα: ἀπὸ τὸν Ἑρμῆ, τὸν ψυχοπομπό.

Ἵπάρχουν ἀρκετὰ ἀντίγραφα τοῦ ἔργου, τὸ ἕνα

Θέατρον Σαλαμῖνος . 1ος αἰ. μ.Χ.

τόσο ἐξάισιο, ὥστε δίκαια ὑποτέθηκε ἀπὸ σπουδαίους ἀρχαιολόγους ὅτι δημιουργὸς τοῦ πρωτοτύπου ἦταν ὁ Φειδίας. Ὁ θεός, γυμνὸς καὶ ὡραῖος, φορεῖ τὸν πέτασσο καὶ κρατῶντας τὴ χλαμύδα, σκύβει τὸ κεφάλι μὲ ἀπερίγραπτη θλίψη. Προτείνοντας τὸ χέρι ἐλαφρά, μὲ μιὰν ἀπαλότητα ἀληθινὰ κλασσικὴ καλεῖ τοὺς νεκροὺς, τοὺς χίλιους νέους, νά τὸν ἀκολουθήσουν. Πού ἄλλου παρά στὶς ὄχθες τοῦ Ἀχέροντα, γιὰ νά περάσουν στὴν ἀντίπεραν ὄχθη, ἐκεῖ ὅπου κινοῦνται μόνο τὰ «εἰδῶλα καμώντων», ἀπ' ὅπου δέν ὑπάρχει ἐπιστροφή.

Καμμία ἐλπίδα, καμμία παρηγορία δέν ἐκφράζεται στὸ ἐπίγραμμα, εἴτε στὸ ἀγαλμα. Μὲ μιὰν ἀφατη συμπόνια ξεσποῦν καὶ τὰ δύο σ' ἕναν ἐλεγειακό, ἀλλὰ δαιμονισμένο θρῆνο.

Σοφοκλῆς καὶ Φειδίας. Σ' αὐτοὺς τοὺς δύο, στὸν ποιητὴ τῶν στίχων καὶ στὸν ἀνδριαντοποιό, ἀνέθεσε ἡ Ἀθήνα ν' ἀπαθανάτιση τὰ ἀξιοθρήνητα παλληκάρια. Ἀπὸ τὴν ψυχικὴ συνριβή των, πού ἀπηχούσε καὶ τῆς πολιτείας τὸ ὄραμα, βγήκαν μερικὲς γραμμές ἀσυνήθιστης δύναμης καὶ ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀνθρώπινα, ἀλλὰ καὶ πιὸ θεϊκὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμῆ.

Ἵχουμε νά ποῦμε καὶ ἄλλα γιὰ τὰ πολυάνδρια στὸ ἐρχόμενο σημείωμα.

[Τὸ ἄρθρο αὐτὸ δημοσιεύτηκε σέ δύο συνέχειες στὴν ἐφημερίδα «Ελευθερία», στὰ φύλλα τῆς 10 καὶ 24 Ἰανουαρίου 1959.]

ΣΤΙΣ ΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΙΔΑΣ

του Χάρη Ψωμιάδη

Μια ιστορία ελλήνων στρατιωτών, που συμπολέμησαν με Αμερικανούς. Το 1805 ναυτικές αμερικανικές μονάδες και ένας μικρός στρατός κατέλαβαν την παράλια πόλη Λέρνη της Τριπολιτίδας, με σκοπό ν' απελευθερώσουν αμερικανούς αιχμαλώτους, που εκρατούντο στην Τρίπολη της Λιβύης.

Είναι, επίσης, η ιστορία του Γουίλιαμ Ήτον, ενός ξεχασμένου αμερικανού ήρωα, που με ελάχιστους άνδρες και άθλια συμπεριφορά του αμερικανικού κογκρέσσου, αντιμετώπισε τις απειλές ενός μικρού δυνάστη.

Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα "The Greek Star", της Νέας Υόρκης, την Πέμπτη 24 Σεπτεμβρίου 1987 από τον Dr. Harry Psomiades, Καθηγητή Πολιτικών Επιστημών στο Queen's College, του πολιτειακού Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης.

Μετάφραση: από τον Ιερέα Κωνσταντίνο Χαλβατζάκη

Το Μάιο του 1801 ο Ιωσήφ Πασάς της Τριπολιτίδας στη Λιβύη είχε τη γνώμη, πως τα 83.000 δολάρια που ελάμβανε κάθε χρόνο από τους Αμερικανούς, δεν του ήταν αρκετά. Έτσι κήρυξε τον πόλεμο εναντίον των Αμερικανών. Έως τότε, η νεαρή αμερικανική δημοκρατία του είχε καταβάλει συνολικά το ποσόν των δύο εκατομμυρίων δολαρίων, δηλαδή, το ένα πέμπτο των ετησίων εσόδων της Αμερικής. Τα κράτη της Βορείου Αφρικής που μοιράζονταν αυτό το ποσό ήταν η Τριπολιτίδα, το Αλγέρι, το Μαρόκο και η Μπαρμπάρι. Τα δολάρια εδίδοντο για την ελεύθερη διακίνηση των αμερικανικών εμπορικών πλοίων στη Μεσόγειο και ως λύτρα για την απελευθέρωση αμερικανών αιχμαλώτων, που έπεφταν στα χέρια Αφρικανών. Απέτυχε η αμερικανική διπλωματία να συγκρατήσει την όρεξη του Πασά της Τριπολιτίδας και των άλλων αφρικανικών κρατών. Οι συνεχείς εκβιασμοί των είχαν ως αποτέλεσμα την ελάττωση του αμερικανικού εμπορίου στη Μεσόγειο.

Για διάφορους λόγους, ο ναυτικός πόλεμος των Αμερικανών εναντίον των λιμανιών της Τριπολιτίδας έγινε δίχως κανόνες ασφαλείας, μεταξύ των ετών 1801 και 1804. Η επιθετική δύναμη μεγάλη, με κανονιοβολισμούς και βομβαρδισμούς. Στόλαρχος των αμερικανικών δυνάμεων ήταν ο Edward Preble. Και σε μια έξοδο του στόλου από το λιμάνι της Τριπολιτίδας, η φρεγάτα "Φιλαδέλφεια" προσάραξε σε αβαθή ύφαλο. Ο πλοίαρχος της φρεγάτας William Bainbridge και το πλήρωμά του, αποτελούμενο από **307 αξιωματικούς και ναύτες συνελήφθησαν αιχμάλωτοι**, στην προσπάθεια απεγκλωβισμού του караβιού. Αργότερα, μια φουσκοθαλασσιά απελευθέρωσε το πλοίο από την προσάραξη και οι Τριπολινοί οδήγησαν το караβι στο λιμάνι, λάφυρο του πολέμου. Η αιχμαλωσία του πλοίου δεν έφερε κανένα κέρδος στον Ιωσήφ Πασά της Τρίπολης. Το караβι ήταν μια πολύ αξιοπλόιμη φρεγάτα. Γιατί μια νύχτα ο ανθυποπλοίαρχος Stephen Decatur με λίγους εθελοντές εισήλθαν στο λιμάνι, πλεύρισαν τη φρεγάτα "Φιλαδέλφεια" και την πυρπόλησαν. Ο ανθυποπλοίαρχος επέστρεψε στη βάση του, δίχως ν' απολέσει ούτε έναν από τους άνδρες του.

Η ναυτική αυτή πολεμική επιχείρηση είχε ως αποτέλεσμα το κογκρέσσο να ενισχύσει τη ναυτική του δύναμη στην Αφρική. Βοήθησαν στην απόφαση και τα δημοσιεύματα της εφημερίδας "Φιλαδέλφεια". Αλλά η απελευθέρωση των αιχμαλώτων και η

σύναψη "έντιμης" ειρήνης με την Τρίπολη δε φαινόταν σύντομη, παρά τις διπλωματικές προσπάθειες που κατεβλήθησαν. Πρέσβης στην Τυνησία ήταν ένας πρώην αξιωματικός του ναυτικού, ο William Eaton. Αυτός ανέλαβε με ασυνήθιστες μεθόδους πολέμου, ν' αντιστρέψει τα πράγματα προς όφελος της Αμερικής. Είχε πεισθεί ότι ο πόλεμος δε θα είχε ευτυχή έκβαση με μόνον τους κανονιοβολισμούς και τους βομβαρδισμούς των λιμανιών της Αφρικής. Την ιδέα του ενστερνίσθησαν στο τέλος τόσο ο Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών **Thomas Jefferson**, όσο και ο Στόλαρχος της Μεσογείου **Samuel Barron**. Ο στόλαρχος συμφώνησε με την άποψη του Eaton, να αναληφθεί μια εκστρατεία-"προσποίηση" εναντίον του "θρόνου" της Τρίπολης και εξορία του Πασά στην Αίγυπτο. Ένας καπετάνιος θα οριζότο υπεύθυνος να διαπραγματευθεί ευνοϊκούς όρους. Αλλά το σχέδιο δε βρήκε αρκετούς αποδέκτες στο Κογκρέσσο. Στο τέλος ως διαπραγματευτής ορίστηκε ο συνταγματάρχης Tobias Lear, που την εποχή εκείνη ήταν γενικός πρέσβης για όλα τα κράτη της Μπαρμπάρις. Ο Eaton ανησύχησε πολύ με την έκβαση αυτή των πραγμάτων. Σε αναφορά του προς το κογκρέσσο σημείωσε τα εξής: "Η εκθρόνιση του Ιωσήφ Πασά και η αντικατάστασή του με τον Χαμίτ Πασά δεν προϊδέαζε καμιάν επιτυχία. Γιατί δεν είχε αποδείξεις για ειλικρίνεια και φιλική διάθεση προς τους Αμερικανούς εκ μέρους του Χαμίτ, που ήταν τότε εξόριστος στην Αίγυπτο".

Παρά τις ανησυχίες του, ο Eaton στο τέλος κατάπτε τις αντιδράσεις του και μετέβη στην Αλεξάνδρεια. Έφαξε και βρήκε το Χαμίτ Πασά. Κι αφού τον βρήκε, έλαβε άδεια από τις οθωμανικές αρχές του τόπου, να παραλάβει μαζί τον Χαμίτ και να τον οδηγήσει έξω από την Αίγυπτο. Στο μεταξύ άρχισε να στρατολογεί ανθρώπους, που θα αποτελούσαν το μικρό του στρατό, για την επιχείρηση προς την Τριπολιτίδα.

Ο Eaton προετοίμασε ένα κείμενο με 14 άρθρα. Το κείμενο καθόριζε τις σχέσεις μεταξύ των ΗΠΑ και του μέλλοντος να καταλάβει τον θρόνο της Τριπολιτίδας "Υψηλοτάτου Χαμίτ Πασά Καραμανλή του ισχυρού και νομίμου κυριάρχου του Βασιλείου της Τριπολιτίδας". Το κείμενο της συμφωνίας-συνθήκης υπεγράφη στις 23 Φεβρουαρίου 1804. Σκοπός της συνθήκης ήταν η εκθρόνιση του επιβάτη του θρόνου Ιωσήφ Πασά με την βοήθεια των Αμερικανών και η επανεγκατάσταση του Χαμίτ ως του αληθινού κυριάρχου κυβερνήτη της Τρίπολης. Ο Χαμίτ με τη σειρά του θα απελευθέρωνε τους αμερικανούς αιχμαλώτους και θα

εγκαθιδρύεται μια διαρκής ειρήνη μεταξύ των δύο κυβερνήσεων. Το κείμενο ανεγνώριζε το Eaton ως "Γενικόν Αρχιστράτηγον των αποβατικών δυνάμεων, που θα έπαιρναν μέρος στην επιχείρηση εναντίον του κοινού εχθρού". Το κείμενο περιελάμβανε και τον όρο ότι μετά την επιτυχή έκβαση της επιχείρησης, ο Χαμίτ ανελάμβανε την υποχρέωση να καταβάλει στους Αμερικανούς όλα τα έξοδα της επιχείρησης, από τις συνεισφορές που κατέβαλαν οι Δημοκρατίες της Δανίας, Σουηδίας και Μπαταβίας.

Στις 8 Μαρτίου 1805 ο αυτοανακηρυχθείς "Αρχιστράτηγος" οδήγησε τις δυνάμεις του στη δυτική έρημο κι άρχισε μια πορεία 500 μιλίων παραθαλασσίως της Μεσογείου προς την Δέρνη, τη δεύτερη μεγάλη πόλη της Τριπολιτίδας.

Ο στρατός του περιελάμβανε τα εξής τμήματα:

- Εννέα Αμερικανούς, έξι εθελοντές, τον ανθυπολοχαγό O' Barron και ένα λοχία.
- Ένα ναύτη και μια ομάδα από σαράντα Έλληνες. Διοικητές των ήταν ο λοχαγός Lucio Ulonic και ο ανθυπολοχαγός Κωνσταντίνος.
- Είκοσι οκτώ ευρωπαίους χριστιανούς λεβαντίνους με εικοσιπέντε κανονιέρηδες, που τους διοικούσε ο Selim Comb και οι ανθυπολοχαγοί Conpan και Roco.
- Η δύναμη του Χαμίτ Πασά περιελάμβανε ενενήντα άνδρες.
- Υπήρχε, επίσης, και μια δύναμη από εκατό πεζούς Άραβες και εκατό ιππείς.
- Όλοι μαζί συμπλήρωναν τον αριθμό των τετρακοσίων ανδρών, με εκατόν εφτά καμήλες και τους οδηγούς των καμηλών.

Πριν εξιστορήσουμε το σημαντικό ρόλο που έπαιξαν **οι Έλληνες αυτοί μισθοφόροι** σ' αυτήν την επιτυχή επιχείρηση στη Δέρνη, εύλογο είναι να εξετάσουμε τα εξής:

- Ποιοι ήταν;
- Από που ήλθαν;
- Πώς βρέθηκαν στην Αίγυπτο και τι έκαναν εκεί, την εποχή της στρατολόγησής τους;

Τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας δε δίνουν ικανοποιητικές απαντήσεις στα ερωτήματά μας. Εν πάσει περιπτώσει είναι εμφανές πως όταν στρατολογήθηκαν, ήταν ένα καλώς οργανωμένο και πειθαρχημένο σώμα, με εμπειρία μαχών.

Κι αφού είχαν δυο Έλληνες διοικητές, το λοχαγό **Lucio Ulonic** και τον ανθυπολοχαγό **Κωνσταντίνο**, είναι πιθανόν ν' αποτελούσαν δυο διαφορετικά σώματα. Με την πτώση της Δέρνης ο Κωνσταντίνος αναφέρεται στις εκθέσεις του Eaton ως Λοχαγός Κωνσταντίνος. Ο λοχαγός Ulonic ίσως ήταν ένας ελληνόφωνος Σλάβος, ή απλώς ένας Έλληνας με σλαβικό όνομα, πράγμα

σύνηθες μεταξύ των Ελλήνων στις βαλκανικές χώρες.

Είναι γνωστόν ότι οι αιγυπτιώτες Έλληνες, στις διάφορες παροικίες τους στην Αίγυπτο ήταν κυρίως εμπορευόμενοι άνθρωποι. Συνεπώς, είναι απίθανο αιγυπτιώτες Έλληνες να μπορούσαν να σχηματίσουν στρατιωτικά σώματα με "κλέφτικη" παράδοση. Για να καταλάβουμε την ύπαρξη μιας πειθαρχημένης στρατιωτικής μονάδας στην Αίγυπτο, πρέπει να ενδιαθρίψουμε στην κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα, την εποχή εκείνη. Είναι πάρα πολύ δυνατόν να προήρχετο η δύναμη αυτή από την Πελοπόννησο. Ήλθαν στην Αίγυπτο με τους Γάλλους κατά το έτος 1770 ή με τους Άγγλους το έτος 1779. Τα εννέα χρόνια της αναταραχής που ακολούθησαν τη ρωσική επέμβαση στην Πελοπόννησο με τα Ορλωφικά, αύξησαν τις τάξεις των "Κλεφτών", που ανέβηκαν στα βουνά, σε ανοιχτή ανταρσία εναντίον της οθωμανικής κυριαρχίας. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από τη μετατροπή των κλεφτών από κοινούς κλέφτες σε εθνικά αντιστασιακά σώματα. Πολλοί από τους Έλληνες κατοίκους εγκατέλειψαν τότε την Πελοπόννησο ομαδικά και μερικοί απ' αυτούς αναμφίβολα πήγαν στην Αίγυπτο για ασφάλεια ή και για καλύτερη τύχη.

Το 1797, ως αποτέλεσμα της συνθήκης του Campio-Formio, οι Γάλλοι κατέλαβαν προσωρινά τα Ιόνια νησιά και μερικοί Βενετσιάνοι εγκατέστησαν προγεφυρώματα στις ακτές της Αλβανίας και της Ελλάδος. Οι Γάλλοι με αρχηγό το στρατηγό Τζεντίλι βρίσκονταν σε στενές επαφές, κατ' αυτήν την περίοδο, με ελληνικά κλέφτικα σώματα στην Ήπειρο και την δυτική Ρούμελη, οι οποίοι συχνά κατέφευγαν ως πρόσφυγες στις βενετσιάνικες περιοχές, διαφεύγοντας τη μανία των Τούρκων. Οι κλέφτες και ειδικά οι πολεμιστές στο Σούλι, συχνά εφοδιάζονταν με οπλισμό από τους Γάλλους και κάποτε οι Γάλλοι τους στρατολόγούσαν για τις δικές τους ανάγκες. Συνεπώς, είναι πιθανόν, κατά τη ναπολεόντεια παρουσία οι Έλληνες να έπαιξαν κάποιο ρόλο, έστω και μικρό, στη διαμάχη μεταξύ Άγγλων και Γάλλων στα Ιόνια νησιά, στη δεκαετία μετά το 1797. Τότε οι Γάλλοι ηττήθηκαν από τους Άγγλους. Εγκατέλειψαν τα νησιά και μετέβησαν στην Αίγυπτο.

Στην Αίγυπτο οι Βρετανοί κατανίκησαν τους Γάλλους σε διαρκείς επιχειρήσεις κατά τα έτη 1781-1801. Οι Βρετανοί με τη συνεργασία και κοινές επιχειρήσεις με Τούρκους της Αιγύπτου, κατάφεραν το τελειωτικό κτύπημα εναντίον των Γάλλων, το έτος 1801. Στις επιχειρήσεις είναι πολύ πιθανόν να έλαβαν μέρος και ελληνικά στρατιωτικά σώματα, κάτω από τη διοίκηση των Άγγλων. Στην Πελοπόννησο επί τρεις δεκαετίες ελληνικά στρατιωτικά

Ανατοικί

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ, ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ, ΤΗΣ ΙΜΒΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΝΕΔΟΥ ΔΟΪΡΑΝΗΣ 130, ΚΑΛΛΙΘΕΑ, Τ.Κ. 17673, ΤΗΛ: 95.14.225, FAX: 95.89.939

σώματα σε κοινές επιχειρήσεις με τουρκικά τμήματα του τακτικού στρατού, συνεργάστηκαν για την ελάττωση των ληστρικών επιδρομών των Τουρκαλβανών τόσο στην Πελοπόννησο, όσο και σε άλλα μέρη της Ελλάδος.

Μετά την αποχώρηση των Γάλλων και Βρετανών από την Αίγυπτο, ο τόπος πέρασε πολύ άσχημες μέρες. Κατά τα έτη 1802-1805 στη χώρα δε λειτουργούσαν νόμοι. Το κράτος είχε εντελώς καταλυθεί. Η ηρεμία αποκαταστάθηκε το έτος 1805 (μετά την έξοδο του στρατού του Eaton από την Αίγυπτο). Τότε, ένας αλβανός στρατιωτικός από την Καβάλα της Μακεδονίας, ο Μωχάμετ Άλι, επέτυχε και κατέβαλε την τυραννία των Μαμελούκων, αυτήν την ξένη άρχουσα τάξη της Αιγύπτου και καθυπέταξε τα απείθαρχα σώματα και τους λιποτάκτες του τουρκικού στρατού. Κατ' αυτήν την περίοδο τα ελληνικά σώματα, είναι μάλλον βέβαιο, προσλαμβάνονταν από ξένους και εντοπίους πλουσίους, για την προστασία τόνων των ανθρώπων, όσον και των περιουσιών τους. Από τις αναφορές του Eaton πληροφορούμεθα ότι αυτοί οι Έλληνες είχαν καλές σχέσεις με τις οθωμανικές αρχές.

Με την αρχηγία του Eaton, αυτό το παρδαλό εκστρατευτικό σώμα διέσχισε τη λυβική έρημο, μίαν απόσταση **πάνω από 500 μίλια**. Και περισσότερες από μια φορές, κατά τη διάρκεια της πορείας, τα πειθαρχημένα και σταθερά τμήματα των ελλήνων και των αμερικανών πεζοναυτών έσωσαν δύσκολες καταστάσεις. Ο Eaton αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες. Από τη μια πλευρά η διαφορούμενη και πολύ λίγο συνεργάσιμη συμπεριφορά του Χαμίτ Πασά κι από την άλλη απειλές από τους Άραβες για λιποταξία και εγκατάλειψη της προσπάθειας και την ανταρσία των βοηθών αραβικών τμημάτων. Μέγα πρόβλημα ήταν η μεγάλη έλλειψη τροφής και ύδατος. Παρά ταύτα, στις 24 Απριλίου κατόρθωσαν κι έφτασαν στις παρυφές της πόλεως Δέρνης. Τρεις μέρες αργότερα, με κανονιοβολισμούς από τα τρία μπρίκια "Ναυτίλος", "Άργος" και "Χόρνετ", η Δέρνη κατελήφθη με κεραυνοβόλο επιχείρηση.

Το επόμενο κείμενο είναι απόσπασμα από την αναφορά του Eaton, που περιγράφει την κατάληψη της Δέρνης:

"... Ένα απόσπασμα από έξι αμερικανούς πεζοναύτες, ένας λόχος από 24 κανονιέρηδες και ένα ελληνικό σώμα από 26 άνδρες, με τους αξιωματικούς των, όλοι κάτω από την ευθείαν διοίκηση του ανθυπολοχαγού Ο'Βαρρον, με μερικούς πεζούς Άραβες έλαβαν θέση προ ενός σεβαστού εχθρικού τμήματος, που είχε οχυρωθεί πίσω από ένα πρόχειρο παραπέτασμα, σε μια κοιλότητα, ΝΑ της πόλεως... Ο Χαμίτ Πασάς κατέλαβε ένα παλαιό κάστρο στο ΝΔ τμήμα της πόλεως, αφού πρώτα είχε παρατάξει το τμήμα των πεζών όπισθεν του κάστρου...

Ο ανθυπολοχαγός Ο'Βαρρον έκανε επίθεση με τους πεζοναύτες του, τους υπόλοιπους Έλληνες και λίγους κανονιέρηδες, που είχαν σκοπό τη διατήρηση της μάχης. Διαπεραιώθηκε με βροχή τυφεκισμών από τοίχους και σπίτια, κατέλαβε μια εχθρική πυροβολαρχία, έστρεψε την αμερικανική σημαία στο οχύρωμα και έστρεψε τα όπλα εναντίον του εχθρού. Ο Πασάς κατέλαβε γρήγορα το παρά την θάλασσαν ανάκτορο. Το ιππικό του υπερκέρρασε τον εχθρό, που τον έτρεψε σε φυγή, και περί την 4ην απογευματινή η πόλις είχε καταληφθεί εξ ολοκλήρου.

Οι απώλειές μου ήταν δεκατέσσερεις νεκροί και τραυματίες από τους χριστιανούς μαχητές. Τρεις απ' αυτούς ήταν πεζοναύτες, ένα νεκρός και δύο βαριά τραυματισμένοι. Οι έλληνες

μαχητές επέδειξαν σ' αυτήν την μάχη τον αρχαίο χαρακτήρα τους.

Κατά το Μάιο οι Τριπολίτες επεχείρησαν ν' ανακαταλάβουν την πόλη Δέρνη. Στη μάχη που ακολούθησε, ο Eaton είχε μεγάλη βοήθεια από τον στέρεο και ανδροπρεπή χαρακτήρα των Ελλήνων.

Επιτεθήκαμε και κατανικήσαμε ένα εχθρικό σώμα, με 60 πεζούς και ιππείς, με την συμμετοχή μόνο 35 Αμερικανών και Ελλήνων. Ο εχθρός προέβαλε μικρή αντίσταση και εγκατέλειψε το πεδίο της μάχης, όταν χρησιμοποιήσαμε τις ξιφολόγχες μας".

Είναι φανερό, σύμφωνα με τα λεγόμενα του Eaton στις αναφορές του, ότι η Δέρνη ίσως δε θα καταλαμβάνετο, ούτε θα εκρατειτο χωρίς τους Έλληνες, που έφεραν και το βάρος των περισσότερων μαχών.

Αμέσως μετά την πτώση της Δέρνης, οι θέσεις του Eaton απειλήθηκαν από σταθερές και συνεχείς αντεπιθέσεις του εχθρού. Πάνω από **έξι χιλιάδες στρατιώτες της Τριπολιτίδας**, στους οποίους συμπεριλαμβάνοντο και άλλα εφεδρικά τμήματα, έλαβαν θέσεις έξω από την πόλη, θέσεις που είχαν καταληφθεί από τον Eaton. Η υπολογισθείσα προσχώρηση δυνάμεων του εχθρού προς τον Χαμίτ Πασά δεν έγινε, ο δε Στόλαρχος Βαρρον αρνήθηκε στο τέλος να βοηθήσει την εκστρατεία με εφόδια και στρατό, για την εκδίωξη των επιτιθεμένων και τη συνέχιση της εκστρατείας προς την Τριπολιτίδα.

Ο πόλεμος είχε ήδη κριθεί και είχε αλλάξει κατεύθυνση. Οι Αμερικανοί συνέχιζαν τον αποκλεισμό των λιμένων. Κατέλαβαν πολλά εχθρικά πλοία στη θάλασσα. Έγιναν προσποιήσεις επιχειρήσεων για προώθηση των στρατευμάτων στην Τρίπολη. Ο Ιωσήφ Πασάς έδειχνε "βαθύτατα εντυπωσιασμένος" από τις επιτυχίες των Αμερικανών. Αλλά η Ουάσιγκτον δε φαινόταν πρόθυμη να εκμεταλλευθεί αυτές τις επιτυχίες. Ο άρρωστος στόλαρχος Βαρρον, ο αδυνάτου χαρακτήρας Lear και ο αιχμάλωτος πλοίαρχος του "Φιλαδέλφεια" συμβούλεψαν τον Πρόεδρο Thomas Jefferson, να προβεί σε μια ταχεία διαπραγμάτευση και συμβιβασμό με τον Ιωσήφ Πασά, για μια ταχεία λύση της όλης υπόθεσης. Έτσι, οι αμερικανοί διαπραγματευτές ήταν έτοιμοι να διακανονίσουν μια συνθήκη ειρήνης.

Τον Ιούνιο του 1805 υπεγράφη η συνθήκη. Ο Χαμίτ Πασάς εγκαταλείφθηκε στην τύχη του και κατεβλήθησαν λύτρα για την απελευθέρωση του πληρώματος της φρεγάτας "**Φιλαδέλφεια**", ο φόρος ελευθέρως ναυσιπλοίας των αμερικανικών εμπορικών πλοίων παρέμεινε, αν και μειωμένος. Έτσι, ο Eaton διέλυσε το εκστρατευτικό του σώμα και ο **Χαμίτ Πασάς** εγκατέλειψε τη Δέρνη. Φυσικά, δε χρειάζεται να πούμε ότι ο Eaton ένωσε τον εαυτό του προδομένον κι όταν επέστρεψε στις Ηνωμένες Πολιτείες αφιέρωσε τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του μεμφόμενος και ολίγον συκοφαντών τους υπευθύνους για την κατά τη γνώμη του "ανέντιμη" υπογραφή συνθήκης ειρήνης στην Τριπολιτίδα, κατά το έτος 1805. **Οι έλληνες πολεμιστές μεταφέρθηκαν στη Σικελία κι από εκεί οδηγήθηκαν πίσω στις περιοχές, όπου δρούσαν οι λεβαντίνικες μονάδες. Ο πόλεμος των Ελλήνων για την ανεξαρτησία τους άρχισε ύστερα από δεκαέξι χρόνια.**

Η "ΕΛΛΟΠΙΑ" δημοσιεύει την επιστολή ενός συμπατριώτη μας από τη Γερμανία, η οποία εκφράζει ευπρεπώς μία αντίθετη άποψη από αυτήν που εξέφρασε πρόσφατα ο ευρυμαθής πανεπιστημιακός δάσκαλος κ. Μουζέλης στο διαπλεκόμενο "ΒΗΜΑ". Η έλλειψη στοιχειώδους δημοκρατικής ευαισθησίας δεν επέτρεψε σε κάποιους "προοδευτικούς" της παρά τω πρωθυπουργώ προσκείμενης εφημερίδας να δημοσιεύσουν την αντίθετη άποψη ενός επιστήμονα. Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε σε κάποιους ο ρόλος των ΜΜΕ είναι σύνθετος και δεν περιορίζεται στην μονόπλευρη, προπαγανδιστικού χαρακτήρα "ενημέρωση" από φίλα προσκείμενους επιστήμονες. Οι απόψεις του κ. Μουζέλη είναι γνωστές, κανείς δεν του απαγορεύει να τις εκφράζει στο εσωτερικό και στο εξωτερικό (ειδικά στο εξωτερικό εξυπηρετεί την επιστημολογική ανησυχία του αλλά άθελά του και την τουρκική προπαγάνδα στη Μ. Βρετανία), ωστόσο επιβάλλεται να εισακουστεί και η άλλη πλευρά.

Η δύναμη της γνώσης και της λογικής του γραπτού λόγου του αξιότιμου καθηγητή κ. Νίκου Μουζέλη με εντυπωσιάζει και με μεγάλη ευχαρίστηση διαβάζω τα άρθρα του, που δημοσιεύει η έγκριτη εφημερίδα σας. Η πρόσφατη αναφορά του στο «σκοπιανό φιάσκο» της 30.8.98 με εξέπληξε, διότι πρόχειρα και ατεκμηρίωτα - ασυνήθιστο φαινόμενο για τον κ. καθηγητή - αποδίδει ευθύνες στους μη έχοντες καμία ευθύνη. Είναι δικαίωμά του, πρέπει, όμως, να λάβει υπόψη του κάποιες ιστορικές αλήθειες.

1) Την ευθύνη του «σκοπιανού φιάσκου» φέρουν ακέραιη **οι πολιτικοί ταγοί** της χώρας μας. Η αδράνειά τους, επειδή δε θέλω να πάω πολύ πίσω και δεν επιθυμώ να αναμοχλεύσω το παρελθόν, αρχίζει τουλάχιστον με τη σύναψη διπλωματικών σχέσεων Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας στις 27 του Δεκεμβρίου του 1950. Έτσι, λοιπόν, φθάσαμε στο φιάσκο στο οποίο αναφέρεται ο κ. καθηγητής.

2) Μας διδάξανε ότι η Μακεδονία ήταν και είναι ελληνική, ότι απελευθερώθηκε και ενσωματώθηκε στα 1912-13 ύστερα από ένα δεύτερο 1821 με την Ελλάδα.

3) **Τι μεσολάβησε από τότε και σήμερα υποστηρίζει η πολιτική μας ηγεσία και μέρος των διανοουμένων ότι η Μακεδονία προσαρτήθηκε στα 1912-13; Κατακτήσαμε τότε ξένο εδαφικό χώρο ενεργώντας ιμπεριαλιστικά;**

4) Γιατί αποφεύγει ο αξιότιμος κ. καθηγητής να ονομάσει στο άρθρο του τη Μακεδονία έτσι όπως έχει, Μακεδονία, και χρησιμοποιεί, όπως πλήθος άλλων πολιτικών δημοσιογράφων και ανθρώπων των γραμμάτων και της τέχνης, τον όρο Βόρεια Ελλάδα; Δεν υπάρχει μόνο η Μακεδονία στη Βόρεια Ελλάδα, δίπλα της είναι και η Θράκη.

5) Αποτελεί για τον κ. καθηγητή Ν. Μουζέλη σοβινισμό να ζητάμε οι Έλληνες σεβασμό της ιστορίας μας και εθνική ομοψυχία; Αυτά τα πράγματα ζητηθήκανε σε τελική ανάλυση στο παμμακεδονικό συλλαλητήριο της 14ης Φεβρουαρίου του 1992.

6) Σύμφωνα με τη γνώμη μου η «πανάθλια πληροφόρηση της κοινής γνώμης» δεν αρχίζει στις 14.12.1992. Ξεκινά πολύ πιο νωρίς και συνεχίζεται και σήμερα. Την απόλυτη ευθύνη έχει η πολιτική μας και πνευματική ηγεσία, εκτός φωτεινών εξαιρέσεων.

Και σήμερα μας παραπληροφορούν και μας αποπροσανατολίζουν, επειδή και οι ίδιοι δε γνωρίζουν

πού πατούν και τι επιδιώκουν.

7) Πιστεύω μου είναι, ότι στο θέμα μας δε διακυβεύεται μελλοντικά μόνο μια ονομασία αλλά πολλά περισσότερα. Οι άξιοι Σκοπιανοί κτυπούν άριστα μια στο καρφί και μια στο πέταλο. Παρακαλώ, λοιπόν, τον αξιότιμο κ. καθηγητή να βοηθήσει και ο ίδιος για να επιβάλουμε οι Έλληνες ενωμένοι στους φίλους και συμμάχους μας το όνομα με το οποίο στα Σκόπια έγιναν αποδεκτά στις 7.4.93 από τον Ο.Η.Ε. «Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας». Είναι η επίσημη προσωρινή ονομασία του κράτους από τον ΟΗΕ.

Ύστερα από την **ενδιάμεση συμφωνία** μεταξύ Ελλάδας και FYROM στις 14.09.1995 συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις για την επίτευξη τελικής συμφωνίας στο θέμα της ονομασίας. Πιστεύετε ότι πρέπει να ανοίξουμε τα χαρτιά μας, για να είμαστε αρεστοί στην διεθνή κοινότητα; Μέχρι σήμερα παρανομεί η διεθνής κοινότητα με το δικαίωμα του ισχυροτέρου ονομαζοντας το κράτος σκέτη «Μακεδονία» **αγνοώντας την απόφαση του ψηφίσματος του ΟΗΕ 817/1993**. Σε άλλες περιπτώσεις επιβάλλει, όταν οι ισχυροί το επιθυμούν, τις αποφάσεις του ΟΗΕ με τη δύναμη των όπλων!

Σας ευχαριστώ για την ανάγνωση και ευελπιστώ ότι δε θα είστε οι τελευταίοι.

Γεώργιος Α. Βλάχος
Γενικός χειρουργός, τραυματολόγος

ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ: ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

«Δέν μπορούμε νά όμιλοϋμε γιά Ένωμένη Εϋρώπη, άν άγνοοϋμε και περιφρονοϋμε ότι ό πολιτισμός στην Εϋρώπη γεννήθηκε άπ' τό Χριστιανισμό και σώθηκε, στίς κρισιμότερες στιγμές του, άπ' τήν έκκλησία...» (T.S. Elliot)

Καθώς δϋει ό 20ός αιώνας και άρχίζει νά ύποφώσκει ό 21ος, μέ πολλούς δισταγμούς κι εϋλογα έρωτηματικά, άτενίζουμε τό μέλλον. Δϋσκολοι, καταλυτικοί και ταραγμένοι είναι οι καιροί μας, μέ τά πολύμορφα και τά συγκλονιστικά γεγονότα. Τά πνευματικά και ήθικά θέματα, παράλληλα πρός τά πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, δημιουργοϋν παγκόσμια ένταση και άγωνία. Ό ύλιστικός άνεμος πνέει παντοϋ, παρασύροντας κάθε πνευματική άξια. Οι καιροί μας συρρικνώνονται ήθικά και χανόμεστε μέσα στή μηδαμινότητα και στή μικρότητα της ζωής μας.

Όλοι μας διαπιστώνουμε, μέ λύπη ότι ή πατρίδα μας έχει ύποστει, τά τελευταία χρόνια, μιά πρωτοφανή λαίλαπα κι έχει σχεδόν χάσει τά άποθέματα των πνευματικών μας επενδϋσεων. Επί έτη, χιλιάδες τερμίτες ροκανίζουν τά θεμέλια των θεσμών για τήν κατάρρευση των άξιών της ζωής, τή διαστροφή της Ιστορίας, τήν καταστροφή των συμβόλων, τήν άμαϋρωση των θυσιών, τό βαρβαρισμό της γλώσσας, τήν καθιέρωση της άναξιοκρατίας, τόν ήθικό έκτραχηλισμό της νεότητας και τήν άποδυνάμωση ένός λαοϋ, τοϋ όποιοϋ ή ιστορική μνήμη του είναι αίματηρός θησαυρός, περηφάνεια κι εϋθύνη. Τό πνεϋ-

ΠΡΟ-ΠΟ

ΛΟΓΟ

ΚΑΝΕ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΣΟΥ... ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μα άργοπεθαινει, υπό τις λοιδορίες των άμαθων και των άναξίων, των έπιτηδείων και των καιροσκόπων και μέσα στο πανδαιμόνιο των κορυβαντιώντων στοιχείων της άρνήσεως, της πλάνης, της άθεΐας και της καταπτώσεως. Ένας έπαισχυντος και άπαΐσιος Μιθριδάτης άποκοιμίζει την πορεία της ζωής μας. Έπίκαιροι είναι οι στίχοι του Κωστή Παλαμά:

«Μ' όλα σου θά ζη τά χαμηλά, μέ καμιά σου δέ θά ζη μεγαλωσύνη

καί οι προφήτες, πού θά προσκυνά, νάνοι κι άρλεκίνοι...»

Μέσα σ' αυτή τή γενική νοσηρή κατάσταση, έπρόβαλε άμείλικτο τό κρίσιμο και άποφασιστικό έτος 1993, όρόσημο και σταθμός της γηραιάς Ήπειρου και της Ελλάδας. Η πορεία μας προς την Εύρώπη είναι χριστιανική και πνευματική πορεία. Η Ελλάδα, ως αίώνια και πανανθρώπινη ιδέα, έπιταγή της μοΐρας, προχωρεί, μέ σταθερά βήματα, προς την κοινωνική κι έθνική όλοκλήρωσή της. Ο χριστιανισμός, παράλληλα, κήρυγμα της αγάπης προς τό συνάν-

θρωπο και άγγελμα της θείας παρουσίας, άποτελει τό συνδυετικό κρίκο μέ την Εύρώπη, μ' όλες τις ύφιστάμενες δογματικές διαφορές. Το εύρωπαϊκό πνεύμα, γονιμοποιημένο άπ' τον άρχαίο, έπλασε έναν δικό του πολιτισμό, ύπέρτατα γνήσιο και ύψηλό.

Τό έλληνικό έθνος έζησε, στή διαδρομή των αιώνων, μέ τή θερμή πνοή των ιδανικών του, την άκράδαντη πίστη των ύψηλων άνατάσεών του και την άπαρασάλευτη ένατένισή του στις έπιταγές του καθάρου έλληνοχριστιανικού πνεύματος. Μ' αυτές τις ζωοποιές δυνάμεις, έκράτησε άλώβητη την όρθοδοξία και άμόλυντο τον έλληνισμό. Έδημιούργησε ύπερχρονικές και ύπεριστορικές πολιτιστικές άξίες, έπάνω στις όποιες θεμελιώθηκε ό σύγχρονος εύρωπαϊκός πολιτισμός. Έγραψε μέ τό πνεύμα του και ύπέγραψε μέ τό αίμα του τά ύψηλά πανανθρώπινα ιδανικά. Έν τούτω ένίκησε!

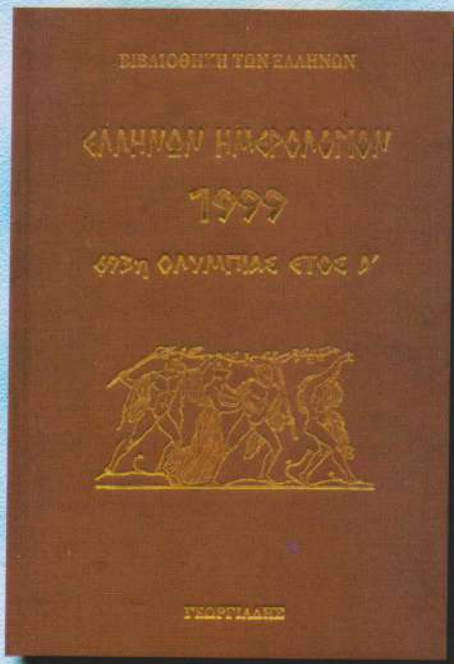
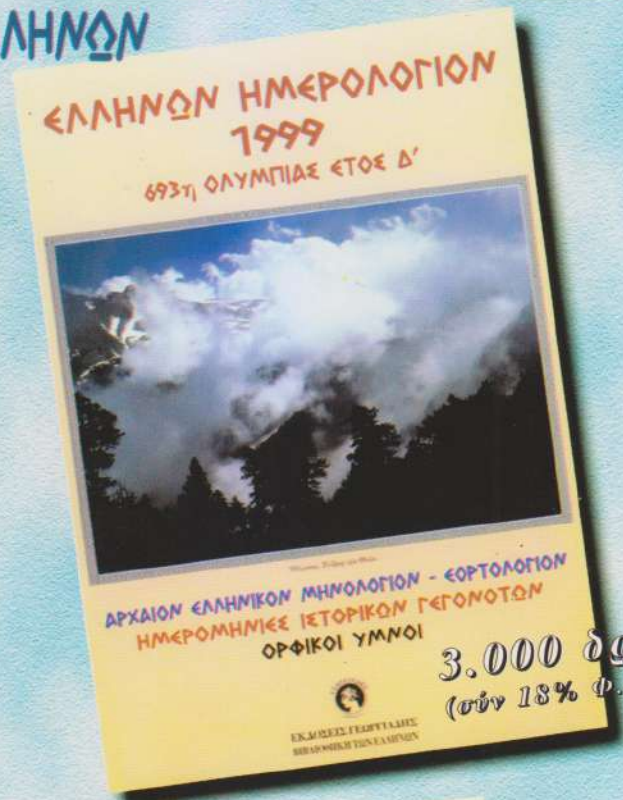
Δημ. Κ. Κουτσουλέος

Έπίτιμος Έπόπτης Δημοτικής Έκπ/σεως

Εκδόσεις ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΛΛΗΝΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΦΕΤΟΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΔΥΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ:
ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟΝ καί ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΙΧΟΥ

- ΑΡΧΑΙΟΝ ΑΤΤΙΚΟΝ ΜΗΝΟΛΟΓΙΟΝ-ΕΩΡΤΟΛΟΓΙΟΝ
- ΜΗΝΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΥΠΟΛΟΙΠΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ
- ΟΙ ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ, ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ
- ΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΑΙΩΝΑ
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΠΕΡΙ ΗΕΙΟΔΟΥ
- ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
- ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΓΝΩΣΤΟΥΣ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΥΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΑΣ
- ΚΑΛΑΙΣΘΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 84 (5ος ὄροφος) τηλ. 38.36.231

ΑΠΙΣΤΕΥΤΑ ΜΕΓΑΛΗ
Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ...
ΜΗ ΤΗΝ ΑΦΗΣΟΥΜΕ ΝΑ ΜΑΣ ΠΛΑΚΩΣΕΙ

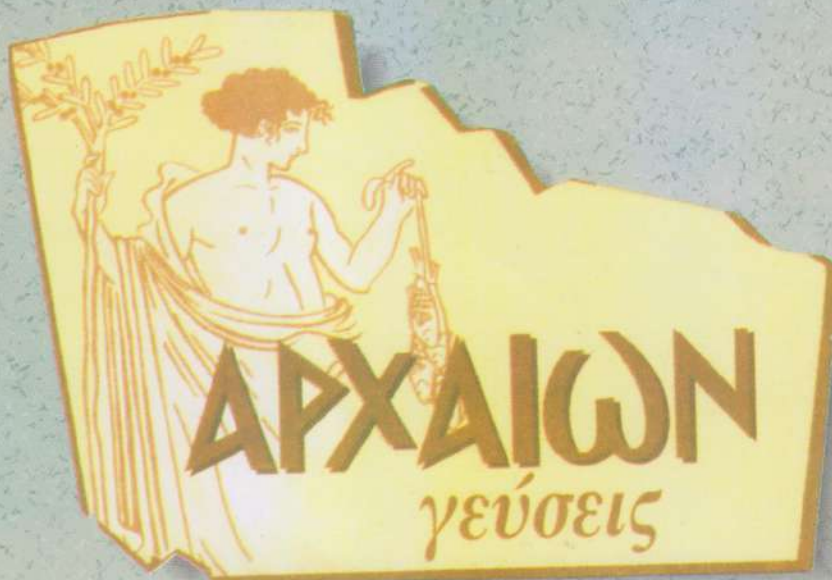
ΜΕΤΑ ΑΠΟ 2.500 ΧΡΟΝΙΑ...

Ἀρχαιογνώστες Ἀρχιτέκτονες
Ἐξειδικευμένοι Γευσιγνώστες
Ἐρευνητές Ἀρχαίων Ποτῶν

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ

Σ' έναν ειδικά σχεδιασμένο χώρο, απίθανους, ξεχασμένους, μα αιώνια
συναρπαστικούς συνδυασμούς γεύσεων από την έως τώρα άγνωστη

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΜΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ!

"ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΡΙΖΑ ΠΑΝΤΟΣ ΑΓΑΦΟΥ
Η ΤΗΣ ΓΑΣΤΡΟΣ ΗΘΟΜΗ..."

Επίκουρος (341-270 π.Χ.)

ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ ΝΑ ΔΟΚΙΜΑΣΕΤΕ

"ΚΡΕΩΚΑΚΚΑΒΟΣ - ΤΟΜΕΣ ΔΕΛΦΑΚΙΟΥ ΕΝ ΜΕΛΙΤΙ ΘΥΜΩ
ΟΞΕΙ, ΜΕΤΑ ΕΦΘΩΝ ΚΥΔΜΩΝ" ΔΕΙΠΝ. Γ/72 d.

(Πανσέτα χοιρινού με γλυκοξίνη σάλτσα από μέλι, θυμάρι, ξύδι & βραστά κονιά)

"ΚΩΛΗ ΕΡΙΦΙΟΥ ΠΑΡΑ ΜΥΤΤΩΤΩ ΕΡΕΒΙΝΘΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΣΣΟΙΣ"

(Μπούτι κατσικιού με σκορδαλιά ρεβιθιών & πράσσα) ΔΕΙΠΝ. Γ/368 c.

και απολαύστε μια απίθανη αρχαία σαλάτα με:

"ΚΡΑΜΒΗ, ΕΥΖΩΜΟΝ, ΣΕΛΙΝΟΝ, ΔΕΣΠΑΡΑΓΓΟΙ, ΩΑ ΜΕΜΕΙΓΜΕΝΑ ΚΟΚΚΑΛΟΙΣ,
ΚΑΡΥΟΙΣ, ΒΟΛΒΟΙΣ, ΑΣΤΑΦΟΙΣΙΝΤΕ ΚΑΙ ΡΟΟΙΣ"

(λάχανο, ρόκα, σέλινο, σπαράγγια, αυγά με κουκουνάρι, καρύδια, βολβούς, σταφίδες και ρόδια)

ΚΟΔΡΑΤΟΥ 22 - ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ.: 5239661

<http://www.arxaion.gr>

e-mail: adamis@arxaion.gr